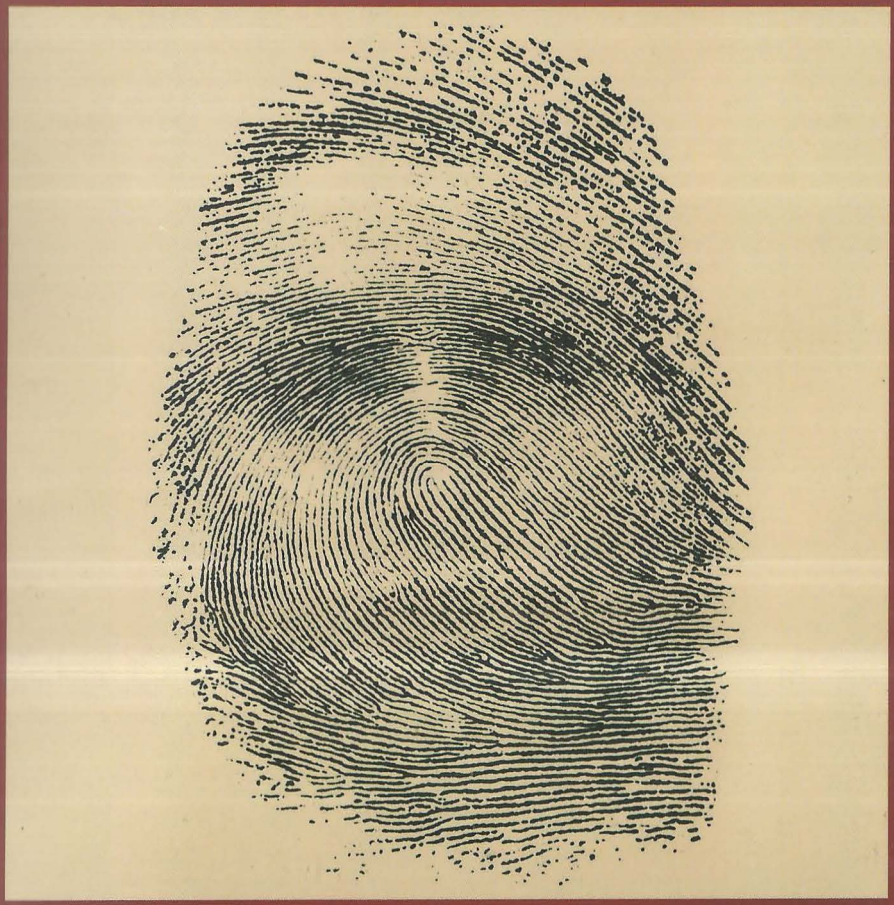
5

Yakın Tarih Dizisi

FİŞLEMENİN KISA TARİHİ

Hüseyin Aygün

AYRINTI

Yakın Tarih

FİŞLEMENİN KISA TARİHİ • Hüseyin Aygün

778

HÜSEYİN AYGÜN

Dersim'de doğdu. Ankara Hukuk Fakültesi mezunu. İki dönem Dersim Baro Başkanlığı yaptı, "Dersim 1938" ile ilgili çeşitli kitaplar yazdı; ilk eseri Zazaca'dır. İnsan hakları ile ilgili hukuki pek çok çalışma yürüttü. 2011'de CHP Dersim Milletvekili olarak parlamentoya girdi. Meclis İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyesi ve *BirGün* gazetesi yazarıdır.

Yazarın daha önce yayımlanmış eserleri:
Eve Tarixe Ho Teri Amaene [Kendi Tarihiyle Yüzleşmek] (2007), Tij Yayınları; *Dersim 1938 ve Zorunlu İskân* (2009), Dipnot Yayınları; *0.0.1938 Resmiyet ve Hakikât* (2010), Dipnot Yayınları; *Dersim 1938 ve Hacı Hıdır Ataç'ın Defteri* (2012), Dipnot Yayınları.

Ayrıntı: 778
Yakın Tarih Dizisi: 5

Fişlemenin Kısa Tarihi
Hüseyin Aygün

Yayıma Hazırlayan
Onur Koçyiğit

© Hüseyin Aygün 2014

Bu kitabın tüm yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak İllüstrasyonu
Alfred Gescheidt / The Image Bank
Getty Images Turkey

Kapak Tasarımı
Gökçe Alper

Dizgi
Hediye Gümen

Baskı
Kayhan Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. C Blok No.:244
Topkapı/İstanbul
Sertifika No.: 12156

Birinci Basım: İstanbul, 2014
Baskı Adedi 1000

ISBN 978-975-539-817-4
Sertifika No.: 10704

AYRINTI YAYINLARI
Basım Dağıtım Tic. San. ve Ltd. Şti.
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No: 3 Cağaloğlu – İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

Fişlemenin Kısa Tarihi

Hüseyin Aygün

YAKIN TARİH DİZİSİ

Keşke Bir Öpüp Koklasaydım
Eylem Delikanlı-Özlem Delikanlı

Fırtınalı Denizin Yolcuları
Sedat Göçmen Kitabı
Söyleşi: İlbay Kahraman

Bitmeyen Yolculuk
Oğuzhan Müftüoğlu Kitabı
Söyleşi: Adnan Bostancıoğlu

Gezi, İsyan, Özürlük
Sokağın Şenlikli Muhalefeti
Derleyen: Kemal İnal

İçindekiler

Giriş 7
Kavram, Tanım, Özellikler 13
Fişlemeye Akraba Kategoriler 46
Fişleme Yöntemleri 69
Edebiyatta Fişleme 162
Akp'nin Fişlemede Seyir Defteri 176
Toplu Fişleme 186
Sonuç: Fişleme Bir Nefret Suçudur 205
Kaynakça 209

Giriş

Dünya bir süredir, George Orwell'ın distopyası *1984*'e taş çıkaran bir gözetleme, dinleme, özel verileri kaydetme, fişleme ve nihayet kişilerin aleyhinde kullanma döneminden geçmektedir. Batıda özellikle "terör" ve "güvenlik" kaygısı öne sürülerek her tür istihbarat yöntemi meşru hale gelmiş durumda. 11 Eylül, "terörle mücadele" stratejileri bağlamında olduğu kadar "izleme" ve "dinleme" alanlarında da hakiki bir milattır.

Julian Assange ve arkadaşlarının *WikiLeaks* bombasının yankıları kulaklarda hâlâ uğuldamaya devam ederken, sahneye NSA'den Edward Snowden çıkmış ve ABD'nin 35 ülke liderinin kişisel telefonlarını, onlarca ülkeden milyonlarca sıradan yurttaşın telefon ve internet trafiğini izlediğini kanıtlamıştır. Dinleme, kayıt, izleme gibi yasadışı faaliyetler küreselleşmiş bir görünüme bürünürken, Amerikan istihbarat şefleri ortaya çıkan dev skandalın "istihbaratın rutin işlerinden olduğunu", "her istihbarat örgütünün görevinin bu tür çalışmalar yapmak" olduğunu ileri sürebilmektedir. Bu açıklamalar sonrası Avrupalı istihbarat örgütlerinin de öteki ülkeleri dinlediği bilgileri ortalığa saçılmıştır.

2013 Mayıs'ında ortaya çıkan bilgiler kanıtlamıştır ki; ABD "Prizma" adlı program vasıtasıyla tüm internet şirketlerinin veri tabanlarına girmekte ve dünyayı izlemektedir. Amerikan telefon şirketlerinden kullanıcıların arama dökümlerini temin etmekte, milyarlarca görüşmenin ham dökümlerini elinde tutmaktadır. Dinlemede ABD için yurttaş-yabancı, müttefik-hasım gibi ayrımlar yoktur. ABD başta kendi halkı olmak üzere, herkesi dinleme hakkını ve yetkisini kendinde görmektedir.

Dinleme ve izlemeden başta Avrupa ve "müttefikler" de nasibini almıştır. Ne Almanya Başbakanı Angela Merkel yakasını kurtarabilmiş ne de "sokaktaki sıradan insanlar" bu ağın dışında ka-

labilmiştir. Fransız yurttaşlarının total olarak dinlendiği yönünde ortaya atılan haberler, tüm Avrupa'nın dinlendiği yönündeki sağlam bilgilerle genişlemiştir. Almanya dinlemelerde ABD'yle ortak hareket ettiği ortaya çıkan İngiltere büyükelçisini Berlin'deki dışişleri binasına çağırarak açıklama istemiştir. Bu 2. Dünya Savaşı'ndan sonra bir ilk olmuştur. Barack Obama, dinleme gerçeğini inkâr etmemiş, Avrupalı mevkidaşları da aynı günahlardan arınmış değil henüz. Snowden'ın açıkladığı belgelerden Avrupalı istihbarat örgütlerinin de izleme konusunda birbiriyle işbirliği içinde olduğu ortaya çıkmıştır. Alman, İsveç, İspanyol ve Fransız istihbarat örgütleri, İngiltere Devlet İletişim Birimi (GCHQ) ile ittifak halinde internet ve telefon iletişimini gözetlemek için gelişmiş yöntemler oluşturma konusunda ortak çalışma yapmaktadır. Hükümetler birbiriyle dayanışma halinde kendi halklarına karşı izleme ve dinleme yaparken birbirine karşı adımlar atmaktan da vazgeçmemektedir.

Söz konusu gelişmeler, yazarların ve aydınların tepkisini çekmekte gecikmemiş, dünyanın önde gelen 500 ismi yayınladıkları bir bildiriyle "Kitlesel Gözetleme"ye dikkat çekmiştir. Aralarında Amos Oz'dan Tarık Ali'ye, Paul Auster'dan Günter Grass'a, Türkiye'den Yaşar Kemal'e dek tanınmış yazarların 10 Aralık 2013 tarihinde, "İnsan Hakları Günü"nde yayınladığı bildiride "Gözetleme hırsızlıktır"* görüşüne yer verilmiştir. Metinde istihbarat servislerinin milyonlarca insanın dijital iletişimini gözetlemesinin dünyada yaşayan herkesi "potansiyel şüpheli" durumuna düşürdüğü ve "demokrasinin altını oyduğu" belirtilmektedir.

Amerikan hükümeti, dinleme ve izleme skandallarına hiçbir inandırıcı savunma getiremediği, sorumlu kişi ve makamları soruşturmadığı halde, bir de izlemeyi dünyaya duyuran Assange ve Snowden'a "sanal terörist" damgası vurmaktadır. Kimi sağ siyasetçiler, halkların "kahraman" olarak gördüğü bu isimlere "suikast düzenlenmesi" çağrıları yapabilmektedir. Assange ülkeden ülkeye kaçmakta, büyükelçiliklerde yaşamını sürdürmekte, Snowden ise Rusya'ya iltica ederek kendini şu an için korumaya çalışmaktadır. Skandalları yazan gazetelere ve muhabirlerine dönük baskılar artarken, "savaşçı soruşturmacı", "bağımsız gazeteci", "aktivist blogger" gibi nitelemelerle "izlemeyi izleyen" gazeteciler aşağılanmak-

* "A stand for democracy in a digital age", http://www.theguardian.com/world/2013/dec/10/international-bill-digital-rights-petition-text (y.h.n.)

ta, açıkça hedefe konulmaktadır. Başta ABD olmak üzere kimi hükümetler, insanları gizlice izlediklerini ifşa eden tüm kişileri korkutmaya ve sindirmeye –nafile– çabalamaktadır.

Dünyada milyarlarca insanı buluşturan internet ve yol açtığı değişim devletlere keyfi yöntemlerin icrası için geniş olanaklar sunmaktadır. Sanal ağlar her gün devasa büyüklükte veriler toplamakta; işlemekte ve saklamaktadır. Özenle korunması ve saklanması gereken bu verilerin özel şirketler eliyle hukuk, yasa veya etik kurallar tanınmaksızın istihbarat örgütlerine veya hükümetlere sunulması olağanlaşmaktadır. Küresel fişleme artık internet servis sağlayıcıları eliyle ve milyarlarca insanın "gönüllü" sunduğu bilgilerle hayata geçmektedir.

Türkiye'de ise AKP rejimi tüm toplumu yeni bir kalıba dökmek için polis terörü, gözaltı, mahkeme, cezaevi dörtlüsünün en önüne fişlemeyi koymaktadır. Ülke çapında Telekom eliyle tüm iletişim ağlarını izleyen AKP, ilçeleri, parti binalarını, sendika genel merkezlerini artık bir dini cemaat uzantısından ibaret olan siyasi polis marifetiyle "ortam dinlemesi" adı verilen *telekulak* araçlarla dinlemektedir. Genellikle yasadışı olan dinlemeler yoluyla pek çok amaca aynı anda ulaşılmaktadır. Dinleme kayıtları, AKP medyası eliyle bazen –en hafif tabiriyle– kişisel itibarsızlaştırma kampanyasına malzeme olmakta; bazen "Özel Yetkili"* adı verilen AKP mahkemelerinde delil ve daha sonra hüküm gerekçesine dönüşmektedir. İnsanlar telefonda bile serbestçe konuşamamakta; her yerde "Ezop Dili"[1] egemen hale gelmektedir.

AKP'nin başı Tayyip Erdoğan dinlemeler ve fişlemeler konusunda tüm toplumu tehdit ederek "yeni bir Türkiye kurulduğunu; itiraz edenin bertaraf edileceğini" söyleyebilmektedir. AKP'nin "yeni" olarak adlandırdığı "Neo-Osmanlı Devleti"nin ana kaldıraçlarından birinin "fişleme" olduğu görülmektedir. Evvelden işkenceli sorgu, yurttaşları bezdirmenin ve otoriteyi kabullendirmenin temel aracıydı ama artık onun yerini daha "ince", "teknik", "bilimsel" yöntemler almaktadır. Dinleme, izleme ve telekulak işte bu yüzden uzun zamandır devrede. Mahkemeler "Dijital De-

* Özel Yetkili Mahkemeler, 6.3.2014 tarihli *Resmi Gazete*'de yayınlanan bir kararnameyle kapatılmıştır. (y.h.n.)

1. MÖ 6. yüzyılda yaşadığı sanılan Ezop, eski Yunan masalcısıdır. Eserlerinde "söylemeden söyleme" biçimindeki tarzı yaratmıştır. Düşünce ve ifade hakkının olmadığı ülkelerde ve dönemlerde bu diyalog yöntemi yaygınlaşmıştır. Bolşevikler örneğin, Çarların ağır baskısı altında bu yöntemi kullanmıştır.

lil Sistemi" adlı bir yöntemle "yargılama" yapmaktadır. Gözetleme, dinleme, dijital ses kaydı, görüntü alma vb. biçimlerde ortaya çıkan "yeni fişleme", AKP rejiminin kodlarını ele vermektedir. Baskı, korkutma, itibarsızlaştırma, tutuklama, yargılama, "ölene dek yatırma" yoluyla sözümona "Neo-Osmanlı" kurulmak hedeflenmektedir. Bu sürecin ilk adımı ise dinleme veya fişlemeyle atılmaktadır.

Türkiye'de izleme ve dinleme başta olmak üzere yasadışı tüm işlemleri yapanlar bizzat AKP rejimi tarafından koruma altına alınmaktadır. Erdoğan "Bizi de fişlediler" yalanını yayarak ülkede "herkesin fişlenebileceği" duygusunu doğallaştırmaktadır. Doğu'da birkaç bin nüfuslu küçük bir ilçede kanıtlar ortaya saçıldığı halde halkın tümünü fişleyen küçük mevkideki polislere, ana muhalefet partisine üye milletvekillerini fişleyen MİT'e göstermelik bir soruşturma dahi açılmamaktadır. Yasadışılık ülke çapında "normalleşmekte" ve Tayyip Erdoğan'ın hayalini kurduğu faşist rejimin yapı taşları sırayla döşenmektedir.

Yurttaşları yasadışı izleme, dinleme ve fişleme konusunda en sabık kurum olan MİT'in başkanı Hakan Fidan'a bizzat Tayyip Erdoğan tarafından "yasal koruma" sağlanarak fişleme "devlet güvencesine" kavuşturulmuştur. MİT, dinlemeler, teknik takipler ve ortam dinlemelerinde Türkiye tarihinde görülmemiş yöntemlere başvurmaktadır. Özel yetkili mahkemelerle işbirliği içerisinde kimi gazeteci ve yazarlar için sahte kod adlarla defalarca dinleme ve izleme yetkisi alabilmektedir. Yasadışı dinleme ve izleme, bizzat hâkimlerin desteğiyle sıkı kurallara bağlı olduğu Ceza Muhakemesi Kanunu'ndan çıkarılarak MİT yönetmeliğine bağlanmıştır.[2]

Erdoğan'ın kurduğu bu akıl dışı şiddet ve baskı rejimine destek sağlamak için kurulmuş "yandaş medya" adı verilen bazı TV, gazete, internet sitesi ve aynı mantıkla hareket eden gazeteci ve yorumcular, kışkırtıcı bir tavırla yasadışı dinleme ve izlemeye hararetle destek vermektedir. İnsanların yasadışı yollarla elde edilmiş yazışmalarını, özel ilişkilerini, telefon kayıtlarını teşhir etmek için kimi TV'ler, gazeteler ve 2002'den sonra gazeteci olmuş kişiler, aktif olarak görev yapmaktadır. TV ekranlarına çıkan malum "gazeteciler", "yorumcular" ve "köşe yazarları", kişilerin telefon dinlemeleri, konuşmaları veya yazışmalarını yaymış, insanların tutuklanmalarını, cezalandırılmalarını isteyebilmiştir. Paylaşılmış

2. "Skandal Üçgen", *Cumhuriyet*, 22.11.2013.

görevin yargı ucunda ise kimi AKP-Cemaat menşeli savcılar var. Yasadışı izleme ve dinlemeyi iddianamelerine ve dava dosyalarına aynen geçirerek onlar da rollerini yerine getirmişlerdir. 12 Mart ve 12 Eylül günlerinde, utançtan kimliklerini gizleyen "muhbir vatandaşlar"ın yaptığı işi, kim oldukları ayan beyan gazeteciler – hem de günaşırı– ekranlarda, gazete sayfalarında devam ettirmişlerdir. Bu dünyada ve Türkiye'de, herhalde görülmemiş bir olaydır.

Fişlemeler, Türkiye'nin siyasi tarihi boyunca, öncesinde Osmanlı ve hatta Selçuklu'ya kadar uzanmaktadır. Selçuklu Veziri Nizamulmülk, "imparatorluğun her tarafına gezgin, hekim kılığında casuslar göndermek" düşüncesindedir; Abdülhamit'e akıp gelen "jurnaller" aslında hepsi ayrı ve birer "fiş" durumundadır. Gayri Müslimler ve özellikle Ermeniler, 19. ve 20. yüzyıl boyunca fişlenme, takibat ve katliamdan hiçbir zaman kurtulamamıştır. Tek Parti döneminde devlet, kendi başbakanı Rauf Orbay dahil, muhalifleri "takip" etmektedir. Sağın ve siyasal İslamcıların gözbebeği Adnan Menderes, "6-7 Eylül Pogromu"nda, önceden tespit ettirdiği Rumların işyerlerini yağmalattığı yetmezmiş gibi "Emniyet'te fişleri olan komünistleri" bir de komployla tutuklattırıp hapiste yatırmıştır. Menderes, Nurculuk faaliyetlerinin öncüsü Said-i Nursi'yi bile fişlemiştir. 13 Mart 1973'te Bülent Ecevit'in kullandığı telefon MİT'e ait çıkmıştır. Süleyman Demirel'in İçişleri Bakanı Mehmet Faruk Sükan, "Solcuların nefes alışını bile dinliyoruz" diyebilmiştir. 1978'de Maraş'ın Alevi mahallerinde dolaşan MİT ajanları "nüfus sayımı" adı altında Alevi evlerinin kapılarına çarpı işaretleri koymuş, kısa bir süre sonra devlet görevlileri ve faşistler "işaretlenen evleri" basmış, yüzlerce Alevi kadın, çocuk ve yaşlıyı kesip, doğrayıp yakmış; işyeri ve evleri ise yıkıp yağmalamıştır. Aynı senaryo iki yıl sonra Çorum'da tekrarlanmış, elliden fazla Alevi kıyımdan geçirilmiştir.

Bugün ise izleme, takip ve fişlemeler biçim değiştirmiştir. Abdülhamit'in "hafiyeleri", MİT'in "solcu avı"na çıkan siyah gözlüklü, takım elbiseli, ünlü "simitçi" ajanlar tarihe karışmıştır. Sokakları her an gözetleyen ve herkesi kaydeden MOBESE kameraları, bilgisayarlarda hangi sayfaya girildiğini kaydeden programlar, ne satın alındığını gösteren kredi kartları, cep telefonundan nerede olunduğunu kanıtlayan GPS sinyalleri, "dijital" veya "otomatik fişleme"yi yaratmıştır. Fişlemeler insandan insana fiziki takip yoluyla değil, teknik araçlar yardımıyla gerçekleşmektedir.

Emniyet binalarında yıllarca saklanan kalın dosyalar içindeki tozlu fişlerin yerini "dijital otomatik depolamalar" almıştır.

Fişlemelerin muhtevası da eskiye göre bazı değişiklikler göstermektedir. Evvelden, kişilerin siyasi görüşleri ve eylemleri fişlere konu olurken, "dijital çağ"da özel hayata dair bilgiler, cinsel tercihler, sosyal ilişkiler, hastalıklar, akrabalıklar, arkadaş çevresi de yer bulmaya başlamıştır. Bu durumu AKP'nin siyasal İslamcı zihniyeti ve gittikçe gericileşen siyasal ve toplumsal düzenle birlikte düşünmek yararlı olacaktır.

Fişlemeler ve gerçekleşen hak ihlalleri, yüzyıllardır mevcut. Ne var ki, soruna dair yayınlanmış eserler, daha çok 12 Mart ve özellikle 12 Eylül darbesini izleyen yıllarda 1402 sayılı yasayla işini kaybeden, başta akademik personel olmak üzere binlerce kamu görevlisinin işlerine geri dönme mücadelesi ekseninde ortaya çıkmıştır. "Güvenlik Soruşturması" adı verilen ve fişlemelerin hukuki kılıfını oluşturan keyfi ve hukuka aykırı eylem ve işlemler, pek çok makale, kitap, broşür ve kitapçığa konu olmuştur. Bugün, askeri faşist darbenin üzerinden otuz küsur yıl geçtikten sonra dahi AKP eliyle yapılanlar, darbe uygulamalarını mumla aratmaktadır.

Dinleme, izleme ve fişlemelerle ilgili tarihsel ve güncel gelişmeleri, hukuki arka planı, özel yaşamın gizliliği, mahremiyet hakkı başta olmak üzere, temel insan haklarının korunmasını savunmak, takip, kayıt ve fişleme yöntemlerini, değişen yöntemleri, "dev dijital fişleme"yi ele almak, değerlendirmek ve bazı çıkış yolları önermek, bugün son derece önemli bir görev ve sorumluluk haline gelmiştir. Elinizdeki çalışmayla bunu yapıyoruz.

Elinizdeki eserin kaynakları olan kitap, makale, dergi, gazete, mahkeme kararı, TBMM komisyon raporu, idari karar, dilekçe ve fotoğrafların kütüphane, kitapçı ve resmi arşivlerde taranması, bulunması, notlanması, üzerinde tartışmalar yürütülerek kimi sonuçlara ulaşılması, başta Halil Karaçalı, Sema Buz, Deniz ve Yeşim Tunç, Mehtap Tosun, Oktay Ekşi, Fahrettin Kaya, Erdal Aksünger ve nihayet Emi'nin emek ve katkıları sayesindedir. Ali Rıza Güder ise, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarını yorumlayarak kitaba çok önemli bir katkı sunmuştur. Ayrıca bu kitabın yayımlanmasında emeği geçen Onur Koçyiğit ve Ayrıntı Yayınları'na çok teşekkür ederim.

Kavram, Tanım, Özellikler

Fişleme sözcüğünü duyduğumuz her yerde korku, kaygı, hak kaybı, damgalanma, ayrımcılık, işkence, tutuklama, yargılama ve cezalandırma gibi kavramlar akla gelmektedir. Sözcük, İngilizce'de "blacklist" olarak tam da bu anlama uygundur. "Kara liste" tüm dillerde hakları ihlal edilenlerin, peşinen "suçlu" olarak damgalananların adlarının yazılı olduğu ünü kötü bir listedir. Fişleme bu bakımdan ilk olarak "toplumu belli bir kalıba sokmak" için kullanılan bir korkutma ve cezalandırma aracı olarak görünmektedir. Kara listeye girmek için mahkeme tarafından mahkûm edilmek şart değildir. Demokratik olmayan bir ülkede iktidar aleyhtarı görüşlere sahip olmak, bu görüşler uğruna mücadele etmek, hatta iktidarın "istemediği" köken veya inançtan gelmek, bu listeye yazılmak için yeterli bir sebeptir. O listeye bir kez girildiğinde çıkmak ise neredeyse imkânsızdır.

Fişleme çoğunlukla "siyasi bir faaliyetle" bağlantılıdır. Bu da siyasi polisler veya istihbarat ajanlarının faaliyetleri kapsamında gündeme gelmektedir. Ancak siyasi olmayan alanlarda da fişleme yaygındır; mafya, örgütlü suçlar, dolandırıcılık, sosyete, spor, uyuşturucu kullanımı vb. alanlarda fişlemeler çokça görülmektedir.

Fişleme önceleri yazılıdır, kâğıtlar üstüne yazılı kısa notlar "fiş" olarak adlandırılır. Emniyet'te izbe odaların gizli kasalarında saklanır. Bir kez fişlenenin "fişi", hayat boyu peşinden gelir, iş başvurusunda, işte veya meslekte "yükselme sınavı"nda, "askere gittiğinde" fiş kişiyi "gölgesi gibi" takip eder. Hatta fiş öylesine kalıcıdır ki, kişi öldükten sonra bile yok olmaz, yaşamaya devam eder. Bu durum hâlâ devam ediyor. Şimdilerde "yazılı kağıtlar"a ihtiyaç kalmamıştır; yerlerini bilgisayarlar almakta, her şey bilgisayar hafızalarına –hem de güncellenerek– kaydedilmektedir.

Fişleme çok değil, çeyrek yüzyıl öncesine kadar, "dar" bir kavramdı. Poliste veya karakolda zanlının fotoğrafının çekilmesi, parmak izlerinin alınmasıydı. Şimdilerde sokaktaki bir yürüyüşte kameraya alınmak, mitingde gözetlenmek veya etnik ve inanç kimliğinin farklı olması nedeniyle ayrımcı muameleye uğramak "fişleme" olarak kabul edilmektedir. Telefon dinlemesi günümüzde de en önemli ve etkili fişleme aracı ve biçimidir. "Postmodern zamanlar"da ise e-posta yazışmaları, *Google* aramaları, *Facebook* mesajları ve atılan *tweetler* fişlemeye konu olmaya başlamıştır. Türkiye'de savcılık sorgularından anlaşılmaktadır ki, "Gezi Parkı eylemlerinde *tweet* atmak" artık bir fişleme, hatta yargılama delilidir.[1]

Fişleme eskiden "bireysel" bir işti. Çok değil, 10-15 yıl önce kişiler hakkında ayrı ayrı tutulan fişler, "şahsa özel" ve "gizli" dosyalarda saklanmaktadır. Fotoğraf, özel hayat, siyasi ve ideolojik durum gibi bölümleri ihtiva etmektedir. Bugün ise bireylerin tek tek fişlenmesi devam etmekle birlikte, fişleme neredeyse "toplu" ve "genel" bir hal almıştır. Mitingi kaydeden polis kamerası, Gezi Parkı'nı kaydeden mobeseler, sosyal ağlarda bir mesajı *retweet* edenler, bir sayfaya girip okuma yapanlar vb. toplu fişlemelerin konusudur. Fişleme bugün, özellikle dijital olanaklarla daha kolay, daha hızlı, daha genelleşmiş ve daha kitleseldir.

Bir süredir "dijital çağ" başlamış ve fişleme otomatikleşmiştir; her sokakta ve caddede kameralar 24 saat işlemekte, cep telefonları "ajan" gibi yer tespit ettirmekte, kredi kartları nerelerden alışveriş yapıldığını ve ne satın alındığını, neler okunduğunu "otomatik" olarak kaydetmekte, internette dolaşılan sitelerin kayıtları süresiz olarak saklamaktadır. Eskiden –ve hâlâ– otel, pansiyon gibi yerlerdeki konaklamalarda kimlik fotokopisi verilirken, şimdi cebimizdeki telefonların sinyalleri zaten nerede konakladığımızı kaydetmektedir. Artık "ajanlar" ve "istihbaratçılar" çağı esasen geride kalmıştır. Bilgisayarlar, teknik araçlar, kablolu denizaltı bağları, telekulaklar, ajanları giderek artan hızla emekliye ayırmaktadır. Fişleyiciler, zamanın ruhuna uygun olarak "cansız fişleme"ye geçmiştir.

1. İzmir 1. Sulh Ceza Mahkemesi'nde, Gezi Parkı eylemleri sırasında, Haziran ayı içinde "*tweet* atan" 29 kişi hakkında "halkı isyana teşvik" iddiasıyla dava açılmıştır. Davanın ilk duruşması 24 Şubat 2014'te görülmüştür. Tayyip Erdoğan, dava dosyasında "müşteki" olarak yerini almıştır.

Fişlenme kişiyi öylesine olumsuz etkiler ki, anne, baba, kardeşler, arkadaşlar da bundan nasibini alır. Akrabası veya arkadaşlarının düşünceleri, eylemleri nedeniyle kişilerin suçlanması tüm totaliter devletlerde değişmez bir gelenektir. Kişi, bir devletin ideolojisine aykırı bir etnik kökenden, inançtan, gruptan geldiği için doğar doğmaz da fişlenebilir. 1933'te Nazilerin iktidara gelmesinden sonra Almanya'da bunun en ağır uygulaması yaşanmıştır.

Fişleme başta kamu otoritelerini ilgilendirmektedir. Bilgi toplama faaliyeti kapsamında yetkili ve görevli olan güvenlik ve istihbarat örgütleri, aynı zamanda fişlemenin aktörleridir. Genellikle polis, jandarma, MİT tarafından gerçekleştirilen fişlemelerde görevli personelin kimlikleri gibi faaliyetin kendisi de "gizli"dir. Gizlilik, hem uygulayıcılar hem de fişlenenler bakımından temel bir özelliktir. Fişlenen kişi, fişlendiğinden çoğu zaman habersizdir.

Fişleme bazı başka kavramlarla da akrabadır. Sabıka, arşiv araştırması, mahallinde araştırma, iletişimin denetlenmesi, ortam dinlemesi, GBT, telefonların dinlenmesi, e-posta takibi, yazışmaların okunması, güvenlik soruşturması, sakıncalılık, adli sicil vd. kategoriler, fişlemeyle bağlantılıdır. Ancak fişleme, tüm bu kavramlarla bağlantılı olduğu kadar farklıdır. Fişleme tüm bu kavramlardan kimilerinin ilk aşaması, kiminin kaynağı, kimilerinin ise yoğunlaşmış bir biçimidir.

Fişlenmek, kişileri hayat boyu tehdit altında tutan yasadışı bir kategoridir. Fişlenen kişinin torunu bile "aile fişinin" etkisinden kurtulamaz. Her kişide belli bir derecede mevcut ve doğal bir duygu olan "fişlenmeme" isteği ve kaygısı, bireyin entelektüel yeteneklerini ve özgürlüğünü sınırlar, toplumun gelişmesine de engel olur. Yönetenler yönünden ise fişleme yoluyla bir toplumu kontrol altında tutmak, fişlemeden daha etkili ve değerlidir. Gözetleme ve izleme, cezalandırmadan daha güçlü bir mekanizmadır.

Tanım

Fişlemenin bir tanımını yapmak zordur. Gelişen teknoloji, fişleme biçimlerini ve yöntemlerini de geliştirmektedir. Bu da tanım yapmayı güçleştirmektedir. Tüm ülkelerin yasaları fişlemeye cezai yaptırımlar öngörmektedir. Türk Ceza Kanunu (TCK) fişlemeyi suç sayan hükümler içermektedir. O halde fişleme öncelikle bir suçtur. Fişleme aktörleri ise suç işleyen kişilerdir.

Fişleme denildiğinde akla, "özel hayatın gizliliğini ihlal", "görüntü ve ses kaydı alınarak kişilerin özel hayatına girilmesi", "kişilerin özel verilerinin kaydedilmesi", "kişilerin siyasi, felsefi veya dini görüşlerine, ırki kökenlerine, ahlaki eğilimlerine, cinsel yaşamlarına, sağlık durumlarına, sendikal bağlantılarına ilişkin bilgilerin hukuka aykırı olarak kaydedilmesi", "kişisel verilerin kişinin isteği dışında ve hukuka aykırı olarak ele geçirilmesi, yayılması, bir başkasına verilmesi" eylemleri gelmektedir.

Fişleme eylemi ve suçu en fazla "özel hayat hakkı" ihlâllerine sebebiyet vermektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatları çerçevesinde "özel yaşam" kavramı, nihai bir tanıma sığmayan geniş bir kavramdır. Bu kavram bir bireyin fiziki ve psikolojik bütünlüğünü dolayısıyla fiziki ve sosyal kimliğine ilişkin farklı iletişim boyutlarını kapsar.[2] Mesela cinsel kimliği, adı, cinsel yönelimi, cinsel yaşamı AİHS'nin 8. maddesi kapsamında korunan bireysel özelliklerdir.[3] Bireyin özel ve aile yaşamı kişisel tanımlanmaya ve aile bağlarına ilişkin sahip olduğu isimden başka öğeler de barındırabilir.[4] Bir bireyin sağlığına ilişkin bilgiler özel yaşamın önemli bir parçasıdır ve 108 sayılı Avrupa Konseyi Veri Koruma Sözleşmesi'nin 6. maddesi kapsamında hassas veri olarak nitelendirilmektedir.[5] Bireyin etnik kökeni, siyasi görüşleri, dini ve diğer inancı ve cinsel yaşamına ilişkin bilgiler de aynı madde kapsamında hassas veri olarak değerlendirilir. Bireyin kişisel gelişimi ve diğer bireyler ve dış dünya ile ilişki kurmak ve geliştirmek de ilave olarak AİHS'nin 8. maddesinin koruması altındadır.[6] Özel yaşam kavramı ayrıca kişinin imajını koruma hakkını da kapsar.[7]

Fişleme çeşitli şekillerde tanımlanabilir. Ancak gözetlemek ve kontrol altında tutmak, tüm tanımlarda "zincirin önemli halkası"dır. İktidar, bireyin hücrelerine kadar ulaşmak; bedenine erişmek ve nüfuz etmek, hal ve tavırlarına, söylemlerine, gündelik yaşamına, kılcal damarlarına kadar inmek istemektedir. Bunun en

2. Pretty v. Birleşik Krallık, no. 2346/02, § 61, Y.F. v. Türkiye, no. 24209/94, § 33; Mikulić v. Hırvatistan, no. 53176/99, § 53.
3. Bensaid v. the Birleşik Krallık, no. 44599/98, § 47; Peck v. Birleşik Krallık no. 44647/98, § 57.
4. Burghartz v. İsviçre, 22 Şubat 1994, § 24; Ünal Tekeli v. Türkiye, no. 29865/96, 42.
5. Z v. Finlandiya, 25 Şubat 1997, § 71.
6. Friedlv. Avusturya, 31 Ocak 1995, Series A no. 305-B, Komisyonun Görüşleri, s. 20; 45.
7. Sciacca v. İtalya, no. 50774/99, 29.

etkili yolu ise gözetlemedir. Cezalandırma, hapishane, okul, kışla, hastane gibi gözetleme de bireyler üzerinde büyük etkiler yaratır. Bu kurumların tümünün bireyi gözetleyen mekânlar olması rastlantı değildir. Cezalandırmadan gözetlemeye geçişin önemi, 18. yüzyılda keşfedilmiş görünmektedir.[8]

Foucault'nun gözetlemeyle ilgili düşünceleri, fişleme açısından da doğru görünmektedir. "Devletin gözü" üstünde olan bireyler, davranışlarını genellikle "devletin isteği" doğrultusunda şekillendirirler. Aksi bir hal ve tavır, bireyi devletin öngördüğü politik ve toplumsal düzen ve yasanın öngördüğü yaptırımlarla karşı karşıya bırakır. Bu durum ise, başta belli hakları kullanma olanaklarını kaybetme olmak üzere, özgürlüğünden yoksun kalma, tutuklanma ve hapishane gibi sonuçlara yol açar.

17. yüzyılın sonuna ait bir yönetmeliğe göre Fransa'da bir kentte, veba salgını çıktığında alınması gereken tedbirler şöyledir: Önce tabii ki "katı bir mekânsal çerçeveleme", kentin ve "mücavir alanın" kapatılmasıdır. Belirtilen günde herkesin eve kapanması zorunludur. Evden çıkmak "ölümle" yasaklanmıştır. Parçalara bölünmüş, hareketsiz donmuş bir mekân, herkes kendi yerine istiflenmiş vaziyettedir. Teftiş süreklidir, bakışlar her yerde uyanıktır. Herkes kendi kafesine kapatılmış, kendi penceresinde, adı okunduğunda cevap vermekte ve ancak istenildiğinde kendini göstermektedir. Bu "canlıların ve ölülerin büyük teftişi" olarak görülebilir. *Panopticon*'un büyük etkisi buradan kaynaklanmaktadır: tutukluda iktidarın otomatik işleyişini sağlayan bilinçli ve sürekli bir görülebilirlik halini yaratmak. Tutuklu, o an kendine bakılıp bakılmadığını asla bilmemeli ama bunun her an olabileceğinden hiçbir kuşkusu bulunmamalıdır. Öyle ki, tutukluyu iyi davranmaya, deliyi sakin olmaya, işçiyi çalışmaya, okul çocuğunu özenli olmaya, hastayı tedaviye uymaya zorlamak için güç kullanmaya gerek kalmamalıdır.[9]

Foucalt'nun "görünmeden görünme" adını verdiği gözetim ve otorite modeli, Osmanlı'da da uygulanmıştır. Fatih (II. Mehmet) devrinden itibaren padişahlar görünmeden varlıklarını hissettirmeye, adeta etraflarında bir iktidar titreşimi yaratarak, iktidarla-

8. Michel Foucault, *İktidarın Gözü*, Çev. Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2003, 1. basım, s. 23.
9. Michel Foucault, *Hapishanenin Doğuşu*, Çev. Mehmet Ali Kılıçbay, İmge Kitabevi, Ankara, Ekim 2013, 5. basım, s. 289-299.

rını vurgulama yoluna gitmişlerdir. Abdülhamit ise "herkesin birbirini jurnallediği" bir rejim kurarak "görünmeden görünme"yi daha sağlam temellere oturtmuştur.[10]

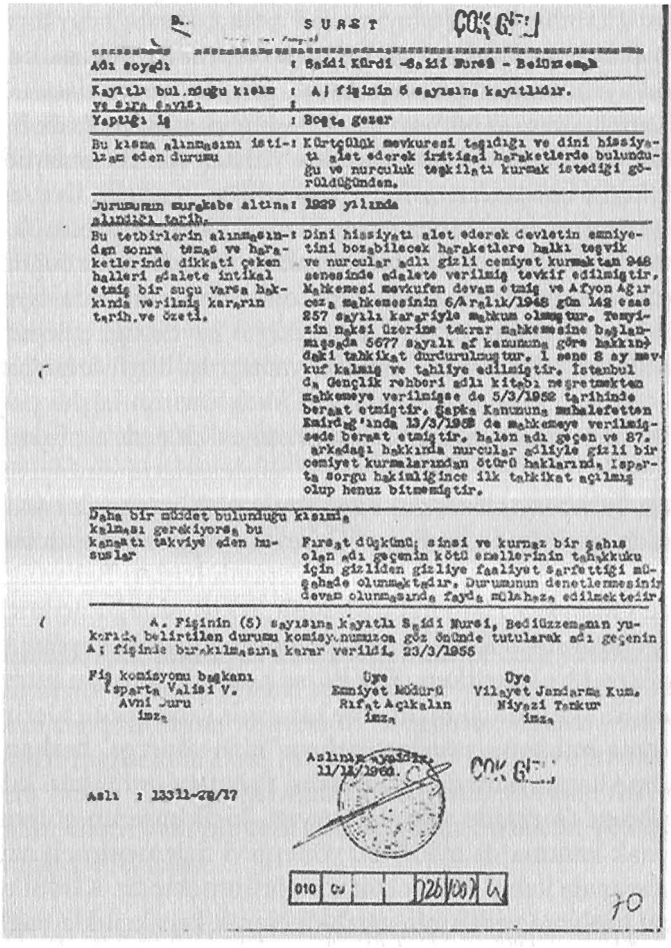
21. yüzyıl, "enformasyon toplumu" olarak hayal edilmiştir. Ancak bu toplum çoktandır bir "gözetim toplumu" haline gelmiştir. "Kamusal yaşam" ve "özel yaşam" tarihe karışmış, "mahremiyet" ilkesinin ruhuna rahmet okutulmuştur. 17. yüzyılın "veba yönetmeliği"nin öngördüğü "panoptik devlet" anlayışı, bireylerin huzur ve güven arayışı içinde kendi rızalarıyla gözetlenmeyi arzu ettikleri bir ortamda resmen ve fiilen hayata geçmektedir. Bireyler kendi kimlik bilgilerini, aile kayıtlarını, kişisel tarihlerini, ev adreslerini, fotoğraflarını, seyahat ve iş ilişkilerini, o an nerede bulunduklarını, siyasi, ideolojik düşünce ve dinsel-inançsal konumlarını özellikle internet aracılığıyla kamuoyuna adeta "teşhir" edercesine sunmaktadırlar.

Yeni yüzyılda teknolojik araçlar ön planda olsa da gözetleme "yeni" değildir. Bugünkü tüm hukuk kurallarını toptan ortadan kaldıran ve özel hayat ve mahremiyet ilkelerini altüst eden aşamaya ulaşmadan evvel devletler istihbarat örgütleri aracılığıyla toplumu "hedefli" ve "sınırlı" olarak izlemektedir. Kişilerin izlenmesi, kontrolü ve hakkında raporlar tanzimi "fişlemenin" başlangıç aşamasıdır. Çok değil, çeyrek yüzyıl evvel bu işi polis başta olmak üzere casuslar ve diğer kamu görevlileri "adım adım takip" yoluyla yapmakta, "sakıncalı yurttaş" hakkında gündelik yaşamı ve hareketleri hakkında dosyalar tutulmaktaydı. Bireyin tüm yaşamı, düşünceleri, eylemleri işte bu "gizli", "şahsi" dosyalarında ömür boyu saklanmaktadır. "Modernite" öncesi fişleme "yazıyla" bağlantılıdır. "Fiş" ilk elde "yazıyı" ifade eder. Kısa yazıların yer aldığı küçük raporlara "fiş", kişiler aleyhine herhangi bir yargı kararı veya "somut suç şüphesi" olmaksızın yapılan yasadışı bilgi toplama işlemine ise "fişleme" denilmektedir.

Demokrat Parti (DP) döneminde "Dini hissiyatı alet ederek irticai hareketlerde bulunmak ve Kürtçülük mevkuresi taşımak" gerekçesiyle Said-i Nursi veya Said-i Kürdi hakkında tutulan fiş, "yazı" ile tanımlanma halinin tüm özelliklerini ele vermektedir. "Çok Gizli" ibareli fişin Isparta Emniyeti bölgesinde tutulduğu ve

10. Selim Deringil, "Abdülhamit Dönemi Osmanlı İmparatorluğunda Simgesel ve Törensel Doku: Görünmeden Görünmek", *Toplum ve Bilim*, Sayı: 62, Yaz-Güz Dönemi, 1993, s. 34-35.

hedef kişiyle ilgili olarak açılan davalar ve devam eden soruşturmalarla ilgili olarak tafsilatlı bilgiler verildikten sonra "karakter analizi" yapıldığı görülmektedir. "Fırsat düşkünü, sinsi ve kurnaz biri" olarak tasvir edilen ve "gizli faaliyet yürüttüğü müşahede olunan" Nursi'nin "durumunun denetlenmesine devam edilmesinde fayda bulunduğu" önerilmektedir. Fişi düzenleyen ve imzalayan kamu görevlileri ise Said-i Nursi'nin çalışma yaptığı Isparta ilinin valisi, jandarma komutanı ve emniyet müdürüdür. 1929'dan beri izlendiği anlaşılan Said-i Nursi'ye ait fişin üzerinde "A" ve "B" fişleri diye ayrı kategoriler olması da ilginçtir.

SURET

Adı soyadı	: Saidi Kürdi -Saidi Nursî - Bediüzzeman
Kayıtlı bulunduğu kısım ve sıra sayısı	: A) fişinin 6 sayısına kayıtlıdır.
Yaptığı iş	: Boşta gezer
Bu kısma alınmasını iktiza eden durumu	: Kürtçülük mevkuresi teşkiliği ve dini hissiyatı alet ederek irtica'i hareketlerde bulunduğu ve nurculuk teşkilatı kurmak istediği görüldüğünden.
Durumunun murakabe altına alındığı tarih.	: 1929 yılında
Bu tedbirlerin alınmasından sonra temas ve hareketlerinde dikkati çeken halleri adalete intikal etmiş bir suçu varsa hakkında verilmiş kararın tarih ve özeti.	: Dini hissiyatı alet ederek devletin emniyetini bozabilecek hareketlere halkı teşvik ve nurculuk adlı gizli cemiyet kurmaktan 948 senesinde adalete verilmiş tevkif edilmiştir, Mahkemesi mevkufen devam etmiş ve Afyon Ağır ceza mahkemesinin 6/Aralık/1948 gün 142 esas 257 sayılı kararıyle mahkum olmuştur. Temyizin hakkı üzerine tekrar mahkemesine başlanmışsada 5677 sayılı af kanununa göre hakkında dahi tahkikat durdurulmuştur. 1 sene 8 ay mevkuf kalmış ve tahliye edilmiştir. İstanbul da Gençlik rehberi adlı kitabı neşretmektan mahkemeye verilmişse de 5/3/1952 tarihinde beraat etmiştir. Şapka Kanununa muhalefetten Kastamonu'nda 13/3/1928 de mahkemeye verilmişsede beraat etmiştir. Halen adı geçen ve 87 arkadaşı hakkında nurculer adliyle gizli bir cemiyet kurmalarından ötürü haklarında, Isparta sorgu hakimliğince ilk tahkikat açılmış olup henuz bitmemiştir.
Daha bir müddet bulunduğu kısımda kalması gerekiyorsa bu kanaati takviye eden hususlar	: Fırsat düşkünü, sinsi ve kurnaz bir şahıs olan adı geçenin kötü emellerinin tahakkuku için gizliden gizliye faaliyet sarfettiği müşahede olunmaktadır. Durumunun denetlenmesinin devam olunmasında fayda mülahaza edilmektedir.

A, Fişinin (6) sayısına kayıtlı Saidi Nursi, Bediüzzeman'ın yukarıda belirtilen durumu komisyonumuzun göz önünde tutularak adı geçenin A; fişinde bırakılmasına karar verildi. 23/3/1956

Fiş komisyonu başkanı	Üye	Üye
Isparta Valisi V.	Emniyet Müdürü	Vilayet Jandarma Kum.
Avni Suru	Rıfat Açıkalan	Niyazi Tankur
imza	imza	imza

Aslını aynıdır. 11/11/1960.

Aslı : 13311-28/17

Bir kadının sadakatsiz eşini izletmesi, dinletmesi veya hakkında bilgi almak için bir dedektiflik şirketiyle anlaşması, bir dinci cemaatin yurttaşları "mümin", "laik" diye sınıflandırması, bir ebeveynin çocuklarına bakan dadısını kamerayla gözetlemesi, bir şirket patronunun işyerindeki çalışanlarını her köşeye monte ettiği kameralarla 24 saat görüntülemesi, *hacker*lık yapan kişinin başkalarının mahrem bilgilerini toplaması da günlük dilde "fişleme" olarak adlandırılmaktadır. Bu eylemlerin tümünde kişi mahremiyeti ve özel hayat ihlale uğramış olsa da fişleme yoktur. Zira fişleme "kamu gücü" kullanılarak yapılan bir faaliyettir. Kamu otoriteleriyle irtibat halinde gerçekleştirilen ve toplumsal sonuçları olan bir işlemdir. Burada tayin edici nokta, kimin bilgi topladığı değil, toplanan yasadışı bilgilerin kamu otoritelerine sunulması ve kişilerin ayrımcılığa uğratılması veya gelecekte uğratılacak olmasıdır. Kamu görevi yapılması zorunlu değildir. Bir polis de fişleme yapabilir, resmi görevi olmayan bir yurttaş da. Bu anlamda bir özel şirketin çalışanlarını izleyip okuduğu gazeteyi, üye olduğu derneği, ziyaret ettiği internet sayfalarını, siyasi ve ideolojik fikirlerini polise bildirmesi boş bir merak ya da işgüzarlık değil, artık bir fişleme olmaktadır. Gezi Parkı eylemleri sırasında işyerinin önündeki sokağı gözetleyen kamerasının kaydettiği eylemcilerin görüntülerini polise veren esnafın yaptığı iş, bir fişlemedir. Fethullah Gülen Cemaati'nin polisteki kadrolarının başka polisleri "bizden olan-olmayan" şeklinde not etmesi de açık bir fişlemedir.

Haluk İnanıcı, Türkiye'deki yaygın fişlemelerin emniyetin Kaçakçılık, İstihbarat, Harekât, Bilgi Toplama Yönergesi'ne (KİHBİ) dayandığı görüşündedir. *Resmi Gazete*'de yayınlanmayan bu "gizli" yönergenin dayanağı olduğu 3152 sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'a aykırı olduğu açıktır. Zira kanun, emniyete "suç işleyip ele geçmeyen kişilerin kaydını tutma yetkisi" (m.13/c) verirken, KİHBİ ise herkesin kaydını tutmaktadır. Kanun, suç işlediği mahkeme kararıyla sabit görülenlerin kaydını tutma imkânını yasallaştırırken, "gizli yönerge" herhangi bir mahkeme kararı olmadan da herkesi fişlemeyi mümkün kılmaktadır. *Resmi Gazete*'de yayınlanmayan, hiç kimsenin göremediği ve kaynak kanuna da aykırı bu yönergeyi fişlemenin en azından yasal dayanağı kabul etmek çok zor görünmektedir. KİHBİ'nin istihbarat toplama yetkisinin ağırlıklı olarak kaçakçılıkla bağlantılı olduğu da unutulmamalıdır.

Bazı kanunlar fişlemeye benzer faaliyetlere imkân sağlayan yetkiler içermektedir. "Fişlemelerin Babası" MİT, öteden beri fişlemeyi "doğal" ve "asli" görevi saymaktadır. MİT Kanunu[11] ile "Türkiye Cumhuriyeti'nin ülkesi ve milleti ile bütünlüğüne, varlığına, bağımsızlığına, güvenliğine, Anayasal düzenine ve milli gücünü meydana getiren bütün unsurlarına karşı içten ve dıştan yöneltilen mevcut ve muhtemel faaliyetler hakkında milli güvenlik istihbaratını Devlet çapında oluşturmak ve bu istihbaratı Cumhurbaşkanı, Başbakan, Genelkurmay Başkanı, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri ile gerekli kuruluşlara ulaştırmak" şeklinde kabul edilen yetki, kurumun imza attığı tüm fişlemelerin de bir dayanağıdır (m. 4/a). Fişleme, devlet otoriteleri tarafından her zaman "ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlük", "ulusal varlık", "ulusal güvenlik" gibi "soyut" gerekçelerle "izah" edilmiştir. Yine Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu (m. 7), 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu (m. 16), 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu (m. 6/c), Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun, Kimlik Bildirme Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'da (m. 10) kolluk görevlilerine fişleme veya fişlemeye benzer yetkiler tanınmıştır. Ancak tüm bu kanunlara göre yapılan ve özel hayatı, siyaset ve örgütlenme hakkını ihlal eden faaliyetlerin hiçbirini ilgili kurumlar "fişleme" olarak görmemekte, fişler ortaya çıktığında bile genellikle "inkâr" yolunu seçmektedirler. MİT'in Haziran 2013'te fişlediği CHP milletvekilleriyle ilgili açılan savcılık soruşturmasına "Fişleme değil, arşiv çalışması yaptık" şeklinde "savunma" göndermesi de hiçbir inandırıcılığı olmayan yeni bir inkâr örneğidir.

Yasadışılık

Fişleme, tüm ülkelerin anayasalarında ve ceza yasalarında yasaklanmıştır. Fişleme eylemi suç, fişleme yapan kamu görevlileri ise ceza tehdidi altına alınmıştır. Sözgelimi, İçtihat Hukuku'yla yönetilen İngiltere'de Data Protection Act (1998) ve Investigatory Powers Act'da (2000) ceza mahkemelerinin yasadışı fişleme yapan görevlilere belli bir ceza verme yönünde takdir yetkisi olduğuna işaret edilmiştir.

11. 1.11.1983 tarih ve 2937 sayılı "Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu", 3.11.1983 tarih ve 18210 sayılı *Resmi Gazete*.

3152 sayılı İçişleri Bakanlığı Kanunu'nda istihbarat dairesinin mahkeme kararıyla aranan kişilerin, kesinleşen mahkûmiyet kararlarıyla kişilerin, kaybolan kişilerin ve taşınır malların kaydının tutulabileceği yönünde hükümler söz konusudur. Polis Vazife ve Selahiyat Kanununa göre (m. 7) ise "güvenlik için adli makamlardan izin almak şartıyla polisin kayıt tutması" söz konusu olabilmektedir. Bunun dışında herhangi bir dosya veya kayıt tutulması halinde görev ve yetkinin kötüye kullanımı ve suç oluşabilecektir.

Türk Ceza Yasası'nın 135 ve devamı maddelerinde fişleme bir suç olarak düzenlenmiş, faillerinin 6 ay hapisle cezalandırılacağı öngörülmüştür. İçişleri Bakanlığı müfettişleri, polis ve istihbarat örgütü binalarında 3 yılda bir denetim yapmaktadır. Ancak sistematik, organize, yaygın ve sürekli bir devlet eylemi olan fişlemeleri bugüne kadar tespit eden ve faili olan başta polis, jandarma veya istihbaratçılara bir disiplin cezası veren bir denetim vuku bulmamıştır. Salt bu "cezasızlık" dahi fişlemenin "devlet politikası" olduğunun apaçık kanıtıdır.

Fişleme yasalarda suç olarak düzenlense de gerçekte bireyler, devlet görevlileri tarafından sistematik olarak fişlenmeye devam edilmektedir. Bugüne kadar fişleme yaptığı için görevden atılan veya ceza alan bir istihbaratçı veya polis görülmemiştir.

Fişleme bazen "yasal" bir yetkinin kullanılması ve "yasal işlem" kılıfı altında da yapılabilir. Bir mahkeme kararına dayalı "dinleme", "teknik takip" veya "ortam dinlemesi" sonucu kişilerin özel hayat, cinsel yaşam, siyasi, ideolojik ve dini fikirleri not edilip kaydediliyorsa, orada artık yasallığın sınırlarını aşan bir fişleme vardır. Yapılan iş "yasal kılıf" altında fişlemedir.

Hükümet yöneticilerinin ve istihbarat örgütlerinin tesadüfen veya "sızdırılarak" meydana çıkan fişler karşısındaki tavrı da yasadışı bir faaliyet olan fişlemeye karşı resmi refleksi göstermesi bakımından çok önemli ve ibret vericidir.

AKP'nin Milletvekili Fişleri

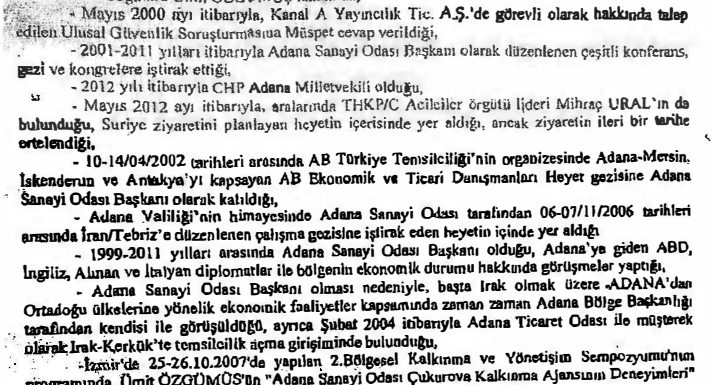
Ağustos 2013'de basına konu olan CHP'li kimi parti yöneticisi ve milletvekillerinin fişlenmesine gösterilen tepkiler dikkat çekicidir. Öte yandan bu fişlemeler yargı tarafından soruşturulmamıştır. Eylemin "olağan şüpheli"si MİT, söz konusu fişleri inkâr etmiş,

Başbakan Tayyip Erdoğan "Zamanında bizi de fişlediler" şeklinde sözleriyle fişleme suçunu "normal"leştirmiş, Cumhurbaşkanı Abdullah Gül ise "Türkiye gibi kuralları belli olan bir ülkede böyle bir şey olmaz" diyerek açık-seçik bir olayı inkâr edebilmiştir. Neticede bugüne kadar milletvekili fişlerinden dolayı hesap veren veya hesap soran hiç kimse olmamıştır.

Milletvekili fişlerinde dikkat çeken bir husus, milletvekilliğinden önce başlayan ve yıllarca süren yasadışı bir izleme ve not etmenin söz konusu oluşudur. "Devlette süreklilik" ilkesi herhalde en çok fişlemelere uymaktadır!

CHP fişlerinde dosyası yayınlanan Adana milletvekili Ümit Özgümüş'ün izlenmesi 2000 yılında başlamış ve 2011 yılında izlemeler devam etmiştir. Bu tarihte milletvekili seçilen Ümit Özgümüş'ün 11 yıl boyunca yasadışı bir şekilde takip edilmesi ve her davranışının not edilmesi, ülkedeki rejimin bir diktatörlük olduğunu gösterdiği gibi Ümit Özgümüş'ün temel hak ve özgürlüklerine de açık bir saldırı söz konusudur. Adana Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı olmasından kaynaklanan mesleki faaliyetleri, yurtdışı gezileri, "misafir ağırlaması" gibi sosyal hayata dair rutin ilişkileri bile "suç" olarak fişine yazılmıştır. MİT gibi bir kurum herhalde "Ticaret ve Sanayi Odası Başkanlığı" görevini "gizli" ve "sakıncalı" görmektedir. Burada MİT'e göre sorun, Ümit Özgümüş'ün elbette ticaret ve sanayi odası başkanlığı yapmış olması değil, "solcu" görüşlere sahip bir işadamı ve milletvekili olmasıdır.

MİT karşı görüşten olduğunu düşündüğü ve Adana gibi büyük bir şehrin ticaret ve sanayi odası başkanlığını yapmış "güçlü" birini bile hiçbir hukuk kuralı tanımaksızın yıllarca izleyip fişleyebilmiştir. Bir kanuna bağlı olarak çalışan ve tüm faaliyetleri hukukun denetimi altında olması gereken MİT'in "hesap verebilirlik" gibi bir kavramdan bihaber bir pervasızlık içinde bulunduğu Ümit Özgümüş örneğiyle açıkça gözler önüne serilmektedir. Ümit Özgümüş'e böyle davranan, yıllarca izleyen, sosyal ve özel hayatını bile mercek altına alarak "yargısız infaz" yapan MİT'in sokaktaki yurttaşa neler yapabileceğini tahmin etmek zor olmasa gerekir.

ÜMİT ÖZGÜMÜŞ :

1956 doğumlu Ümit ÖZGÜMÜŞ hakkında;

- Mayıs 2000 ayı itibarıyla, Kanal A Yayıncılık Tic. A.Ş.'de görevli olarak hakkında talep edilen Ulusal Güvenlik Soruşturmasına Müspet cevap verildiği,
- 2001-2011 yılları itibarıyla Adana Sanayi Odası Başkanı olarak düzenlenen çeşitli konferans, gezi ve kongrelere iştirak ettiği,
- 2012 yılı itibarıyla CHP Adana Milletvekili olduğu,
- Mayıs 2012 ayı itibarıyla, aralarında THKP/C Acilciler örgütü lideri Mihraç URAL'ın da bulunduğu, Suriye ziyaretini planlayan heyetin içerisinde yer aldığı, ancak ziyaretin ileri bir tarihe ertelendiği,
- 10-14/04/2002 tarihleri arasında AB Türkiye Temsilciliği'nin organizesinde Adana-Mersin, İskenderun ve Antakya'yı kapsayan AB Ekonomik ve Ticari Danışmanları Heyet gezisine Adana Sanayi Odası Başkanı olarak katıldığı,
- Adana Valiliği'nin himayesinde Adana Sanayi Odası tarafından 06-07/11/2006 tarihleri arasında İran/Tebriz'e düzenlenen çalışma gezisine iştirak eden heyetin içinde yer aldığı
- 1999-2011 yılları arasında Adana Sanayi Odası Başkanı olduğu, Adana'ya giden ABD, İngiliz, Alman ve İtalyan diplomatlar ile bölgenin ekonomik durumu hakkında görüşmeler yaptığı,
- Adana Sanayi Odası Başkanı olması nedeniyle, başta Irak olmak üzere ADANA'dan Ortadoğu ülkelerine yönelik ekonomik faaliyetler kapsamında zaman zaman Adana Bölge Başkanlığı tarafından kendisi ile görüşüldüğü, ayrıca Şubat 2004 itibarıyla Adana Ticaret Odası ile müşterek olarak Irak-Kerkük'te temsilcilik açma girişiminde bulunduğu,
- İzmir'de 25-26.10.2007'de yapılan 2.Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu'nun programında, Ümit ÖZGÜMÜŞ'ün "Adana Sanayi Odası Çukurova Kalkınma Ajansının Deneyimleri" konulu bir sunum yapacağı,

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), İsviçre'de faaliyet gösteren bir işadamının Sovyet Büyükelçiliği ile yaptığı telefon görüşmelerinin savcılık tarafından kaydedilmesi ve hakkında ulusal güvenlik kayıt dosyasında kayıt tutulmasını konu almaktadır. Hazırlanan kayıtta, başvuranın "Rus Büyükelçiliği ile bağlantısı olduğu" ve "farklı alanlarda ticari faaliyet içinde olduğu" bilgisi yer almaktadır.

Mahkeme, bireyin özel hayatına ilişkin verinin kamu otoritesi tarafından kayıt altına alınmasının ve bu verinin yer aldığı kayıt belgesin oluşturulup dosyalanmasının 8. madde çerçevesinde bireyin özel yaşamına saygı hakkına müdahale olduğunu tespit etmiştir. Bu bağlamda mahkeme, müdahalenin varlığını değerlendirirken bu verinin sonradan kullanılıp kullanılmadığını, hassas veri olup olmadığını ve başvuranın bu müdahaleden etkilenip etkilenmediğini dikkate almamıştır.[12]

Rotaru v. Romanya davasında mahkeme, bireyin yaşamı hakkındaki 50 yıl önce kayıt altın alınmış bilgiler de dahil olmak üzere, eğitim hayatı, siyasi faaliyetleri ve cezai kayıtları gibi bilgilerin kamu görevlileri tarafından sistematik bir şekilde toplanıp dosyalanmasını, 8. madde kapsamında özel hayata müdahale kapsamında değerlendirmiştir.[13]

12. Amman v. İsviçre, no. 27798/95, § 69 ve 70.
13. Rotaru v. Romanya, no. 28341/95, § 43 ve 45.

MİT'in görevi "devletin güvenliği" için istihbarat sağlamak olduğu halde, "YARSAV kurucusu olmak" gibi bir "suç" icat etmiştir. MİT'in zihniyetine göre Emine Ülker Tarhan "solcu" bir yargıç ve milletvekilidir. Tarhan'ın siyasi veya sendikal fikirleri, suç sayılmayan eylemleri onun fişlenmesi için yeterli sebeplerdir. MİT fişleri ciddiyetsizdir. Kafkas Dernekleri toplantısında konuşma yapmak istihbaratla ilgili değildir. Bu, MİT'e göre herhalde "gizli" ve "sakıncalı" bir fiil olsa gerek. "Çok gizli" bir raporda "Doğu Türkistan Dernek Başkanı ile görüşmek" veya "Stratfor eski Türkiye temsilcisi ile irtibatlı olmak" MİT'e göre herhalde istihbari bir anlama sahiptir.

EMİNE ÜLKER TARHAN :

1963 doğumlu Emine Ülker TARHAN hakkında;

- 2010 yılı itibarıyla YARSAV Başkanı olduğu,
- 04/12/2011 tarihinde Ankara'da Kafkas Dernekleri Federasyonu'nu **genel kurul toplantısında** CHP Grup Başkan Vekili sıfatıyla konuşmalar yaptığı,
- 2012 yılı itibarıyla CHP Ankara Milletvekili olduğu,
- CHP Milletvekillerinin Mayıs 2012'de **Japonya/Tokyo'da düzenlenen DUK 4.Genel** Kurulu'na katılımlarını **sağlamak** amacıyla, DUK **(Dünya Uygur Kongresi) Başkan Yardımcısı ve** Doğu Türkistan **Kültür ve Dayanışma** Derneği **Başkanı Seyit TÜMTÜRK'ün E.Ü.TARHAN ile** görüştüğü,
- Ankara'da faaliyet gösteren yabancı misyonlarda görevli diplomatlarla, konumu gereği çeşitli temaslarının yanı sıra Uluslararası Cumhuriyetçiler Enstitüsü (IRI), Heinrich Böll Vakfı (HBS)'nın çalışmalarında adının geçtiği ve STRATFOR eski Türkiye temsilcisi C.Emre DOĞRU ile irtibatlı olduğu,

Gizlilik

Fişlemenin en önemli özelliği, "gizli" faaliyete dayanmasıdır. Bu iş için gizli görevliler, gizli araçlar kullanılır. Yöntem, araç ve personeli kadar fişleme sonunda elde edilen bilgiler de gizlidir. Bu bilgi her kamu görevlisi tarafından öğrenilemez, bilgiye konu olan kişiye de kapalıdır.

"Gizli görevli"den kastedilen ise polis ve istihbaratçılardır. Dün ve bugün tüm fişlemeler, elbette devletin resmi kamu görevlileri olan polis, jandarma ve istihbaratçılar tarafından yapılmaktadır. Bunların kimler oldukları, unvan ve kadroları bellidir. Yaptıkları iş gizlidir.

Fişlemenin yasal bir temele ve dayanağa sahip olmaması gizliliğin bir sonucudur. Her toplumda fişlemelere karşı tepkiler büyük olduğundan faaliyet gizli yürütülmektedir. Yasal olması halinde gizlilik ortadan kalkar ve faaliyet zaten açığa çıkar. Ancak bazen

"açık ve yasal" bir kılıf altında da fişleme yapılabilir. Yasal ve dolayısıyla açık bir mahkeme kararının sınırlarını aşan bir "dinleme" veya "teknik takip" faaliyeti fişlemeye dönüşebilir.

Fişlemenin her türünü geliştiren, yaygınlaştıran, fişlemeye TC tarihindeki en büyük bütçeyi ayıran, fişleme araçları olan dinleme ve izleme teknolojisini transfer ederek Türkiye'ye getiren Başbakan Tayyip Erdoğan, başında bulunduğu hükümetin Fethullah Gülen Cemaati'ni fişlediğine dair Aralık 2013'te ortaya saçılan ve haftalarca tartışılan kanıtlarla ilgili olarak "Elimizdeki bilgileri açıklarsam, yer yerinden oynar" tehdidinde bulunmuştur. Bu sözler, yasadışı ve gizli fişlemenin açık bir itirafıdır.

Fişler inatçı evraklardır. Yazıldıkları yerden silinmeleri, kaldırılıp çöpe atılmaları çoğunlukla mümkün değildir. Bekletildikleri küflü dolaplarda, karanlık odalarda, saklı arşivlerde bir gün açılarak kişiler aleyhine harekete geçmeyi beklerler. Pek çok ülkede yasalar, sabıka kaydının veya arşiv kaydının silinmesine imkân tanıdığı halde "fişlerin silinmesi" istisnaidir. Silinme bir tarafa, fişlerde yer alan bilgileri öğrenme, itirazda bulunma, düzeltilmesini talep etme yolu da kapalıdır.

Avrupa'da durum farklıdır. Sözgelimi, İngiltere'de kamusal veya özel kurumlar kişiler hakkında istihbari bilgi toplama yetkisine sahiptir. Ülke içinde M15, ülke dışında ise M16 görevlidir. Bu örgütler kabinenin de bir parçası olan The Joint Intellegince Committee'nin (Birleşik İstihbarat Komitesi) himayesi altında faaliyet yürütmektedirler. Investigatory Powers Act-2000 (Tahkikat Yetkilerine İlişkin Yasa) konuyu düzenlemektedir. Yasaya göre kişiler hakkında yasal olmayan yollarla bilgi toplanması yasaktır. Data Protection Act-1998 (Veri Koruma Yasası) ise kişileri hakkında toplanan bilgilerin gizliliğini vurgulamaktadır. Kişinin etnik kökeni, politik düşünceleri, sağlığı, dinsel inançları, cinsel hayatı ve adli sicil bilgileri çok özel olarak tarif edilmektedir. Kişi, devletin hakkında tuttuğu fişlerde ne tür bilgileri not ettiği hakkında soru sorma hakkına sahiptir. Kişinin hakkında tutulan bilgilerin kötüye kullanılması durumunda Information Commisioner's Office'e (Bilgilendirme Komisyonu Ofisi) başvurabilir veya isterse yargı yollarını kullanabilir. Veri Koruma Yasası'nın 14. bölümüne göre ise kişinin mahkeme kararıyla hakkındaki kişisel bilgileri değiştirme veya imha etme hakkı vardır. Ancak kişinin bir mağduriyete veya zarara uğradığını kanıtlaması gerekir.

Türkiye'de bırakalım yasadışı fişleri, KİHBİ kapsamındaki tutulan ve cezai tüm sonuçları ortadan kalkmış gereksiz kayıtlar/bilgiler bile silinememektedir. TBMM dahi, toplanmış bu "bilgileri" silememektedir. Ekteki karar, bu "ahvalü şeraitin" göstergesidir.[14]

Zengin Metin Editörü,fckSablon http://212.174.157.33:5820/Onizleme/Onizleme.aspx?tur=3&sablon...

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
DİLEKÇE KOMİSYONU

Dilekçe Komisyonu No.	Dilekçe Sahibinin Adı, Soyadı Ve Adresi

DİLEKÇİNİN İSTEĞİ VE BAŞKANLIK DİVANI KARARI

Dilekçi, GBT ve KİHBİ kayıtlarındaki sicilinin silinmesini talep ediyor.

Gereği Düşünüldü: İçişleri Bakanlığından alınan cevabi yazıda; yapılan araştırmada, dilekçinin bilgi toplama kaydının silinmesi talebinde bulunduğu, başvuru konusu Valiliğini ilgilendirdiğinden, oraya havale edilerek KİHBİ Bilgi İtbplama Yönergesi doğrultusunda işlem yapılarak netice[illegible]n bilgi verilmesinin istendiği

Valiliğinin yazısından, ilgili şahsın "Hırsızlık" suçundan Antalya 2. Asliye Ceza Mahkemesinin 1989/717 Esas, 1990/252 Karan ile "5 Ay 25 Gün Hapis Cezası" alması nedeniyle Antalya İl Emniyet Müdürlüğünce Bilgi Toplama Yönergesinin 9/b maddesi gereğince bilgi toplama kaydının tutulmasına devam edildiği ve kaydının iptal edilemeyeceğini 30.05.2013 tarihli yazı ile [illegible]tebliğ edildiğinin belirlendiği,

KİHBİ Bilgi Sisteminde tutulan kayıtların; 3152 sayılı Kanun'un 13/c bendi ve 33'ncü maddesi, 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu'nun Ek 7. maddesi ile Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Yönetmeliği'nin 42/e ve (f) bentlerine istinaden tutulduğu,

Bahsedilen Kanun emirlerinin yerine getirilebilmesi amacıyla 3152 sayılı Kanunun 33. maddesi uyarınca düzenlenen Bilgi Toplama Yönergenin 10/b-2 (b) maddesinde belirtildiği üzere; yönergenin 9/b maddesinde sayılan suçlarla ilgili şüpheli kişiler hakkında Cumhuriyet Başsavcılığınca iddianame hazırlanıp iddianamenin kabulünden sonra mahkemenin "Esas" sayısı alınmak suretiyle kayıt tutulmaya başlanmakta olduğu, 5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunun "Kolluğa Bildirim" başlıklı 16. maddesi uyarınca, işlediği suç nedeniyle kişilerle ilgili yürütülen kesinleşmiş soruşturma ve kovuşturmanın, yargı mercilerince güvenlik kuvvetlerine "Sanık Karar Takip Formlarıyla" bildirilmesi üzerine de bilgi toplama kaydının tutulmasına devam edilmekte olduğu veya yönergenin 16. maddenin (b) fıkrasında belirtilen esaslar doğrultusunda silindiği,

Yönerge kapsamında tutulmakta olan kayıtların silinmesine ilişkin 16. maddenin (b) fıkrasında, yargılama sonunda kişilerin yargılandığı suçlarla ilgili "beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, davanın düşmesi veya dava zaman aşımı nedeniyle davanın ortadan kaldırılmasına karar verilmiş ve kararın kesinleşmiş olması halinde ..." kayıtların silinebileceği; yönergenin 16/c-1 maddesinde de; **9/b maddesi kapsamına giren suçların** iptalinde; "af, şartlı tahliye, adli sicil kaydının silinmesi, cezanın paraya çevrilmesi, tecil edilmesi ve ceza zaman aşımının dikkate alınmayacağının" kurala

14. TBMM Dilekçe Komisyonu'nun 24.07.2013 tarih ve 57747603-14794 sayılı kararı.

Dolayısıyla; [redacted] hakkında KİHBİ Bilgi toplama sistemindeki kaydın, Yönergenin 9/b maddesinde sayılan sebeplerden olması nedeniyle, Antalya Emniyet Müdürlüğünce tutulan bilgi toplama kaydının hukuka uygun olduğu,

Adı geçenin, bu suçtan dolayı polis ve jandarma kontrollerinde güvenlik kuvvetlerinin bu suçu ifşa etmelerinden dolayı çocukları, arkadaşları ve ailesinin yanında sıkıntı çekmesi konusu ile ilgili olarak; uygulayıcı birimler olan 81 İl Valiliğine gereği için (İl Emniyet Müdürlüğü/İl Jandarma Komutanlığı), bilgi edinmeleri amacıyla da Jandarma Genel Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Sahil Güvenlik Komutanlığına Bakanlık Genelgesi ile uyarılarak gerekli özen ve titizliğin gösterilmesinin istendiği belirtilmiş olup bu aşamada, 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun ile TBMM İçtüzüğünün 11'nci maddesi uyarınca dilekçe hakkında Komisyonumuzca başka bir işlem yapılamayacağına karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Sözcü	Katip
Mehmet DANİŞ	**Halil ÜRÜN**	**Ali AYDINLIOĞLU**	**İsmail AYDIN**
Çanakkale Milletvekili	Afyonkarahisar Milletvekili	Balıkesir Milletvekili	Bursa Milletvekili

Dönem	Yasama Yılı	Cetvel No	Karar Tarihi	Karar No
24	3	34	24.07.2013	6944

Tarih boyunca izleme ve fişlemeler her zaman "gizli" bir faaliyete dayanmıştır. Modern siyasi toplumsal mücadeleler sırasında sol siyasi hareketlere karşı özel ve sıkı gizli örgütler aracılığıyla mücadele yürütülmüştür. Sözgelimi Rusya'da, "siyasi teröre" ve "sol devrimci akımlara" karşı iki yüzyıl evvel kurulan Çarlık Gizli Polis Örgütü Ohranka (Kamu Güvenliği ve Düzeninin Korunması Departmanı), Rus İmparatorluğu'nun her yanına kurduğu gizli merkezleriyle Rus devrimcilerini yıllarca takip etmiştir. Yurtdışında, Paris'te bile merkezi bulunan Ohranka, devrimci faaliyetleri izlemek için gizli baskın, örgütlerin içine ajan sokulması, işkence, kişisel mektupların okunması gibi "gizli yöntemler" uygulamıştır. Kurumun gizli ajanları farklı kimliklerle yurtdışında da benzer işler yapmıştır. 1912 yılında Bolşevik Partisi Merkez Komitesi'ne kabul edilecek kadar önemli bir kadro olan Roman Malinovski bir Ohranka ajanıdır. Evgeni Filipoviç Yevno Azef ise Sosyalist Devrimci Parti yöneticisi, "devrimci suikast timi" görevlisi bir provokatör, aynı zamanda Ohranka ajanıdır. Ohranka yakaladığı devrimcileri, idama, hapse veya Sibirya'nın ıssız bölgelerindeki "çalışma kamplarına" gönderiyordu. Ohranka ajanlarının Plehve ve Stolypin'in suikastlarına karışmasıyla beraber kurum sorgulanır hale gelmiş ve sonunda Şubat 1917 Devrimi'nin ardından

kapatılmıştır. Fişler ve tutulan yasadışı dosyalar ise ancak devrimden sonra açığa çıkmıştır.

Ohranka çok sayıda kişiyle ilgili dosya ve fişler tutmuştur. 1912'de henüz çok genç bir Bolşevik olan Genrih Yagoda hakkında tanzim edilen fiş ancak Ekim Devrimi'nden sonra ortaya çıkmıştır. Fişte Yagoda hakkında kişisel bilgiler, faaliyetler, kanaatler, cepheden ve yandan fotoğrafı, parmak izleri vardır. Bu fiş AKP döneminde Hozat'ta ortaya çıkan fişlerle aynıdır.

Bolşeviklerin devrimden sonra yayınladığı Ohranka'ya ait gizli belgeler arasında Vissaryonoviç Çugaşvili'ye, yani Stalin'e ait kişisel dosya ve fişler de bulunmaktadır. Uzun yıllar Sovyetler Birliği'nin devlet başkanlığını yürüten Stalin, o tarihlerde propaganda, grev, banka soygunu gibi faaliyetlere katılmış ve Bolşevik Partisi Merkez Komitesi üyesiyken yakalanmıştır. Ohranka'nın elindeyken hakkında işte bu fiş hazırlanır.[15]

15. *hurriyet.com.tr.*

Регистрационная карточка петербургского охранного отделения с фотографическим снимком И. В. Сталина (Фото)

Öte yandan gizli olan fişleme faaliyetini açığa çıkaran kişilere gösterilen tepkiler bile "gizliliğin" hükümetler açısından ne derece yaşamsal öneme sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Virginia eyaletinin Alexandria şehrinde, Adalet Bakanlığı ve FBI'nın desteğiyle oluşturulan büyük juri, Assange ve arkadaşlarının 1917 tarihli "Casusluk Yasası" kapsamında "devlet karşıtı örgüt kurmak" suçundan yargılanma olanağını tartışmıştır.[16] ABD'li bazı siyasetçiler Assange'a "pilotsuz savaş uçağı ile suikast düzenlenmesi" çağrısı yaparken, bazı senatörler ise *WikiLeaks*'i "terör örgütü", Assange'i ise "ileri teknoloji teröristi" veya Guanatanamo'ya kapatılanlar gibi "düşman savaşçı" olarak nitelemiştir. Assange ve arkadaşlarının "suçu", ABD'nin "gizli" yazışmalarını *WikiLeaks* adlı bir çalışma ile dünyaya duyurmaktan ibarettir. Assange veya Snowden gibi kişiler batı kamuoylarınca "whistleblower" olarak adlandırılmaktadır.[17]

16. Julian Assange, *Şifrepunk: Özgürlüğün ve İnternetin Geleceği Üzerine Bir Tartışma*, Çev. Ayşe Deniz Temiz, Metis Yayınları, Şubat 2013, 1. basım, s. 22.
17. İng. *whistleblower*; Türkçe'de bire bir karşılığı olmayan bir sözcük; "oyunbozan", "ilk uyaran", "sis çanı" gibi sözcüklerle aynı anlamlar içermektedir.

Snowden, NSA'nın bir taşeron şirketinde çalışmakta iken, ABD'nin yarım yüzyıldan fazla süredir kullandığı bir eski izleme ve dinleme programı olan *Echelon* ile "her insanın görüşmesini kaydettiğini" ortaya çıkarmış ve belgelerini yayınlamıştır. Her insanın dinlendiği gerçeğini ortaya çıkaran Snowden, dinlemelerin "11 Eylül" ile hiçbir ilgisinin olmadığını da kanıtlamıştır. "Küresel fişleme"yi deşifre eden Snowden için Amerikan devlet yetkililerinin tavırları Assange'a gösterilenden hiç farklı olmamıştır. Snowden'in ABD'nin kirli çamaşırlarını göstererek, "hakikati ortaya çıkarması" sebebiyle Avrupa İnsan Hakları Ödülü'ne aday gösterilmesine tepki gösteren eski CIA ve NSA başkanı Michael Hayden, "Ben onu başka bir listeye aday gösteriyorum" diyerek "ölüm listesi" imasında bulunmuştur.[18]

Fişlemeyi gerçekleştiren görevliler de tıpkı faaliyetin kendisi gibi gizlidir. Bu görevliler deşifre edilmez. Hükümetler tarafından titizlikle korunurlar. Öte yandan bu alanda çalışan görevlilerin yetkileri de çok geniştir. 11 Eylül 2001'den sonra ABD'de başlayan "Terörist Gözetim Programı", casusluk yapan ajanın özel mahkeme izni olmaksızın telefon veya e-posta iletişimine el koymasını yasallaştırmış, görevli ajanı senato soruşturmasından dahi muaf tutmuştur.

Türkiye'de fişlemeler yapan başka bir kurum olan emniyetin terörle mücadele birimleri, özel bir yasa olan Terörle Mücadele Kanunu'nun (TMK) güvencesi ve koruması altına alınmıştır (m. 20). Emekli bile olsalar, istihbaratçılar devlet tarafından ömür boyu korunmaktadır. Adalet ve İçişleri Bakanlıklarının yetkili ve görevli olduğu koruma yöntemleri de "zengin" ve çeşitlidir. Estetik cerrahiyle "fiziki görünümün değiştirilmesi", nüfus kaydı, ehliyet, evlenme, diploma ve benzeri belgelerin değiştirilmesi, askerlik işlerinin düzenlenmesi, menkul ve gayrimenkul malvarlıklarında düzenlemeler yapılabilmektedir. Koruma faaliyeti de "gizli" yapılmaktadır.

Fişleme sürekli, örgütlü, devletin ajanları eliyle yapılan bir işlemdir. Özel şirketlerin çalışanlarına ve patronların işçilere karşı gerçekleştirdiği kontrol ve izlemeler de bir süredir "fişleme" olarak tanımlanmaktadır.

Fişler kişi ölene kadar, hatta öldükten sonra da devam eder. Abdülhamit dönemindeki "jurnallerin" bile belli bir tarihte yakıl-

18. *Taraf*, 5.10.2013.

dığı bilinmektedir. Ancak fişlerin imha edilmesi taleplerine bugüne kadar resmi ve "açık" bir karşılık verilmemiştir. Türkiye'de yargı "fişlerin iptal davasına konu olamayacağına" karar vermiştir.[19]

Fişleme gizli olmasının doğal bir ifadesi ve sonucu olarak aynı zamanda korkutma, yıldırma, egemenlik ve siyaset aracıdır. Türkiye'de 1988'de yapılan bir açıklamaya göre fişlenen insan sayısı 4.5 milyondur. Bu sayı yakınların da etkilendiği dikkate alındığında daha da yüksek olmaktadır. AKP döneminde MİT'in sadece 2005 yılı içinde 531 bin 514 kişiyi fişlediği ortaya çıkmıştır.

Günümüzün "dijital dünya"sında fişleme artık hızla alenileşmektedir. Polis, istihbarat ve casus kadroları, faaliyetlerindeki gizliliği durmaksızın yetkinleştirirken bir yandan MOBESE kameraları, cadde ve sokakları, mağaza ve işyerlerini, AVM'leri ve şehir içi yolları her an gözetleyerek kayıt altına almaktadır. Bilgisayarda girilen her sayfa, *Google* ekranında aranan her konu, cep telefonuyla atılan her mesaj, *Facebook* ve *Twitter* üzerinden yazılan her yorum, kişisel sayfalara (*Instagram*) asılan her fotoğraf "otomatik fişleme" konusu haline gelmektedir. Fişleme, son yirmi yılda "gizli"den "aleni"ye, "yasadışı"ndan en basitinden "meşru"ya doğru baş döndürücü bir seyir izlemektedir.

Kendiliğindenlik ve Süreklilik

Fişler esasen MİT ve polis raporlarıdır. Güvenlik ve istihbarat eksenli bu örgütlerin özelliği, sürekliliklerdir. Hükümet, parti, dönem, siyasi hava değişmekte ama bu örgütler faaliyetlerini her şart altında devam ettirmektedirler. "Devlette süreklilik vardır" deyişindeki "devlet", bu örgütlerden teşekkül eden bir varlıktır. Bu kurumlar uzun yıllardır belli insanları planlı, sürekli, yoğun, yaygın ve sistematik olarak fişlemektedir.

Başbakanlığın 18 Ekim 1982 tarihli yönergesine göre "gereken kişiler hakkında fişleme yöntemine gidilmesi, bu fişlerin ilgili kişilerin ölümüne değin saklanması, beraat edenlerin bile fişli fotoğraflarının dosyasında tutulması" öngörülmüştür. Yönerge, bir hukuk devletinde asla görülemeyecek "ölüme değin fişlerin saklanması" tavrını yasallaştırarak "sakıncalılık" kategorisini kişinin ölümüne dek uzatmış, kişiyi "ömür boyu suçlu" olarak damgalamıştır.[20]

19. Danıştay 10. Dairesi'nin 1990/4530E, 1992/3596 K. sayılı kararı.
20. Başbakanlığın 18.10.1982 tarih ve BTİB J. Koor. sayılı Bilgi Toplama ve İşlem Büro ve Kısımlarının Görev Yetki ve Sorumlulukları Yönergesi.

Fişleme, Türkiye'de bir "devlet geleneği" durumundadır. Selçuklu ve Osmanlı İmparatorluğu dönemlerinde temelleri atılan, Cumhuriyet döneminde süren, AKP döneminde ise bırakalım kamusal alanın takibini, özel yaşamı, en mahrem mekânlar olan yatak odalarının içini bile kapsamaya alan kuralsız bir egemenlik politikasıdır. AKP, Türkiye'nin kurucu partisi CHP'nin genel başkanının özel hayatını gizlice kameraya kaydedecek ölçüde vahşi bir izleme ve fişleme siyaseti gütmektedir.

AKP döneminde fişleme, özellikle dijital araçlarla, genişlemiş ve zenginleşmiştir. Emniyet, jandarma, MİT gibi geleneksel fişleyicilerin yanına Fethullah Gülen Cemaati, TİB, BTK, Telekom gibi örgüt ve kurumlar eklenmiştir. Artık AKP devletinin yurtdışından getirdiği cihazlarla "otomatik izleme" ve "otomatik fişleme" yapılmaktadır. Fişlemenin "kendiliğinden" ve "sürekli" olma özelliği, tarihte hiç bu derece berrak olmamıştır.

Sadece bir bilgisayar programıyla milyonlarca telefon konuşmasının, e-postanın, mesajın kaydedilmesi, AKP döneminde mümkün olmuştur. Bugün TTNET, kişinin okuduğu her e-postayı, *Google*'da aradığı her sözcüğü kaydeden, kişisel verileri otomatik olarak saklayan ABD'li *Blue Coat Systems* firmasına ait *PacketShaper* adlı ürünü kullanmaktadır. TTNET'in Türkiye halkından gizli olarak yürüttüğü bu faaliyeti, Toronto Üniversitesi'nden *Citizen Lab* isimli örgüt tespit etmiş ve Türkiye kamuoyuna açıklamıştır. Türkiye'de milyonlarca internet kullanıcısı, bir yazılım aracılığıyla TTNET tarafından "anlık" olarak izlenmektedir.[21]

Fişleme, güvenlik ve istihbarat örgütlerinin "kendiliğinden" bilgi toplayıp depolamalarıdır. ABD patronu olduğu *Echelon* sistemiyle yarım yüzyıldır sistemli ve sürekli bilgi toplamaktadır. NSA'nın son imza attığı dinleme skandalında elde edilen bilgilerin "her zaman kullanılmak üzere" depolandığı Snowden sayesinde ortaya dökülmüştür.

Negatif Sonuç Doğuruculuk

Fişleme farklı nedenlerle, farklı amaçlarla yapılmaktadır. Bir kamu görevlisinin sendikal faaliyetleriyle ilgili fişlenmesi söz konusu olduğunda sendikal faaliyeti zayıflatmak veya bitirmek hedeflenmiş olabilir. Bir asker, Alevi kimliği nedeniyle fişleniyorsa,

21. *Hürriyet*, 3.2.2013.

onun ordudan atılması, tutuklanması, cezalandırılması yoluyla tasfiyesi ve dolayısıyla askeri kuvvetlerin "homojenleştirilmesi" planı yürürlükte olabilir. Bir sosyalist fişlenmişse, onun sistem karşıtı faaliyetlerine son verilmek istenmiş olabilir. Tüm bu fişlemelerde hedef kişinin etkisi ve gücü, ona karşı uygulanacak politikaları da belirlemektedir. İtibarsızlaştırmadan tutuklamaya, yıllarca hapsetmekten yargısız infazla yok edilmeye uzanan bir dizi "operasyon" planlanmış olabilir.

Fişleme, sonuçları itibariyle çok ağır bir işlem ve eylemdir. Kişisel hak ve özgürlük kaybından suçlu olarak "damgalanmaya", özel hayata darbe vurmasından "yakınların dahi hak kaybına" dek bir dizi hukuka aykırı ve negatif sonucu vardır.

Fişlemenin yarattığı "sakıncalı yurttaş" kategorisi bazı yurttaşların hak ve özgürlüklerini ağır şekilde zedelemekte veya ortadan kaldırmaktadır. Fişleme genellikle başka bir amaca bağlı olarak gerçekleşen, "bağlı işlem" kategorisi içindedir. Aynı özellik güvenlik soruşturması ve sabıka kaydı için de geçerlidir.

Özellikle sıkıyönetim veya OHAL yönetimi adlı "istisnai rejim" dönemlerinde "sakıncalı yurttaş" kategorisinin ne derece ağır sonuçlara yol açtığı bilinmektedir. Türkiye'de OHAL'in uygulandığı ve Kürt yurttaşların ağırlıkta yaşadığı bölgelerde "çalışma hakkı" dahi başka bir standarda bağlı olarak gerçekleşmiştir. OHAL Kanunu ile bağlantılı olarak yayınlanan 430 ve 285 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameler ile OHAL bölge valilerine olağanüstü yetkiler tanınmıştır.

Türkiye'de PKK faaliyetlerinin başlamasının ardından 1987 yılında gündeme gelen 2935 sayılı OHAL Kanunu ile Doğu bölgesindeki illerde farklı bir hukuk uygulanmaya başlanmıştır. Bu hukuk "sakıncalı yurttaş", "sakıncalı kamu görevlisi" adlı kategorilere imkân tanıyarak fişlemeyi "olağanüstü" derecede güçlendirmiştir. OHAL Kanunu yetkisiyle ihdas edilen 285 sayılı KHK'nin değişik "g" maddesi "sakıncalı personel" yönünden OHAL bölge valisine şu yetkiyi vermiştir: "Olağanüstü Hal Bölge Valisi, görev alanı içindeki illerde genel güvenlik, asayiş ve kamu düzeni bakımından çalışmalarında sakınca görülen veya hizmetlerinden yararlanılmayan kamu personelinin yer değiştirmesini veya görev alanı dışında geçici veya sürekli görevlendirilmesini ilgili kurum veya kuruluşlardan isteyebilir. Bu istekler derhal yerine getirilir." 7. maddede ise "OHAL Bölge Valisine tanınan yetkilerin kullanıl-

masına karşı iptal davası açılamaz" hükmü getirilmiştir. OHAL bölgesinde "sakıncalı" damgası vurularak fişlenmiş çok sayıda kamu görevlisi, doğal görev alanlarından sürgün edilmiş ve fişlemeye dayalı bu işlemlere karşı dava dahi açılamamıştır. Burada fişleme, bir istihbarat ve polis örgütü raporundan öteye, adeta "kesinleşmiş bir yargı kararı" gücündedir.

T.C.
M A L A T Y A
İDARE MAHKEMESİ
ESAS NO: 2001/751
KARAR NO: 2001/1384

7.1 : 22.01.2002

D A V A C I : [redacted]
V E K İ L İ : A. Yuvam İşhanı Kat:2 - TUNCELİ
D A V A L I : Milli Eğitim Bakanlığı - ANKARA
DAVANIN ÖZETİ : Tunceli İli Merkez Atatürk Lisesinde Matematik Öğretmeni olarak görev yapan davacının Bartın'a atanmasına ilişkin 9.2.2001 gün ve 14194 sayılı işlemin, herhangi bir sebebin bulunmadığı öne sürülerek iptali istenilmektedir.
SAVUNMANIN ÖZETİ : Davacının, Olağanüstü Hal Bölge Valiliğinin teklifi üzerine ve isteğide değerlendirilerek ihtiyaç, kadro ve hizmet durumu dikkate alınarak Bartın'a atandığı, yasal dayanaktan yoksun davanın reddi gerektiği savunulmaktadır.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Karar veren Malatya İdare Mahkemesince gereği görüşüldü:

285 sayılı Olağanüstü Hal Bölge Valiliği İhdası Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 4/g maddesinde, "Olağanüstü Hal Bölge Valisi, hakim ve savcı sınıfında bulunanlar ile jandarma dışındaki askeri personel hariç olmak üzere görev alanı içindeki illerde genel güvenlik, asayiş ve kamu düzeni bakımından çalışmalarında sakıncalı görülen veya hizmetlerinden yararlanılmayan kamu personelinin yer değiştirmesine veya görev alanında geçici veya sürekli görevlendirilmesini ilgili kurum veya kuruluşlardan isteyebilir. Bu istekler derhal yerine getirilir." 7. maddesinde ise, "Bu Kanun Hükmünde Kararname ile Olağanüstü Hal Bölge Valisine tanınan yetkilerin kullanılması ile ilgili idari işlemler hakkında iptal davası açılamaz." hükmüne yer verilmiştir.

Olayda, Tunceli ilinde öğretmen olarak görev yapan davacının 20.12.2000 gün ve 2373 sayılı Olağanüstü Hal Bölge Valiliği işlemiyle Olağanüstü Hal Bölge Valiliği sorumluluk alanı dışındaki bir ilde görevlendirilmesinin istenilmesi üzerine davacının 15.1.2001 günlü kararnemeyle Sinop'a atandığı, ancak söz konusu kararnamenin davacıya tebliğ edilmeden düzeltilerek Bartın'a atandığı anlaşılmaktadır.

Bu durumda, Olağanüstü Hal Bölge Valiliğinin talebine istinaden tesis edildiği anlaşılan dava konusu işlemin bu davada inceleme olanağı bulunmamaktadır.

../..

Muammer Aksoy'a göre fişlemeler, başta MİT olmak üzere JİTEM, emniyet ve polis tarafından verilen ve infazı uygun zamanlara bırakılan ceza hükümleridir. Genelde darbe, sıkıyönetim ve OHAL gibi dönemlerde sonuçlarını gösterir. Bu tanımda dikkat çeken nokta fişlerin "istihbari rapor" olmanın ötesine geçilerek "ceza hükmü" olarak nitelenmesidir. Aksoy bu yaklaşımıyla fişlerin "negatif etkili cezai sonuçları" hususunu hatırlatmış görünmektedir.

Nitekim, MİT bu tespitleri yapan üniversite hocası Muammer Aksoy'un fişini 6 Ağustos 1971'de Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı'na göndermiş ve üst yazısında "savcıya kaynak, hakime kanaat vermek istediğini" net olarak belirtmiştir. Bu üst yazıyla MİT, Muammer Aksoy'u doğrulamaktadır. MİT burada bir istihbarat örgütü gibi değil, adeta bir yargılama makamı gibi davranma "hak" ve "yetkisini" kendinde görebilmektedir. Muammer Aksoy çok haklıdır.[22]

Fişlemelerin patladığı 12 Eylül darbesinden sonra "fişlenmiş kişilere" yönelik resmi uygulamalar iş, seyahat, özgürlük, güvenlik, eşitlik gibi temel hak ve özgürlükler açısından çok ağır sonuçlara yol açmıştır. 1 milyon 683 bin kişinin fişlendiği 12 Eylül askeri faşist diktatörlüğü döneminde, 20 bin kişi "sakıncalı" olduğu için işten atılmış, 14 bin kişi vatandaşlıktan çıkarılmış, 388 bin kişiye pasaport verilmemiştir. Bu rakamlar, toplumun karşı görüşteki kesimlerinin ne kadar ağır bir baskı altına alındığını kanıtlamaktadır. "Sakıncalı" diye gözaltına alınan ve işkencede ya da hapishanede katledilen yüzlerce kişiyi de unutmamak gerekir. 12 Eylül sadece insanları değil, filmleri, kitapları, gazeteleri de "sakıncalı" ilan etmiş, bir anlamda fişlemiştir. Yakılan 937 film, 39 ton gazete ve dergi de "sakıncalılar listesi"nde yerini almıştır.

Kaldı ki, sorun fişlerin yalnızca kişilerin gözaltına alınması, işkence görmesi veya yıllarca hapishanede tutulmasına yol açması da değildir. Fişlerin siyasi suikastların dayanağı olduğu da bilinmektedir. "Yasal" istihbarat örgütleri veya kimi zaman JİTEM gibi "yarı-yasal" hücreler veya Kontrgerilla adlı sözümona "anti-terörist" güçler tarafından tutulan fişlerin, kişilerin kazaya kurban gö-

22. Muammer Aksoy, "Güvenlik Soruşturması Denen Hukuki Sapıklığın MİT Raporlarındaki Korkunç Yanlış ve Yalanlar Işığında Değerlendirilmesi", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Bahri Savcı'ya Armağan, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, 7, Cilt 53, Sayı 1-4, Ankara, 1998.

türülmesi, yargısız infaza uğraması, siyasi cinayetle yok edilmesi gibi "ölümcül" sonuçları da vardır. Bu tip cinayetler 1990'lı yıllarda yoğun olarak yaşanmıştır.[23]

Baskı Aracı Olma

Fişleme esasen kişileri ayrımcılığa uğratmasının yanı sıra kontrol altına almayı amaçlamaktadır. Fişleme sürekli bir korku kaynağıdır. Bireyin psikolojisi üzerinde muazzam bir tahribat yaratır. Toplumdaki dayanışma ve mücadele duygularını etkileyebilir.

Ulus devletin doğuşu, "ulusal güvenlik" korkusu veya paranoyasının da doğuşunun miladıdır. Ulus devletin her yerde sarıldığı ilk diskur "iç düşmanlar-dış düşmanlar" tezidir. Devletin kendi vatandaşlarını fişlemesi, işte bu yüzden eski Doğu Bloku ülkelerinde ve "demokratik" devletlerde rutin bir eylem haline gelir. Gizli servislerin vatandaşları fişlemesi, tüm muhaliflerin ve "şüpheli" görülenlerin "listelerinin çıkarılması" bu temelden doğar. Batı Avrupa'da Komünist Partisi üyeleri ve sendikacılar hakkında dosyalar tutulurken, ABD'de özellikle McCarthy döneminde ve Vietnam Savaşı sırasında yaşanan fişlemeler ve soruşturmalar iyi bilinmektedir.

Soğuk Savaş esnasında hükümetler "gerçek paranoyalar"a tutulmuştur. Bu dönem işin içine sivil yurttaşlar da girmiştir. 200 bin gönüllüye sahip olan Amerikan Savunma Örgütü'nün ön ayak olduğu ve Adalet Bakanlığı'nın resmen onay verdiği 300 bin civarındaki "Vatana Bağlılık Soruşturması" sonunda, 6 bin "yabancı" uyruklu kişi enterne edilirken, 2 bin 500 kişi hakkında dava açılmış, ancak "casusluk" veya "vatana ihanet" suçundan hiç kimse mahkûm edilememiştir.[24]

---

23. "Terörle mücadelede 1000 kişiyi öldürmüşümdür" diyen (*Milliyet*, 21.10.2008) özel harekâtçı Ayhan Çarkın, tutuklandığı "Susurluk soruşturmaları" döneminde faili meçhul ve yargısız infaza kurban giden insanlarla ilgili "Kimliklerine bakılırsa, öldürülmeleri devlet için hayırlı olmuştur" demiştir. Kürt köylülerinin ve aydınlarının yargısız infaz edildiği dönemde bölgede görev yapan astsubay Hüseyin Oğuz ise TBMM'deki Susurluk Komisyonu'na verdiği ifadesinde "Sabah listeler gelirdi, akşam gider hedefleri vururduk" şeklinde konuşmuştur. Bu iki beyan, "fişleme"nin ölümcül boyutlarını ortaya koymaktadır.

24. Uğur Dolgun, *Şeffaf Hapishane Yahut Gözetim Toplumu*, Ötüken Yayıncılık, Ağustos 2008, s. 137.

Truman bütün devlet çalışanlarının "Sadakat Yemini" etmesini gerektiren 9835 sayılı İdare Yasası'nı yayınlamıştır. "Sadakat Yasası" da denilen bu yasa devlet kurumlarında çalışan "komünistleri" açığa çıkararak kökünü kazımayı amaçlamaktadır. Aynı tarihlerde Amerikan Aleyhtarı Faaliyetler Komitesi, film endüstrisindeki komünist etkisini araştırmaya başlatmıştır. Anti-Komünist Komite, 1950'den sonra faaliyetlerini genişletmiştir. Bu kapsamda Hanns Eisler, Orson Welles, Jules Dassin, Albert Einstein dahil pek çok aydın, sanatçı ve yazarı sorgulamış, baskı altına almıştır.

İki Ayrı Dönem, Aynı Zihniyet

12 Eylül askeri darbesi, zincirlerinden kopmuş bir hukuksuzluk ve temel haklara saldırının adıdır. Başta parlamento ve hükümet olmak üzere siyasi partiler, sendikalar, dernekler kapatılmış ve tüm halk örgütlenmeleri lağvedilmiştir. 12 Eylül'ün sözlüğünde en tehlikeli kelimelerden biri "siyaset" haline gelmiştir.

Darbeden sonra toplanan Sıkıyönetim Koordinasyon Toplantısı'nda belirlenen ilkelere göre, "kapatılan siyasi partilerin çalışmalarının yakından izlenmesi ve gereken işlemlerin yapılarak alınan duyumların Genelkurmay Başkanlığı'na bildirilmesi" kararlaştırılmıştır. Aynı toplantıda "delil yetersizliğinden serbest bırakılan kişilerin de takip altına alınması, emniyet ve jandarma tarafından gözetlenmesi" kararlaştırılmıştır.

Emniyet Genel Müdürlüğü 28 Ekim 1980 ve 2 Kasım 1980 tarihlerinde yayınladığı genelgeleriyle "eski milletvekillerinin, sendikacı ve dernekçilerin, haklarında suç duyurusu olan, tahkikat açılan, mahkemesi tutuksuz devam edenlerin pasaport talep etmeleri halinde mahkemelerin sıkıyönetim komutanlığına ve bakanlığımıza sorulmadan pasaport taleplerinin yerine getirilmemesi" bildirilmiştir. Aynı genelgelerde söz konusu kişiler hakkında ilgili sıkıyönetim komutanlıklarınca bütün valilikler nezdinde "tahdit fişi" tanzim ettirildiği bildirilmiştir.

Fişleme Genelgesi

2. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı'nca 29 Ocak 1981 gün ve 229 sayılı, 27 Şubat 1981 ve 27 Nisan 1981 tarihli yazılarla suçluların ve "suç işlemeye temayüllü kişilerin takibi ve tarassut altında

bulundurulması bir görev olmasına rağmen isteklerin tam olarak yerine getirilmediğinin görüldüğü" belirtilerek "bundan böyle standart bir usul izlemek amacıyla" uyulması zorunlu esasların belirlendiği duyurulmuştur. Bu duyuruyla, ayrıntılı bir fişleme tarz ve yöntemi yasallaşmıştır.

Fişleme genelgesi olarak adlandırılabilecek bu genelgeyle, öncelikle kimlerin fişleneceği tanımlanmış, fişlemelerin kapsamı genişlemiştir. Artık "takip altına alınacak şahıslar" sadece "hüküm giyenler", yani mahkemece suçlu oldukları sabit görülenler değil, gözaltına alınan ve serbest bırakılan, sorgulanıp mahkemeden "delil yetersizliğinden" salınanlar, örgütsel faaliyeti olduğu bilinen ama "suçüstü yakalanamayan şahıslar" da bundan sonra izlenecektir. Genelge açıkça görüldüğü gibi kişiye ait olan en temel hak olan "mahkeme kararı olmaksızın suçlanmama" veya "masumiyet karinesi"ni hiçe saymaktadır. Öte yandan savcı ve polis başta olmak üzere yetkili ve görevli kamu görevlilerine ise "delil olmaksızın hiç kimseyi suçlamama" vazifesini yok saymaktadır. Mahkemeler önemsiz bir vitrin nesnesi haline gelmekte, sıkıyönetim komutanı veya siyasi polisin, fikirleri ve eylemleri nedeniyle "sakıncalı" gördüğü herkesi "suçlu", hatta "düşman" olarak kategorize etmesi yasallaşmaktadır. Genelge "delil yetersizliği" sebebiyle mahkemelerce serbest bırakılan kişileri bile en baştan "suçlu" ilan etmektedir. "Örgütsel faaliyeti olan ama suçüstü yakalanamayan" tanımı ise totaliter bir rejimin inşa edildiğinin açık kanıtıdır. Sıkıyönetim komutanlıkları adeta kişilerin "iç dünyaları" ile ilgilenmekte ve "suçlu" yaratmaktadır.

Genelge "takip altına alınacak şahısların emniyet müdürlüğü, emniyet amirliği ve jandarma komutanlığına bildirilerek fişlenmesini" buyurmayı unutmamıştır. Fişlemeyi yapan kurumun şahıs hakkındaki tüm bilgileri MİT'e göndermesi de zorunlu kılınmıştır. Genelge, fişlemenin yöntem ve şeklini de titizlikle tarif etmiştir. Genelgeyle öngörülen "Örnek Bilgi Fişi" tüm makamlara gönderilmiştir. Burada çarpıcı olan husus "siyasal" ve "ideolojik" durum temayülüdür. Yine "Önceki İkamet Yeri" bölümü de kişilerin sürekli olarak takip edildiğini gösteren bir veridir.

Baba Adı		
D. Yeri ve Tarihi		
Uyruğu ve İşi		
Nüfusa Kayıtlı Olduğu	İl-İlçe	
	Bucak	
	Köy	
Nüfus Cüzdanı veya Pasaport No:		
Değiştirme Tarihi		
Siyasal Temayülü		
İdeolojik Durumu		
Diğer Aileler ile Akrabalıkları		
Önceki İkamet Yeri		

12 Eylül yönetimi tarafından hazırlanan "Bilgi Fişi" içerik ve biçim açısından aynen kopya edilerek AKP döneminde sadece adı değiştirilerek "Biyografik Bilgi Fişi" halini almıştır. Aşağıdaki "Biyografik Bilgi Fişi" askeri darbe döneminde değil, 2012 yılında "sivil" AKP tarafından düzenlenmiştir. Yukarıdaki 12 Eylül fişi ile kıyaslandığında AKP dönemindeki fişin içerik ve biçim yönünden daha kapsamlı ve ayrıntılı olduğu görülmektedir. Arşiv kayıtları, istihbari bilgiler ve diğer veriler ayrıntılı hikâyelerle birlikte fişe işlenmektedir. Fiziksel özellikler bölümünde "yeni" olan, 12 Eylülcülerin herhalde düşünemediği "konuşma şekli" bölümüdür. AKP zihniyeti, kişileri öylesine derinlikli tasvir etmektedir ki, aksanı ve konuşma biçimi de fişe not edilmektedir. Bu, kişilerin anadilleri veya etnik kökenleriyle ilgili bir betimlemeyi ima etmektedir. Öte yandan AKP'nin sık kullandığı kanundışı bir yöntem olan dinleme sırasında, bir veri olarak dikkate alınması için düşünülmüş olabilir.

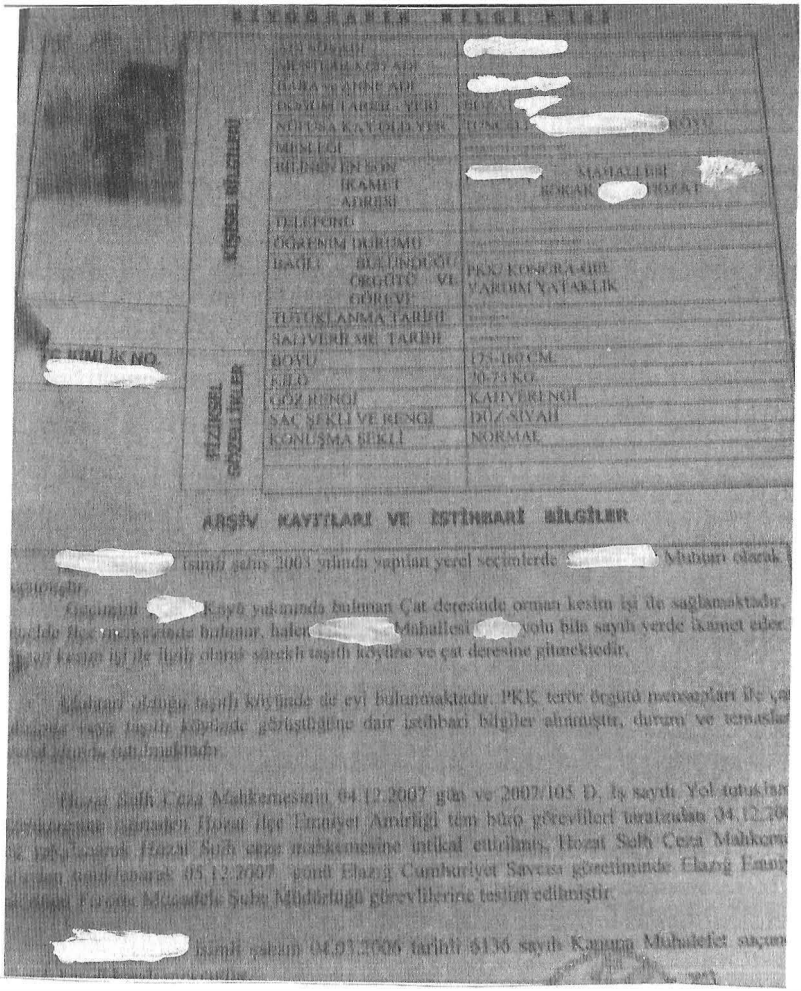
Üstelik AKP döneminde fişleme TCK'ya göre (m. 135, 136 ve 138) "suç" olduğu halde "Biyografik Bilgi Fişi" hazırlanmıştır. Oysa 12 Eylül döneminde anayasa ilga edilmiş, hukuk düzeni askıya alınmış ve "Fişleme Genelgesi" yayınlanmıştır. Yani fişlemenin kendisi en azından faşist darbe hukukuna göre "yasal" bir temele sahiptir. AKP döneminde fişleme "suç" ilân edildiği ve ceza

yasasında fişleme yapan polis, jandarma veya kamu görevlisine hapis cezası öngörüldüğü halde, aşağıdaki örnekte görüldüğü gibi ayrıntılı ve yasadışı fişlemelere ihtiyaç duymaktadır.

Nitekim aşağıdaki fişin basına konu olduğu Ekim 2012'de AKP yetkilileri yapılan "işi" hemen ve sert bir dille "yasadışı" ilân etmiş, "yapan kim olursa olsun, hesap vereceğini" belirtmiştir. Emniyette çıkan fiş üzerinde inceleme yapan başta TÜBİTAK üyesi uzman bilim insanları ve akademisyenler olmak üzere bilirkişiler "fişleme yapıldığını" açıklamış, AKP yetkilileri ise "Sadece polis değil, jandarma da fişleme yapıyor" demeçleri vererek, hem soruşturmayı saptırmaya çalışmış hem de sanki herhangi bir siyasi sorumlulukları yokmuş gibi davranmışlardır. Oysa bilirkişilerin de belirttiği gibi basına yansıyan tüm fişler "AKP döneminde" tanzim edilmiş, 15 Eylül 2007 günü başlayan fişlemeler, 21 Nisan 2012 gününe kadar sistematik olarak devam etmiştir. Öte yandan basında yayınlanan AKP fişleri darbe fişlerinden daha vahim, kapsamlı ve ayrıntılıdır. 12 Eylülcüler sadece "hüküm giyenler", "sorgulanıp serbest bırakılanlar", örgütsel faaliyeti var olduğundan kuşkulanılan ama "suçüstü yakalanamayan şahıslar" ve "delil yetersizliğinden bırakılanları" fişleme kapsamına alırken, AKP dönemindeki bu fişin oluşturulduğu ilçede yüzlerce aile reisinin fişlendiği, neticede "herkesin" fişlendiği ortaya çıkmıştır. 12 Eylül'de bile yayınlanan genelge uyarınca fişlenenler "sınırlı" iken, AKP döneminde "herkes" fişleme konusudur.

12 Eylülcüler, fişlenecek şahsın vücudundaki değişmeyen izler, derin yara izleri, sakatlıklar, boyu, ağırlığı, göz-saç rengi, ikametgâh, işyeri, akrabaları, adresi yazılacak; şahsın cephe ve profilden saçlı-saçsız fotoğrafı, arkadaşlarının dahi fişe eklenmesini zorunlu kılmıştır. Takip gizli ve/veya açık yapılacak, şahsın hayatındaki değişiklikler fişine anında işlenecektir. Şahsın gizli takibi ise "yeraltı mücadelesine uygun şekilde" olacaktır. "Kıyafet değiştirilerek" mitinglere, camilere, okullara, hapishanelere, işçi toplantılarına girilecektir. Genelge, açık takipten çok gizli takibin, açık bilgi toplamadan çok gizli bilgi toplamanın "ön planda tutulmasını" önermektedir.[25]

25. Erbil Tuşalp, *Eylül İmparatorluğu Doğuşu ve Yükselişi*, Bilgi Yayınevi, Ankara, Nisan 1988, 1. basım, s. 103.

KİŞİSEL BİLGİLERİ

ADI SOYADI	[redacted]
ANNESİNİN ADI	[redacted]
BABA ve EŞİNİN ADI	[redacted]
DOĞUM TARİHİ - YERİ	[redacted]
NÜFUSA KAYDOLDUĞU YER	[redacted]
MESLEĞİ	[redacted]
BİLİNEN EN SON İKAMET ADRESİ	[redacted] MAHALLESİ [redacted]
TELEFONU	
ÖĞRENİM DURUMU	
BAĞLI BULUNDUĞU ÖRGÜTÜ VE GÖREVİ	PKK/KONGRA-GEL YARDIM VE YATAKLIK
TUTUKLANMA TARİHİ	[redacted]
SALIVERİLME TARİHİ	[redacted]

FİZİKSEL ÖZELLİKLER

BOYU	175-180 CM.
KİLO	70-75 KG.
GÖZ RENGİ	KAHVE RENGİ
SAÇ ŞEKLİ VE RENGİ	DÜZ SİYAH
KONUŞMA ŞEKLİ	NORMAL

ARŞİV KAYITLARI VE İSTİHBARİ BİLGİLER

[redacted] ilçesi Çayırlı yukarısında bulunan Çat deresinde orman kesim işi ile sağlamaktadır. [redacted] ilçesinde [redacted] Mahallesi [redacted] yolu bila sayılı yerde ikamet eder. [redacted] Kesim İşi ile ilgili olarak sürekli taşıdı köyüne ve çat deresine gitmektedir.

[redacted] ikamet ettiği taşıdı köyünde de evi bulunmaktadır. PKK terör örgütü mensupları ile çatışmada taşıdı Köyünde görüştüğüne dair istihbari bilgiler alınmıştır, durumu ve temasları [redacted] tarafından tahkik edilmektedir.

[redacted] Sulh Ceza Mahkemesinin 04.12.2007 gün ve 2007/105 D. İş sayılı Yol tutuşturma [redacted] Hozat İlçe Emniyet Amirliği tem büro görevlileri tarafından 04.12.2007 [redacted] Hozat Sulh ceza mahkemesine intikal ettirilmiş, Hozat Sulh Ceza Mahkemesinin [redacted] tarihli kararı ile 05.12.2007 günü Elazığ Cumhuriyet Savcısı görevlisinde Elazığ Emniyet [redacted] Elazığ Müsadere Şube Müdürlüğü görevlilerine teslim edilmiştir.

[redacted] tarihli yakalama 04.01.2006 tarihli 5136 sayılı Kanunun Muhalefet suçunu

Genelgenin "fişleme" kavramını açıkça kullanması da önemli bir ayrıntıdır. Toplumun ağır askeri baskı koşullarında sindirilmesi amacıyla bu kavramın çekinmeksizin kullanıldığı düşünülebilir. 12 Eylül'ün Başbakanı Bülend Ulusu, sadece kişilerin değil, illerin ve ilçelerin "coğrafi olarak" fişlenmesini de istemiştir. Ulusu, 16 Mart 1981 tarih ve 925/01380/81 sayılı talimatıyla tüm valilerden il ve ilçeler için "Hassasiyet Değerlendirme Raporu" talep etmiş, gelen raporlarda "etnik, mezhep ayrılıkları, aşiretlerin

dağılım, yerleşim şekilleri ve yerleri, arazinin yapısı, gerilla faaliyetine uygunluğu" hakkında bilgiler verilmiştir. Başbakan Ulusu bunlarla yetinmemiş ve "51 Nolu Genelge"yi yayınlayarak kamu kurumlarında çalışan personele "ihbarcılık mecburiyeti" getirmiştir. Zaten 12 Eylül, toplumda öylesine büyük bir kuşku, korku ve güvensizliğe yol açmıştır ki, muhbir ve ihbar sayısında tam bir patlama yaşanmıştır. Darbeden sadece 1 yıl sonra, TBMM altında bulunan "Müracaat ve Şikâyetler Dairesi"ne 20.921 ihbar dilekçesi ulaşmıştır. İhbarcılığın yükselişi karşısında, 26 Kasım 1982'de yayınlanan bir genelge ile "muhbirlerin güvenliği" için atılması gereken adımlar sayılmıştır.

Fişleme Genelgesi uyarınca üniversiteler de devreye sokularak "anket" adı altında solcu öğrenciler deşifre edilmeye çalışılmıştır. Gazi Üniversitesi'nde yapılan bir ankette, "İnsanlık tarihi nedir" sorusuna "Sınıf mücadelesi tarihidir", "Çağdaşlık nedir" sorusuna "Batı kültür ve değerleridir", "Müstehcenlik nedir" sorusuna ise "Cinsel özgürlüktür" şıkkını işaretleyenler fişlenmiştir. Darbeden 33 yıl sonra, 2013 yılında üniversite öğrencileri için de aynı yöntemi AKP, "okuduğu gazete"yi, "izlediği TV"yi de dahil ederek Afyon Üniversitesi'nde yapmaktadır:[26]

"1- Aşağıdakilerden hangisi sizi en iyi tanımlamaktadır?
A) Müslüman
B) İnsan
C) Türk
D) Kürt
E) Arap
F) Laik
G) Sünni
H) Alevi
I) Hıristiyan
İ) Musevi
J) Diğer

2- Aşağıdaki siyasal kimliklerden hangisi sizi en iyi tanımlamaktadır?
A) Muhafazakâr
B) Liberal

26. "Afyon Kocatepe Üniversitesi'nde "fişleme" iddiası", http://www.hurriyet.com.tr/egitim/24651510.asp, 05.09.2013.

C) Sosyalist
D) Kemalist
E) İslamcı
F) Milliyetçi
G) Demokrat
H) Diğer

3- Aşağıdaki gazetelerden ilk olarak hangisini tercih edersiniz?
A) Yeni Şafak
B) Radikal
C) Zaman
D) Taraf
E) Güneş
F) Milliyet
G) Vakit
H) Hürriyet
I) Bugün
İ) Star
J) Yeniçağ
K) Ortadoğu
L) Milli Gazete
M) Aydınlık
N) Diğer

4- Hayatınızda hiç siyasal mitinge katıldınız mı?

5- Hayatınızda hiç protesto gösterisine katıldınız mı?

6- Gelecekte Türkiye'nin durumu hakkındaki düşünceniz?
A) Böyle giderse çok kötü olacak
B) Böyle giderse çok daha iyi olacak

7- Aşağıdaki televizyonlardan hangisini ilk olarak tercih edersiniz?
A) TRT
B) ATV
C) Kanal D
D) Samanyolu
E) Habertürk
F) CNN Türk
G) Bugün
H) Star
I) Ulusal Kanal

İ) Art Avrasya
J) TV8
K) Kanal 7
L) 24 TV
M) Diğer

8- Yarın seçim olsa hangi partiye oy verirsiniz?
A) Ak Parti
B) CHP
C) MHP
D) Diğer."

Fişlemeye Akraba Kategoriler

Fişlemenin yakın diğer kategorilerle benzerlik ve farklılıkları vardır. Antropometri'den dijital fişlemeye, gözetlemeden sabıka kaydına, GBT'den teknik takibe, güvenlik soruşturmasından telefonların dinlenmesine dek tüm kavramlar fişleme kokmaktadır. Tüm bu kavramlar fişlemeye dayanır; fişleme kimisine kaynak sunar, kimileri fişlemenin yol, yöntem ve aracını oluşturur.

Gözetleme

Önceleri dinsel gözetim vardır. "İyi bir kul olması" ve "cennete girmesi" için insanın Tanrı tarafından hep gözetlendiği propagandası ile toplumlar "disiplinize" edilmiştir. Tanrının, dünyadaki kulunun hareketlerini her an izlediğini vaaz eden tüm dinler ve inançlar "dünyadaki siyasi otoriteye" adeta "ilham" olmaktadır. Toplumsal realite, "dinsel realite" ile desteklenmektedir. Dinsel temellere dayanan gözetim tezi bugün de varlığını sürdürmektedir.

Gözetimin tarihi, insanlık tarihi kadar eskidir. Ancak kapitalizm bu alandaki pratiğiyle de insanın tüm gündelik kamusal ve özel alanını işgal etmiştir. Toplum "elektronik gözler" ya da popüler deyimle "Big Brother" tarafından her an gözlenmeye başlanmıştır.

Günümüzde teknoloji toplumu toptan gözetlemek için geliştirilmektedir. Hükümetler yurttaşların mahremiyet, bilgi edinme, ifade haklarını ihlal etmekte hiçbir sakınca görmemektedirler. Gözetleme faaliyetleri sadece geri ülkelere özgü değil, "demokratik" ülkeler de bu alanda çok sabıkalıdır.

Bugün gözetleme en yaygın fişleme yöntemi olarak kabul edilmektedir. MOBESE (Mobil Elektronik Sistem Entegrasyonu) adlı teknik niteliği yüksek kameralar caddeleri, sokakları, yolları, alışveriş merkezlerini ve hatta varoşları bile 24 saat kaydetmektedir.

Bu kameralar hükümetler tarafından her ülkede özellikle "güvenlik" ve "suç ve suçlulukla mücadele" amaçlarıyla yerleştirilmektedir.

Özellikle batılı ülkelerde insanlar, her gün daha fazla güvenlik talep etmektedirler. Yapılan kimi araştırmalar ABD'de insanları birbirine bağlayan bağın "ötekine duyulan korku" olduğunu kanıtlamaktadır. İnsanlar her yeni tehdit ve güvensizlik karşısında tıpatıp birbirinin aynı yöntemlere başvurmaktadırlar: erzak depolamak, alarm taktırmak, sigorta şirketlerinin kapısını çalmak, işkence ve ev içi casusluk dahil her türlü yasadışı yönteme onay vermek. Ancak "güvenlik" ihtiyacı ve isteği bir türlü bitmemekte, bir daha onu kaybetmek istemeyen bir uyuşturucu bağımlısı gibi daha fazla "güvenlik" isteğiyle sürmektedir. Korkunun korkuyu doğurmasına benzer şekilde güvenlik de güvenliği doğurmaktadır.[1]

Paris'te 1656 tarihli bir kararnameyle kurulan "Genel Hastane"ye kısa süre sonra şehirdeki her 100 kişiden biri kapatılmış, birkaç ay sonra hastane insanla dolup taşmıştır. Batının tüm kentlerinde ilk kapatılanlar hep deliler, hastalar, yoksullar, sakatlar, müsrif babalar, hayırsız evlatlar, hırsızlar, dilenciler, meczuplar, aylaklar, bohemler, fahişeler ve eşcinseller olmuştur. Kapatmadan kurtulmak için bir meslek icra etmek veya düşük ücretli de olsa bir işe sahip olmak gerekmektedir. Batı dünyası "çizgi dışı nüfus" olarak nitelediği bu grupları kapatarak gözetlemiştir. Kapatmanın ardında dinsel ve ahlaki anlamlar olduğu belirtilse de esas sebep, ekonomik ve siyasidir. Kapatmayla ekonomik krizde başkaldıracak kişilere karşı önlem alınmak istenmiştir. Kapatma ile gözetleme el ele gider. Kapatılma "sistemli gözetim" olarak görülebilir. Bugünkü "dijital gözetim" değişen araçlar dışında 1656'daki mantıkla aynı anlayışa yaslanır. Toplumu ve dolayısıyla sistemi kontrol altında tutmak ve "güvenlik" ana hedeftir.

İnsanların günlük hayatının gözetlenmesi ve totaliter bir toplumun doğuşunun kaçınılmazlığı diskuru, özellikle distopyacı düşünürler tarafından geçen yüzyıl yoğun olarak tartışılmıştır. Zygmunt Bauman "akışkan gözetim" kavramını kullanan ve toplumun hızlı gelişimi karşısında gözetimin de durmadan yeni biçimler aldığını belirten bir isimdir. Önceleri Jeremy Bentham, Yunanca "pan" ve "optikon" kelimelerinden türetilen ve "her yeri

1. Zygmunt Bauman ve David Lyon, *Akışkan Gözetim*, Çev. Elçin Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2013, 1. basım, s. 103-106.

gören yer" anlamına gelen "panoptikon" metaforunu ortaya atmıştır. Hapishane ve hastane, panoptikon mimarisi esas alınarak inşa edilmiştir. Daha önceleri ise Franz Kafka kişiyi her şeyden kuşku duyar hale getiren betimlemeler yapmıştır. Bauman'a göre ise günümüzde hapishanenin panoptikon şeklinde düzenlenmesi artık gereksizdir. Bu eskiden de "pahalı bir proje" idi; hücrelerin bulunduğu blokların yarım daire şeklinde olması ve "denetmenin" merkezde olduğu ofisten mahkûmları görmesi artık gerilerde kalmıştır. Bugün her köşeyi gören kameralar, üstelik "insansız" olarak, bu işi zaten otomatik biçimde yapmaktadır. Bauman artık "panoptik sonrası dönem" yaşandığını bildirmektedir.

1960'ların başında New York polisi "suçları önlemek", "suçluları tespit etmek" için kentin çeşitli noktalarına sürekli gözetleme yapan kameralar yerleştirmiştir. Fransa bu alanda 21 Ocak 1995 tarihli "96-73 sayılı Güvenliğe İlişkin İzlenceleme ve Yönelim Yasası"nı çıkararak sokak ve caddeleri kameralarla donatmıştır. Fransa'da bu tarihten evvel de benzeri uygulamalar söz konusudur. 2002'de İngiltere'de yaklaşık 4.2 milyon kamera vardır. Her 14 İngiliz'e 1 kamera düşmekte; 1 kişiyi günde ortalama 300 kamera kaydetmektedir. Türkiye'de ise 1982 gibi erken bir tarihte sadece İstanbul'daki 278 kavşakta kapalı devre televizyon kanallarıyla gözetleme yapılmaya başlanmıştır. Nisan 2010 tarihi itibariyle Türkiye'de 55 şehirde 6.452 kamera kayıttadır. Fransa'nın tersine Türkiye'de sokak ve caddelerin gözetlenmesine dayanak oluşturan herhangi bir mevzuat dahi hâlâ yoktur.

Bugün toplum artan iletişime karşın daha fazla gözetleme ile karşı karşıyadır. Cep telefonu esasen bir dinleme ve gözetleme aracıdır. Konuşmaları kaydeder, verdiği sinyallerle nerede olunduğunu gösterir. Günümüzde polis operasyonları büyük oranda cep telefonları dinlemelerine dayanmaktadır.

İnternet "Küresel Gözetleme Paketi"dir. *Google*, kullanıcılarının kimlerle irtibatta olduğunu, kimleri tanıdığını, hangi konuları araştırdığını, cinsel yönelimini, dinsel ve felsefi inançlarını kaydeder. *Facebook* ve *Twitter* ise insanların tüm kişisel bilgilerini kendi elleriyle, üstelik "gönüllü" olarak verdikleri kurumlardır. Hükümetler bu sayfaları "özgürlük" ve "ifade hakkı" adına görünüşte selamlasa da yoğun şekilde gözetleme ve engelleme teşebbüslerinden vazgeçmemektedir. Hükümetler bu sayfaları gözetleyerek kişiler aleyhine olabilecek bilgileri toplamakta, bu bilgileri kişileri

itibarsızlaştırmak, yıpratmak ve sindirmek için kullanmakta, bir yandan da sayfa yöneticilerine başvurarak kapatma yoluna gitmektedirler. *Google*'ın 2013 Şeffaflık Raporu'na göre "içerik kaldırma" talepleri sıralamasında Türkiye ve AKP hükümeti, "dünya birincisi" olmuştur. AKP'nin "silinmesini istediği sayfalar" 2013 yılında 1.673'ü bularak, 2012'ye göre 10 kat bir yükseliş göstermiştir.

Bilgisayarların devreye girmesiyle bilgi toplama ve fişleme kolaylaşmıştır. Özellikle internetin keşfi, fişleme konusunda sert bir dönemeç oluşturur. Bilgisayarın klavyesindeki her "tık" otomatik izlenmeye ve fişlemeye konu olmaya başlamıştır. Dolaşılan sayfaların, gönderilen ve alınan e-postaların, ticari alışverişlerin gözlenmesi rutin işlerden biri haline gelmiştir. Bu gelişmeye karşı internet kullanıcıları da çeşitli taktikler geliştirmektedirler. Şifreleme, erişim maskeleme, anonimleştirme, VPN, PGP, Tor vb. "korunma teknikleri"nden yalnızca birkaçıdır. Ancak istihbarat örgütleri de bu teknikleri yıkmak için taktik geliştirmektedirler. İstihbarat örgütleri karşısında ise yepyeni olan *hacktivizm*, sızıntı gazeteciliği, şifreci punklar, kripto anarşistler, lurkersler gibi çekirdekler doğmuştur.

Bilgisayarın ilk kullanılmaya başlandığı bölge Avrupa olmuş, doğallıkla bilgisayar eliyle yapılan fişlemelere ilk tepkiler de burada ortaya çıkmıştır. Fransa'da, 1 Ocak 1980'de yürürlüğe giren "Bilgisayar-Yönetsel Fişler ve Özgürlüklere İlişkin Yasa" böyle doğmuştur. Yasa, bilgisayarın yurttaşların emrinde, gelişmesinde, uluslararası yardımlaşma çerçevesinde kullanılması gerektiğinin altını çizer. Bilgisayar kişi bütünlüğüne, kişi haklarına, özel yaşama, kişi özgürlüklerine ve kamu özgürlüklerine zarar getirmemelidir. Yasa, kişilere fişlenip fişlenmediklerini, fişlenmişlerse kendileriyle ilgili bilgileri öğrenme, varsa yanlışları düzeltme olanaklarını sunar. Bir insan hakkı olan "unutulma hakkı"nın kapsamını ve süresini belirler. Yasa, "Yirminci Yüzyılın Habeas Corpus"u olarak nitelenmiştir.[2] 10 Temmuz 2013 günü, internette gözetlemeye karşı 150'den fazla sivil örgüt örgütünün imzasıyla "İletişimde Gözetlemeye Karşı İnsan Haklarının Uygulanması Konusunda Uluslararası İlkeler" yayınlanmıştır. Bu bildiriye, Türkiye'den Alternatif Bilişim Derneği de katılmıştır.

2. Güney Dinç, *Güvensizlik Üçgeni: 1402'likler, Fişleme, Güvenlik Soruşturması*, Say Yayınları, İstanbul, Haziran 1987, 1. baskı, s. 27.

Sokaktaki ve internetteki "toplu gözetleme"nin yanı sıra "daha özel gözetlemeler" için de "yeni icatlar" geliştirilmektedir. Fön makinesi veya bilgisayar hoparlörleri bile günümüzde gözetleme için bir araca dönüşmektedir. Günümüzde istihbarat örgütleri piyasada satılan popüler her ürünü gözetleme aracı olarak kullanabilmektedir. Gizli kameralar artık her yerde ve her şekilde karşımıza çıkmaktadır. Çakmak, alarm, saat, araba anahtarı, biblo, flash bellek vb. değişik objelerin içine yerleştirilen kameralarla "kişisel gözetleme" yapılabilmektedir.

Echelon

"Büyük Kulak" adı verilen bu dinleme sisteminin adı *Echelon*'dur ve NASA'nın denetimi altındadır. Merkezi ABD'nin bir eyaletindedir. Görevi, sivil iletişim trafiğini izlemektir. Sistem Pentagon tarafından yönetilmektedir. İlk plandaki konu terördür. *Echelon*'un görev alanını tanımlarken belirlenen Political Unrest, darbe, ayaklanma ve iç savaş eşliğindeki ülkeleri ima etmektedir. *Echelon* "kargaşadaki ülkeleri" dinlemektedir. *Echelon*'un dünya üzerinde 8 ayrı noktada dinleme istasyonu var. ABD, İngiltere ve Avusturya'da ikişer, Kanada ve Yeni Zelanda'da birer tane vardır. Bu 8 noktanın kapsama alanı ise bütün dünyadır.

Echelon'un temeli 1948'de atılmıştır. 5 ülke arasında gizli anlaşma ile kurulmuştur. *Echelon* "Soğuk Savaş"ın ilk ürünlerindendir. Avrupa'nın "Büyük Kulak'tan haberi çok daha sonra olmuştur. NATO üyesi tüm ülkelerin yanı sıra, NATO üyesi olmayan Güney Kore ve Japonya'nın anlaşmada imzası vardır.

Echelon sistemi kapsamında özel bir sözlük kullanılmaktadır. Terörden uyuşturucuya kadar "anahtar sözcükler" bu sözlükte kayıtlıdır. Her dinleme birimi, bu sözlüğün işine yarayan bölümlerini kullanmaktadır. Özel bilgisayarlar anahtar sözcüklerden birini yakalayınca izlenen mesaj özel uzmanlara aktarılmaktadır. Sözlükte dünyadaki her dilden sözcükler kayıtlıdır.

ABD büyük kulakların yanı sıra "Küçük Kulaklar" ile de dünyayı dinlemektedir. Uzayda bilinen 6 "casus uydu"su dünyayı dinlemekte ve izlemektedir. Ayrıca Almanya, Japonya ve bazı Ortadoğu ülkelerinde dinleme istasyonları vardır. Küçük kulaklar Türkiye'de de faaliyettedir.

Predatör

Devletler özellikle savaş sanayine bağlı olarak gözetleme araçlarını her gün geliştirmektedirler. Havadan yeryüzünü gözetleyen araçların geliştirilmesi de bu alanların başında gelmektedir. Uydu antenleri, dev kulaklar, yer ve deniz altlarındaki kablolar her yeri gözetlemekte, izlemektedirler. Günümüzde "terörle savaş" ve "casusluk" adına kullanımda olan *predatör* (insansız hava aracı, İHA) en önemli gözetleme araçlarından biridir.

Geçen yüzyılın başında ilk olarak ABD'de üretilen İHA'lar, sırasıyla silah, keşif, hedef, saldırı ve araştırma amaçlarıyla üretilmiştir. 1916'da üretilen ilk insansız uçak "Hewitt-Sperry Automatic Airplane" saldırı silahı olarak tasarlanmıştır. ABD iki yıl sonra yine silah olarak "Kettering Bug" adlı ikinci insansız uçağı yapmıştır. 1939'da ise topçuların hedef taliminde kullanmak amacıyla üçüncü insansız uçağı imal etmiştir. Konunun önemini anlayan İngiltere 1930-40 arası 4 ayrı insansız uçak tipi geliştirmiştir. 1950'lerden sonra çevreyi gözetleyerek keşif yapma ve bilgi aktarma amacıyla yeni modeller üretilerek geliştirilmiştir. Ancak 1973'te insansız uçak geliştiren İsrail, bugüne kadar 42 ülkeye 1000'den fazla ihraç gerçekleştirmiştir. Türkiye'nin kullandığı insansız hava uçağı *Heron*'u İsrail üretmektedir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ABD'nin meşhur U2 jet keşif uçakları, NATO ülkelerinden kalkıp Doğu Avrupa, Ukrayna, Sibirya'yı da içine alarak Sovyetler Birliği'ni, Bering Boğazı'nı, Asya'nın batısından doğusuna kadar tüm ülkeleri dolaşarak Güney Kore veya Japonya'ya indiklerinde seyahatleri boyunca yeryüzündeki en küçük cisimleri ve hareketleri kaydetmektedir. 1970'lerde üretilen AWACS'lar ise çok uzun mesafelerde, çok uzun süre uçarak yeryüzü tespiti yapma özelliğine sahiptir.[3]

Bugün insansız uçaklar, arı kuşu kadar küçük boyutlarıyla yollarının üstündeki her şeyi yüksek bir çözünürlükle kaydetmektedirler. Casusluk ve saldırı amaçlı kullanılan İHA'lar kişilere görünmeyerek bağımsızlıklarını yok etmekte ve en temel kişilik hakkı olan "mahremiyet hakkı"nı ihlal etmektedirler. Her şeyi görüntüleyen yeni nesil İHA'ların kendileri ise gittikçe "görünmez" olmaktadırlar.

3. Ahmet Nuri Yüksel, *Türkiye'de İnsansız Uçak Aldatmacası*, Bilge Kültür Sanat Yayınları, Mart 2012, 1. basım, s. 32-34.

İHA'ların ortadan kaldırdığı hak sadece mahremiyet de değildir. 2006'dan beri Amerikan İHA'ları Pakistan'da 1900'den fazla insanı öldürmüştür. Türkiye'de ise Roboski'de 28 Aralık 2011'de çocukların da aralarında bulunduğu 34 kişi İHA'ların kurbanı olmuştur. İHA'lar bölgede yıllardır kaçakçılıkla geçinen köylüleri adım adım izlemiş, 10 saati aşkın süreyle insan, hayvan ve çevre görüntüsü toplamıştır. Neticede AKP tarafından üstü örtülen bu saldırıda masum insanlar savaş uçaklarıyla bombalar yağdırılarak öldürülmüştür.

İşyerinde Gözetleme

Modern kapitalist sistem içinde fabrikalarda veya atölyelerde işçilerin sermaye adına disipline edilmesi amacıyla gözetleme başlamıştır. Yeni dönemin işleyiş mantığı ve kuralları fabrikalarda belirlenecektir. Karl Marx değişim değeri ortaya çıkarmak üzere fabrikadaki işçinin ustabaşılar tarafından sürekli gözetlenmesine dikkat çekmiştir.

1825-30 arası dönemde işçiyi işyerine sabitleyen stratejiler ortaya çıkmıştır. Amaç işçilerin hareketliliğini engellemek, işçileri belli bir alana (işçi konutları, işçi mahalleleri) hapsetmek yoluyla rahatça gözetlemektir. Bu amaçla sanayi kentleri kurulurken işçi konutları da aynı anda kurulmuştur. Bazen ücretler ay sonunda ödendiği halde konut kiralarının peşin alınması yoluyla borçlandırma sistemine başvurulmuştur. Böylece gözetim, işçiyi disiplin altına almanın, kontrol etmenin ve emeğini daha fazla sömürmenin aracı olmuştur. Gözetleme yoluyla işçi sınıfına dönük izlenen bu strateji, bugün de değişmemiştir.

Çalışanların işyerinde gözetlenmesi de bugün en yaygın gözetim biçimlerinden biridir. İşyerinde e-posta takibi, telefon ve GPS ile nerede olduğunun tespiti, web'de hangi sayfaya girildiği, video ile çalışma ortamını izleme, hangi tuşlara bastığının takibi vb. yöntemler yaygınlaşmıştır. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), henüz 1993 gibi erken bir tarihte işyerinde gözetimin temel insan haklarını ve insan onurunu yok ettiğini, özel yaşamı da hedef aldığını, işçi-işveren ayrımını beslediğini, çalışanlar arasında ayrımcılığa neden olduğunu belirtmiştir.

ILO, 1996'da ise "Davranış Kodu"nu yayınlayarak çalışanların bilgi toplama sürecinden haberdar edilmesi, bilgi toplayıcıların

eğitilmesi, toplanan bilgilerin ayrımcılığa yol açmaması, cinsel, dini, siyasi konularda bilgi toplanamayacağı, işçinin suça eğilimi konulu testlere tabi tutulamayacağı, bilgilere işyerinde sadece yetkili olanların erişebileceği vd. ilkeleri açıklamıştır. Kod, sadece ahlaki bağlayıcılık taşımakta, ülkelerin farklı yasaları bulunmaktadır. Kod, ancak ülkelere yön göstermektedir.

2007'de ABD'de yayınlanan bir rapora göre işverenlerin %66'sı çalışanlarının internette neler yaptığını, %45'i girdikleri içerikleri, bastıkları tuşları, klavye başında geçirdikleri boş zamanı, %43'ü e-postalarını ve sakladıkları dosyaları gözden geçirmektedirler.[4]

Günümüzün bir hastalığı ve dev problemi olan gözetim ile fişleme bir ve aynı değildir. Her fişleme bir miktar gözetim içerebilir ama her gözetleme fişleme olmayabilir. Gözetlemeyle elde edilen her bilgi fişlemeye dönüşmeyebilir. Gözetleme, modern bir kavram olarak "özel hayat" ve "mahremiyet hakkı"nı tehdit etmektedir. Gözetleme geneldir, fişleme ise daha çok bir kişinin veya kişi gruplarının ayrıntılı raporlanmasıdır. Kuşkusuz ki kişi toplulukları da toplu olarak gözetlenebilir ve fişlenebilir. Gezi Parkı protestolarına katılanların kamera görüntülerinin çözülerek kişilerin toplu olarak ifadeye çağırılması örneği, "toplu gözetleme"den "toplu fişleme"ye doğru bir sıçramadır.

Fişleme çoğunlukla ve en hafifinden itibarsızlaştırma, yargısız infaz, işe almama, işten atma, terfi ettirmeme, sürgün, linç, gözaltı, tutuklama ve cezalandırma gibi ağır sonuçlara yol açar. Gözetimle elde edilen veriler kişiyi "şüpheli" veya "sakıncalı" konumuna sokuyorsa, kişi artık fişlenmiş sayılacaktır. Bu noktada gözetim biter, fişleme başlar. Devlet bugün fişlemeyi en yaygın araç olan "dijital gözetim" yoluyla yapmaktadır. Gözetime bu anlamda "ön fişleme" diyebiliriz.

Dinleme

Dinleme çok eski bir fişleme yöntemidir. Telefonların, meskenin, işyerinin, alanın dinlenmesi şeklinde gerçekleşmektedir. Hedef kişi veya kişileri takip ederek dinlemek için yakın zamanda "gezici araçlar" icat edilmiştir.

4. Selma Arslantaş-Toktaş, Mutlu Binark, Ergin Şafak Dikmen, Işık Barış Fidaner, Alkım Özaygen, *Türkiye'de Dijital Gözetim*, Bilişim Derneği, Mayıs 2012, İstanbul.

Türkiye'de dinlemeler AKP döneminde patlamıştır. Buna bağlı olarak kişiler "kişisel güvenlikleri" için bireysel arayışlara girmişlerdir. Özel sektörün böcek araması hizmetine başlaması 2004'te –AKP döneminde– vuku bulmuştur.

2005 yılında dinleme Türk hukuk mevzuatında ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Buna karşın günümüzde devlet görevlileri tarafından yapılan dinlemeler genellikle yasadışı gerçekleşmektedir. Çok az sayıdaki yasal dinleme ise yasal şartlar oluşmadığı halde bir yargıç imzasıyla yasallaşmaktadır. Bu tavır özellikle AKP döneminde neredeyse bir "kural" haline gelmiştir. Nitekim hukukun bu şekilde araçsallaştırılmasının en son örneği, Cemaat-AKP çatışması sırasında bir kez daha görülmüştür. 2 Ocak 2014 günü mecliste yemin ederek göreve başlayan AKP'li İçişleri Bakanı Efkan Ala "Güneyde devlet içerisinde bir çete, vali başta olmak üzere orada herkesi dinliyor, emniyet müdürünü, hâkimleri dinliyor, üstelik bunu hâkim kararıyla yapıyorlar" sözleriyle yasadışılığı itiraf etmiştir. [5]

Skandal davalar olan Ergenekon, Balyoz, KCK, Oda TV, Devrimci Karargâh, KESK üyesi sendikacılar, ÇHD'li avukatlar davalarında dinleme ile elde edilen kayıtlar, yargılanan kişiler aleyhine kullanılmıştır. Türkiye'deki yüksek ceza mahkemesi Yargıtay, hukuka aykırı yollardan elde edilen delillerin yargılama esnasında kişilerin aleyhine kullanılabileceğini kararlaştırmıştır. Bu kararla ise yasadışı telefon dinlemeleri adeta desteklenmiştir.[6]

Gizli ve yasadışı dinleme alanında Türkiye kadar bereketli bir ülke belki de dünyada yoktur. Her gün internette başka bir kişinin konuşma kayıtları yayınlanmakta, daha ilginci bu dinlemelere herkes alıştırılmış durumdadır. Türkiye'de genelkurmay başkanından milletvekilline, bürokrattan sokaktaki yurttaşa kadar herkesin dinlenmesi haberleri "rutin bir vaka" haline gelmiştir. Tüm bu işleri kuşkusuz ki devlete bağlı resmi görevliler yapmaktadır.

Böcekler

21. yüzyılın başında, AKP Türkiye'sinin her yanının "böcek" adlı küçük ve "görünmeyen", ancak her sesi kaydeden cihazlarla donatılması karşısında TBMM'de bir komisyon kurularak "ya-

5. "Bütün Şehri Dinlediler", *Hürriyet*, 30.12.2013.
6. Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 13.3.2012 tarih ve 2011/8-278 E, 2012/96 K. sayılı kararı.

sadışı dinlemeler" masaya yatırılmıştır. Haziran 2013'de kurulan "Böcek Komisyonu"[7] parlamentodaki partilerin ortak oylarıyla kurulmuş ve çalışmalara başlamıştır.

Partilerin ortak önergelerle ama ayrı gerekçelerle kurulmasını sağladığı komisyon "Türkiye'de özel hayatın gizliliği ve haberleşme hürriyetinin ihlalini" bir olgu kabul ederek "yasadışı yollarla iletişim tespitleri, yasal dinlemelerin sorunları, yasadışı dinlemeleri kimlerin, hangi amaçlarla yaptığı, dinleme araçları, bu araçların imal, ithal ve bulundurulma sorunları, medyadaki özel hayat ihlalleri, tüm bunlar karşısında alınması gereken önlemleri" araştırmak amaçlarıyla kurulmuştur.

Komisyon çalışmaları sonunda hazırlanan raporda özel hayatın gizliliği, konut dokunulmazlığı, haberleşme hürriyeti gibi temel "anayasal haklar"a vurgu yapılmış, AB'de yasadışı dinlemelerle ilgili kayıtların delil sayılmadığı belirtilmiştir. Almanya, Fransa, İngiltere, Avusturya, İtalya gibi ülkelerdeki dinleme mevzuatı değerlendirilerek adli dinlemelerin boyutları incelenmiştir. Komisyonun uzun sayılabilecek raporunun sonuç bölümünde, "özel hayata ve haberleşme özgürlüğüne yönelik somut, şahsi ve bazen de organize tehditlerin var olduğu" kabul edilerek tezat bir şekilde "ancak kamuoyunda yerleşik 'hepimiz dinleniyoruz' algısı teknik olarak mümkün değildir" görüşüne yer verilmiştir. Komisyon, dinlemelerin "yurda kaçak sokulan kaçak araçlarla yapıldığını" iddia ederek neticede yasadışı dinlemeyi önlemek için –Dedektiflik Kanunu çıkarılması, teknoloji okur-yazarlığının geliştirilmesi, nüfus, sağlık, malvarlığı kayıtlarının şifrelenmesi, dinleme konusuyla ilgili uzman hakimliklerin oluşturulması, dinleyenler tazminat ödesin, kamu görevlileri eğitilsin, MOBESE yasal bir çerçeveye alınsın vb. dinlemeleri engelleyemeyecek basit ve etkisiz önerilerin yanı sıra– "dinleme araçları için yasal mevzuat inşasını" önermektedir. Bu tez ise dinleme araçlarına ruhsat verilmesi zorunluluğu, cihaz alım-satımına sınırlama getirilmesi gibi alt tavsiyelerle zenginleştirilmiştir.

Komisyonun "Fişleme şahsi yapılıyor", "Kaçak araçlar kullanılıyor", "Teknik olarak herkes dinlenemez" yönündeki tespitleri yanlış olduğu gibi bizzat komisyonun yaptığı araştırma sırasın-

7. "TBMM Haberleşme Özgürlüğüne ve Özel Hayatın Gizliliğine Yönelik İhlâllerin Tespiti ve Önlenmesine İlişkin Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu."

da topladığı verilerle de çelişmiştir. Zira Türkiye'de dinlemelerin MİT, emniyet, jandarma gibi resmi makamlar tarafından TİB ve ona bağlı binalardaki teknik cihazlarla yapıldığı herkes tarafından bilinmektedir.

Nitekim, eski Emniyet Genel Müdür Yardımcısı Emin Arslan dinlemelerle ilgili davet edildiği komisyonun toplantısında çok önemli bazı konuları açıklamıştır. Arslan, Türkiye'de A15 ve A25 marka çok gelişmiş dinleme cihazları kullanıldığını, bu cihazların sahte baz istasyonu görevi üstlenerek çevresindeki telefonları kapasitesine göre kendine bağladığını, baz istasyonu olarak yapılan dinlemeleri istisnasız hiçbir mahkeme kararı olmaksızın dinlediğini, bu cihazların MİT, emniyet ve jandarma elinde bulunduğunu, bazı büyükşehir belediye başkanlarının yıllardan beri bu araçları kullandığını, bu dinleme cihazlarının 2011'den beri örtülü ödenekten alındığını ve envantere kaydedilmediğini, belirlenmiş hedeflere gizli kamera ve dinleme cihazları yerleştirildiğini, elde edilen verilerin internete sızdırılıp yayınlanarak hedef kişilerin yıpratıldığını veya zayıflatıldığını, ihalelere bile dinleme yoluyla müdahaleler gerçekleştirildiğini, ABD'den gönderilen sahte e-maillerle bile savcıların mahkemelerden "dinleme izni" aldığını belirtmektedir.[8]

Başka bir emniyetçi Sabri Uzun ise sadece Ankara emniyetinin 938 kişinin telefonunu dinlediğini, emniyet bilgisayarlarına bile uzaktan müdahaleyle yükleme yapıldığını, 2005-2006 yıllarında "ihbar müesseselerinin başladığını", önce "A" şahsı hakkında ihbar mektubu yazıldıktan sonra bu mektubun müfettişlere verildiğini, mektubu yazanın da bunu inceleyecek müfettişin de "üst bir iradeye bağlı olduğunu", "A" kişisi görevden uzaklaştırıldıktan sonra üst iradenin istediği kişinin göreve getirildiğini, Türkiye'de yapılan yasadışı dinlemelerin tamamının devlet görevlileri tarafından yapıldığını, devlet görevlisi olmayanların yaptığı dinlemelerin hemen yakalandığını, kaldı ki bugüne kadar bu türde sadece bir olayın gerçekleştiğini belirtmiştir.[9]

İki önemli emniyetçi ve istihbaratçı tarafından Böcek Komisyonu'na verilen bu ifadeler yasadışı dinlemeler konusunda

8. "Emin Arslan'ın TBMM Böcek Komisyonu'na verdiği ifade", TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, Komisyon (10/74), 17.04.2013, s. 37; 86.
9. "Sabri Uzun'un TBMM Böcek Komisyonu'na verdiği ifade", TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, Komisyon (10/74), 10.04.2013, s. 2; 16.

tüm gerçekliği en yalın haliyle ortaya koymaktadır. Tüm yasadışı dinlemeler ve kayıtlar AKP tarafından gerçekleştirilmektedir.

Komisyonun başka bir problem ve handikapı da "özel hayata yönelik şahsi ve organize tehditlerin var olduğunu" kabul ettiği halde "tehditlerin kimlerden geldiğini" ortaya çıkarmak için hiçbir çaba göstermemesidir. Sadece bu tavır dahi dinlemelerin AKP devleti tarafından yapıldığını kanıtlamaya yetmektedir. Nitekim komisyon üyesi CHP milletvekili Erdal Aksünger ve MHP milletvekili Atilla Kaya rapora yazdıkları şerhlerinde "Komisyon ihlalleri ve ihlalcileri ortaya çıkaran bir çalışma yürütmemiştir" diyerek aynı görüşte birleşmişlerdir. İki milletvekilinin şerhlerinin devamında benzer şekilde "İhlâli yapanın cezalandırılmadığı hiçbir çalışma başarıya ulaşamaz", "AKP döneminde dinlemelerin yükselişe geçtiği", "savcı ve mahkemelerin dinlemeler konusundaki sessizliğinin araştırılmadığı", "TİB'in 2006'da işbaşı yapmasından sonra ihlallerin zirve yaptığı", "dinleme araçlarıyla ilgili hiçbir araştırma yapılmadığı", "yasadışı dinleme sonucu elde edilen verileri kimlerin, hangi amaçlarla ve kimlere servis ettiği, masraf ve harcırahın nereden ödendiği, gizli ödenek kullanılıp kullanılmadığı hususlarının araştırılmadığı" tespitleri yer almaktadır.

Böcek Komisyonu tarafından hazırlanan bu rapor yasadışı ve yasal dinleme sorunlarına ciddi hiçbir çözüm getirmemiştir. Komisyon AKP'li milletvekillerinin çoğunluk oyuyla çalışmış ve raporunu yayınlamıştır. CHP, BDP ve MHP'li üyelerinin görüş ve önerilerini dikkate almamıştır. Kişileri yasadışı şekilde dinleyenlerle ilgili kılını bile kıpırdatmayan komisyonun raporunda *Facebook*, *Twitter*, *Google* ve *Youtube*'un Türkiye'de temsilciliklerinin kurulması ve böylece hukuka aykırı içeriklerin süratle kaldırılması önerisi dile getirilerek bu ağlara resmen "sansür" konulması istenmiştir.[10]

Türkiye'deki CMK kapsamındaki dinlemeler sabit telefonlar, konut ve işyeri telefonları, konutta bulunulduğu halde yapılan cep telefonu konuşmalarını kapsamaktadır. Kişi, Türk hukukuna göre konutu hariç kamuya açık alanlarda da dinlenebilmektedir. Dinleme, önleme ve adli amaçlı olabilmektedir. Önleme dinlemesi

10. Haberleşme Özgürlüğüne Ve Özel Hayatın Gizliliğine Yönelik İhlallerin Tespiti Ve Önlenmesine İlişkin Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu, Haziran 2013, Dönem 24, Yasama Yılı: 3.

"suçun önlenmesi" amacına yöneliktir. MİT Kanunu m. 6'da düzenlenmiştir. Adli dinleme ise gerçekleşen bir suçun failleri ve delilleri ortaya çıkarmak amacıyla yapılabilmektedir. CMK 135/m. 1'de düzenlenmiştir. Suç işlendiğine dair kuvvetli şüphe olması halinde kişi hakkında başka türlü delil elde edilemiyorsa, ancak o zaman adli dinleme yapılmaktadır. Ancak bu şartlar oluşmaksızın polis ve jandarma isteklerinin tümüne dinleme izni çıktığı bilinmektedir. Türkiye'de sorun esasen yasadışı dinlemelerdir.

Dünya uzun bir zamandır bir dinleme ve gözetleme çılgınlığı yaşamaktadır. Yerkürenin etrafını sarsan gizli kulaklarla, gizli gözlerle adeta "elektronik gözaltı"nda bulunmaktadır. Gizli dinlemelerle ilgili cihazlar geliştiren bir firmanın sahibi olan Reichenberger, 1970'li yılların başında sadece Almanya'da 100 bin civarında vericinin faaliyette olduğunu bildirmiştir. ABD'de henüz 1964'te dinleme alanında 30'u aşkın firma faaliyet halindedir. Henüz 1947'de 19 bin gizli telefon kayıt cihazının kullanılmış olduğu Federal Haberleşme Komitesi'nin bir raporunda bildirilmiştir.

ABD'de 1945'te 519, 1960'ta 115, Robert Kennedy döneminde ise 260 dinleme gerçekleştirildiği açıklanmıştır. Kuşkusuz ki bu rakamlar aslında daha fazladır. 1968'de dünyanın gençlik eylemleriyle sarsıldığı yıl "Sokakların Güvenliği ve Suçun Kontrolü Yasası" çıkarılarak sahtekârlık, hırsızlık, cinayet, şantaj ve narkotik trafiği gibi suçlarda mahkemeden izin koşuluyla hükümete dinleme yetkisi verilmiştir.

Fransa'da yıllık 100 bin "yasal dinleme" yapılmaktadır. Muhalefette iken telefonlarının dinlendiğinden yakınan François Mitterrand'ın kendi iktidar döneminde özel bir dinleme timi oluşturduğu ortaya çıkmıştır. Mitterrand, kişisel sırlarını ortaya dökecek kişilerin, muhaliflerinin ve kimi aydınların telefonlarını dinlettirmiş ve kaydettirmiştir. İngiltere'de özellikle politik nitelikli dinlemeler yaygındır. Bu ülkede tahminen 35 bin telefon hattı istihbarat ve güvenlik örgütleri tarafından dinlenmektedir.[11]

MİT, 1973'te Ecevit'in telefonlarını dinlemiş, faturalarını dahi gizlice ödemiştir. Aynı yıl ABD'de "Watergate Skandalı" patlamıştır. Nixon, 3700 metreye varan bantlarla politikacıları ve ünlü gazetecileri dinlemiştir. 1989'da, Yunanistan Başbakanı Konstantin Karamanlis'in telefonlarını dinlettiği ortaya çıkmıştır.

11. Enis Coşkun, *Küresel Gözaltı: Elektronik Gizli Dinleme ve Görüntüleme*, Ümit Yayıncılık, Nisan 2000, s. 80.

AKP ve bağlı istihbarat örgütleri ortam dinlemelerini kol saati, kalem kamera, anahtarlık kamera, tatlandırıcı şeker gibi dikkat çekmeyecek nesneler aracılığıyla yapmaktadır. Bilgisayar hoparlörleri veya fön makinesi bile dinleme aracı olarak kullanılmıştır. Gizli dinleme cihazları, artık her yerde ve her şekilde karşımıza çıkmaktadır. Çakmak, alarm, saat, biblo, flash bellek gibi değişik objelerin içine yerleştirilen cihazlar ile "kişisel dinleme" yapılabilmektedir. Türkiye'de 17 Aralık 2013 günü gerçekleşen rüşvet ve yolsuzluk operasyonunun ardından böcek ve dinleme cihazı arayanların sayısında %100 oranında bir artış yaşanmıştır.

Polis dinlemeleri bugün cep telefonları sayesinde daha da kolaylaşmıştır. Cep telefonları aracılığıyla "yer tespiti" de mümkün hale gelmiştir. Binlerce saati bulan dinlemeler sonucu hazırlanan "tapeler", medya ve siyasete, hatta mizaha konu olmaktadır. İddianamelere eklenen ve gazetelerde durmadan yayınlanan tapeler, hep sert tartışmalara yol açmıştır. Davaya konu olan suçla ilgisiz tapelerin dosyalara eklenmesiyle davalar başka türlü mağduriyetlere yol açmıştır. Dinlemeye takılan kişilerin mizah konusu olacak türdeki konuşmaları şimdiden bir "literatür" oluşturacak düzeye ulaşmıştır.[12]

Sinemada Dinleme

Dinleme ve yarattığı sonuçları en iyi, 2006 Alman yapımı *Das Leber der Anderen* (Başkalarının Hayatı) adlı sinema filmi anlatır. Film, 1984 yılında Doğu Almanya'da sanatçı bir çiftin dinlenmesini konu almaktadır. Sosyalist rejimin korunabilmesi adına devlet "Stasi" adında çok güçlü ve yaygın bir güvenlik ve istihbarat ağı kurmuş; bünyesinde on binlerce istihbarat elemanı çalıştırmaktadır. Bunlardan biri de aynı zamanda bu örgütün akademisinde dersler veren üst düzey kıdemli eleman Yüzbaşı Gerd Wiesler'dir. Wiesler'e akademiden sınıf arkadaşı ve şimdiki amiri Yarbay Grubitz'le birlikte davet edildikleri oyunun galasında, Kültür Bakanı Bruno Hempf tarafından "rejim muhalifi" olabileceğinden kuşkulanılan oyun yazarı Georg Dreyman'ı takibe almaları görevi verilmiştir. Wiesler ekibiyle birlikte yazarın evine dinleme cihazları yerleştirerek binanın çatı katına da tam teşekküllü bir dinleme

12. Lokman Dağ, Savaş Akın, *Tape'den Kodese: Sus Ulan Polis Dinliyor*, Postiga Yayınları, Kasım 2012, 13. baskı; *Tape'den Kodese-2: Polis Dinlerse Dinlesin*, Profil Yayınları, Ocak 2014, 1. baskı.

istasyonu kurar. Evin çatısında kamp kurmuş olan Wiesler artık 24 saat Dreyman'ın hayatının içindedir. Yazarın her konuşmasını kaydeder, her alışkanlığını not eder. Başlarda rejime bütün kalbiyle bağlı olan Dreyman, uyuşturucu alışkanlığı olan kız arkadaşına şantaj yapılarak Bakan Hempf'le cinsel ilişkiye zorlanması ve yedi yıldır iş verilmeyen muhalif sahne yönetmeni arkadaşının intihara sürüklenmesi üzerine Batı Almanya'da yayınlanan *Der Spiegel* dergisine isimsiz bir yazı yazar. Bu yazı üzerine çileden çıkan yetkililerin Dreyman hakkındaki kuşkuları artar. Ancak çiftin hayatına çok fazla girmiş olan Yüzbaşı Wiesler, artık ona empati duymaya başlamıştır, yazar evde yokken eve girer, onun okuduğu kitapları alır, okur. İhbar etmek şöyle dursun, artık elinin altındaki teknik imkânları da kullanarak çifte yardım etmeye bile başlar. Nihayet Wiesler'in ihanetini sezen ama elinde kesin kanıt olmayan Yarbay Grubitz onu görevden alır ve ceza olarak angarya bir iş olan mektupların gizlice açılıp kontrol edildiği bir bölüme verir. Aradan 4 yıl geçer, duvar yıkılır, Doğu ve Batı Almanya birleşir. Stasi'nin arşivleri açılır. Bu arşive başvuran yazar Dreyman, hakkında tutulan belgeleri okudukça kendine yardım eden insanın Wiesler olduğunu öğrenir, onu arar bulur ama konuşamaz. "İyi Bir İnsan İçin Sonat" adını verdiği yeni kitabını kod adıyla ona ithaf eder. Kitabı bir kitapçıda görüp satın alan Wiesler, bu ithaf satırını görür görmez yıllar önce yapmış olduğu iyiliğin farkına varılmış olduğunu anlar.

Başkalarının Hayatı, özel hayata müdahaleyi, dinlemenin ve fişlemenin yıkıcılığını ve bu alanda oluşan karmaşık insan ilişkilerini anlatır. Filmde kullanılan elektronik dinleme ve kayıt cihazları gerçekten Stasi tarafından o tarihlerde kullanılmış cihazlardır ve çekimler için özel olarak müzelerden ve özel koleksiyonculardan temin edilmişlerdir.

Güvenlik Soruşturması

Güvenlik soruşturmasıyla bir kişi hakkında bir makamın talebi üzerine belli bir inceleme yapılarak rapor düzenlenmekte ve ilgili makama sunulmaktadır. Amaç, bir kamusal bir hak veya özgürlüğün kullanılmasının "sakıncalı" olup olmadığının tayin edilmesidir. Uzun yıllar devam eden güvenlik soruşturması uygulaması nihayet yakın zamanda yasal bir düzenlemeye de konu olmuştur.[13] Güvenlik soruşturması, kamu görevine girmeden yurtdışına seyahat etmeye dek pek çok hak ve özgürlüğü etkilemektedir. Yargı, tıpkı fişleme gibi güvenlik soruşturmasını da hukuka aykırı görmemiştir.

Fişleme ve güvenlik soruşturması 1930'lardan beri sistematiktir. Bu "gelenek", Abdülhamit jurnalciliğinden beslenir. En büyük patlama ise 12 Eylül darbesinden sonra yaşanır. 1974'te fişlenen insan sayısının 40 bin kişi olduğu açıklanmış, bu sayı 14 yılda 43 kat artmıştır. 1988'e gelindiğinde 1 milyon 700 bin kişi hakkında güvenlik soruşturması açılırken 4,5 milyon insanın da fişlendiği ortaya çıkmıştır. Bu dosyaların sadece öğretmen ve öğrencilere ait kısmı 700 bindir. Eğitimciler ve öğrenciler, 12 Eylül'ün "yönetim karşıtı yurttaş" olarak damgaladığı kesimlerin başında yer alır. 300 bini pasaport talep eden kişilerle ilgili, kalan kısmı ise diğer mesleklerden yurttaşlara ait dosyalardır. Abdülhamit jurnalleri neticeten Harbiye Nazırı Enver Paşa döneminde yakılmıştır. Yıldırım Akbulut başbakan olarak 370 bin kişinin dosyalarının kaldırılacağını açıklamışsa da dosya ve fişlerden bugüne kadar yakılan görülmemiştir.[14]

Bugün yılda ortalama 450 bin kişinin güvenlik soruşturmasından geçtiği bildirilmektedir. Güvenlik soruşturmasına uğrayan kişilerin haberinin dahi olmadığı bu işlem, gizlilik içinde başlamakta ve bitmektedir. "Demokrasi", "milli irade", "sivilleşme" gibi kulak patlatan ölçüdeki söylemler eşliğindeki AKP döneminde 2013 itibariyle nüfusun 76 milyon olduğu dikkate alındığında 170 kişiden birinin güvenlik soruşturması geçirdiği görülmektedir.

---

13. 26.10.1994 tarih ve 4045 sayılı "Güvenlik Soruşturması, Bazı Nedenlerle Görevlerine Son Verilen Kamu Personeli ile Kamu Görevlilerinin Haklarının Geri Verilmesine ve 1402 numaralı Sıkıyönetim Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun", 3 Kasım 1994 tarih ve 22100 sayılı *Resmi Gazete*.
14. Halil Nebiler, *Ben Devletim Fişlerim*, BDS Yayınları, 2. baskı, s. 12-13.

Güvenlik soruşturması kavramına ilk kez 30 Mart 1964 tarihli bir bakanlar kurulu kararında rastlanmaktadır. "Gizlilik" içinde hazırlanan bakanlar kurulu kararı *Resmi Gazete*'de yayınlanmamıştır. Kararın altında İnönü ve Ecevit'in imzası vardır. Dönemin anti-komünist atmosferinin ürünü olan genelgeyle kamu görevlileri hakkında araştırmalar yasallaştırılmıştır. Kararname "gizlilik dereceli yerlerde çalışacak kamu görevlileri hakkındaki araştırmayı standart hale getirmek, personelin Komünist Blok ülkeleriyle ilişkisi, yolculukları, gizli dernek veya faaliyetlerle ilişkisini, akrabalarını, içlerinde varsa komünist ülkülere bağlı olanları" araştırmayı esas almaktadır. Kararnameye göre başlayan soruşturmanın "bozuk" sonuçlanması halinde kamu görevlisine "güvenlik belgesi" verilmemektedir.

Ancak evveli de vardır. Demokrat Parti (DP) iktidarı döneminde "güvenlik tahkikatı" adı altında *Resmi Gazete*'de yayınlanmayan "gizli" nitelikteki, "Sabotajlara Karşı Koruma ve Sabotajları Önleme" adlı kararnameye dayanılarak gerçekleştirilmiştir. 30 Nisan 1953 tarih ve 41658 sayılı Bakanlar Kurulu Kararnamesi'ne göre "kişilik araştırmaları" hayata geçirilmiştir.

DP, Osmanlı'dan kalan gizli tezkiye varakalarıyla memurların sicilleri dikkate alınarak emekliye ayrılmalarını yasallaştırmıştır. Tüzüğün altında Celal Bayar ve Adnan Menderes'in imzası vardır. Memurların "ahlak" ve "yetersizlik" noktalarından tüzükte yazılı şekilde incelenerek ve düzenlenecek tezkiye varakasıyla tespit olunacağı öngörülmüştür. Tüzüğün 14/c maddesi "Cumhuriyet rejimine mugayir ve memleketin içtimai nizamını bozan akideleri yaymak suçu ile mahkûm olanlar ahlak noktasından emekliye çıkarılır." Tüzük "mahkûmiyet halinde" emeklilik öngörür. Bugün mahkûmiyet halinde meslekten uzaklaştırmadan atılmaya dek daha ağır sonuçlar öngörülmektedir.

1988'e kadar 19 ayrı yönerge ve/veya genelge çıkarılır. "Çok gizli görevlere gelecekler" için 1964'te yürürlüğe giren güvenlik soruşturması, 15 Eylül 1972 tarihli Başbakan Ferit Melen genelgesiyle genişletilir. Melen'in güvenlik soruşturması ölçüleri öylesine keyfi ve geniştir ki 2 yıl içinde MİT tarafından 40 bin kişi için tümüyle "ideolojik" dosyalar hazırlanır. Genelge demokrasiyle hiçbir şekilde bağdaşmayacak "tüm kamu görevlileri için güvenlik soruşturması" hususunu kabul etmektedir. Ecevit, 5 Mart 1974'te Melen genelgesine son verse de MİT'in elindeki 40 bin dosya hiç-

bir zaman imha edilmemiştir. 12 Eylül'ün ilk anlarında gözaltına alınan 3 bin kişinin büyük bölümünün MİT'in işte bu dosyalarından seçildiği belirtilmiştir.

Turgut Özal, "uygulaması 1930'da mevzii olarak başlayıp 1939 yılında genelleştirilen Fiş Talimatnamesi'nin kendi hükümetleri döneminde tamamen kaldırıldığını" belirtmiştir. Ruhi Su'ya, hastalığının tedavisine yurtdışında devam etmesi zorunlu olduğu halde "sakıncalı olduğu" gerekçesiyle pasaport verilmemiş, Su yurtdışına çıkamadığından hayatını kaybetmiştir.

Fişlemeyle yakın bir hukuki kategori olan "güvenlik soruşturması" arasında bazı benzerlikler ve farklılıklar vardır. Günlük yaşam içinde sıkça duyduğumuz güvenlik soruşturması, kamu görevlileri için işe alma sırasında uygulanan yasal bir yönetmeliğe dayanan bir işlemdir. "Devletin gizlilik dereceli kısımlarını belirlemek", "TSK, emniyet ve istihbarat örgütünde, hapishanelerde çalışacak personelin soruşturulmasını sağlamak" amaçlarıyla kamuda çalışacak kişiler için inceleme yapılmaktadır. Bu incelemenin dayanağı "Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Yönetmeliği"dir.[15]

Güvenlik soruşturmasında, devletin gizlilik dereceli kısımlarında çalışacak personelin aranma, sicil kaydı, tahdit, "yıkıcı bölücü faaliyete katılma", ahlaki durum, sır saklama, "yabancılara ilgi" hususları bakımından araştırması yapılmaktadır. Araştırmayı yapacak kurum olan TSK, emniyet, MİT, vali veya kaymakamlar, resmi kayıtlara ve "yerinden araştırma"ya başvuracaktır. Araştırıcının bilgi kaynağı sicil kaydı ve mahalli araştırma raporlarıyla sınırlıdır.

Fişlemenin yasal hiçbir temeli, dayanağı veya kaynağı yoktur; güvenlik soruşturmasının resmi bir yönetmeliği vardır. Fişleme herkes için yapılabilir; güvenlik soruşturması kamu görevlileri hakkındadır. Fişleme her yolla yapılır; güvenlik soruşturması sadece sicil kaydı ve mahalli araştırma yöntemine dayanır. Fişlemeyi her kamu kurumu yapabilir; güvenlik soruşturmasını sadece yukarıda belirttiğimiz dört kurum yapabilir. Her şey fişlemeye konu olabilir; güvenlik soruşturmasının konusu sabıka kayıtları, tahdit, "yıkıcı bölücü faaliyet", sır saklama yeteneği, "ahlaki durum", "yabancılara ilgi" ile sınırlıdır. Fişleme, Türk Ceza Kanunu'nda "suç"tur; güvenlik soruşturması, yasal bir yetki ve görevin yerine

15. 14 Şubat 2000 tarih, 2000/284 sayılı *Resmi Gazete*.

getirilmesidir. Fişlemeyi "gizli" kamu görevlileri yapar; güvenlik soruşturmasını yapanlar bilinebilirdir.

Fişleme ve güvenlik soruşturmasının benzerlikleri, her iki işlem ve eylemin de suç oluşturmayan eylemlere yönelik olmasıdır. Zaten eğer araştırmaya konu fiiller suç oluştururşa, konu mahkemeye intikal ettirilir. Fişlemeye ve güvenlik soruşturmasına ayrıca ihtiyaç kalmaz.

Her iki kategorinin başka bir ortak özelliği de "gizli" nitelikleridir. Fişleme de güvenlik soruşturması da yargı dışı bir alanda ve sıkı gizlilik altında gerçekleşir. Her ikisi de "sakıncalılık" gibi keyfiliğe açık ve soyut bir kategori yaratır. Bu kategorinin içeriğini her iktidar kendi keyfi bakışına göre doldurabilir. Fişlemede depolanan bilgiler genellikle bir davaya değil, güvenlik soruşturmasına katkı sunar. Fiş notları bu nedenle güvenlik soruşturmasının bilgi kaynaklarından biridir. Öteki kaynaklar ise arşiv araştırması, yerinde araştırma ve sabıka kayıtlarıdır.

Güvenlik soruşturması yönetmeliğine göre, kamunun "gizlilik dereceli kısımlarında" çalıştırılacak kişinin "istihbarat ünite arşivindeki bilgileri" (m. 11/b), "şeref, haysiyet ve ahlaka aykırı davranışları" (m. 11/d), "yabancı devletlerle teması" (m. 11/e) da dikkate alınmaktadır. Bu hususlar, güvenlik soruşturmasını fişlemeye yakınlaştırır ve hatta aynılaştırır. Zira Türkiye'de istihbarat tarafından tutulan fişlerde somut ve objektif bilgiler değil, kişilerin "özel hayatı", "inancı", "ahlaki yapısı", "siyasi görüşleri" geniş çapta yer kaplamaktadır.

Güvenlik soruşturması sırasında fişlere de bakılır. Hatta güvenlik soruşturmalarının büyük bir kısmı haklarında aleyhe bir mahkeme kararı veya somut hiçbir kanıt olmadığı halde sadece fişlerde yer alan olumsuz düşünceler nedeniyle hak kaybına yol açmıştır. Fişleme, güvenlik soruşturmasının bir parçası ve aracıdır.

Aşağıdaki belge "özel merkezler"de çalışacaklar için tanzim edilen bir "Güvenlik Soruşturması Belgesi"dir. Burada çalışacak personelin "ince soruşturma"ya maruz kaldığı açıktır. "Karakter", "doğuştan Türk vatandaşlığı", "eşinin yabancılarla akrabalığı", "milliyetçi ve vatanperver olmak", "partilere gitmek", "içki içmek" gibi hususların araştırılması, daha doğrusu bu konuların mesleğe başlamanın "şartı" haline getirilmesi ayrıntılı bir soruşturmayla "temiz" çıkanların göreve başlatıldığını kanıtlamaktadır. Kripto

merkezlerinde çalışmak için "mükemmel karakter" gerekmektedir. "Mükemmel karakter ne, kime göre mükemmeliyet?" Türk vatandaşlığının "doğuştan" gelmesi gerekmektedir. "Doğuştan Türk olmak", herhalde kişiyi "üstün" kılmaktadır. Veya akrabaları arasında veya eşinin akrabaları arasında "yabancı" olunca kişi "vatan haini" veya "güvensiz" mi olmaktadır? Arkadaşları arasında "yabancı" olunca kişi "ajanlık" mı yapmaktadır? Soruşturmacının mantığına göre, "milliyetçi" veya "vatanperver" olmayanlar kripto merkezlerinde çalışamamaktadır. Yine soruşturma belgesinden anladığımız "partilere gitmek" ve üstüne bir de "içki içmek" kişiyi böyle bir görevde memur olma imkânından alıkoymaktadır. Nereden bakılsa kabul edilemez bir mantığın hakim olduğu görülmektedir. Bu tip bir soruşturmada "özel hayat", "günlük yaşam", "alışkanlıklar" bile "mahrem" kabul edilmemekte, devletin merceği altına alınmakta, hak kaybına yol açmaktadır.

ÖZEL

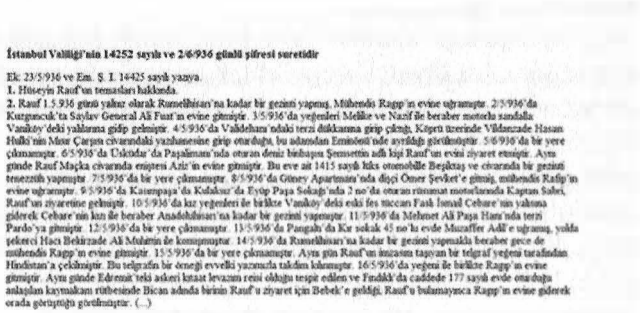
KRİPTO MERKEZLERİNDE ÇALIŞACAK PERSONEL İÇİN KRİPTO GÜVENLİK SORUŞTURMA BELGESİ (KGSB)

SORULAR	CEVAPLAR
1. Karakteri mükemmel midir?	EVET
2. Doğuştan Türk vatandaşı mıdır?	EVET
3. Yabancılarla akrabalığı var mıdır?	HAYIR
4. Eşinin yabancılarla akrabalığı var mıdır?	HAYIR
5. Yabancılarla dostluğu ve arkadaşlığı var mıdır?	HAYIR
6. Yabancı ideolojilerle ilgisi veya sempatisi var mıdır?	HAYIR
7. Milliyetçi ve vatanperver midir?	EVET
8. Görev haricinde görev hakkında konuşur mu?	HAYIR
9. Sır saklar mı?	EVET
10. Görevine bağlı ve dikkatli midir?	EVET
11. Sorumluluk hissi var mıdır?	EVET
12. Büyüklerine itaatli ve arkadaşlarıyla geçimli midir?	EVET
13. Sarhoşluğu var mıdır?	HAYIR
14. Aile içinde geçimli midir?	EVET
15. İsrafı var mıdır?	HAYIR
16. Mali vaziyeti bozuk mudur?	HAYIR
17. Paraya karşı hasis midir?	HAYIR
18. Ahlaki ve cinsel zaafları var mıdır?	HAYIR
19. Firar, yabancı memlekete kaçmak, üste fiilen taarruz, emre itaatsizlikte ısrar, mukavemet, siyasi maksatla toplantılar, partilere girmek. İçki içmek veya kumar oynamak fiillerinden birinden mahkumiyeti var mıdır?	HAYIR
20. Gizlilik dereceli bir mahalde çalışacak nitelikte midir?	EVET

Yukarıdaki bilgiler şahsın komutanlık şahsi dosya ile çalışma durumu dikkate alınarak doldurulmuştur.

Teknik Takip

Telefon ve kameralar henüz icat edilmeden "insandan insana" takip vardır. İstanbul Valiliği, başbakanlık yapmış olan Rauf Orbay'ı "gün gün" ve "peşine polis takarak" takip ederek aşağıdaki fişi tutmuştur.[16]

İstanbul Valiliği'nin 14252 sayılı ve 2/6/936 günlü şifresi suretidir

Ek: 23/5/936 ve Em. Ş. İ. 14425 sayılı yazıya.
1. Hüseyin Rauf'un temasları hakkında.
2. Rauf 1.5.936 günü yalnız olarak Rumelihisarı'na kadar bir gezinti yapmış, Mühendis Ragıp'ın evine uğramıştır. 2/5/936'da Kuzguncuk'ta Saylav General Ali Fuat'ın evine gitmiştir. 3/5/936'da yeğenleri Melike ve Nazif ile beraber motorla sandalla Vanköy'deki yalılarına gidip gelmiştir. 4/5/936'da Valdeham sokaklarında girip çıkmış, Köprü üzerinde Vildanzade Hasan Hulki'nin Mısır Çarşısı civarındaki yazıhanesine girip onardığını, bu adamdan Emirdağ'ında arsadığı görülmüştür. 5/6/936'da bir yere çıkmamıştır. 6/5/936'da Üsküdar'da Paşalimanı'nda oturan deniz binbaşısı Şemsettin adlı kişi Rauf'un evini ziyaret etmiştir. Aynı günde Rauf Maçka civarında emniyeti Aziz'in evine gitmiştir. Bu eve ait 1415 sayılı hüks otomobille Beşiktaş ve civarında bir gezinti temezzüh yapmıştır. 7/5/936'da bir yere çıkmamıştır. 8/5/936'da Güney Apartmanı'nda dişçi Ömer Şevket'e gitmiş, mühendis Rafip'in evine uğramıştır. 9/5/936'da Kasımpaşa'da Kulaksız'da Eyüp Paşa Sokağı'nda 2 no'da oturan rüsumat memurlarında Kaptan Sabri, Rauf'un ziyaretine gelmiştir. 10/5/936'da kız yeğenleri ile birlikte Vanköy'deki eski fes tüccarı Fasıh İsmail Cebure'nin yalısına giderek Cebure'nin kızı ile beraber Anadoluhisarı'na kadar bir gezinti yapmıştır. 11/5/936'da Mehmet Ali Paşa Hanı'nda terzi Pardo'ya gitmiştir. 12/5/936'da bir yere çıkmamıştır. 13/5/936'da Pangaltı'da Kır sokak 45 no'lu evde Muzaffer Adil'e uğramış, yolda şoförcü Hacı Bekir'de Ali Muhtarla da konuşmuştur. 14/5/936'da Rumelihisarı'na kadar bir gezinti yapmakla beraber gece de mühendis Ragıp'ın evine gitmiştir. 15/5/936'da bir yere çıkmamıştır. Aynı gün Rauf'un imzasını taşıyan bir telgraf yeğeni tarafından Hindistan'a çekilmiştir. Bu telgrafın bir örneği evvelki yazımızla takdim kılınmıştır. 16/5/936'da yeğeni ile birlikte Ragıp'ın evine gitmiştir. Aynı günde Edirnit'teki askeri kıtaat levazım reisi olduğu tespit edilen ve Fındıklı'da caddede 177 sayılı evde oturduğu anlaşılan kaymakam rütbesinde Ihsan adında birinin Rauf'u ziyaret için Bebek'e geldiği, Rauf'u bulamayınca Ragıp'ın evine giderek orada görüştüğü görülmüştür. (...)

GPS yoluyla toplulukların izlenmesi de önemli bir yöntemdir. AİHM, Uzun v. Almanya davasında, GPS yoluyla toplulukların izlenmesini, bireyin davranışları, düşünceleri ve duygularına ilişkin diğer görsel ve akustik izleme faaliyetlerine göre daha az bilgi ifşa ettiğini ve bireyin özel hayatına daha az bir müdahale olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle mahkeme, iletişimin takibine ilişkin içtihadında yer alan izleme süresi, verinin saklanması ve kullanımına ilişkin prosedüre ilişkin güvencelerin GPS yoluyla izlemeye aynı katılıkta uyarlanamayacağına hükmetmiştir.[17]

Ancak günümüzde bu tür bir takip neredeyse gereksiz hale gelmiştir. Teknik araçlar fişlemeyi "cansız" olarak otomatik ve kendiliğinden yapabilmektedir. Teknik takip, TCK'da yer alan bazı suçlar yönünden kabul edilmiş bir delil toplama yöntemidir. İnsan ticareti, kasten öldürme, uyuşturucu, parada sahtecilik, örgüt kurma, ihaleye fesat, rüşvet, casusluk vb. suçlarda telefon dinlemenin yanı sıra daha geniş özellikte teknik araçlarla takip yapılabilmektedir. Teknik takipte mobil istasyonlar ve bürolar oluşturan polis, "GSM Scanner" adlı araçlarla havadaki frekanslı sinyalleri tarayıp bulmakta ve saptanan görüşmeler görevlilerin "sahte baz istasyonu" adını verdiği başka bir cihazla hedef bölge-

16. *Taraf*, 9.6.2013.
17. Uzun v. Almanya, no. 35623/05, § 66.

deki cep telefonlarının sinyal aldığı baz istasyonları ele geçirilerek izlenmektedir. Mobil cihaz, bölgedeki tüm baz istasyonlarının telefonlarını aynı anda dinleyerek konuşmaları kayıt edebilme özelliğine sahiptir. Bunu yanında görevli polisler "lazerle dinleme" de yapabilmektedir. Bu yöntemde ise, hedefteki kişinin bulunduğu bina izlemeye alınmaktadır. Binanın pencerelerine lazer sinyali gönderilerek, cihazın alıcısıyla camdan yansıyan sinyaller deşifre edilmektedir. Böylece içerideki konuşmalarla cama çarpan ses dalgaları, lazer sistemiyle 200 metre uzaktan dahi dinlemeye elverişli hale gelmektedir.

Dinlemede telefon, faks, e-mail gibi diyaloglar telekomünikasyon (araya vasıta sokularak) yoluyla kayda alınırken kişilerin kamuya açık yerlerde veya işyerinde izlenmesi, ses veya görüntü kaydının alınması mümkün olmaktadır.

Teknik takip kararının verilmesi için kuvvetli suç şüphesinin varlığı ve başka suretle delil elde edilememesi şartlarının birlikte varlığı aranmaktadır. Ancak şartların oluşup oluşmadığına bakılmaksızın yargı tarafından takip kararı verilmesi adeta bir "kural" haline gelmiştir. Takip sonucu elde edilen ve takibe konu suç iddiasıyla hiçbir ilgisi olmayan çoğunlukla kişisel verilerin internete sızdırılması, polis fezlekelerine konulması ve hatta savcıların iddianamelerinde ve eklerinde yer alması çokça görülmüştür. Bu tür eylemler de birer fişlemeden başka bir şey değildir.

Sabıka Kaydı

Halk arasında "iyi hâl kâğıdı", "temiz kâğıdı" olarak bilinir. Adalet Bakanlığı'nca, Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü'ndeki Merkezi Adli Sicil'de tutulur. Geçmiş mahkûmiyetler, cezanın infazıyla ilgili bilgiler yer alır. Sabıka kaydı, kamu hizmetine girmede yasal bir engelin varlığı, hükmün tecil durumu ve tekerrür durumlarını saptar. Sabıka kaydı istisnai bir kategori olsa da bugün sınava, işe, mesleğe giriş ve kabulde istenen bir belge durumundadır. 12 Mart'tan sonra, sabıka kaydı istekleri gece ortaokuluna kaydolmak isteyenlerden, üniversite giriş sınavını kazananlara, özel kurumlara işçi olarak gireceklerden pasaport çıkaranlara kadar genişlemiştir. Bu tüm topluma "suçlu" olarak bakıldığını göstermektedir.

Kişinin cezasını çektiği bir eylemden ötürü sürekli olarak suçlanması kabul edilemez. Yaşamının geri kalan bölümünde bu cezanın her zaman önüne engel olarak çıkarılması ve hep gündemde tutulması "masumiyet ilkesi"ne aykırıdır. Bu, yeni ve "ikinci" bir cezalandırmadır. Kişinin çekilmiş bir cezadan dolayı hak ve özgürlüklerini kullanamaması, kesinlikle insani ve adil değildir.

Sabıka kaydı mahkemelerin mahkûmiyet (ceza) kararlarını içerir. Sabıka kaydı araştırması güvenlik soruşturması ve hele yasadışı bir faaliyet olan fişlemeye göre daha nesneldir. Zira sabıka kaydında sadece mahkemelerce verilmiş hükümlülük kararları yazılıdır. Mahkeme kararı dışında bir yorum veya düşünce sabıka kaydında yer almaz. Sabıka kaydı da tıpkı güvenlik soruşturması gibi yasaldır. Bir yasaya dayalı olarak adli sicil müdürlüklerinde hazırlanmaktadır.[18]

Sabıka kaydı mahkeme hükmünü içermesi nedeniyle objektif ve güvenilir kabul edilen bir belgedir. Güvenlik soruşturması sırasında incelenen hususlardan ilki sabıka kaydıdır. Sabıkası olan kişinin –işlediği suçun niteliğine göre– güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanması mümkündür. Sabıka kaydının yeterli olması durumunda başkaca bir araştırma yapılmaksızın güvenlik soruşturması sonuçlandırılabilir.

Fişleme ve güvenlik soruşturması yargı dışı alanları kapsar. Fişleme de güvenlik soruşturması da "kanunun suç saymadığı fiili" cezalandırma konusu yapar. Bu anlamda her iki işlem de "suç ve cezaların yasallığı" ilkesine aykırıdır. Oysa sabıka kaydı yargısal bir alana dairdir. Fişleme ve güvenlik soruşturması sabıka kaydını da kapsar. Fişleme ve güvenlik soruşturması sabıka kaydındaki "suçluluk" kategorisinden ayrı bir "sakıncalılık" kategorisi yaratır. "Sakıncalılık" objektif bir tanımı olmayan iktidarların keyfine göre içeriği doldurulacak bir kavramdır. Bu kavrama dayanılarak hak ve özgürlüklerin kısıtlanması, hatta ortadan kaldırılması mümkündür.

18. 25.5.2005 tarih ve 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu, 1.6.2005 tarih ve 25832 sayılı *Resmi Gazete*.

Fişleme Yöntemleri

Fişleme yöntemleri çağlar boyunca basitten karmaşığa, yazılı biçimlerden sesli-görüntülü kayıtlara, el yazısı haritalardan uzaydan veya denizaltından milyarlarca insanın izlenmesi veya dinlenmesine doğru baş döndürücü bir gelişme göstermiştir.

Bir önceki bölümde genişçe ele aldığımız gözetleme, dinleme ve teknik takip, aynı zamanda birer fişleme yöntemidir. Gözetleme, dinleme ve teknik takip gerçekleştiği anda kişi fişlenmektedir. Her üç yöntemde de kayıt, işlem ile aynı anda dijital olarak tutulmaktadır. Bu nedenle gözetleme, dinleme ve teknik takip aynı zamanda "ön-fişleme" veya "fişlemeye akraba" kategoriler olarak görülebilir. Evvelki bölümde ele alınmasının sebebi budur. Bu bölümde ise daha spesifik fişleme yöntemleri –tarihsel arka planıyla birlikte– ele alınmaktadır.

Hapsetme

Bugün hapishane yasal bir mahkeme kararıyla tutuklanan, cezalandırılan kişilerin kaldığı yer olarak bilinmektedir. Ancak hapishane "cezalandırma mekânı" olarak işlev görene dek başka amaçlar için kullanılmıştır. İnsanlık, "hapsetmek"ten "ceza verme"ye, "hapishane"den "cezaevi"ne doğru yüzyıllar süren zorlu bir yürüyüş gerçekleştirmiştir.

Hapishane önceleri siyasi ve ekonomik krizlere karşı bir önlem olarak düşünülmüştür. Batının tüm kentlerinde hapishanelere ilk kapatılanlar hırsızlar, dilenciler, aylaklar, işsizler, fakir, terk edilmiş çocuklar vb. kesimlerden oluşmuştur. Batı bu kesimlere açık olmasa bile aslında "çizgi dışı nüfus" olarak bakmıştır. Kapatmalar keyfi ve aynı zamanda kitleseldir. Kapatılmadan kurtulmak için bir meslek yapmak veya kendine yetecek bir gelire sahip olmak gerekmiştir. Kapatmanın ardında dinsel ve ahlaki normlar-

dan önce ekonomik ve politik sebepler mevcuttur. İlk kapatılan kesimlerin toplumun düzenine "tehdit" oluşturacak kesimlerden oluşması rastlantı değildir. Batıda bu kesimler toplumsal düzenin dışında görülerek "fişlenmiş" ve ardından kapatılmıştır. İlk kapatılma kurumları İngiltere'nin en sanayileşmiş şehirlerinde ortaya çıkmıştır. Lyon'daki Genel Hastane, Paris hastanesinden tam 40 yıl evvel açılmıştır.

Aç ve işsiz sınıfların ve toplumsal katmanların herhangi bir krizde isyanını engellemek ve bu kesimlerden hapishanelerde "angarya" yoluyla "işgücü" olarak yararlanmak planlanmıştır. Bu sebeple merkezi hapishanelerde tarımsal bölümler kurulmuş, kimi yerlerde ise "manastır-fabrikalar" inşa edilmiştir. Terk edilmiş veya yoksul çocukları, çıraklar için kurulmuş yurtlar "iyi hal primleri" ile çalışmaya başlamıştır.

Kısacası ortaçağın kapatma pratiği, işsizliği emerek radikal nitelikli toplumsal patlamaların sonuçlarını ortadan kaldırmak veya hafifletmektir. Bu dönemde henüz kapatılmanın başlı başına bir ceza olduğu düşüncesi herkese yabancıdır. Fransa Kralı IV. Henri'nin Paris Kuşatması sırasında 100 bin nüfuslu kentte en az 30 bin kişi dilencilik yapmaktadır.

Kısacası "suç" işleyenlerin "cezalandırılması" için değil, "suç işleme potansiyeli" olduğu düşünülenlerin "tecriti" ile suç işlemelerinin engellenmesi ve kapatıldıkları yerlerde "işgücü olarak kullanılması" hedeflenmiştir. Bu anlamda hapishanenin evrimi başıbozuk ve "isyankâr" kitleleri "disiplin" altına almak ile başlamış, zamanla "cezalandırmaya" doğru ilerlemiştir.

Kapatılmanın ilk dönemindeki temel amaç, fişleme ve tecrit ederek toplumsal bir kriz halinde tedbir almaktan ibarettir. 18. yüzyıl sonu ile 19. yüzyıl başında kapatılanlar arasında ayırım yapılmaya başlanmış, akıl hastaları tımarhaneye, gençler ıslahevine, suçlular ise hapishaneye kapatılmaya başlanmıştır.

Kapatılmanın ilk dönemindeki fişleme ve tecrit hedefi bugünkü hapishane düzeninde de geçerlidir. Hapishane ilk dönemki kadar sert çizgilerle olmasa bile bugün de bir fişleme aracı ve mekânıdır. Nitekim bugün hapishaneler arasında da bir "uzmanlaşma" ve "işbölümü" ile hapsedilenleri ayrıma tabi tutma söz konusudur. "Terör suçluları" için Yüksek Güvenlikli (H) Tipi ve F Tipi hapishaneler tüm ülkelerde çağımıza damga vurmaktadır. Bu hapishaneler, karşı siyasi fikirleri nedeniyle kapatılanlar için

"özel" amaçlarla inşa edilmekte ve tutuklular tecrit edilmektedir. Bu mekânlarda kalanlar görüş hakkından diğer tutuklularla bir araya gelme hakkına, infaz sisteminden tecridin yarattığı başka uygulamalara kadar pek çok ayrımcı tavırla karşı karşıyadırlar.

Antropometri

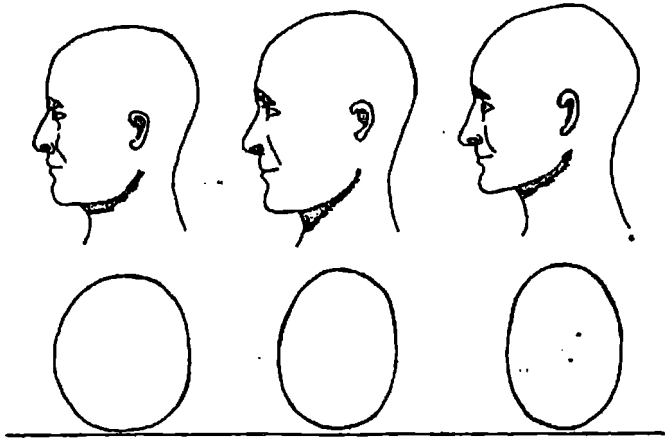
19. ve 20. yüzyılın özellikle ilk yarısı, milletler, milliyetçilikler, ulus devletler yüzyılı olmuştur. İmparatorlukların dağılması, ulus devletlerin kurulması ve "millet inşası" beraberinde pek çok düşünce akımı, disiplin ve siyaseti doğurmuştur. Dönemin milliyetçiliği, özellikle Avrupa toprakları başta olmak üzere, "kutsal" efsanelerle desteklenen bilim dışı ve açıkça ırkçı bir veçheye bürünmüştür.

19. yüzyılın ilk yarısının ünlü antropologlarından James Cowles Prichard (1786-1848) insanın doğuştan estetik duygusuyla donatıldığını, bu yüzden ışığı karanlığa tercih edebileceği gibi çiftleşme ve evlilik tercihlerinde de daha açık renkli tipleri seçmeye eğilimli olduğunu ileri sürmüştür. Dolayısıyla beyaz insan, güzelliğini tehlikeye atmamak için kendini siyah kardeşlerinden ayrı tutacak ve belirgin bir beyaz grup yaratılacaktır.

Yüzyılın ikinci yarısında ise antropologların gitgide yaygın meşguliyeti ölçüm işi olacaktır. Paris'te Antropoloji Cemiyeti'nin kurulması (1824-1880) ve Charles Darwin'in *Türlerin Kökeni* yayınlandıktan sonra ırksal farklılıkların fikirler, davranışlar ve fiziki yapılar üzerinde belirleyici olduğu görüşü yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu dönem antropolojinin ırkçılığa dönüşmesi "bilimsel" bir kılıfa bürünmüş, "antropometri" ortaya çıkmıştır. Louis-Jean-Marie Daubenton (1716-1800), Petrus Camper (1722-1789), Franz Joseph Gall (1758-1828) ve William F. Edwards (1906-1989) gibi antropologlar kafa, omurga, yüz açısı, boy ve saç gibi organların toplumların kişilik ve karakterleri hakkında kesin bilgi verdiklerini ileri sürecektir. Irklar sınıflandırmalar ve ırkların "milli seciyelerini" çıkarmak dönemin en yaygın uğraşlarından biri haline gelmiştir. Bu yazarlarca ileri sürülen görüşler "frenoloji" olarak ayrı bir dal oluşturmuştur.

Kafatasının biçimi ve büyüklüğü bir ırkın diğer ırklara nazaran zihinsel üstünlüğünün en iyi göstergesi olarak kabul edilmiştir. "Ne kadar büyük, o kadar iyi" frenolojinin sloganıdır. Anders

Retzius (1796-1860) 1842'de Finliler ve Hint Avrupalıların kafatasları arasında krayinolojik ve kafabilimsel farklar bulunduğunu iddia etmiştir.

Classification of CEPHALIC INDEXES:

1. Brachycephalic. . . . "Above 80."
2. Mesocephalic. . . . "Between 75 and 80."
3. Dolichocephalic . . . "Below 75."

(Ripley, The Races of Europe, pages 37 and 38). Fig. I

Kafatası ölçümünde kafatası *indisi* esas alınmış ve buna göre 3 ayrı sınıf oluşturulmuştur. Kafatası indisi 76'nın altında ise "dolikosefal", 76 ve 81 arasında ise "mezosefal", 81'den büyükse "brakisefal" olarak sınıflandırılmıştır.

Yoksullar ve suçlular bu mantığa göre zaten "doğuştan" suçludur. Suçlunun alt soyu da "doğuştan" suçludur. Suçlular diğer insanlardan ayrı bir ırktır. Bu grubun tanıtıcı özellikleri, "uzun bir çene, basık ezilmiş bir burun, seyrek sakal, vahşiliğe geri dönüş olarak nitelenen anormal kafa ölçüleri" olarak betimlenmiştir. Bu zeminde türeyen Kriminal Antropoloji disiplini kabul görür ve çok sayıda kongreye konu olur.

Almanya'da Gustav Friedrich Klemm'in (1802-1867) hazırladığı 10 ciltlik insanlığın kültürü ve tarihi temalı ansiklopedik kitabı, insan türünün "aktif" ve "pasif" ırklara ayrıldığını iddia eder. "Pasif" ırklar Mongollar, siyahlar, Mısırlılar, Finliler, Hintliler ve elbette Avrupa'nın alt sınıflarından oluşur. Cermen soyu

ise Avrupa'nın en aktif ırklarının en yüksek formudur. Avrupalı olmayan milletler ve Avrupa'nın işçi, köylü, işsiz gibi sınıfları hakir görülür ve suçlanır. "Yeni Almanya'yı kan ve kılıç politikasına göre kurma" vaadinde bulunan Otto von Bismarck (1815-1898), Alman kanının "ele avuca sığmaz" niteliği bulunduğunu ileri sürerek "Gaulleri yönetmenin Almanları yönetmekten daha kolay olduğunu" söyler. Irkçı antropologların yarattığı başka bir dal olan "öjenik" de doğuştan daha kabiliyetli olan ırkları "kurtarmak" ve ileriye götürmek iddiasını taşımıştır.

Antropoljinin yukarıda özetlenen disiplinleri, uluslar ve sınıflar arasında fiziksel ve zihinsel ayrımlar ve dereceler olduğunu ileri sürerek "ırksal fişleme" ve "sınıfsal fişleme" yolunu açmıştır. Dönemin "bilim" dünyasından ilham alan Avrupalı faşistler kendi ülkelerinde ve kıta çapında "temizlik hareketleri" başlatmıştır.

Arthur Miller'in (1915-2005) ünlü oyunu, 1942'de Vichy Fransa'sında sokaktan geçen insanların burunları, çeneleri ve alınları ölçülerek, bir "ırk denetimi" sonunda tutukevine götürülmelerini anlatmaktadır. İnsanlar fiziksel özellikleri nedeniyle fişlenerek "suçlanmaktan" endişe etmektedir. Miller'in tiyatro oyununda, Nazilerle çalışan Birinci Dedektif, "Vichy'de birkaç bin sahte kimlik taşıyan kişi olduğunu" ileri sürerek "önemli olan saklandıkları mahalleleri tanımak" der. Tutukevine getirilenlerden Lebeau başka bir tutuklu olan Leduc'a tutuklanma anını anlatırken, "Bu sabah sokağa çıktım, köşeyi tam dönmüştüm ki, o orospu çocuğu bilim adamı arabadan indi ve parmaklarını burnuma uzattı" şeklinde konuşur. Lebeau tutukevinde bulunan Von Berg'e "Sizinki benimkinden daha büyük" diye söylenir. Tutulanlar arasında Yahudilerin fiziki özellikleri, sünneti ve nihayet penisi üzerinden trajikomik bir tartışma bu şekilde devam eder. Arthur Miller ırkçılığın en dip noktasındaki bir trajediyi sahneye dramatik şekilde aktarmayı başarmaktadır.[1]

Antropoloji temelli "ırksal ve sınıfsal fişleme", Nazi döneminde tarihte görülmemiş zalimlikte bir baskı ve jenosit politikasıyla sonuçlanmıştır. Hitler ve Naziler tarafından önceden tespit edilerek tutuklanan ve "toplama kamplarına" doldurulan Yahudiler, çingeneler, komünistler, sosyal demokratlar, Ruslar ve diğer millet ve grupların fiziki varlığı gaz odalarında sona ermiştir.

1. Arthur Miller, *Vichy'deki Olay*, Çev. Nihal Geyran Koldaş, Mitos Boyut Yayınları, İstanbul, 2011, 1. basım, s. 50.

Kişisel Veri Toplanması

Kişisel veri, genel olarak bir bireyin şahsen tespit edilmesini sağlamaya yarayan, bireyi diğerlerinden ayıran her türlü bilgi demektir. Ad, adres, ulusal kimlik numarası, doğum tarihi, memleket, fotoğraf, aracı varsa tescil numarası, parmak izleri, IP numarası, sağlık raporu, devamlı bir sağlık sorunu kişisel veri kapsamına girmektedir. Bugün telefon numarası, özgeçmiş, resim, görüntü ve ses kayıtları, parmak izleri, genetik bilgiler, e-posta adresi, cihaz kimlikleri, hobiler, tercihler, arkadaşlar, grup üyelikleri, aile bilgileri gibi kişiyi doğrudan ve dolaylı belirleyebilir kılan tüm veriler kişisel veridir. İnternetin her an geliştiği çağımızda kişisel veri kavramının da her an değişebileceği ve genişleyeceği unutulmamalıdır. Nitekim son dönemde bazı çok özel bilgiler (muhtaçlık durumu, sosyal yardımlar, sabıka, cinsellik, hastalıklar vb.) "hassas veri" olarak adlandırılmaya başlanmıştır.

Son dönemde hızla yaygınlaşan elektronik kimlik kartı sistemleri bedensel unsurlar olan biyometrik özelliklere, parmak izi, retina, iris görüntülerine dayanmaktadır. Hızla artan gözetimin yarattığı bir sonuç olan bedensel varlığın ispatı, bu tip dijital kimlik belgesinin imal edilmesine yol açmıştır. Bu tür elektronik kartlar da kişisel verileri bir araya toplamakta ve merkezileştirmektedir.

Günümüzün en önemli sorunu, birey doğmadan evvel başlamak üzere hakkında bilgi toplanması, kaydedilmesi ve şartlar oluştuğunda bu bilgilerin yine bireye karşı kullanılmasıdır. Bu durum ölümden sonra dahi bir süre devam etmektedir. Günümüz fişlemesinin temeli ve basit/yaygın yöntemi olan otomatik araçlarla verilerin sınırsız bir şekilde kaydedilmesi, bu bilgilere kolayca ulaşılabilmesi büyük sakıncalar doğurmaktadır. Hükümetler ve istihbarat örgütleri otomatik verilerin kaydedilmesi ile kişileri fişlemeyi teknolojik devrimin yayıldığı 20. yüzyılın ikinci yarısında keşfetmişlerdir. Kişilerin buna karşı korunması arayışları da aynı dönemde başlar.

Bir bireyin özel yaşamına ait kişisel veriyi sadece elde etmek dahi AİHS 8. madde kapsamında özel yaşama müdahaledir. Bu bilginin daha sonra kullanılıp kullanılmaması bu bulguya etki eden bir faktör değildir.[2] Bununla birlikte mahkeme, farklı kurumlar tarafından muhafaza edilen kişisel bilgilerin özel yaşamın

2. Leander v. İsveç, 26 Mart 1987, § 48; Amann v. İsviçre [GC], no. 27798/95, § 69.

yukarıda atfedilen öğelerine 8. maddeye aykırı bir müdahale olduğunu değerlendirirken, söz konusu bilginin kaydedilip muhafaza edilmesine ilişkin spesifik bağlam, bilginin içeriği, bilginin ne şekilde kullanıldığı ve aktarıldığı ve olası sonuçlarını dikkate alır.[3]

Hükümetler kişilerin özel verilerinin korunması yönündeki endişe ve istekler karşısında genellikle "Suçlu değilseniz korkmanıza gerek yok" şeklinde klasik bir savunma yapmaktadırlar. Oysa mesele istihbarat örgütlerinin, polislerin, savcıların veya yargı ajanlarının yasal veya yasadışı elde edilmiş bu verileri kişilerin aleyhine kullanmasından ibaret değildir.

Ziyaret ettiğiniz, beğendiğiniz, izlediğiniz web sayfalarını tespit eden bir internet sitesi kişisel veri toplayıcıdır. Kişinin *Google*'daki arama geçmişi bile kişisel bir veridir.[4] Kişisel veriler gözetim ve fişleme konusu olabilir. Verilerin uzun süre kaydedilebileceği ve saklanabileceği dikkate alındığında genç bir kullanıcının bugünkü davranışının yarınki kariyerini etkileyebileceği açıktır. Bu nedenlerle veri toplama, işleme ve paylaşımı konusunda ilkeler ve koruma güvenceleri önemini artırmaktadır. İnternette dolaştığımız veya başka ağlar üzerinden veri gönderdiğimiz her an elektronik iz bırakırız. Bu izler bizim kiminle ilişkide olduğumuzu tespit etmeye yarar. Bu izleri silme yöntemlerinden biri anonimleştirmedir. Kişinin doğrudan veya dolaylı takip edilmesini elektronik izlerden kişinin bilgilerinin kaldırılması veya karartılması anlamına gelir. Bu yöntemin çok etkili olmadığı yapılan araştırmalarla kanıtlanmıştır. Mesela 2006'da yapılan bir çalışma *Netflix* üzerinde bir kullanıcının yalnızca 6 filme oy vermesi, *Netflix* kullanıcılarının %99'unu tespit etmeye yettiğini ortaya koymuştur. Takma isim vermek gibi yöntemler de etkili olamıyor. Veri kontrolörleri kullanıcılara ait kişisel verileri işleyebilmesi için kullanıcının rızası gerekir. 2002'de *The Guardian* gelişmiş bir ülkede yaşayan ve ekonomik olarak aktif olan ortalama bir yetişkine ait verilerin 700 büyük veri tabanında yer aldığını ortaya koymuştur.[5] Kişisel veriler genişleyip yeni veri işleme ortamlarına geçtikçe güvenlik

3. Peck v. Birleşik Krallık no. 44647/98, § 59.
4. *Google* elindeki verileri hükümetler ve istihbarat örgütleriyle paylaşmaktadır. Hükümetler kimi zaman "rüşvet vererek" bilgi almaktadır. *Google* kıdemli başkan yardımcısı Vint Cerf, "rüşvet kabul etmediklerini" açıklamıştır. *Cumhuriyet*, 5.11.2013, s. 13.
5. Private virtue, *The Guardian*, http://www.guardian.co.uk/uk/2002/sep/07/privacy2.

tehditleri de çoğalmaktadır. Neredeyse bütün büyük kuruluşlar bu tehlikelere uğramakta ve ihlallere sebebiyet vermektedir. Privacy Rights Clearing House'a göre ABD'de Ocak 2005-Mayıs 2008 döneminde, hassas kişisel veriler içeren toplam 227.052.199 kişisel kayıtta güvenlik ihlalleri gerçekleşmiştir. Birleşik Krallık'ta ise 2007-2012 arasında yerel hükümete ait verilerde sızıntı vakaları %1609 artmıştır. Diğer kamu kuruluşları ise bu vakalarda %1380 artış olduğuna işaret etmiştir. Özel kurumlar ise veri sızıntılarında %1159 artış olduğunu belirtmişlerdir. Veri sızdırma vakalarından en bilineni 2007'de yaşanmıştır. Her Majesty's Revenue and Customs (HMRC) tarafından saklanan ve çocuk yardımı talebinde bulunan ailelerin bilgileri kaybolmuştur. Independent Police Complaints Commission, verilerin HMRC tarafından tutulmasını "uygunsuz" diye nitelemiş ve çalışanların da ortalığı "bulandırdığını" ileri sürmüştür. Bu veri sızıntısından yaklaşık 25 milyon insan etkilenmiştir.

Kişisel verilerin ve mahremiyetin korunmasını isteme hakkı bir insan hakkıdır. Avrupa Dijital Haklar Örgütü (European Digital Rights-EDRI) 20 farklı Avrupa ülkesinden 32 kişisel gizlilik ve insan hakları eksenli kuruluşun üye olduğu bir birliktir. Çalışma alanı, kişisel verilerin korunması Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı, Avrupa Konseyi Sözleşmesi-108, diğer uluslararası anlaşmaların, ulusal anayasalarda karşılığı olan temel bir hakkın korunmasıyla ilgilidir.

1981'de kabul edilen 108 sayılı sözleşme Avrupa Konseyi'nin bir eseridir. Bu konudaki bağlayıcı ilk belgedir. Kişisel verilerin korunmasına dair Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde (AİHS) doğrudan bir düzenleme yoktur. Ancak "özel hayat" ile ilgili 8. madde bugün kişisel verileri de koruyan bir anlamda yorumlanmaktadır. 1960'lardan itibaren mevcut yasal mevzuatın kişisel verileri korumakta yetersiz olduğu ortaya çıkmıştır. Bu yıllar, "dijital devrim"in etkisinin iyice hissedildiği bir dönemdir. Sözleşme, 1985'de Fransa, Norveç, İsviçre, İspanya, Federal Almanya tarafından yürürlüğe sokulmuştur. Ocak 2010 itibariyle Avrupa Konseyi üyesi 41 devlet onaylamış, ancak Türkiye imzaladığı halde henüz onaylamamıştır.

Sözleşme bir ülkenin vatandaşı olsun veya olmasın, her kişinin başta özel yaşam ve diğer temel hak ve özgürlükler olmak üzere otomatik işleme tabi tutulan kişisel verilerini koruma altına al-

maktadır. Sözleşmeye göre kamu veya özel sektörün kaydettiği gerçek kişilerin verilerinin güvenliği sağlanmaktadır. Sözleşmenin 5. maddesi, kişisel verilerin hukuka uygun elde edilmesi, belli ve meşru amaçlar için tutulması, doğru olması, dürüstçe kaydedilmesi, bu amaçlarla bağdaşmaz şekilde kullanılmaması, gerekli güncellemeler yapılması, gereğinden uzun saklanmaması hususlarını düzenlemektedir. Irksal köken, siyasi görüş, dini veya diğer inançları ortaya çıkaracak şekilde kişisel veriler, sağlık, cinsel yaşam gibi verilerin otomatik yollarla işlenemeyeceği 6. maddenin konusudur. Bu konuda gereken özeni göstermek devletin görevidir. 8. madde, kişiye, verilerinin dosyada olup olmadığını, temel amacını, veri işlemlerini tutanların kimliğini, adresini, çalıştığı kurumu öğrenme, hakkındaki verileri makul aralıklarla ve masraf ödemeksizin okuma, veri eğer işbu sözleşmeye aykırı işlenmişse düzeltme, sildirme, sözleşmedeki güvenceler uygulanmıyorsa yargı yoluna başvurma hakkını vermektedir.

Avrupa Konseyi (AK) Bakanlar Komitesi'nin doğrudan pazarlama, sosyal güvenlik, emniyet, istihdam, ödeme işlemleri, kamu makamları, telefon ve telekomünikasyon, tıbbi veriler, istatistik, internet ve sigorta alanlarındaki kişisel verilerin korunmasına dair "tavsiye kararları" vardır.

AKP döneminde kişisel tüm veriler ayaklar altına alınarak toplumda büyük bir kuşku ve güvensizlik meydana gelmiştir. AKP kişisel verileri hedef aldığı muhaliflerini yıpratmadan aleyhine delil üretmeye dek pek geniş bir alanda kullanıma sokmuştur. Devlet Denetleme Kurulu (DDK) tarafından Nüfus, Tapu, Kadastro, Gelir İdaresi, SGK, Sağlık Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı elinde toplanan kişisel veriler üzerinde yapılan bir araştırmaya göre, yaklaşık 50 milyon seçmenin tüm adres ve kimlik bilgileri "talep eden" siyasi partiye verilmektedir.[6] Bu partilerin başında "devlet gücünü" elinde tutan hükümet partisi, AKP'nin bulunduğuna kuşku yoktur.

Türkiye'de elektronik ortamda paylaşılan verilerin başkalarıyla paylaşılmasını engelleyecek hiçbir mekanizma bulunmamaktadır. 9 yaşın üstündeki 68 milyon kişinin kimlik fotokopileri de GSM

6. DDK'nın "Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Ulusal ve Uluslararası Durum Değerlendirmesi ile Bilgi Güvenliği ve Kişisel Verilerin Korunması Kapsamında Gerçekleştirilen Denetim Çalışmaları" raporu, sayı 2013/3, 27 Kasım 2013, http://www.tccb.gov.tr/ddk/.

şirketlerinin kasasında durmaktadır. Sahte kredi kartı çıkarılması, şirket kurulması, kişilerin haberleri olmadan siyasi partilere üye olarak kaydedilmesi vb. çeşitli dolandırıcılık olayları bilindiği halde hâlâ kişilerin kimlik fotokopileri alınmaya devam edilmektedir. Siyasi partilerden kişisel bilgilerin alınarak borçlu takibi için avukatlara satma olayına bile rastlanmaktadır. Hal böyleyken ne kişisel verileri bu şekilde tutan resmi kurumların ne de belirtilen haksızlığı gerçekleştiren siyasi partilerin aleyhine yapılan hiçbir işlem yoktur.

AİHM, Shimovolos v. Rusya davasında bir insan hakları savunucusunun isminin "izleme veri tabanına" kaydedilmesini ve faaliyetlerinin takibini konu almaktadır. Mahkeme, başvuranın isminin de kayıtlı olduğu veri tabanının oluşturulmasının yasal temeli olan bakanlık direktifinin hiçbir zaman yayınlanmadığını ve bireyin erişimine açık olmadığına işaret etmiştir. Vatandaşlar neden bu veri tabanına kaydedildiklerini, hangi tür bilginin kayıt altına alındığını, bilginin ne kadar süreyle kayıtlı tutulduğunu, bilginin hangi prosedür izlenerek kaydedilip kullanıldığını, bu konuda kimin yetkili olduğunu ve uygulamadaki olası hukuk dışı pratiklere karşı hangi kontrol ve teminatların mevcut olduğunu bilme imkanından yoksun kalmışlardır. Mahkeme bu nedenlerle yasanın "erişilebilir" olma koşulunu taşımadığını tespit etmiştir.[7]

AKP devleti, yurttaşlardan aldığı kişisel verileri hâlâ "asma kilit" ile korumaktadır. İnternet üzerinden gizli tutulması gereken bilgiler için verilen şifreler ise "1111", "0000" veya "1234" gibi herkesin aklına ilk anda gelecek şifrelerden oluşmaktadır. DDK bir örnekte CD ortamında 13.8 milyon kişinin kimlik ve adres bilgilerinin herhangi bir önlem alınmadan paylaşıldığını tespit etmiştir. Bazı kurumların çağrı merkezlerinden sadece ad, soyad ve TC kimlik numarası beyan etmek suretiyle maaş, gidilen sağlık kurumu, doktor, ilaç, eczane vb. gibi kişisel ve gizli kalması zorunlu bilgilere ulaşılabilmektedir.

Kişisel veriler bugün ticari meta haline gelmiştir. Alımı satımı yoluyla büyük kârlar edilmektedir. Avukatlara borçlular hakkında kişisel veri satılması en önde gelen "ticaret" türlerinden biridir. Öte yandan bu verilerin sadece satın alınmadığı, "tehdit", "şantaj" veya "rüşvet" yöntemleriyle elde edilebildiği ve kullanıldığı bir gerçektir.

7. Shimovolos v. Rusya, 21 Haziran 2011, § 70.

Kişisel Veriler ve Naziler

Kişisel veriler alanındaki ilk düzenleme, 1970'de Almanya'da ve 1973'te İsveç'te Veri Kanunu ile ortaya çıkmıştır. Almanya'nın ilk olması rastlantı değildir. Zira, Almanya'da İkinci Dünya Savaşı sırasında Nazilerin kişisel verileri insanları toplu olarak fişlemek ve katletmek için kullandıkları bilinmektedir.

Soykırım araştırmacısı Edwin Black, 2001'de yayınladığı "IBM ve Soykırım" adlı eserinde IBM'in (International Business Machines) ilk olarak ABD'de nüfus sayımı için geliştirdiği *Hollerith*'in (Delikli Kart Tabanlı Çizelge Makinesi) Almanya'da yurttaşların adres, soy kütüğü, banka hesabı, fiziksel özelliklerini kaydetmek için kullanıldığını ortaya çıkarmıştır. 1939 yılındaki Alman nüfus sayımında başta Yahudilerin bu şekilde tespit edilerek kategorize edildiği bilinmektedir. Savaş başladığında "kimin hangi toplama kampına gönderileceği, gönderilecek insan sayısı, tren vagonu ayarlanması" gibi işlere harcanan süre kısalmış ve katliam hızlanmıştır. 1939'a kadar bu makineler Almanya'ya ithal edilirken, bu tarihten itibaren Almanya'da üretilmeye başlanmıştır.

1939'da Nazilerin yaptırdığı tüm kişileri kapsayan genel nüfus sayımında herkesin yaşı, cinsiyeti, işi, dini, ikametgâhı, medeni durumunun yanı sıra ilk defa büyükanne/büyükbaba tarafından ırkları da kaydedilmiştir. Bu bilgiler daha sonra binlerce görevli tarafından "kodlanmış kartlar"a basılmıştır. Bu kartlar daha sonra sıralanarak bugünkü bilgisayarların atası sayılan *Hollerith* ile sayılmıştır. Bu makine 1884'te Amerikan/Alman mühendis Herman Hollerith (1860-1929) tarafından icat edilmiştir. Adolf Eichmann (1906-1962) "Yahudi Sicili" adını verdiği ölüm kataloğunu *Hollerith*'in yardımıyla çıkarmıştır.

IBM'in *Hollerith*'inin delikli kartlarında Yahudiler 8 numara, çingeneler 12 numara, eşcinseller 3 numara olarak kaydedilmiştir. Naziler bu makineyi 1937'den itibaren kullanmaya başlamıştır. Özellikle önce tespit, daha sonra toplama kamplarına gönderme safhasında tutulanların "soyağaçlarını çıkarmak" amacıyla devreye sokulmuştur. Soykırım araştırmacılarına göre Hitler, milyonlarca insanı ancak IBM'in teknolojik yardımıyla sınıflandırıp toplama kamplarına gönderebilmiştir. *Hollerith*'in bir orjinali bugün Washinton'da açılan Soykırım Müzesi'nde sergilenmektedir.

Hitler'in Yahudilerden sonraki en büyük kurbanı olan çingeneler de IBM'e dava açan gruplardan biridir. Ulusal Çingene

Kongresi, İkinci Dünya Savaşı sırasında Alman faşistleri tarafından katledilen 600 binden fazla çingene için IBM'e "Nazilere teknolojik malzeme sağlayarak yardım ettiği" gerekçesiyle dava açmıştır. Kongre başkanı Rudko Kawezinski, Nazilerin öldürdüğü çingenelerin ailelerinin IBM'den tazminat isteme hakkı olduğunu ileri sürmüştür. Yahudiler başta olmak üzere Nazi kurbanlarının bugüne kadar Avrupa'da açtıkları davalarda IBM'in milyarlarca dolar tazminat ödemeye mahkûm edildiği bilinmektedir.[8] Kişisel verileri koruma yasalarının işte bu tarihsel nedenlerle ilk olarak Almanya'da çıkması rastlantı değildir. 1980'e gelindiğinde –İngiltere, İrlanda ve İtalya hariç– Avrupa genelinde yasalar çıkmıştır.

Günümüzde kişisel veri koruma kanununa sahip 99 ülke vardır. Veri koruma kurumuna sahip olan ülke sayısı 85'tir. Türkiye 108 sayılı sözleşmeyi imzalayıp onaylamamış tek ülkedir. AKP tarafından hazırlanan kişisel veri koruma kanunu tasarısında ihlal olması halinde sınırlı sayıda ihlal türü sayılarak 100 TL ile 1000 TL arasında para cezası öngörülmektedir. Bu hükmün caydırıcı olamayacağı açıktır. AKP tasarısındaki caydırıcı olmayan düzenlemeler, çok açıktır ki kişisel veri suçlarını işleyenlerin bugün ağırlıklı olarak resmi hükümet ve hükümete bağlı güçler olmasından kaynaklanmaktadır. Bugün kişisel veriler çalınarak telefon hattı açmak, sahte kredi kartı çıkarmak, şirket kurmak, kişileri dernek ve partilere üye yapmak, suç soruşturmalarına dahil etmek, dolandırıcılık faaliyetleri uygulamak yaygınlaşmıştır.

Balyoz Davası

Kişisel verilerin korsanca ele geçirilerek veya sahte şekilde imal edilerek kişiler aleyhine kullanılması yine AKP döneminde gündeme gelmiştir. Kamuoyunda özellikle askerlere yönelik açılan bir dizi kurgu dava (Askeri Casusluk, Poyrazköy, 28 Şubat davası) kişisel verilerin yoğun olarak delile dönüştürülerek suçlama konusu olmasına tanıklık etmiştir. Özellikle, "Balyoz Davası" olarak bilinen yüzlerce rütbeli subay ve asker ile ordudaki sivil memurları hedef alan dava ve yargılama süreci kamuoyu, hukukçular, basın ve siyasetçiler tarafından başından beri dikkatle izlenmiştir.

Bu davada en önemli tepki, tutuklular ve tutuklu yakınlarından gelmiş, aileler ve avukatlar "sahte dijital veriler"le yargılama

8. "IBM'e Nazi Gölgesi", *Hürriyet*, 13.02.2001.

yapıldığını ısrarla ileri sürmüşlerdir. Davaya konu deliller ile ilgili yakınmalar gittikçe artmış, davada yargılanan ve neticede mahkûm olan teğmen Mehmet Ali Çelebi'nin telefonuna "sehven yükleme yapıldığı" resmen (yargı kararıyla) kanıtlanmıştır.

Ancak Balyoz Davası'ndaki sahtekârlıklar başbakanın danışmanı da olan Ankara Milletvekili Yalçın Akdoğan'ın Fethullah Gülen Cemaati'ne yönelik "Milli orduya kumpas kurdular" suçlaması ve itirafıyla farklı bir boyut kazanmıştır. Sahte verilerle dava açıldığı yönündeki tutuklu ailelerinin yakınmasına böylece hükümetten açık bir doğrulama gelmiştir.[9]

Ergenekon ve Balyoz davaları esnasında medyada, yargılanan insanların "kişisel veri" olarak titizlikle korunması gereken yazışmalarını, özel ilişkilerini, telefon kayıtlarını, sağlık, hastalık gibi bilgilerini yasadışı yollarla ele geçirerek yayınlayan kimi "gazeteci" ve "uzmanlar" da aktif bir şekilde öne çıkmıştır. Bu "iş" için yayın hayatına başlayan gazeteler ve televizyonların var olduğu herkes tarafından bilinmektedir.

Gazetelere yazan, TV ekranlarına çıkan ve "TV Mahkemeleri" kurarak "yargıç" olmaya soyunan bu hükümet yandaşı, hiçbir birikimi olmayan isimler, AKP'nin stratejisine bağlı olarak asker, gazeteci, hukukçu, siyasetçi veya karşı görüşteki herkesin telefon konuşmaları, yazışmaları, seyahatleri, e-postaları gibi kişisel verilerini açıklamış, yorumlamış, "kişisel" ve "gizli" kalması gereken bu "hassas" veriler üzerinden hedefteki kişilerin tutuklanmalarını, yargılanmalarını ve hatta "ağır şekilde cezalandırılmalarını" isteyebilmiştir.

Bu "gazeteciler", herkes için temel bir hak olan "masumiyet karinesi"ni hiçe saymış, iftira, şantaj ve hakaret dolu konuşmalarla kişileri "suçlu" olarak damgalamıştır. Amaç, hedef kişi asker ise görev yaptığı ordudan atılması, YAŞ'ta terfi edememesi, gazeteci ise gazetesinden kovulması, yazı yazamaması, avukat ise avukatlık yapamaması, AKP polisini teşhir eden baro faaliyetlerinin sona ermesi, öğrenci ise üniversitesinde AKP ve Cemaat'e muhalefet edememesi, tutuklanarak eğitim hayatına son verilmesidir. Kısacası "karşı görüşten kişilerin" devletten, ordudan, kamusal alandan, meslekten, hatta eğitim hayatından tasfiyesi ile AKP için "dikensiz gül bahçesi" yaratmak ana hedeftir. AKP'nin "namlu ucunda" olan bu kişilerin özel hayatları başta olmak üzere

9. "Ellerinde Nur mu Var, Topuz mu?", Yalçın Akdoğan, *Star*, 24.12.2013.

tüm maddi-manevi varlıkları ve insan onurları ağır saldırı altında tutulmaktadır. "Taraf" adlı gazetenin ve paralelinde yayın yapan pek çok "gazete" ve "TV"nin Türkiye'de yayın hayatına başlamasının sebebi işte bu "tasfiye" ve "operasyon" planıdır. Balyoz başta olmak üzere Ergenekon, Poyrazköy, KCK, ÇHD'li avukatlar gibi davaların "medya" ayağı da işte bu şekilde yürütülmektedir.

Balyoz davasında yargılanan çok önemli konumdaki komutanların sağlık raporları veya tahlil sonuçları TSK'nın elindeki gizli kalması gereken "hassas veriler" olduğu halde internet sitelerinde dolaşıma sokulmuştur. Bu verileri TSK içinden birilerinin servis ettiği kesindir.

2003 yılında 1. Ordu'da yapılan rutin bir seminer 7 yıl sonra, 2010 yılında "Balyoz Darbe Planı" olarak *Taraf* adlı gazete tarafından tefrika halinde yayınlanarak kamuoyuna duyurulmuştur. Mehmet Baransu adlı "derin" gazeteci "bavul içinde" Balyoz belgelerini önce *Taraf* gazetesine getirmiş, sonra bu gazete aracılığıyla belgeler yayınlanmaya başlanmıştır. Plan seminerinde olmayan, Genelkurmay tarafından yalanlanan, gerçekte ise dijital yöntemlerle seminere eklenen "camilerin bombalanması", "Türk uçaklarının düşürülmesi" gibi sansasyonel eylem haberleriyle halk manipüle edilmiş, başından beri şiddetli ve yalana dayalı bir kampanya ile kitlelerde davaya destek eğilimi oluşturulmuştur. Genelkurmay Başkanlığı'nın semineri üstlenen ama diğer eklemeleri reddeden açıklamaları ise AKP-medya bombardımanı altında duyulmaz olmuştur.

Balyoz iddianamesi öylesine dijital sahtekârlıklara sahne olmuştur ki, davanın eklerinde bulunan belgelere göre darbe plan provasının açılış merasimini, bir vali yardımcısı, bir mühendis-profesör ve deprem uzmanı Prof. Ahmet Mete Işıkara yapmıştır. Dosyadaki dijital eklemeler o derece barizdir ki, mahkemeye bin sayfalık bir rapor yazan alanında uzman grubun başındaki bilişim uzmanı Yalkın Demirkaya, "Dosyadaki üretilen kanıtlara bakıldığında, ortaya çıkan durumdan, bu kişilerin istedikleri vakit, istedikleri kişiler hakkında, istedikleri suç ve iftirayı sanki gerçek bir delil gibi üretip yargıya kabul ettirdikleri görülmektedir" ifadelerini kullanmıştır. Boğaziçi Üniversitesi'nden Ufuk Çağlayan, Fatih Alagöz, Tuna Tuğcu isimli bilim insanları ise dosyayla ilgili olarak "Çeşitli sistem programlarıyla harddisk, tekrar yazılabilir CD ve DVD'lerdeki herhangi bir veri, bilgi, dosya dizininin is-

tenildiği şekilde değiştirilmesi mümkündür" tezini içeren rapor hazırlamışlardır.[10]

Balyoz Davası'nın iddianamesinde ek 11 nolu CD, özel yetkili savcının iddiasına göre "en önemli delil" olarak 5 Mart 2003 tarihinde kapatılarak 1. Ordu Semineri'ne öncülük eden ordu komutanı Çetin Doğan'a teslim edilmiştir. 11 nolu CD darbe planlarını ayrıntılı işlemekte ve "darbe olduğu takdirde görev almayı kabul eden" ASELSAN ve HAVELSAN'a ait personel listesini de içermektedir. Mahkemede yapılan incelemelerde 2006 ve 2007'de ASELSAN'da işe başlayan 4 kişinin 2003 tarihli planda adının yer aldığı görülmüştür. Mahkemenin HAVELSAN'a gönderdiği 357 kişilik listenin ise sadece 242'sinin 2003 tarihinde bu kurumda çalıştığı ortaya çıkmıştır. 115 kişinin 2003 yılında henüz HAVELSAN ile hiçbir ilişkisinin olmadığı anlaşılmıştır. Çok açık olarak görülmüştür ki, Balyoz Davası sahte dijital verilerle açılmış ve amacı TSK bünyesindeki AKP karşıtı askerleri tasfiyeyi hedefleyen bir komplo davasıdır.

Dosyadaki dijital veri ve bilgiler ve deliller ile ilgili bir başka rapor hazırlayan ve açıklayan ABD'li Cyber Diligence Inc. adlı kuruluş ise "dosyadaki sahteliklerin bariz göründüğünü, iddianame ekindeki belgelerin sahte olmasının muhtemel olduğunu, bu belgelerin herhangi bir yargı sürecinde kullanılmasının son derece sakıncalı olduğu gibi duruşmanın selameti açısından da hayati bir önem taşıdığını" belirtmiştir.

Balyoz davasında 2 bini aşkın "hata" saptayan tutuklu-hükümlü subaylar-askerler ve avukatları, özel yetkili savcı ve hâkimler tarafından hiçbir zaman dinlenmemiştir. 2003 Darbe Planı'nın 2007'de ancak işleme giren yazılım türü olan *Calibri** ile yazılmış olması da bu savcı ve hâkimler tarafından dikkate alınmamıştır.

Tüm bu rapor, çelişki ve itirazlara karşın davayı gören Özel Yetkili Mahkeme yargılanan sanıklara ortalama 20 yılı bulan ağır hapis cezaları vermiş, Yargıtay verilen hükümleri onaylayarak dava sürecini sona erdirmiştir. Böylece, başbakan yardımcısı ve danışmanı bir AKP milletvekilinin deyimiyle "kumpas", bir dini cemaatin eylemi olmaktan çıkmış, Cemaat-AKP ve özel yargı elbirliğiyle "kolektif" bir şekilde yaşama geçirilmiştir.

---

10. "CD ve DVD'ler Kesin Delil Olamaz", Ayşegül Deveci, *Hürriyet*, 14.10.2010.

* *Calibri*, kelime işlem programı olan Microsoft Word'de kullanılan bir yazı biçiminin adıdır. Bu font, ancak 2007'den sonra üretilen yazılımlarda kullanılmıştır. (y.h.n.)

Balyoz Davası avukatları Hüseyin Ersöz ve Celal Ülgen'in Haziran 2010'da mahkemeye sundukları bir dilekçede, "5-7 Mart 2003 tarihinde 1. Ordu'da yapılan seminer çalışmasının notları ve ses kayıtlarının gizlilik dereceli ve özel güvenlik şartlarında kozmik odada saklandığı dikkate alındığında, kimlerin bu plan ve ses kayıtlarını karargâh dışına çıkardığı, belgelerin çıkarıldıktan sonra ise dijital sahteciliğin kimler tarafından ve nasıl gerçekleştirildiği hususlarının araştırılması" istekleri de bugüne kadar yerine getirilmemiştir. Kamuoyunun geniş bölümleri ne yazık ki sahtelikleri AKP'li "danışman" milletvekilinin "kumpas" açıklamasından sonra öğrenmeye başlamıştır.

Sahte dijital *Excel* CD'lerinde adı, soyadı, diğer kişisel bilgileri imzasız olarak yazılı olduğu için 237 üst düzey askere 4 bin yılı aşkın hapis cezası verilmiş, 3 yıldır cezaların infazı devam etmektedir. Hatırlanacağı gibi *WikiLeaks* belgelerinde İsviçre'deki gizli 8 ayrı hesapta milyonlarca doları olduğunu iddia eden yazışmalar karşısında Tayyip Erdoğan şiddetle "İmzam mı var?" şeklinde tepki göstermiştir. İmzasız kişisel bilgilere dayalı ve sahteliği kanıtlanmış *Excel* CD'leriyle yargılanan yüzlerce komutan ve asker ise binlerce yıla varan hapis cezaları almıştır.[11]

Balyoz davasında sahte CD'lerin yanı sıra "imzasız ihbar mektupları" da en önemli deliller haline gelmiştir. Bu mektuplar da ise "kişisel veriler" yoğun olarak kullanılarak veya uydurularak, savcı ve hakimler nezdinde "olumsuz kanaat" oluşturulmuştur. "CHP'li yöneticiler ile yakınlık", "akademisyenlerle görüşmek" gibi kişisel ve sosyal ilişkiler/bilgiler atfı cürüm niteliğindeki "ihbarlar"ın başlıca konusu haline getirilmiştir. Bu mektupları da "kumpas" faaliyetinin bir parçası olarak polis veya istihbarat görevlilerinin hazırladığından artık hiç kimsenin kuşkusu kalmamıştır. Mektuba konu faaliyeti ortaya koyan "EK-2" adlı belge imzasız olduğu gibi mektubu yazan kişinin de kim olduğu belirsiz, yani mektup da imzasızdır. Bu mektup savcılar tarafından "Darbe planı imzalı olmaz" mantığıyla delil olarak kabul edilmiş, bu ve benzer delillerle yargılanan kişilerin tümü hakkında "kolektif" bir cezalandırma yaklaşımıyla mahkûmiyet kararları verilmiştir.

Balyoz ve aynı nitelikteki davalardaki dijital sahtekârlıklar, kişisel verilerin korsanca ve hukuka aykırı şekilde kullanılması, sahte ihbar mektuplarıyla başlatılan yeni yan davalar konusunda

11. "Excel'li Yanıt", *Hürriyet*, 05.01.2014.

öncelikle hapishaneye atılan askerler, memurlar, aydınlar, gazeteciler tepki göstermiş, başta sanıkların avukatları yargılamalardaki komployа dayalı yapma delilleri ve tüm sahtelikleri kamuoyuna inatla ve yıllar boyunca duyurmaya çalışmıştır. Bu konudaki adaletsizlikleri, komploları, acemi eklemeleri, mantıksızlıkları ve dijital sahtekârlıkları anlatan yüzlerce kitap, dergi, makale yayınlamışlardır. Ancak yıllarca ne yargı makamlarından ne de yürütme organından seslerini duyan olmamıştır.

Ergenekon ve Balyoz'da ortaya çıkan mahkûmiyet kararları Türkiye kamuoyu tarafından haklı ve doğal olarak kabul edilmemiştir. Bu yargılamaları ilk başlarda "Türkiye'nin Askeri Vesayetle Hesaplaşması" adına destekleyen Avrupa Birliği (AB) dahi daha sonradan 2012 İlerleme Raporu'nda "İddianameler çabuk şekilde genişletiliyor, yargı genel olarak sadece polis tarafından toplanan ya da gizli tanıklar tarafından sağlanan kanıtları kabul ediyor" yolunda eleştirel düşünceler bildirmiştir. [12]

Nihayet Fethullah Gülen Cemaati ve AKP arasında patlayan rant savaşından hemen sonra AKP'li "danışman" milletvekili Yalçın Akdoğan "Cemaat milli orduya kumpas kurdu" açıklaması yapmış, ardından özellikle 17 Aralık Yolsuzluk Soruşturması'nın oğlu ve ailesine uzanması karşısında Tayyip Erdoğan çözülüp gerçekleri ifşa etmeye başlamıştır. Ergenekon ve Balyoz gibi komplo davalarının başladığı zaman özel yetkili savcı Zekeriya Öz'e "kefil" olmakla yetinmeyip "Bu davanın savcısı benim" deme "cesaretini" gösteren Tayyip Erdoğan, özel yetkili savcıların kendisinin ve özellikle çocuklarının malvarlığı ilişkilerini soruşturması karşısında kendisini kurtarmak ve Cemaat'i sıkıştırmak adına itiraflarda bulunmaya başlamıştır.

Tayyip Erdoğan, Fethullah Gülen Cemaati'ne "Haşhaşiler", "devlet içindeki çete", "paralel devlet", "dostmodern darbeciler" gibi ağır sözlerle yüklenerek sözü nihayet askerlerin yargılamalarına getirmiş, "Bugün artık geçmişteki bazı yargılamalar üzerinde çok büyük soru işaretlerinin oluştuğunu daha net olarak görüyoruz, sahte ihbar mektuplarıyla, yasadışı dinlemelerle, sahte delillerle tasarlanmış ve ayarlanmış bir kısım yargı mensuplarıyla insanların nasıl mahkûm edildiklerini, bugün çok daha belirgin şekilde görebiliyoruz, bunun içinde yürütme de var, bunlar müşterek yapılıyor, göreceksiniz bundan çok daha fazlası ortaya

12. "Türkiye'ye Ağır Eleştiriler", *t24.com.tr*, 10.10.2012.

çıkacak" sözlerini söylemiştir.[13] Bu sözler hangi amaçla söylenmiş olursa olsun, açıktır ki, Balyoz ve Ergenekon başta olmak üzere özel yetkili yargıda yıllardır "karşı görüştekilere" karşı devam eden komplo ve sahtekârlıklara dayalı tasfiye operasyonlarının en yetkili ağızdan kabul ve itiraf edilmesidir. Bu sözlerin kararta-mayacağı başka bir konu ise AKP'nin tüm "yargısal komplola-rın" sorumlusu ve ortağı olduğu gerçeğidir. TSK'ya yönelik tasfiye davaları başta olmak üzere Kürt siyasetçiler, gazeteciler, aydınlar, muhalif öğrenciler, KESK üyesi sendikacılar ve karşı görüşteki kişilere yönelik politik davaların tümü, AKP-Fethullah Gülen Cemaati'nin ortak komplolarıyla yürütülmüştür.

Nüfus Sayımı

Bir kayıt sistemi oluşturularak insan topluluğunun bilgilerin derlenmesi çok eskidir. Tarih bunun örnekleriyle doludur. On bin yıl önce Sümerler idari ayrıntıları, ücretleri ve oranları hesaplayan listeler hazırlamış, aylık hesaplamalar yapmıştır. Bunlar bilginin kodlanması ve saklanması araçları olarak fişlemenin ilk yazılı kaynakları olarak görülebilir. Öte yandan bu kayıtlar ilk "sayım" olarak da düşünülmektedir.[14]

İlkel toplulukların kaydedilmiş ilk sayımlarında erkek savaşçı-lar sayılmıştır. Amaç, topluluğu başka topluluklardan gelen saldı-rılara karşı korumak ve avlanma gücünün envanterine sahip ol-maktır. Ostrogotların 5. yüzyıldaki nüfusu, 20 bini savaşçı olmak üzere 100 bin olarak kayıtlara geçmiştir. Vandal ve Alan kabilele-rinin askeri amaçlarla da sayım yaptıkları bilinmektedir. Bu kabi-leler Kavimler Göçü sırasında Cebeli Tarık Boğazı'ndan geçerken sayıları 80 bin olarak verilmiştir. Büyük Hun İmparatoru Attila da askerlerini düzenli olarak saydırmıştır.

Eric Hobsbawn (1917-2012) ve Benedict Anderson'a göre nü-fus sayımları, iktidarın halkı üzerindeki en kapsamlı operasyon-larından birisi olup modern ulus devlet inşasında önemli işlev görmektedir. Nüfus sayımının aşamaları iktidarın halkına nasıl baktığını da ortaya koymaktadır.

Ortaçağda merkezi devlet, imparatorluğun beşeri ve mali kay-naklarının bilinmesini zorunlu görmektedir. Modern bir orduya

13. "Sinsi Virüsler", *Cumhuriyet*, 15.1.2014.
14. Uğur Dolgun, *Şeffaf Hapishane Yahut Gözetim Toplumu*, Ötüken Yayıncılık, Ağus-tos 2008, s. 44.

sahip olunması, ordunun etkin ve yedek birimler olarak dizaynı, erkek nüfusun yaşı ve sayısı hakkında doğru bilgilere sahip olunması nüfus sayımının amacını oluşturmaktadır. Geleneksel Osmanlı Tahriri, vergi gibi amaçlara dayanmakta ve dinsel sayım sonuçları tapu defterlerine işlenmektedir.[15] Osmanlı nüfus istatistikleri idari ve askeri ihtiyaçları karşılamak için geliştirilmiştir. Nüfus sayımları 19. yüzyılda önemli dönüşüm yaşamıştır. Milliyetçilik hareketlerinin ve ulus devletin ortaya çıkışıyla dağılma sürecine giren tüm imparatorluklar gibi Osmanlı'da da ayrılıkçı ulusal hareketler görülmüştür. Nüfus sayımlarının kaderini dramatik şekilde değiştiren gelişme işte bu dönemde başlamıştır.

1831'de yapılan ilk "gizli" nüfus sayımında amaç Müslüman olmayanlara şahsi vergi uygulamasını (cizye) getirmek ve yetişkin Müslüman erkeklerin orduya alınması için temel oluşturmaktır. Bu sayımda sadece erkekler sayılmıştır. Tanzimat'ın İlânı (1839) ile beraber imparatorluğun tüm vilayetlerinde nüfus sicil büroları açılmıştır. Vilayet Salnameleri'nde ise 1868 yılından itibaren her vilayetin genel istatistiklerinin yanı sıra Hıristiyan toplulukların etnik bileşimine ilişkin sağlam veriler de yer almaya başlamıştır.

Hıristiyan ulusların otonomi ve özerklik gibi talepleri ve özellikle batıda yükselen "ulusal reform talepleri" karşısında Osmanlı, Hıristiyan etnik grupları nüfus sayımı yoluyla tasnif etmeye ve fişlemeye başlamıştır. Aslında Osmanlı'dan evvel "Düvel-i Muazzama" bu yöntemi Osmanlı'ya karşı geliştirmiştir. Büyük devletler Osmanlı'dan tavizler koparmanın bir yolu olarak Osmanlı sınırları içindeki Hıristiyan halkların nüfusunu yüksek göstermiş ve bitmek bilmeyen diplomatik pazarlıklar yapmıştır. Avrupa, erken dönemde Osmanlı sınırları içindeki Hıristiyan nüfusu devamlı saymış ve bu nüfusun yaşadığı yerleri ayrıntılı gösteren haritalar hazırlamıştır. Osmanlı'da Ermenilerin başına gelmezden evvel nüfus sayımı, istatistik, haritalandırma ve nihayet "tehcir" batıda çoktan başlamıştır.

İlk "modern" sayım olan 1881-82, 1893 sayımlarında Müslümanlar etnik ve dilsel farklılıklara karşın türdeş tek bir grup olarak sayılırken Hıristiyanlar içindeki tüm etnik gruplar için ayrı kayıtlar tutulmuştur. Müslüman, Rum Ortodoks, Ermeni, Bulgar, Katolik, Yahudi, Protestan, Latin, Monofizit, gayri Müslim çingene ve diğer adıyla kataloglar tutulmuştur. Kadınlar ilk kez bu

15. Kemal H. Karpat, *Osmanlı Nüfusu*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2010, s. 42-43.

sayımda sayılmıştır. İmparatorluğun her tarafında aynı yöntemle sayım yapılmış ve ilk nüfus cüzdanı dağıtılmıştır.

İmparatorluğun 1906-1907 yıllarındaki son nüfus sayımında önceki sayımlarda yazılan 12 dinsel etnik gruba, Kazak, Ulah, Maruni, Süryani, Samiriyeli, Yakubi, Yezidiye ve Ermeni Katolik adıyla 8 grup daha eklenmiştir. Müslümanların tek bir blok olarak sayılmasına rağmen Hıristiyanların dinsel ve mezheplere göre en ince ayrıntısıyla not edilmesi anlamlıdır. Başlı başına bu dini ve mezhebi kategorizasyon dahi fişlemenin açık bir göstergesidir.

Hıristiyanların Sayılması, Fişlenmesi, Kovulması, Tehcir

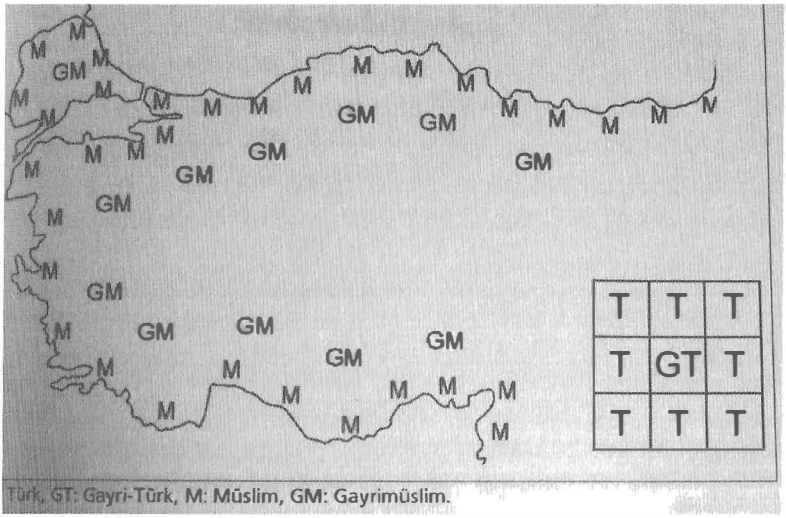
Osmanlı devleti Avrupalı Hıristiyanların (Balkan ulusları) ayrılmasıyla "Osmanlılık", Müslüman unsurların (Arap, Arnavut) ayrılmasıyla da "ümmetçilik" hayallerini çabuk terk etmiştir. 20. yüzyılın başındaki "yeni dönemin" ideolojisi "Türkçülük" olacaktır.

Avrupa ve Arap bölgesinde egemen olduğu toprakları kaybeden Osmanlı, "Anadolu'ya sıkışmış" ve bu coğrafyayı homojenleştirme ana hedef halini almıştır. Özellikle İttihat Terakki Partisi bu amaç uğruna etno-istatistik verilere sıklıkla başvurmuştur.

İttihat Terakki'nin "Türkleştirme" adına yaptığı sayımlar bir tür etnik mühendisliktir. İttihatçılar bazı bölgelerle ve bazı kimliklerle sınırlı ve gizli nüfus hesaplamaları da gerçekleştirmiştir. Her 3 ayda bir kaza itibariyle Müslim ve gayri Müslim nüfus sayılmıştır. 1913'te spesifik olarak Diyarbakır ve çevresindeki Ermeni, Rum, Süryani, Keldani ve Yahudilerin nüfus verileri tutulmuştur.

20 Temmuz 1915 günü Talat Paşa tarafından verilen bir emirle "tüm köylerin ve mahallelerin milliyet esasına göre istatistik cetvellerinin hazırlanması" buyrulmuştur. Vali ve mutasarrıflar bu işle görevlendirilmiştir. 1914-1915 nüfus verileri incelendiğinde tüm sayımlarla hangi sonuçlara varıldığı açıkça görülmektedir. Gayri Müslimler kovulmuş, tehcir edilmiş, yerine Müslüman muhacirler getirilmiştir.

İttihat Terakki Partisi mantığına uygun olarak hazırlanmış bir sayım tablosu aşağıda verilmektedir. Türk, "Gayri-Türk", Müslüman, gayri Müslimlerin Türkiye'nin hangi bölgelerinde yoğunlaştığını İttihat Terakki şiddetle merak etmiş, neticede "homojen bir ülke" yaratma planını hızla devreye sokmuştur.

Türk, GT: Gayri-Türk, M: Müslim, GM: Gayrimüslim.

Sivas İmranlı/Koçgiri'de 1914'te 5'i karışık 12 Ermeni köy ve mahallesinde yaşayan 5991 Ermeni'den 1915'te geriye sadece 107 Ermeni kalmıştır. Bölge halkının %98.2'si çöllere sürülmüştür. 1915'te askere alınan ve "ihtida eden" Ermeniler dışında tüm Ermeni nüfusun sürgün edildiği Amasya'da 8.935 kişiden geriye "0" kişi kalmıştır. Hüdavendigar'da 1915 öncesi 8'i karışık 18 Ermeni köyden hiçbirinin kalmadığı görülmüştür. Şehir ve kaza merkezleri dahil 57.508 Ermeni nüfustan ise 1915'e gelindiğinde Bursa merkezde 213, Kirmasti'de 128, Karacabey'de 154 olmak üzere sadece 522 kişi kalmıştır. Sayım, "fişleme", kovulmayla neticede ortaya çıkan "homojenleşme", işte budur.[16]

Gayri Müslim ve Müslümanların bir arada yaşadığı önemli bir yer olan Koçgiri'yi gösteren bu haritada "mühtedi"lerin sayılması da çok önemli bir veri olsa gerekir. Osmanlı, Hıristiyan unsurları "din değiştirme"ye rağmen takip ve kontrol altında tutmaya, fişlemeye aynen devam etmektedir.[17]

16. Fuat Dündar, *Kahir Ekseriyet: Ermeni Nüfus Meselesi 1878-1923*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, Nisan 2013, s. 114.
17. Fuat Dündar, *Modern Türkiye'nin Şifresi*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2010, 4. baskı, s. 157.

İmranlı/Koçgiri Nüfusu ve İhtidalar

İmranlı/ Koçgiri		Evvel [1914]	Zam edilecek mühtedi	Yekun	Mühtedi	Elyevm [1915]	1914, r.
Rum	Kadın	2.903	–	2.903	–	2.903	6.112
	Erkek	3.048	–	3.048	–	3.048	
Protestan	Kadın	84	–	84	14	70	76
	Erkek	50	–	50	13	37	
Ermeni	Kadın	2.860	–	2.860	340	2.520	5.980
	Erkek	3.131	–	3.131	234	2.897	
Müslüman	Kadın	23.338	354	23.692	–	23.692	47.203
	Erkek	23.967	247	24.214	–	24.214	
Yekun	Kadın	29.185	–	29.185	–	29.185	–
	Erkek	30.196	–	30.196	–	30.196	
Yekun		59.381		59.381		59.381	59.381

Yaşayan ve ölen Ermenilerin sayımının yanı sıra Ermenilerin malları, mülkleri ve sermayeleri de sayıma tutulmuş, defterlere kaydedilmiştir. 1916'dan sonra ise Ermeni sayımı bir tür "polisiye takibat" halini almıştır. Tehcir sonrası, Ermenilerin "aile isimleri", yerleştirildikleri mahalle, "kapı numaraları", "tehcirden muaf tutulma sebebi" vb. yazılmıştır. Bu listelerin daha çok Katolik, Protestan, "kimsesiz", "zanaatkâr" gibi kategorilerden oluşması çok anlamlıdır.[18]

Konya'nın Sultaniye kazasının köylerinin "birbirine olan saat mesafeleri" gösterilerek Ermenilerin birbiriyle irtibat kurmasına dair bilgiye sahip olmak ve onları kontrol altına almak amaçlanmıştır.

Türkiye'de tek ulustan müteşekkil bir toplum yaratma hedefi, İttihat Terakki'nin iktidardan düşmesiyle bitmemiş, sonraları 1922'de mübadele yoluyla milyonlarca Rum'un Yunanistan'daki Türklerle "takas" edilmesi, 1934'te Rumların Trakya'dan kovulması, 11 Kasım 1942'de çıkan Varlık Vergisi ile gayri Müslimlerin korkutulması ve göç ettirilmesi, 6-7 Eylül 1955'te Yahudilerin İstanbul ve İzmir'i zorunlu terk etmesi, 1978 Maraş Katliamı ile Alevilerin Kahramanmaraş şehir merkezinden kovulması ve çoğunlukla İngiltere'ye gitmesiyle devam etmiştir.

18. A.g.e., s. 146.

Avrupa'da Yahudilerin Sayılması

Nazilerin Avrupa'yı işgale başladığı dönemde çok sayıda hükümet Yahudi karşıtı yasa ve uygulamalar içerisinde olmuştur. 1 Şubat 1939'da Çekoslovakya hükümeti "6 ay içinde tüm yabancı Yahudileri sınır dışı edeceğini" açıklamıştır. 3 Mayıs'ta Macaristan, Yahudi karşıtı kanunlar yayınlayarak 1 yıl içinde 300 bin Yahudi'yi ülkeden çıkarmayı planladığını bildirmiştir. 6 Haziran'da Küba, 907 Yahudi'yi taşıyan Hamburg Amerikan gemisi St. Louis'in yanaşmasına izin vermeyeceğini belirtmiş, ABD de geminin kendi limanlarına girmesini yasaklamıştır. 8 Ağustos'ta Çekoslovakya'dan 600 Yahudi'yi getiren Panama bandıralı "Parita" gemisinin İzmir Limanı'na giriş isteği reddedilmiştir.

Almanya'daki Nürnberg Yasalarının bir benzeri Fransa'da ortaya çıkmıştır. Almanya'nın Fransa'yı işgalinin ardından Vichy kenti ve çevresini içine alan bölgede kukla bir devlet (Temmuz 1940-Eylül 1944) kurulmuştur. Fransa ve Almanya arasındaki anlaşmaya göre Fransa ikiye ayrılmıştır: Nazilerin yönettiği Vichy devleti ve kağıt üstünde Fransızların egemenliği altındaki Fransız bölgesi. İşgal dışı kalan bölge Fransa'nın %40'ına ancak ulaşmaktadır. Mareşal Philippe Pétain (1856-1951) liderliğinde kurulan Vichy hükümetinin tüm yetkilerini Pierre Laval (1883-1945) elinde toplamıştır. İşte bu Vichy devletinin yayınladığı Vichy Yasaları tarihte çok önemli bir yer tutmaktadır.

"İş, Aile, Vatan" sloganını bayrak yapan, ulusal geleneklere dönmeyi dayatan, demokrasi ve parlamenter rejime düşmanlık eden, olağanüstü mahkemeler kuran Vichy devleti, Yahudi aleyhtarı uygulamalar ve yasaların da mimarı olmuştur. 16 Temmuz 1940'da Vichy hükümeti Yahudilerin vatandaşlıktan çıkarılmasını kabul etmiştir. 3 Ekim'de ilk Yahudi aleyhtarı kanun çıkarken, bunu Belçika'daki Yahudi aleyhtarı yasalar izlemiştir. 22 Ekim'de Portekiz, Nazilerden kaçan Yahudilerin ülkelerinden geçişini yasaklamıştır. 29 Mart 1941'de Fransa'da Merkezi Yahudi Ofisi (CGQJ) kurularak ofis, hükümete "Yahudilerin sivil ve siyasi konumları hakkında önerilerde bulunması" yetkisini tanımıştır. 4 Nisan'da 5 bin Yahudi'yle başlamak üzere Yahudilerin Fransa'dan çıkarılarak enterne edilmesi politikası uygulamaya geçirilmiştir.

2 Haziran 1941'de ikincisi yayınlanan *Statut des Juifs* (Yahudilerin Durumu), Vichy kanunu, Fransa'da Yahudilerin nüfusunun sayımına başlanmasını emretmiştir. 13 Haziran'da hükümet

Fransa'nın Almanya ile işbirliği içine girmesine karşı çıkan 12 bin Yahudi'nin konsantrasyon kamplarına gönderildiğini açıklamıştır. 1 Temmuz'da yapılan açıklamada Paris bölgesinde ergin, çocuk, yabancı ve yabancı çocuğu olmak üzere toplam 139.981 Yahudi'nin sayıldığı ortaya çıkmıştır. 29 Temmuz'da ise Fransa genelindeki Yahudilerin sayımına başlanmıştır. 10 Aralık'ta "Yahudilerin Kontrolüne Dair kanun" çıkarılarak erkek veya kadın, hangi milliyetten olursa olsun, tüm Yahudilerin düzenli olarak kontrole gelmesi mecburiyeti yasallaşmıştır. Yahudiler yanlarında polis müdürlüğünce vize verilmiş ve uygun bir yerine "Yahudi" yazılmış bir kimlik taşıyacaklardır. Yahudilere evlerini kiraya verenler gelişlerinden itibaren 24 saat içinde polise bildirecek, bir Yahudi ailesindeki tüm gelişmeler –doğum, ölüm, 15 yaşına basma– derhal polise bildirilecektir. Nüfus sayımından hemen sonra Yahudilerin sahip olduğu ev, dükkân ve fabrikalara el konulmuştur.[19] "Kurallara uymamak" veya başka bahanelerle Yahudilerin önemli bir bölümü, yok etmek amacıyla derhal Drancy Kampı'na ve oradan da Auschwitz'e gönderilmiştir.

Alevilerin Sayılması ve Fişlenmesi

Osmanlı ve modern Türkiye tarihi boyunca Hıristiyanlardan sonra fişlemelere genişçe ve belki daha evvel konu olan ilk grup hiç kuşkusuz ki Alevi, Bektaşi, Türkmen, Tahtacı, Kızılbaş, Nusayri, Abdal gibi gruplar olmuştur. Bu grupların bugüne kadar "suçlu" olarak kodlandığı fişlemeleri başlatan kişi –babası Bayezid'in kısmi fişlemeleri bir tarafa bırakılırsa– Padişah Yavuz Sultan Selim olmuştur.

16. yüzyıl, içinde bulunduğumuz 21. yüzyıl Türkiye'sinde hâlâ devam eden Alevilere dönük inkâr, asimilasyon ve katliamdan ibaret resmi devlet politikasının harcının atıldığı dönemi ifade eder. Alevilerin Yavuz'a duyduğu büyük tepki, işte bu dönemdeki fişlemeler ve katliamların bir ürünüdür.

Osmanlı devletinde yoksullar için huzur, bolluk ve mutluluk hiçbir zaman olmamıştır. Yüce dağlar ortasında "Tekalif-i Örfiyye ve Şakka" denilen olağanüstü vergilerle halk adeta inlemiştir. İmparatorluk genelinde dini görünümdeki şiddetli halk hareketleri, isyanlar ve katliamlar hiçbir dönem eksik olmamıştır.

19. Stanford J. Shaw, *Yahudi Soykırımı ve Türkiye*, Çev. Fahir Armaoğlu, Timaş Yayınları, İstanbul, Ocak 2014, 1. baskı, s. 77.

16. yüzyılın hemen başında Şahkulu, Nurali Halife gibi isyanlarla çalkalanan Anadolu'da, İran'da bir imparatorluğa dönüşmekte olan Şah İsmail etkisi iyice belirginleşmiştir. 12 İmam Şiiliğini esas alan Şah İsmail, Anadolu'daki Alevi topluluklar için sempati ve çekim merkezi haline gelmiştir. Anadolu Kızılbaşlarının "Nezr" adlı vergiyi Şah İsmail'e gönderdiği, "İran seferi" konuşulduğu vakit Rumeli Sipahilerinin "Tımar için ere kılıç çekmeyiz" dedikleri rivayet edilmektedir. Deyişlerdeki "Şah'a gidelim" deyişindeki Şah'ın, Şah İsmail olduğu iddia edilmektedir. Bu dönem Osmanlı'da, Yeniçeri Ordusu'nun ve Bektaşilerin etkisi ve gücü de bilinmektedir.

Şah İsmail ve Safevi Devleti'nin ortaya çıkmasıyla beraber Anadolu'da "Kızılbaş takibi" de başlamıştır. Ahmet Yaşar Ocak'a göre, 16. yüzyılın ilk çeyreğine –Yavuz devrine kadar– yalnızca "Ehl-i Küfr'e" karşı, yani Hıristiyan dünyaya karşı mücadele misyonunu üstlenen Osmanlı Devleti, Safevi Devleti'nin kurulmasıyla beraber "Ehl-i Farz'a karşı" mücadeleyi benimsemiş ve Sünni İslam, imparatorluğun resmi ideolojisine dönüşmüştür.

İki imparatorluk arasındaki mücadele bir inanç mücadelesi olduğu kadar, aynı zamanda ekonomik ve siyasi karakterlidir. Doğu Akdeniz'e ulaşan ticaret yollarının ve özellikle baharat ve ipek yollarının denetlenmesi mücadelesidir. Ekonomik bir mücadele olduğu içindir ki, Şah İsmail Sünni Memluklular ile anlaşırken, Sünni Osmanlı ise Memlukluları yok etmiş, büyük katliamlar gerçekleştirmiştir.[20]

Selim, henüz Trabzon'da bir "şehzade" iken "Şah İsmail'e gözdağı vermek" amacıyla babası II. Bayezid'den habersiz olarak Erzincan'ı basmış ve Türkmen-Kızılbaş katliamı yapmıştır. "Yavuz" lakabını almadan evvel, babasını zehirleyip tahta çıktığı ilk zamanlarda Ali Bin Abdülkerim Halife adlı kişi kendisine sunduğu raporda ekonomik dengesizlikleri ve sorunları sıralayıp "çözümler" önermiştir. Raporunda, "Aleviler niçin Allah demez, Şah der?" diye sormuş ve "Bu kâfirleri hep kırmak mecburidir, Alevilere ait tekkelerin mescide çevrilmesi gerekir" demiştir. Bu anlayış bugün de devam etmektedir.

Yavuz Sultan dönemi ekonomik dengesizlik, yoksulluk, devlet idaresini saran yolsuzluklarla karakterize olmuştur. Yavuz döne-

20. Adel Allouche, *Osmanlı-Safevi İlişkileri*, Çev. Ahmed Emin Dağ, Anka Yayınları, İstanbul, 2001, 1. baskı.

mi rüşvetin en bol ve en yaygın olduğu dönemdir. Devletin en yüksek makamları ve birinci sınıf bilginler bile rüşvet almaktadır. Kadıların belli bir maaşı olmadığından rüşvetle geçinmektedirler. "Adalet satın alınır" dönemin özdeyişidir. Kadılar hakkında sayısız soruşturma, dava ve cezalandırma görülmüştür.

Bu dönemin kadıları, naipleri ve subaşıları birer hırsız, sömürücü ve cinsi sapıktır. Halk bunlar eliyle soyulmaktadır. "Bennâk resmi" denen bir vergi halkı usandırmıştır. Kanunnâmelerde bile yer alan evlenmek isteyen zengin ve fakirden "gerdek değer", "gerdek değdi" diyerek 60 akçe alınmaktadır. Buna göre evlenmek isteyen şahıs 66 akçenin yanı sıra, kadı için 25, imam için 5, müezzin için 2-3, mahalle kethüdası için 1, asesbaşı için 10, yiğit için 20 akçe ödemektedir. 100 akçesi olmayanların evlenemeyeceği bir düzen söz konusudur. Evlenme müessesesi "halkı soyan" önemli bir kurumdur.

Soygun ve sömürü düzenine, kadı zulümleri, ağır vergiler ve haksızlıklara karşı başkaldırı tüm yoksul kesimlerin otomatik refleksi haline gelmiştir. Geniş köylü kitleler, Hurufiler[21], öğrenciler sürekli ayağa kalkmıştır. Bazı olaylarda Müslüman ve Hıristiyan köylüler birlikte hareket etmişlerdir. İlmiye mesleği için okuyan öğrencilerin ırgatlık yapmak zorunda kalması, pek çok ayaklanmaya sebebiyet vermiştir.

Fetvalar

Osmanlı döneminde geçerli İslam anlayışına göre bir meselenin dini manasının açıklanması için fetva verilmektedir. Fetva "Allah namına" verilmektedir. Bir delile dayanmadan fetva verilmesi "haram" kabul edilmiştir. Bir yasağın çıkarılması, savaş ilânı, bir isyanın bastırılması, esirlerin durumu vb. fetva konusu olmuştur. Uzun ve ayrıntılı bir anlatımın ardından soru gelir, cevap sadece "olur" veya "olmaz" şeklinde verilir. Fetva budur. Osmanlı döneminde Halife olan kişiler hakkında bile "Katli vaciptir" fetvaları verilmiştir. Aleviler hakkında yayınlanan fetvaların "fişleme" anlamına geldiği çok açıktır.

13. yüzyılda yaşamış Yunus Emre ve şiirleri hakkında Ebussuud Efendi üç yüz yıl sonra, 16. yüzyılda "Katli vaciptir" fetvası

21. Hurufiler, 15-17. yüzyıllarda yoğun biçimde takip edilen ve katledilen bir Alevi akımıdır. Haklarında sayısız ferman çıkarılmıştır.

vermiştir. Oysa bu şiirler 13. yüzyılda hiçbir sorun oluşturmamış, yasaklamak hiçbir padişahın aklına gelmemiştir. 16. yüzyıl Osmanlı'sında devlet, "Safevi-Alevi düşmanlığı" sonucu dini, siyasi, sosyal, sanatsal vb. yönlerden daha gerici ve fanatik bir çizgi izlemeye başlamıştır.

Daha sonra Şeyhülislamlık yapacak olan İbn Kemal'in Alevilerle ilgili fetvası, "Şah İsmail taraftarlarının dinden çıktığı, Safevi ülkesi 'darülharb' haline geldiği, erkekleri ve kadınlarıyla nikâhın batıl olduğu, doğacak çocuklarının 'veled-i zina', kestiklerinin yenemeyeceği, savaş halinde erkeklerinin katlinin vacip, kadınlarının ve çocuklarının köle alınmasının uygun olduğu, zındıklığını ortaya koyacak kişilerin de katledileceği" gibi vahşi dini hükümler içermektedir. Kemal'e göre Sünni mezhebe mensup olmadığını söylemek dahi "kafir" olmak için yeterlidir. Daha sonra Sarugürz de, "Şah İsmail taraftarlarını kırıp cemaatlerini dağıtmak vacip ve farz, bu taife ile savaşta Müslümanlardan ölenler şehid, onlardan ölenler hor u hakir cehennemin dibindedir" fetvasını vermiştir.

Alevilere dönük takibat, fişleme ve katliamları yasallaştıran fetvalar, Kanuni Sultan Süleyman döneminde de sürmüştür. Ebussuud Aleviler hakkında şu sözlerle fetva vermiştir: "Mes'ele: Kızılbaş taifesinin Şer'an kıtali helal olup, katl eden gazi ve Kızılbaş taifesinin ellerinde maktül olanlar şehid olurlar mı? El cevap: Olur, gazâ-i ekber ve şehadet-i azimedir." Ebussuud, Aleviler hakkında verdiği başka bir fetvada ise şöyle demiştir: "Yetmiş üç fırka ki içinde Ehl-i Sünnet fırkasından gayrı nârdadır deyü Hazreti Resul tasrih buyurmuşlardır, bu taife ol yetmiş üç fırkanın halis birinden değildir, her birinden bir mikdar şer ve fesad alıp kendiler hevalarınca ihtiyar ettikleri küfr ü bidatlere ilhâk edip, bir mezheb-i küfr ü dalâlet ihtira eylemişlerdir."[22]

Selim-Nâmeler

Osmanlı'yı anlamamızı sağlayan fetvaların yanı sıra diğer önemli bir kaynak ise hiç kuşkusuz ki Selim-nâmelerdir. Selim-nâmeler I. Selim dönemini anlatır. Selim-nâmelere bakıldığında ilk görülen hususlardan biri Aleviler hakkında kullanılan nitelemelerdir. "Hariciler", "başları darağacına layıklar", "sapık Kızıl-

22. M. Ertuğrul Düzdağ, *Kanuni Devrinde Osmanlı Hayatı*, Yitik Hazine Yayınları, İstanbul, 2006, s. 135.

başlar", "kan emiciler", "halk düşmanları", "bozguncular", "rafizi taife", "din ve millet düşmanları", "düşmanların en düşmanı", "asi taife", "günahkâr ve zalim topluluk", "Anadolulu çapulcular", "çapulcu takımı", Selim-nâmelerin kullandığı ifadelerden birkaçıdır.

Alevilerin Osmanlı tarafından fişlendiğine dair en önemli belge, Sultan I. Selim'in 1514 Çaldıran Muharebesi öncesi Edirne'den tüm vilayetlere gönderdiği bir emirle ortaya çıkmaktadır. Selim-nâmede söz konusu emir şöyle anlatılmaktadır: "Hiç beklemeden, her yörede Kızılbaş taifesinden kim varsa ve nerede bulunuyorsa, üç atasına dek bu Safeviye şeyhlerinin üç tabakasına inanan müritlerden iseler (çünkü sapık şahın kardeşinin ve babasının üç nesli, daha önce belirtildiği gibi ayaklanmayı başlatıp ülke fethetme iddiası taşımışlar, hepsi sulh seccadesini kılıç ve silah sahiplerinin tahtına dönüştürmüşler, Ehl-i Sünnet ve 'eI-Cemaat'in dosdoğru yolundan Rafiziliğin ve ilhad sahiplerinin sapıklığına saplanmışlardır) her halükârda 'İmanı inkârla değiştiren şüphesiz doğru yoldan sapmış olur' ayeti gereğince köklerinin kazınmasını ve tebdil ile cezalandırılmayı hak etmişlerdir; kaçınılmaz olarak Rum beldelerinde oturan ve yolculuk halinde bulunan bu taifenin yediden yetmişe hepsini yazsınlar ve yüce divanın naiplerine arz etsinler."[23] Selim-nâme şöyle devam eder: "Hükümler her bir yörenin yöneticisine gönderildi, onları bulduğunuz yerde öldürün genel hükmü gereğince onlardan büyük bir kitle öldürüldü."

Yavuz Sultan Selim'in 500 yıl evvel verdiği bu emir çok kapsamlıdır. "Üç atasına dek" Alevi topluluğu hedef alınmıştır. "Onlara inananlar" ile kastedilen "müritler" de katliam emri kapsamına girmektedir. Oturan veya "seyahat edenler" denilerek konargöçerlerin de katledilmesi talimatı verilmiştir.

Selim-nâme'de Alevilerin fişlenmesinin ayrıntılı bir anlatımı vardır: "Akıllılık öncelikle evdeki düşmanı düşünmektir. Kızılbaş ordusu çoktur, bu ordunun esası Anadolu'dandır, Süfi benzeri kimselerin oğullarından ve bağlılarından, Anadolulu çapulcu Kızılbaşlardan oluşan bir ordudur. Anadolu insanlarından ordu toplanmıştır, öncelikle Süfi tabiatlı kişiler arasından asker seçilmiştir. Kişi tabii bir meyille ve sağlam bir tabiatle eski vatanına meyleder. Kadın-erkek herkesin kendi kavmine, dostlarına ve mülküne meyli olur. Öncelikle bu bağlantıyı koparmak, fitnenin

23. H. Hicabi Kırlangıç, *Selim Şah-Nâme, İdris-i Bidlisi*, TC Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2001, 1. baskı, s. 130.

başını ortadan kaldırmak gerekir. Bilgin tabiatlı sultan, bu topluluğa bağlananları kısım kısım, isim isim kaydetmeleri için her yöreye bilgili kâtipler gönderdi. Yediden yetmişe herkesin adının yüce makamlı divana getirilmesini istedi. Yazıcılar isimleri deftere kaydedince yaşlı ve gençlerden oluşan kayıtların sayısı kırk bin oldu. Ulaklar yazılan defterleri her yörenin hâkimine ulaştırdıktan sonra her yörede keskin kılıç, adım adım yazılanlara yöneldi. Bu öldürülenlerin sayısı hesaplanan kırk bini de aştı."

Selim-nâmenin bu bölümünde Alevilerin fişlenmesi çok berrak bir şekilde açıklığa kavuşmaktadır. "Adlarının deftere yazıldığı" deyimi çok anlamlıdır. Bu deyim, Alevilerin tek tek sayıldığını ortaya koymaktadır. Yine "kayıtlılar" deyimi de sayım ve fişlemeyi açıkça yansıtmaktadır. Baki Öz'e göre Selim, Anadolu valilerine gönderdiği buyruklarla "Alevilerin defterlerinin yapılmasını" (listeler hazırlanmasını) ve "defterlerinin dürülmesini" (katledilmelerini) istemiştir. Türkçe'deki "defterini dürmek" deyimi, Alevi kanı ve canı pahasına doğmuştur.[24]

Selahattin Tansel'e göre Edirne'de Savaş Divanı toplanmadan önce beylerbeyi ile sancak- beylerine gönderilen mektuplarla "tüm vilayetlerdeki Kızılbaşların gizlice tespitini" istenilmiştir. Bu vurgular çok önemlidir. Fişleme tıpkı bugünkü gibi "gizli"dir. Neticede 45 bin kişinin öldürüldüğü bildiren Tansel, ulemanın Alevilerle ilgili verdiği fetvanın kısa sürede genişletilerek "Şah'a yardım edenlere karşı savaşmanın kâfirlere karşı savaş yapmaktan daha gerekli olduğunu" vurguladığını belirtmektedir.[25] İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Padişah "Anadolu'da yedi yaşından yetmiş yaşına Kızılbaş oldukları sabit olanların isimlerini deftere kayıt ile kendisine gönderilmesini emretmişti" demekte ve Yavuz'un "Şah İsmail'e taraftar olan" ve "ayaklanmak ihtimalleri olan" defterde yazılı "mazarratları dokunacak olan kırk bin kişinin haps ve idam edildiğini" belirtmektedir.[26]

Büyük Alevi katliamına yol açan "Anadolu'daki Alevilerin Şah İsmail'e destek verdikleri" tezi aslında pek tartışmalıdır. Şah Kulu Ayaklanması sonrasında Erzincan üzerinden İran'a giden kafileye Şah İsmail'in "isyan sebeplerini" sorduğu ve "Bayezid Han ülke-

24. Baki Öz, *Alevilik Tarihinden İzler*, Can Yayınları, Mart 1997, s. 132.
25. Selahattin Tansel, *Yavuz Sultan Selim*, Milli Eğitim Basımevi, 1969, Ankara, s. 38.
26. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, Cilt 2, 4. baskı, s. 258.

ye kargaşalık getirdi, uyruğu altındaki halk çiğnendi, zulümlerine dayanamayıp bu yolu seçtik" şeklinde cevap aldığını bildiren tarihçiler vardır.[27] Şah İsmail'in "erken bir ayaklanma" nedeniyle Şah Kulu taraftarlarını sorguladığını belirtenler de vardır. Şah İsmail'in bu kişileri "cezalandırdığı" realitesi ise tarihçilerin ortak görüşüdür. Şah İsmail'in "Osmanlı'ya isyan" eden ve neticede kendisine sığınan Alevileri "cezalandırması" ilginç bir olaydır.

Ahmet Refik'e göre Yavuz Sultan Selim "Anadolu'da Şah İsmail'e taraftar Alevilerin hepsini" öldürtmüştür. Bu Büyük Katliam'a rağmen Alevilerin isyanları Celali İsyanı (Tokat), Baba Zünun İsyanı (Bozok-1525) ve Kalender Çelebi İsyanı'yla (Tekke-1526) devam etmiştir.

Yavuz ve ardından gelen tüm padişahlar için "Alevileri fişlemek" ve katletmek bir "gelenek" halini almıştır. "Rafizi" deyimiyle sözde aşağılanmak istenen Alevilerin "defterleri tutulup" öldürülmeleri, "Kızılırmak'a atılıp" boğdurulmaları, "İhrak Bi'nnar" edilmeleri (ateşte yakmak) bir "adet" olmuştur. "Rafizileri ortaya çıkarmak" için "casus örgütleri" dahi kurulmuştur. Kimi yazışmalarda Kızılbaş takibinde görevli "Casus Kara Yakup" ve "Enişe Pir Yusuf" adları geçmektedir.

II. Murad döneminde başlayan Şeyhülislamlık kısa zamanda en tepedeki makama dönüşmüş ve Padişah'ı bile tahtından indirecek güce ulaşmıştır. Bütün Şeyhülislamlar sert ve acımasız olsa da, Kemalpaşazade ve Ebusuud fetvalarıyla diğerlerini gölgede bırakmıştır.

Fermanlar

16. yüzyıl padişahlarınca çeşitli tarihlerde vilayetlere, kadılara, beylere gönderilen sayısız fermanla "Kızılbaş takibatı", "Kızılbaş fişlenmesi" ve "Kızılbaş katliamları" yolunda emirler verilmiştir. Bu fermanlarla sadece Aleviler değil, "Alevilere yardım edenler" de fişlenmiş ve katledilmiştir. J. L. Bacqué-Grammont tarafından yayınlanan 1513 tarihli listede "Suret-i Defter odur ki, Vilayet-i Rum'dan bazı kimesneleri beyan eder" başlığı altında Tokat, Niksar, Gedeğra, Kavak, Bafra, Sonisa, Amasya, Çorum, Ladik, Kara Hisar'da tespit edilen isimlerin karşısında "asla Kızılbaş olmak ih-

27. Ahmet Refik, *Onaltıncı Asırda Rafizilik ve Bektaşilik*, Ufuk Matbaası, İstanbul, 1932-1994, 1. baskı, s. 27.

dimali yokdur", "Kızılbaşa gitmişdur", "Sultan Murad'a tabi olup Kızılbaş olmuşlardur", "Kızılbaş olup Cemiyyet dahi etmişdur", "Kızılbaş olup hayli fesad etmişdur" gibi ifadeler yer almıştır. Burada padişah Yavuz Sultan Selim'in yeğeni olan Şehzade Murad'ın da "Kızılbaşlık" ile suçlandığı görülmektedir.[28]

Alevilere yönelik ithamlar ise "zina", "ahlaksızlık", "hırsızlık", "gece gündüz saz ve sözle meşgul olmak", "namaz ve oruç bilmemek", "Ebubekir-Ömer-Osman düşmanlığı", "sünneti hafife almak", "sahte para basmak", "Müslümanlara Yezit demek", "şarap içmek" vb. iftiralardır.

"Kızılbaşları teftiş yöntemleri" ise fişleme, yakalama ve katletme şeklindedir. Katledilenler sadece Kızılbaşlardan ibaret olmadığı gibi "yardım edenler" ve "fişleme dışı kalanlar"ı da kapsamaktadır. "Sahte Şah İsmail"in ortaya çıktığı anda "ona yardım edenler" de hedef alınmıştır. Kızılbaş soruşturmaları "gizlilik içinde" yapılmış, gözaltı sırasında "Kızılbaş olmak" değil, yukarıda belirtilen "iftiralar" ortaya atılmıştır. Merzifon gibi yerlerde Kızılbaşlar "sayısal kalabalıklık" nedeniyle bazen katledilmeyip Kıbrıs'a sürgün edilmiştir. Sürgünün yanı sıra "tedricen ortadan kaldırma", yani zamana yayarak kısım kısım katletme uygulanmıştır.

Eskişehir kadısına 1558'de "Seydigazi'de yaşayan Işıkların deftere kaydedilmesi", Edirne kadısına aynı yıl "bayramlarda davul ve nakkare çalan Işık taifesinin mahfuz sicile kaydedilip gereğinin yapılması", Amasya beyine 1568'de "Süleyman Fakih adlı dinsizi ve arkadaşlarını gizlice araştırıp, kimseye duyurmadan Kızılırmak'a götürüp boğdurması, çevreye 'hırsızlık eylediler' diye iftira edilmesi", aynı yıl Bozok beyine "hutbe dinlemek istemeyenlerin kim oldukları, adları, davranış durumları, nerede oturduklarının bildirilmesi", Varna kadısına 1559'da "Şeriata karşı olanları ismi ve resmi ile yazıp arzedesin", Ankara beyi-kadısına 1569'da "Şeyh Hüsam adlı dinsizi, arkadaşlarını, değerli mallarını deftere yazılması", 1570'de Amasya beyi ve Merzifon kadısına "Kızılbaşların değerli eşyalarıyla saptayıp yazılması", 1571'de Kastamonu beyine "mum söndü yapanları yakalayıp, hapsedilip, isimleri ve resimleriyle bildirilmesi", 1576'da Filibe kadısına "Hurufi mezhebinden olanların sicil olunup defter sureti mühürlü olarak gönderilmesi,

28. Saim Savaş, *XVI. Asırda Anadolu'da Alevilik*, Vadi Yayınları, Mayıs 2002, 1. basım, s. 70.

Şeriatça dinsiz ve sapık olduklarından siyaset edilmesi (idam cezası verilmesi)" emredilmiştir.

Bu emirlerle "davul ve nakkare çalanlar", "dinsizler ve arkadaşları", "hutbe dinlemek istemeyenler", "şeriata karşı olanlar", "mum söndü yapanlar", "sapıklık yapanlar" tanımlamalarıyla aslında Aleviler başta olmak üzere heteredoks inanç grupları üyesi kişilerin sayılması ve fişlenmesi amaçlanmıştır.

Van beylerbeyine dirlik tasarruf edenlerden bazılarının Alevilerle birleşme eğilimine girmesi üzerine, bu kişilerin isimlerinin yazılmasıyla (fişlenmesi) ilgili olarak, " Van beğlerbeğisine hüküm ki, Van'da dirlik tasarruf idenlerden ba'zı kimesneler Kızılbaş olub Yukarı Cânible ittihad üzere oldukları i'lâm olunmağın esâmileri defter olunub sana irsâl olundu buyurdum ki, vüsul buldukda bu bâbda mukayyed olub mezburların ahvâllerinin hafiyyeten tetebbu' ve tehassüs idüp göresin fi'l-vâki mezkurlar Sünniler olmayub mezheblerinde ihtilal olup Yukaru Cânib ile ittihadları var mıdır nicedir tamam vâkıf ve muttali' olub anun gibi ol cânible ittihad üzere olanlar eğer anlardan ve eğer gayriden birer tarikle bahâne idüb ihrâc eyleyesin ammâ hüsn-i tedârik idüb bir vaz' itmek gereksin ki, kimesne vâkıf ve muttali olmaya" denilmiştir.[29]

Trabzon beyi Süleyman Bey'e gönderilen başka bir hükümde, Kürtün kazası halkının Kızılbaş taraftarı olduklarının kaydedilmesi (fişlenmesi) hakkında, "Trabzon beği Süleyman Beğ'e hüküm ki, mektub gönderüb sancağında olan Kürtün Kazası'nın re'yâsı Çepni olub Kızılbaş ehibbâsı olmağla bu def'a sulhdan sonra otuz nefer kimesne kat'-ı alâka idüb öte cânibe gidüb varmadadır (?) gayri (?) dahi ba'zı kimesneler Yukarı Cânibe muttasıl nuzur cem' idüb varub gelüb haklarından gelinmezse cümlesi göçüb gitmeleri mukarrerdir deyu bildirmişsin imdi melâhidin (?) taifesinin (?) haklarından gelinmek ehemm-i mühimmâttandır buyurdum ki, hükm-i şerifim varıcak bu bâbda tamam basiret üzere olub bu hususu kimesneye ifşâ itmeyüb ve Kızılbaş teftiş olunur imiş deyu şây'i olmakdan ihtiyat idüb anın gibi Yukarı Cânib ile 'alâka ider kimesneleri birer bahâne ile hafiyyeten ele getürüb dahi ahvâllerin şer'le teftiş idüb rafz ve ilhadları sâbit ve zâhir olanları habs idüb yarar adamlarla südde-i sa'âdete gönderesin yazub bildiresin ammâ bu bahâne ile kendü hâllerinde olan

29. Saim Savaş, *XVI. Asırda Anadolu'da Alevilik*, Vadi Yayınları, Mayıs 2002, 1. basım, s. 186-187.

Sünnilere mücerred celb ve ahz ile (?) dahl ta'arruz olmakdan sakınasız" emri verilmiştir.

Tokat, Niksar, Gedegra, Kavak, Bafra, Socisa, Amasya, Çorum, Ladik, Muşali Karahisar (Akdağ Madeni) nahiyelerinden Şehzade Ahmet ve Oğlu Murad etrafında toplanan Alevilerin fişlendiği hakkında 1513 yılındaki raporda ise, "Şöyle emrolunmuş ki vilayet-i Rum'da Sultan Ahmed'e varan ve varmayan taifenin ki ellerinden hayr ve şer gelir, anın gibi kimseleri arzınla, irsal edesin deyü, varanı ve varmayanı ellerine verdiği arzda ilam edesin, öyle olsa (...) ellerinden hayr ve şer gelen kimseleri esâmileriyle ve halleri ve evsaflarıyla defter olunup irsâl olundu" görüşleri yer almaktadır.[30]

Çaldıran Muharebesi öncesi, önce fişlenen, ardından ise katledilen 40 bin Alevi "ayaklanma ihtimali" gerekçe gösterilerek öldürülmüştür. Bu öldürülen 40 bin kişi Osmanlı karşıtı bir "eylem" nedeniyle değil, "eylem ihtimali" gerekçe gösterilerek öldürülmüştür. Yavuz, İran Seferi için yola çıkmadan evvel "cephe gerisi"ni oluşturan Alevilerin yok edilmesini "başarı" için zaruri görmüştür.

Osmanlı padişahları sadece "ayaklananları" değil, "geridekileri" de katletmeyi adeta bir "savaş kuralı" olarak benimsemiştir. Bu kıyıcı "cephe gerisi" politikası, Yavuz'dan önce ve daha sonraki padişahlar dönemlerinde de hep olmuştur. Fatih Sultan Mehmet bir sefere giderken yanına 3 bin Türkmen almış, her gün 400'ünü öldürtmüştür. Alevilere dönük kitlesel katliamlar Kuyucu Murat Paşa'nın 3 yıl içinde 100 bin Alevi'yi kılıçtan geçirmesi, Köprülü Mehmet Paşa'nın ise 5 yılda 36 bin kişiyi öldürmesiyle doruğa çıkmıştır.

İslamcı Tarihçilik ve İnkârcılık

Devlette ve toplumun katmanlarında var olan bugünkü Alevi düşmanlığının temellerinin atıldığı 16. yüzyıldaki Alevilerin takip, fişlenme ve katledilme siyasetini bir süredir inkâr eden ve bilinen tarihi hiç çekinmeksizin çarpıtan bir İslamcı tarihçilik akımı ortaya çıkmıştır.

AKP'nin on yılı aşan iktidar ve devlet olma imkânlarından iştahla yararlanan bu revizyonist, inkârcı ve tarih çarpıtıcısı ta-

30. *Derin Tarih*, sayı: 18, Eylül 2013, s. 56.

rihçilik kitap, dergi ve TV kanalları aracılığıyla "Alevilerin fişlenmediğini" ve "Alevi katliamı olmadığını" tekrarlayıp durmakta, bununla da yetinmeyerek tersine "Şah İsmail'in Sünnileri katlettiğini" ileri sürmektedir.

İslamcı revizyonist tarihçilik, 40 bin Alevi'nin Yavuz tarafından katledildiği tezini "paradigma" ve "mit" olarak nitelemekte, asıl Şah İsmail'in "Sünnilere yaşam hakkı tanımadığını" ileri sürmektedir. Bu tarihçilik, tezlerini "katliamın Selim-nâme'de yer almadığı", "fişleme defterlerinin bugün bulunmadığı", "Osmanlı'da her şeyin kaydının tutulduğu, kayıtlarda katliamın olmadığı", "16. yüzyıl tarihçilerinin karşı tarafa gözdağı vermek için sayıları abarttığını" vb. "gerekçelere" dayandırmaktadır. Söz konusu tarihçiler, "Osmanlı'da 40 bin Alevi katledilseydi, bugün Anadolu'da hiç Alevi yaşamazdı" iddiasını da sürekli vurgulamaktadır. Bu tip bir tarihçilik, Alevilerin katledilmesine dair yüzlerce Şeyhülislam ve kadı fetvalarının bile "savaş arifesinde motivasyon yaratmak için verildiğini", "halkı bilgilendirme amacı güdüldüğünü" ve "gereğinin uygulanmadığını" ileri sürmektedir.[31]

Bu tip bir akıma mensup kimi "tarihçiler" ise, "kayıtlarda 72 kişinin fişlendiği, bunların da öldürülmeyip ordudan atıldığını" iddia etmektedir. Kimileri ise "Safevi kaynakları da Yavuz'un Alevi katliamı yaptığını içermemektedir" tezini öne sürmektedir.[32]

İslamcı revizyonist tarihçiler sadece Yavuz döneminde değil, daha sonra Kanuni Sultan Süleyman ve IV. Murad dönemlerinde gerçekleşen Alevi katliamlarını da reddetmektedir. Kuyucu Murad Paşa'nın 100 binden fazla Celali'yi katlettiği bilinmektedir. Oysa bu katliam sayısız sağlam kaynakta yer almaktadır.

İdris-i Bidlisi tarafından kaleme alınan *Selim-Nâme*'de 40 bin Alevinin katledildiği ayrıntılı olarak yer almaktadır.[33] Bu katliam, dönemin öteki tarihçileri Hoca Sadeddin Efendi (1536-1599) ve Mustafa Ali'nin (1541-1600) yazılarında da yer almaktadır. Bu tarihçilerden ilki, padişaha "soluğu kadar" yakındır. İdris-i Bidlisi'nin asıl görevi, Kürt aşiretlerini Safevilere karşı savaşta Osmanlı'nın yedeğinde harekete geçirmektir. Bunu başardığı bi-

31. Feridun M. Emecen, *Zamanın İskenderi Şarkın Fatihi Yavuz Sultan Selim*, Yitik Hazine Yayınları, İstanbul, Ocak 2011, 3. baskı, s. 95-103.
32. "Yavuz Alevi Katliamı Yapmadı", *Derin Tarih*, sayı: 18, Eylül 2013.
33. H. Hicabi Kırlangıç, *Selim Şah-Nâme, İdris-i Bidlisi*, TC Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2001, 1. baskı, s. 130.

linmektedir. Yavuz Selim'in Ortadoğu ve Kürdistan siyaseti bakımından çok değerli biridir. Bidlisi'nin "padişaha yağcılık yapma" veya "abartma" gereği ve ihtiyacı yoktur. Hoca Sadeddin ve Mustafa Ali de 16. yüzyılın önemli tarihçileridir. Yazdıklarının doğru olduğu tartışmasızdır. 16. yüzyılın Osmanlı, Kürdistan ve Ortadoğu panoraması böyle olduğu halde 21. yüzyılın Türkiyeli İslamcı tarihçileri gerçekleri kaba bir şekilde çarpıtmaktadır.

Osmanlı'da çok önemli bir kurum olan Nişancılık makamını uzun süre işgal etmiş (1534-1557) ve daha önce Reisülküttaplık da yapmış olan Celalzade Mustafa'nın Kızılbaşlarla ilgili yazdıkları da önemli bir külliyat ve delil oluşturacak mahiyettedir. 16. Yüzyılın en önemli Osmanlı yetkililerinden biri haline gelen Mustafa, *Tabakat* adlı eserinde, Safevileri "sapkın bir cemaat", Osmanlı-Safevi Savaşı'nı ise "Sünniliğin koruyucularıyla onu kötüleyenlerin arasındaki mücadeleler" olarak nitelemiştir. Hıristiyanları "kafirler" olarak niteleyen Mustafa'nın Safevilerle ilgili nitelemeleri çok daha ağırdır. Safeviler'i "fitneci", "ilhad telkin eden", "namaz kılmaz", "zekât vermez" olarak betimlemiştir. Mustafa, Safeviler'e dönük düşüncelerini savaş meydanına da taşıyarak "Kızılbaşları öldürmenin günah olmadığını", "sapkınları cezalandırmanın yükümlülük olduğunu" belirtmiştir.[34]

Revizyonist İslam tarihçileri Aleviler hakkında verilen fetvaları inkâr edememekte, ancak hiçbir etik ve demokratik eleştiri getirmedikleri bu fetvalarla "Alevi katliamı yapılmadığını" ileri sürecek kadar akıl ve ahlak dışı bir pozisyona düşmektedirler. İslamcı tarihçilik, fetva geleneğine 21. yüzyılda bile toz kondurmamaktadır. Oysa bu fetvalar "İslam adına" verilmiş işkence, tecavüz, toplu cinayet ve soykırım emirleridir. Fetvaları eleştirmeyen bir tarihçiliğin bırakın objektif olmayı, "dürüst" olamayacağı çok açıktır. Alevilere karşı bu ölçüde akıldışı ve ahlaksız sayısız fetva, 16. yüzyılda tam da Alevileri katletmek, Şah İsmail'e karşı seferde Osmanlı askerlerini "dünyada ganimet, öteki dünyada cennet" vaadiyle "motive etmek" için verilmiştir. Fetvaların daha önce değil, 16. yüzyılda ortaya çıkması bile "Alevi katliamı" planlarıyla doğrudan bağlantılıdır.

34. Kaya Şahin, *Kanuni Devrinde İmparatorluk ve İktidar: Celalzade Mustafa ve 16. Yüzyılın Osmanlı Dünyası*, Çev. Ahmet Tunç Şen, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Ocak 2014, 1. baskı, s. 237.

Halil İnalcık, Osmanlı devleti merkeziyetçi hale gelince Türkmen aşiretlerinin hareketlerini daha çok kontrol altına almak istediğini, vergi tahrir defterlerine geçirmeye çalıştığını, "miktarı az olmakla birlikte" vergileri düzenli almaya çalıştığını bildirmektedir. Boy beyleri idaresinde bağımsız bir hayat süren ve hayvancılık ekonomisinin gereklerine uyan bu aşiretler, merkezi idareyi dayanılmaz bir zulüm idaresi olarak görmektedir. Onların, devletin vergi defterlerine yazılmaktan kaçmaya çalıştıkları, "haymâne" veya "hâric-ez-defter", yani defterde kaydı olmayan "reâya" sıfatıyla serbest dolaştıkları bilinmektedir. Sözgelimi, Dulgadir Türkmenleri, kendilerini tahrire gelen devlet memuru (emin) ve adamlarını bir gecede yok etmişlerdir. Osmanlı'da, "Her şeyin kaydının tutulduğu, vergi alınacak her ailenin kayda bağlandığı, katliam olsaydı vergi kayıtlarında görünmesi gerektiği" tezleri de dayanaksızdır. Osmanlı'da "kayıtsızlar" pek büyük bir nüfustur. Hele Türkmen aşiretlerde bu özellik neredeyse genel gibidir.[35]

İnkârcı İslamcı tarihçiler "Tapu kayıtlarında görünmüyor" iddiasıyla 40 bin Alevi'nin yok edilmediğini iddia ederken de akıldışı davranmaktadırlar. Tarihte hiçbir soykırımın belgesi gösterilemez. Bu tarihçiler "Şah İsmail'den mektup getiren halifeler hariç hiçbir Alevi'ye kıyılmadı" görüşünü öne sürmekte hiçbir "tutarsızlık" görmemektedir. Bununla da yetinmeyen İslamcı revizyonist tarihçilik, "Şah İsmail Sünnilerin kanını döktü" tezini ileri sürmektedir. "En iyi savunma saldırıdır" zihniyetiyle hareket eden bu tarihçilik, Şah İsmail'in "Türklüğünü" dahi reddetmektedir. İdris-i Bidlisi'nin "abartmacı yapısı" yüzünden "40 bin sayısını verdiğini" ileri sürerken aynı anda "Alevi katliamı olmadı" diyerek kendi tezleriyle çelişkiye düşmektedir.

Dini ve etnik kimliklerin ani ve radikal bir tarzda yeniden inşa olduğu, Habsburg (1526-1918), Safevi (1501-1722) ve Osmanlı İmparatorluklarının aynı anda ortaya çıktığı ve yoğun mücadelelere girdiği bir çağda devletlerin karşılıklı savaşlarında meydana gelen askeri ve insani kayıplar mümkündür. Bu tarihçiler devletlerin savaşlarında öldürülen kişilerle, bir savaşın tarafı olmayan ve salt "cephe gerisini temizlemek" mantığıyla katledilenleri bilinçli olarak bir olarak görmekte ve aynılaştırmaktadırlar. Selim'in eylemi ikinci kategori kapsamındadır.

35. Halil İnalcık, *Devlet-i Aliyye, Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar-1*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, Şubat 2014, 53. basım, s. 135.

40 bin Alevi'nin katlinde, "7'den 70'e" silahsız ve savunmasız insanların fişlenerek, bir plan çerçevesinde katledilmesi söz konusudur. Bu olay, 16. yüzyılda değil de 20-21. yüzyılda yaşansaydı, adı net bir şekilde "Alevi Soykırımı" olurdu. Selim'in tahta çıkması Alevileri yok etme kararlılığının da bir sonucudur. Henüz Trabzon Sancakbeyi bir şehzade iken Gürcülerin yanı sıra, Şah İsmail taraftarlarına karşı acımasız seferler düzenleyen Selim'i, Osmanlı'daki güçlü çevreler Şah İsmail'i durdurabilecek tek isim olarak görmeye başlamıştır. Nitekim, öncesinde olduğu gibi taht mücadelesini bitirir bitirmez Selim, Şah İsmail'in Anadolu'daki taraftarlarının üzerine yürümüş ve "onlardan binlercesini" katletmiştir.[36]

Revizyonist İslam tarihçiliğinin "İran kaynaklarında 40 bin Alevi'nin katledildiğine dair bilgi yok" iddiası da gerçek dışıdır. Çağdaş İran tarihçilerinden Nasrullah Felsefî, "Selim Küçük Asya'nın muhtelif yerlerinde yaşayan Şah İsmail'in Kızılbaş takipçilerinin yediden yetmişe tamamının öldürülmelerini veya zındana atılmalarını emretti, yazıldığına göre onun emriyle kırk bin Kızılbaş öldürülmüştü, kalanlar ise belli olsun diye alınları kızgın demirle dağlanmış ve bir daha Kızılbaş önderlerle birlik olmasınlar diye, İran-Osmanlı sınırında kalmasınlar diye yakınlarıyla beraber Osmanlı Avrupa'sına göç ettirilmişlerdir" diye yazmaktadır. Yazar, Tebriz'in işgalinden sonra Selim'in askerlerinin Osmanlı'ya dönmek için padişaha verdikleri mektupta "Kırk beş bine yakın insanın bizim memleketimizde, yirmi bine yakını da İran topraklarında rafz ve ilhâd suçuyla kılıçtan geçirildiğini" ilettiğini belirtmiştir.[37] İranlı tarihçi Haşim Hicazifer de "Selim Sultan Anadolu'daki kırk bin Şiinin katledilmesinin emrini vermiştir" derken, Rahim Reisniya ise Selim'in "Kırk bin Kızılbaşı tespit ettirerek daha sonra bunların öldürülme ve hapsedilme emrini verdiğini" belirtmiştir. Bu tarihçilerin yazdıkları, Anadolu'da katledilen 40 bin Alevi gerçeğinin dışında "İran topraklarında" da 20 bin kişinin "kılıçtan geçirildiği"ni ortaya koymaktadır. Kısacası, İslamcı tarihçilik İran kaynaklarını da inkâr etmekte ve çarpıtmaktadır.

36. Kaya Şahin, *Kanuni Devrinde İmparatorluk ve İktidar: Celalzade Mustafa ve 16. Yüzyılın Osmanlı Dünyası*, Çev. Ahmet Tunç Şen, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Ocak 2014, 1. baskı, s. 37-39.
37. Vural Genç, *İranlı Tarihçilerin Kaleminden Çaldıran*, Bengi Yayınları, Mayıs 2011, 1. basım, s. 142.

"Türkiye'nin İnanç Coğrafyası"

Alevilere dönük asimilasyon ve katliam amaçlı fişlemeler günümüzde de devam etmektedir. 1993 yılında Sivas'ta Pir Sultan Abdal Şenlikleri'nde saldıran gerici-faşist kitleler 37 insanı yakarak katletmişlerdir. Katliam, devlet destekli karanlık güçlerce planlanmış, Sivas'taki gerici güruh taşeron olarak kullanılmıştır. Katliama sahne olan Sivas ve periferisindeki Alevi yerleşim yerleri katliamdan kısa bir süre sonra bu kez İlahiyatçıların "bilimsel" araştırmalarına konu olmuştur.

1996 yılında veya biraz öncesinde Fırat İlahiyat Fakültesi Dekanı Şaban Kuzgun öncülüğünde hazırlanan bir araştırmayla "Türkiye'nin İnanç Coğrafyası" çıkarılmıştır. Kuzgun, araştırmada, "Devletimizin sınırları içindeki başka dinlere mensup kişiler vardır, yine ülkemizde Müslüman nüfusun çoğunluğu Sünni olmakla beraber azımsanmayacak miktarda Alevi mezhebine mensup insan mevcuttur, farklı dinlere, mezheplere, hatta farklı tarikatlara mensup olan insanların bölge, il, ilçe, köye veya mahalle bazında sayılarını tespit etmek, bu yolla Türkiye'nin İnanç Haritası çıkarılacaktır" demiştir. Türkiye'nin İnanç Haritası'nı çıkarmanın öncelikle "dinler tarihi açısından önemli" olduğunu ileri süren Kuzgun, "Esas amaç bilime hizmet olmakla beraber bu çalışmanın ülke bütünlüğü açısından devlet arşivine kazandırılmasının da büyük önemi vardır" diyerek "asıl amacı" ortaya koymaktadır. Kuzgun, "Türkiye Cumhuriyeti devletine dıştan ve içten yönelen bir çok tehdit vardır, Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı sırasında görüldüğü gibi düşmanlarımız saldırıya geçmeden önce ülkemizin içinden kendilerine yardım edecek müttefikler aramaktadır, bu iş birliği noktasında kullanılan en önemli unsur dindir, düşmanlarımız kendi dininden veya mezhebinden olan insanları kendi tabii müttefikleri olarak görür, savaş öncesinde onlarla ilişkiye girerek ülke içinde iç dinamizmi çökertmeye çalışırlar" iddiasında bulunmaktadır. Alevi-Sünni çatışmasını yaratmak isteyen güçlerin her zaman provokasyonlar yaptığını ileri süren araştırmanın mantığına göre "provokatörlerin sızabilecekleri yerlerin önceden bilinmesi için Türkiye'nin İnanç Haritası'nın en ayrıntılı şekilde devletin elinde olması" gerekmektedir.[38]

Araştırmanın alanı, Türkiye Cumhuriyeti'nin tamamıdır. Araştırmanın başlangıç tarihi olan 1996 yılında mevcut 79 il

38. Şaban Kuzgun, "Türkiye'nin İnanç Coğrafyası (Araştırma Projesi)", Fırat Üniversitesi, YÖK Dökümantasyon Merkezi, 1997.

çalışmaya esas alınmış, ancak büyük illerin bölünmesi gerektiği düşünülerek bu sayı 100'e çıkarılmıştır. Tüm iller ayrı ayrı projelendirilmiş; ilçe, mahalle ve köyler tek tek ele alınmıştır. İnanç gruplarının haritası 16. yüzyıldan 20. yüzyıla kadarki dönemler içerisinde ele alınmıştır. Osmanlı-Kızılbaş çatışmasının en sert olduğu yüzyıldan işe başlanması pek anlamlıdır. Kaynaklar ise nüfus kayıtları, salname ve her türlü arşiv, il yıllıkları, seçim kütükleri, DİE verileri, DSİ, Karayolları ve diğer kurumların il ve ilçe harita ve planlarıdır. Araştırma süresi 5 yıl olarak planlanmış, her projeye 50 milyon düşünülerek netice olarak 5 milyar lira civarında bir mali portre çıkarılmıştır.

Yukarıda kısaca özetlenen İnanç Haritası araştırması açıktır ki, Sünni Müslümanlık dışında kalan başta Aleviler olmak üzere öteki dinler ve inançları "düşman" olarak kodlamaktadır. Bilimsel bir çalışmada "devletimizin çıkarları", "devletimize yönelik iç ve dış tehditler", "iç ve dış düşmanlarımız", "devletimizin arşivinde bulunması gereken bilgiler" vb. kavramlar kullanılamaz. Bu tür bir faaliyet ancak "ajanlık", "istihbarat" veya "fişleme" faaliyeti olabilir.

Proje etik açıdan da sorunludur. Hocalara ve öğrencilere aynı kalıba göre "doktora tezi" niteliğinde ama gerçekte "rapor" ve "istatistik" tutturulması bilim etiğine de aykırıdır. Düşüncelerin özgürce kendini ifade etmesi gereken üniversite ortamında "dayatma" olmaz. Hazırlanan raporlar "bilimsel" özellikte değil, istihbari nitelikte bir ajanlık faaliyetine daha çok benzemektedir. Nitekim Kuzgun'un "İnanç haritası devletin arşivinde bulunmalıdır" tezi, "fişleme" amaçlı bir tür MİT faaliyetiyle karşı karşıya olunduğunu göstermektedir. Bu tür bir çalışma ancak MİT kadroları eliyle yapılabilir. MİT'in üniversiteyi "araç" olarak kullanması, "bilimsel bir kurum" olması gereken üniversiteye de büyük zarar vermiştir.[39]

Şaban Kuzgun ve ekibi; Fırat, İnönü ve Erciyes Üniversitesi hocaları ve lisans-doktora öğrencileridir. Profesör Kuzgun ve ekibinin ilahiyatçı kadrolardan ve dinci-milliyetçi düşünceden gelmeleri, sonuçta amaca uygun olarak hazırlanacak belgenin niteliğini ortaya koymaya yeter bir veri olarak gözükmektedir.

Araştırmanın 20. yüzyılın sonundaki katliama da sahne olan Sivas şehriyle ilgili bölümünü İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nden Sıddık Ünalan, Profesör Şaban Kuzgun'un danış-

39. Konuyla ilgili ayrıntılı iki değerlendirme için bkz. "İnanç Haritası", Ruşen Çakır, *Vatan*, 26.08.2004; "Aleviyse Fişlenir Elbet", Kelime Ata, *Radikal*, 29.12.2013.

manlığında hazırlamıştır. 353 sayfadan oluşan bu uzun çalışmada Sivas'ın iktisadi, siyasi-kültürel yapısı, inanç durumu, dinler ve mezhepler; merkez, Akıncılar, Altınyayla, Divriği, Doğanşar, Gemerek, Gölova, Gürün, Hafik, İmranlı, Kangal, Koyulhisar, Suşehri, Şarkışla, Ulaş, Yıldızeli, Zara ilçeleri ve bağlı köylerinin dini coğrafyası; tarikatlar ve cemaatler ele alınmış ve ekinde cizye defterleri ve haritalara yer verilmiştir.[40]

Sivas bu tip bir araştırma için barındırdığı zengin etnik, dini ve mezhebi gruplar yönünden son derece "bereketli" olmakla kalmayıp aynı zamanda İslamcı-Türkçü ilahiyatçıların araştırma mantığını da ortaya koyan bir sahadır. Nitekim Ünalan, altında imzası bulunan "doktora tezi" ile çalışmanın arka planındaki "fişleme" zihniyetini kanıtlamaktadır.

Sivas raporu, kentin 1996'daki nüfusunun %100'ünün Müslüman olduğunu vurgulayarak başlamakta, bunun %92'sinin Hanefi, %8'inin ise Alevi olduğunu not etmektedir. Çok az sayıdaki Şafi'nin Çerkez kökenli olduğunu belirten rapor, merkeze bağlı 117 köyün 12 tanesinde "%100 Alevi", 1 Alevi köyünde ise "karışık nüfus" bulunduğunun altını çizmektedir. Ünalan, Sivas'da 650-700 Poşa'nın, 59 Bahai'nin hâlâ yaşadığını da unutturmamıştır. Sivas merkezde toplam 142 Gregoryen Ermeni'nin yaşadığını belirten araştırma, nüfus müdürlüğünde 1.136 olarak görünen Ermeni nüfusun "birçoğunun çalışmak için İstanbul ve yurtdışına gittiğini" tespit etmiştir. Rapor, Sivas'ta Yahudi olmadığını belirttikten sonra, "Merkez ilçede bulunan 1 Yehova Şahidi'nin 1989'da İstanbul'a gittiğini" de not etmektedir.

Raporun esas konusu ve hedefi olan Alevilerin "hangi tarikata bağlı olduğu" hususu da araştırıcıların ilgisinden kaçmamıştır. Alevilerin Hacıbektaş'a bağlı olanlarının "bir hayli fazla" olduğunu bildiren araştırmaya göre Pir Sultan'a bağlı ve Tokat Zile'den Şeyh Ahmet Dede'ye bağlı olanlar da var. Hatta Sivas merkezden "bir lokantacı olan Yusuf Şahin, kendisinin ve ona bağlı Alevilerin Hubyar tarikatına mensup olduklarını ve Selman-i Farisi'ye bağlı olduklarını" belirtmiştir. Aynı şahsın ifadesine göre bu grup "hem Kerbela'ya hem Hacıbektaş'a gidiyor"dur.

Rapor daha sonra tablolar halinde Sivas merkez mahalleleri, belde ve köylerine dair istatistiksel bilgiler sunmaktadır. 1990 ve 1996 verilerine göre hane ve kişi sayıları, Hanefi ve Alevi olarak

40. Sıddık Ünalan, "XX. Yüzyıl Sivas Tarihi ve Günümüz İnanç Coğrafyası (Doktora Tezi)", Malatya, 1997, YÖK Dökümantasyon Merkezi.

verilmiş ve yüzde olarak miktarı belirlenmiştir. Aynı tablolar ilçeler ve bağlı köyler yönünden de ayrıntılı olarak yapılmıştır. Akıncılar'da 31 köyün 2'sinin, Gölova'nın 34 köyünün 1'i Alevi olarak bildirilmiş; Divriği'de "cemevinin var olduğu", 1980'e kadar Aşağı Hamam Mahallesine kayıtlı "1 hane Ermeni olduğu", Altınyayla ilçesinde "Serinyayla Köyü'nden birkaç Alevinin hacca gittiği", Altınyayla ilçe merkezinde Alevi nüfus olmamakla beraber "devlet memurlarından 18 veya 20 kişinin Alevi olduğu" tespitlerine yer verilmiştir.[41]

N	Adı	1990	1996	Hane	Hanefi	%	Alevi	%	G.M
1	A.Vahab	3.240	3.327	648	3.161	95	166	5	
2	Akdeğirme	6.560	5.515	1312	5.239	95	276	5	
3	Alibaba	7.550	7.404	1310	4.072	55	3.332	45	9
4	Altuntabak	7.830	7.040	1526	5.984	85	1.056	15	
5	Aydoğan	4.030	4.396	606	4.308	97	88	3	
6	Bahtiyarbos	2.400	2.630	480	2.773	98	57	2	7
7	Çarşıbaşı	3.715	2.677	743	2.623	98	54	2	7
8	Çayboyu	1.270	1.475	254	1.460	99	15	1	
9	Çayyurt	4.075	3.373	815	3.339	99	34	1	9
10	Çiçekli	4.125	3.725	825	3.539	95	186	5	
11	Danışment	875	1.277	175	1.213	95	64	5	
12	Dedebalı	2.065	1.685	413	1.651	98	34	2	
13	Demircilere	2.825	2.458	565	2.409	98	49	2	19
14	Dirilis	8.220	8.749	1244	8.614	98	135	2	
15	Dörteylül	7.910	6.272	1582	6.209	99	63	1	
16	Ece	3.780	3.574	756	3.502	98	72	2	3
17	Emek	8.770	8.504	1754	8.249	97	255	3	
18	Esentepe	6.040	5.820	1008	5.704	98	116	2	
19	Esenyurt	525	552	105	546	99	6	1	
20	Eskikale	1.320	1.021	264	1.001	98	20	2	7
21	Fatih	6.960	6.841	1192	6.773	99	68	1	
22	Ferhatbosta	2.155	2.023	431	1.983	98	40	2	2
23	Gökçebosta	4.680	3.979	936	1.194	30	2.785	70	5
24	Gökmedres	1.325	1.103	265	1.070	97	33	3	
25	Gültepe	4.655	3.774	731	3.736	99	38	1	
26	Gülyurt	3.555	3.206	711	2.886	90	320	10	
27	H.Rifatpasa	5.700	4.383	1140	4.339	99	44	1	2
28	Huzur	4.770	3.770	554	3.767	99.9	3	0.1	
29	İnönü	3.910	3.747	782	3.560	95	187	5	
30	İstiklal	5.700	4.798	940	4.748	99	48	1	
31	Kadıburhan	5.990	4.412	998	4.368	99	44	1	5
32	Kaleardı	2.750	2.306	550	2.191	95	115	5	
33	Kardeşler	2.280	2.470	452	2.445	99	25	1	
34	Karşıyaka	4.850	4.451	770	4.406	99	45	1	
35	Kılavuz	4.100	3.713	837	3.639	98	74	2	
36	Kızılırmak	2.230	2.074	446	2.032	98	42	2	
37	Küçükminar	2.940	2.379	588	2.331	98	48	2	

41. Sıddık Ünalan, "XX. Yüzyıl Sivas Tarihi ve Günümüz İnanç Coğrafyası (Doktora Tezi)", Malatya, 1997, YÖK Dökümantasyon Merkezi, s. 206-207

N	Adı	1990	1996	Hane	Hanefi	%	Alevi	%	G.M
38	Kümbet	6.960	6.041	1396	5.135	85	906	15	
39	M.Akifersoy	5.190	4.410	836	4.366	99	44	1	
40	Mehmetpaş	5.725	4.644	1145	4.551	98	93	2	
41	Mevlana	10.690	7.028	2178	6.325	90	703	10	
42	Mimarsinan	9.544	8.095	1909	7.285	90	810	10	
43	Mısmılıma	2.185	2.155	437	1.724	80	431	20	
44	Orhangazi	1.970	1.911	394	1.873	98	38	2	
45	Örtülü pınar	5.250	4.375	1250	4.112	94	263	6	24
46	Paşa bey	1.530	1.124	306	1.090	97	34	3	2
47	Pulur	2.010	1.778	402	1.707	96	71	4	
48	Sanayı	2.395	1.544	279	1.544	100	—	—	
49	Selçuklu	4.960	4.957	996	4.709	95	248	5	
50	Seyrantepe	2.110	1.945	422	—	—	1.945	100	
51	Sularbaşı	3.925	3.159	785	3.143	99.5	16	0.5	24
52	Tuzlugöl	3.660	2.940	532	2.910	99	30	1	
53	Uluanak	3.145	2.354	629	2.284	97	70	3	6
54	Üçlerbey	2.530	2.300	506	2.208	96	92	4	
55	Yahyabey	1.385	1.225	277	1.200	98	25	2	
56	Yenidoğan	9.660	9.105	1932	8.832	97	273	3	
57	Yenimahall	7.835	7.370	1567	7.149	97	221	3	
58	Yenişehir	8.285	7.082	1657	6.303	89	779	11	
59	Yeşilyurt	2.820	1.821	324	1.766	97	55	3	
60	Yiğitler	1.405	1.232	281	1.158	94	74	6	11
61	Yunusemre	6.710	5.570	1142	5.403	97	167	3	
62	Yüceyurt	4.955	4.549	991	4.387	96	162	4	
	Toplam	270.329	237.815	51.319	220.20	92	17.607	8	142

Rapordaki tespitler, hane ve kişi sayıları, toplu oldukları ve "karışık oldukları yerler", bağlı bulundukları "tarikatlar", evlilikleri vb. tüm analizler, bu raporun tıpkı Yavuz Sultan Selim gibi "Alevileri iç düşman olarak gören" bir perspektifle hazırlandığını kanıtlamaktadır. Öte yandan Alevilerle ilgili köylere varan ayrıntılı bilgilerin "devletin arşivinde bulunması" için depolanması fişleme stratejisini ele vermektedir. Alevileri hedef alan pek çok çalışma gibi bu raporda da bir tane dahi Alevi akademisyenin bulunmaması çok manidardır.

1514'ten 2014'e, Osmanlı'dan "Yeni Osmanlı"ya

1993 Sivas Katliamı'nın taşeronu siyasal İslamcılardır. Bu davanın pek çok avukatı bugün AKP içinde bakan, milletvekili ve belediye başkanıdır. AKP ve siyasal İslamcı çevreler, Alevi nefret ve düşmanlıklarını henüz muhalefette iken Sivas ve başka vakalarda sayısız defa göstermişlerdir. İktidar olduktan sonra ise inkâr, asimilasyon ve saldırı politikalarını açıktan gerçekleştirme-

ye başlamışlardır. Tarihsel esin kaynakları 500 yıl önce en az 40 bin Alevi'yi doğrayan Padişah Yavuz Sultan Selim olup, 2013 Mayıs'ında temelini attıkları 3. Boğaz Köprüsü'ne bu yüzden onun adını vermişlerdir.

Siyasal İslamcılar, 28 Şubat ile kesintiye uğrayan Refah Partisi (RP) deneyimini dahi "28 Şubat'ı TSK içindeki gizli Alevi yapılanması gerçekleştirdi" gibi hayal ötesi bir propagandaya çevirmiştir. Bu söylem, "Genelkurmay, Kuvvet Komutanlıkları, Jandarma Genel Komutanlığı Alevilerin eline geçmiştir", "İrticai faaliyet nedeniyle YAŞ'ta tasfiye edilenlerin dosyaları Aleviler tarafından hazırlanmıştır" fantezisiyle derinleştirilmiştir. Bu propagandaların amacı, iktidar elde edildiğinde TSK içindeki kimi az sayıdaki Alevi kökenli subayı tasfiye etmek, kalanlara ise gözdağı vermektir. Nitekim daha sonraki tüm gelişmeler, tam da planlanan bu çerçevede gerçekleşmiştir.

Alevi olmayan Çetin Doğan'ın ısrarla Alevi yapılmaya çalışılması ve akla hayale gelmeyecek kampanyalar, siyasal İslamcı zihniyetin tarihsel nefretini ortaya koymaktadır. Balyoz Davası'nda hapse atılan subayların içindeki "Alevi fazlalığı" dikkat çekicidir.

Tayyip Erdoğan, "Reyhanlı'da benim 52 Sünni yurttaşım öldürüldü" diyerek belki de Türkiye tarihinde ilk defa "ölüleri" bile "Alevi-Sünni" diye ayıran başbakan olmuştur. AKP döneminde "şehit askerler"e cemevinde yapılan cenaze törenlerine AKP'li bakan, milletvekili, vali ve kaymakamların katılmaması gibi bir vaka ilk defa görülmüştür. 4 Ağustos 2012 günü şehit düşen Uğur Sağdıç'ın Yavşan Cemevi'nde düzenlenen cenaze törenine AKP milletvekilleri ve garnizon komutanı katılmak istememiştir.

Tayyip Erdoğan'ın "Benim cezamı Alevilerin olduğu daire onayladı" türünden yalanlarından, seçim konuşmalarında "Kemal Kılıçdaroğlu'nun Aleviliğini" hatırlatarak taraftarlarına yuhalatması örneklerine kadar Alevi nefreti büyük bir istismarın konusu haline gelmiştir.

Cumhuriyet kurulduğundan bu yana "laik", "Atatürkçü", "bağımsızlıkçı" olmakla övünen Türk Silahlı Kuvvetleri'ni tasfiye operasyonlarından biri olan Ergenekon Davası'nın Erzincan kısmında hazırlanan bir iddianamede, sanık 3. Ordu Komutanı Saldıray Berk'e "Alevi köylerine yardım etmek" gibi bir "suçlama" yöneltilebilmiştir. Savcı Taner Aksakal imzasıyla hazırlanan iddianame Türkiye hukuk tarihine geçmiş kapkara bir lekedir. Alevi

nefreti ve düşmanlığını apaçık ortaya koyan bu savcılık müsveddesi, Türk Ceza Kanunu'nda bulunmayan "Alevi Köylerine yardım etmek" gibi bir "suç" yaratmıştır. General Saldıray Berk'e savcı tarafından "Alevi köylerine yardım etmek" fiili nedeniyle hâlâ devam eden yargılamada 15 yıl hapis istenmektedir.[42]

Eski Adalet Bakanı Seyfi Oktay, Alevi kimliği nedeniyle Ergenekon torbasına kolayca atılıp yargılanırken, CHP Konya milletvekili Atilla Kart, Hava Kuvvetleri'nden tasfiye edilmek istenen 700'ye yakın subaya "Alevi oldukları" gerekçesiyle işlem yapıldığını açıklamıştır.[43]

Ergenekon Davası'ndan içeri düşüp sağlığını kaybetmekle kalmayan Fatih Hilmioğlu'nun YÖK tarafından "annesinin Alevi olduğu" notu düşülerek fişlendiği ortaya çıkarken, gazeteci Tuncay Özkan polis sorgusu sırasında kendisine ısrarla ve defalarca "Alevi olup olmadığının sorulduğunu" açıklamıştır.[44]

Balyoz davasında Fatih ve Beyazıt camilerine yönelik *Microsoft Word* programı ile yazılmış eylem planlarının içine, Alevi veya "Alevi olduğu zannedilen" personelin isimleri yazılmıştır. İmzasız iki dijital dosyanın altındaki isim de "Hüseyin" olarak dikkat çekicidir. Dijital görevlendirme çizelgesinde yer alan 14 kişinin 10'unun Alevi veya "Alevi olduğu zannedilen" kişiler olması rastlantı değildir. 16'sı asker 357 sanığın yargılandığı İzmir Askeri Casusluk Davası'nın sanıkları arasında Alevilerin oranı çok yüksektir. Deniz Kuvvetleri'nde görev yapan askerlerin Ankara'da gerçekleşecek bir darbede ne işi olduğu hususu akıllara ziyan bir sorudur.

Bu "kumpas davaları"nda Alevi olmayan ama "Alevi sanılan" kişiler de hedef olmuştur. Memleketlerine, sevdikleri müziğe, saz çalmasına, eş ve çocuklarının adlarına bakılarak insanlar fişlenmiş, ardından dijital belgelere yazılarak tutuklanmışlardır. Yarbay Ali Tatar "Amirallere Suikast Davası" adlı kumpas davaya adı yazıldığından dayanamayarak yaşamına son vermiştir. Ali Tatar Alevi'dir.[45]

---

42. Erzurum Cumhuriyet Başsavcılığı'nın CMK 250. maddeyle Yetkili, 26.02.2010 tarih ve Soruşturma No: 2010/239, Esas No: 2010/70, İddianame No: 2010/66 sayılı iddianamesi.
43. "Aleviler Hava Kuvvetlerinden Tasfiye Ediliyor", *Radikal*, 13 Mayıs 2013.
44. *haber.sol.org.tr/devlet-ve-siyaset/tuncay-ozkan-alevi-degilim-ama-simdiden-sonra-aleviyim-haberi-87257*, 5.2.2014.
45. Hüseyin Topuz, *Bavuldan Balyoza*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, Ocak 2014, 1. baskı, s. 152-196.

Albay Cengiz Köylü, tüm dava boyunca "Alevi olmak" suçundan yargılanması ve "Alevi olmadığı" savunmasına itibar edilmemesi karşısında yargılandığı mahkeme heyetine "baba ve anne tarafından mezhebi Hanefi bir ailenin Hanefi-Müslüman evladı olduğunu" kanıtlamak için eski aile nüfus tablolarını gösteren belgeler sunmuştur. Buna rağmen 18 yıl hapis cezasına çarptırılmaktan kurtulamamıştır.[46]

Arthur Miller'in 1942 Vichy Fransa'sındaki bir tutukevinde geçen olayları anlattığı *Vichy'deki Olay* adlı oyun, ressam Lebeau, elektrikçi Bayard, işadamı Marchand, aktör Monceau, Profesör Hoffman, Ferrand, Garson, Genç Çocuk, Yaşlı Yahudi, Birinci Dedektif, Binbaşı ve diğer bazı kişiler arasındaki diyalogları anlatmaktadır. Bozgunculuk, komünistlik, Yahudilik'ten "suçlu bulunarak" tutukevine doldurulan bu kişilerin hepsi "fırınlara gönderilme" tehdidi altındadır ve aralarında öfkeli, gergin, endişeli, korkulu bir atmosfer vardır. Demiryollarında çalışan Bayard'ın trenler dolusu Yahudi'nin vagonları dışarıdan kilitli, içeriden bebek ağlamaları ve sidik kokusu geldiği halde, Toulouse'den getirilip kamplara götürüldüğünü gördüğünü söylemesi karşısında şaşkınlık ve korku artar. Bu sırada Bayard ve Lebeau arasında Yahudi olmak üzerine bir tartışma başlar. Lebeau "Sağlam belgelerim var" diyerek pantolonunun cebinden bir tomar buruşuk kâğıt çıkarır. Bunlar aile kökenleri hakkında bilgiler içeren bir takım evraklardır. Neticede tutukevinde bulunanlar kampa götürülmekten ve katledilmekten kurtulamaz. Özel Yetkili Mahkeme'de yargılanan ve hâlâ Hadımköy Askeri Hapishanesi'nde tutulan Albay Cengiz Köylü'nün hali, Vichy'de 1942'de tutukevine konulan Lebeau ile neredeyse aynıdır.[47]

Balyoz davasında sanık olan Alevi sayısı, davanın tek sivil sanığı olan memur Güllü Sarıkaya'nın dahi Alevi oluşu, bu davanın aynı zamanda bir "Alevi Kumpası" olduğunu kanıtlamaktadır. "Darbe yapmaya teşebbüs" iddiasıyla açılan bir davada asker ve erkek olmayan, "sivil memur" Güllü Sarıkaya'nın darbe hazırlıklarında hangi rolü oynadığı sorusu akıllara ziyandır.[48]

AKP ve siyasal İslamcıların Suriye politikaları ise Alevi düşmanlığının genişleyen boyutlarını ortaya koymuştur. El Kaide ve

46. Cengiz Köylü, *Ergenekon'dan Balyoz'a Asrın İftirası*, Kaynak Yayınları, İstanbul, Ocak 2014, 1. basım, s. 91.
47. Arthur Miller, *Vichy'deki Olay*, Çev. Nihal Geyran Koldaş, Mitos Boyut Yayınları, İstanbul, 2011, 1. basım, s. 27.
48. Ali Türkşen, *Kardak'ta Kahraman Hasdal'da Esir*, Kaynak Yayınları, *İstanbul, Nisan 2013*, 4. basım, s. 250.

etrafındaki cihatçıları besleyen, silahlandıran, eğitim veren Tayyip Erdoğan ve partisi AKP, bu eylemleri sebebiyle Suriye hükümeti tarafından "terörizme destek vermek" suçlamasıyla Birleşmiş Milletler'e (BM) şikâyet edilmiştir. Türkiye, terörist El Kaide'ye silah ve militan taşınmasında "geçiş yolu" haline gelmiş bir ülkedir.[49] AKP'nin Suriye'de terörizmi desteklemesinin en önemli sebebi Alevi nefretidir.

Kartografi

19. yüzyılın ortalarında hem Avrupa hem de Osmanlı'da "haritalandırma" faaliyetine büyük önem verilmeye başlanmıştır. Hem Avrupa hem Osmanlı, imparatorluk içindeki "yabancı unsurları" saymıştır. Goltz Paşa ısrarla Osmanlı'nın her tarafını haritalandırmayı istemiş, Ahmed Rıza ise "vatanı savaşa hazırlamak" için "her bucağın haritasını yapmak" fikrini ileri sürmüştür. Ahmed Rıza'nın bahsettiği haritalandırma elbette ki Hıristiyan unsurları fişlemeyi amaçlamaktadır.

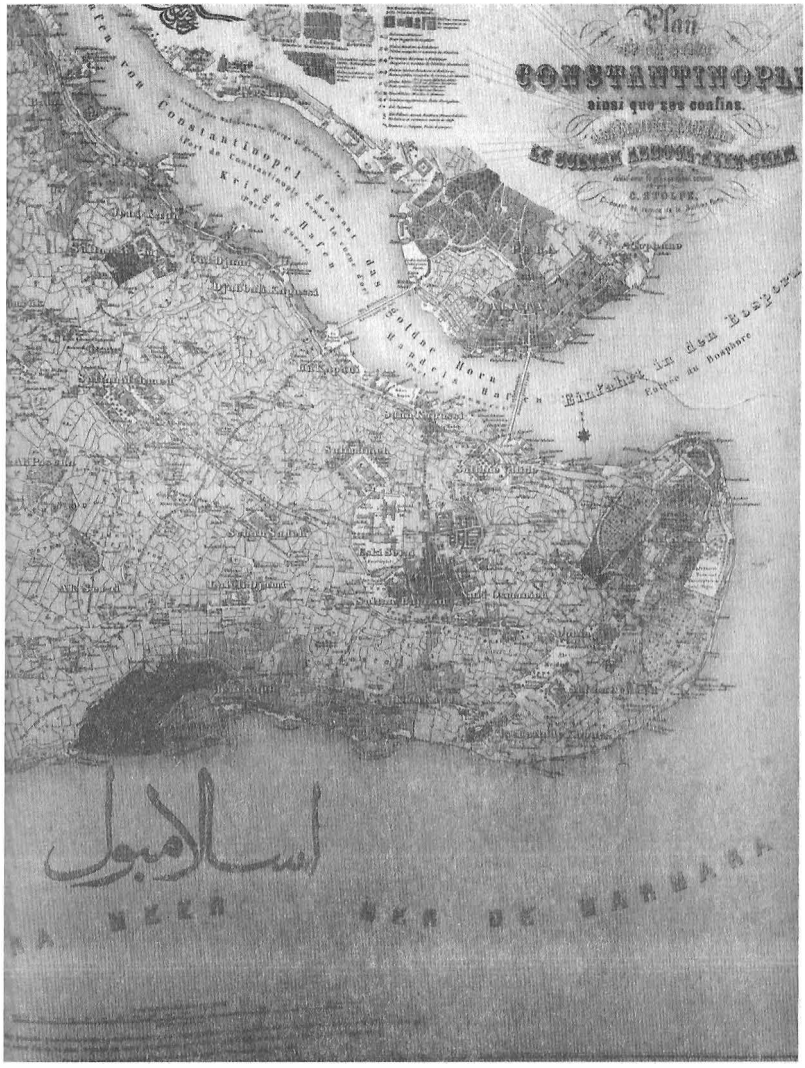
Osmanlı ordusundaki ilk haritacılık bürosu 1909'da kurulmuştur. Haritalandırma teknikleri Fransa'dan alınmıştır. Kartografi faaliyetleri ordunun mutlak tekelindedir. Mart 1909'da kurulan Harita Komisyonu'nun amacı "imparatorluğun tüm topraklarının haritasını çıkarmak"tır. Amaçlardan gizli olanı ise "imparatorluğun etnografik durumu" hakkında bilgi sahibi olmaktır.

Sultan II. Abdülhamit'in haritaları padişahın pek bilinmeyen bir yönünü göstermektedir. Abdülhamit, "büyük fotoğraf albümleriyle" imparatorluğun her yanındaki gelişmeleri yakından takip etmiştir. Padişah aynı zamanda İstanbul ve çevresini, deyim yerindeyse semt semt haritalarıyla elinin altında tutmuştur. Henüz 1908 yılında İstanbul mahallelerini "dinsel kimliğe" göre haritalandırılmıştır. Bu haritada Müslüman mahallesi kiremit kırmızısı renginde, Hıristiyan mahallesi gri renkte, Yahudi mahallesi ise açık sarı renkte işaretlenmiştir.[50]

---

49. Suriye'nin BM Daimi temsilcisi Beşar Caferi, BM Genel Sekreteri Ban Ki-Mun'a ve Güvenlik Konseyi'ne gönderdiği şikâyet dilekçesinde, "Türk yetkililer sistematik olarak Bab el Hava, Fauz, Hirbat el Caus, Gazala köyü, Tel ed Dehab, Atima gibi bölgelerde faaliyet gösteren teröristlere silah sağlayarak yardımda bulunuyor. Her gün Suriye halkına, hükümet binalarına ve diğer altyapı hizmetlerine yönelik terör saldırıları düzenleyen grupları destekliyorlar" diyerek soruşturma açılmasını talep etmiştir, *hurriyet.com.tr*, 1.1.2014.

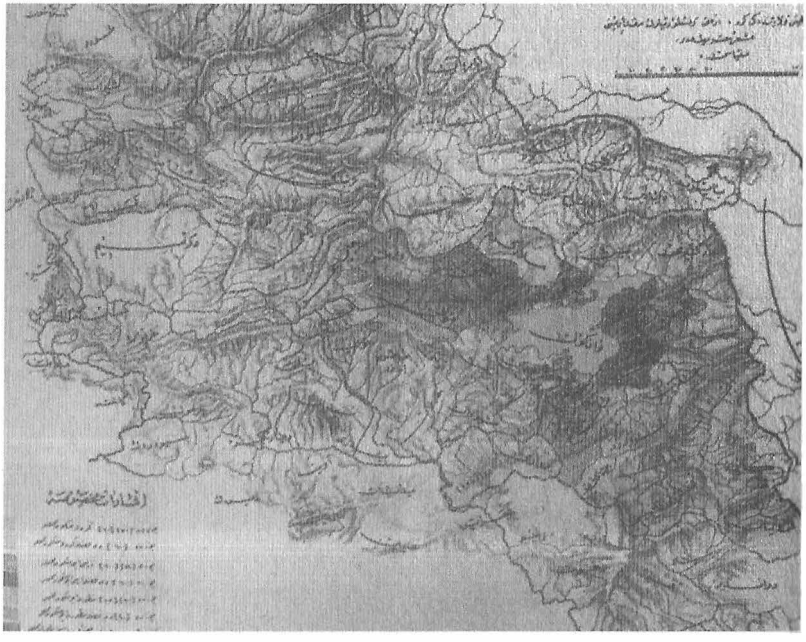
50. *Sultan II. Abdülhamid Devri Harita ve Planlarında İstanbul*, İBB Kültür A.Ş Yayınları, İstanbul, Ekim 2013, 1. baskı, s. 70-71.

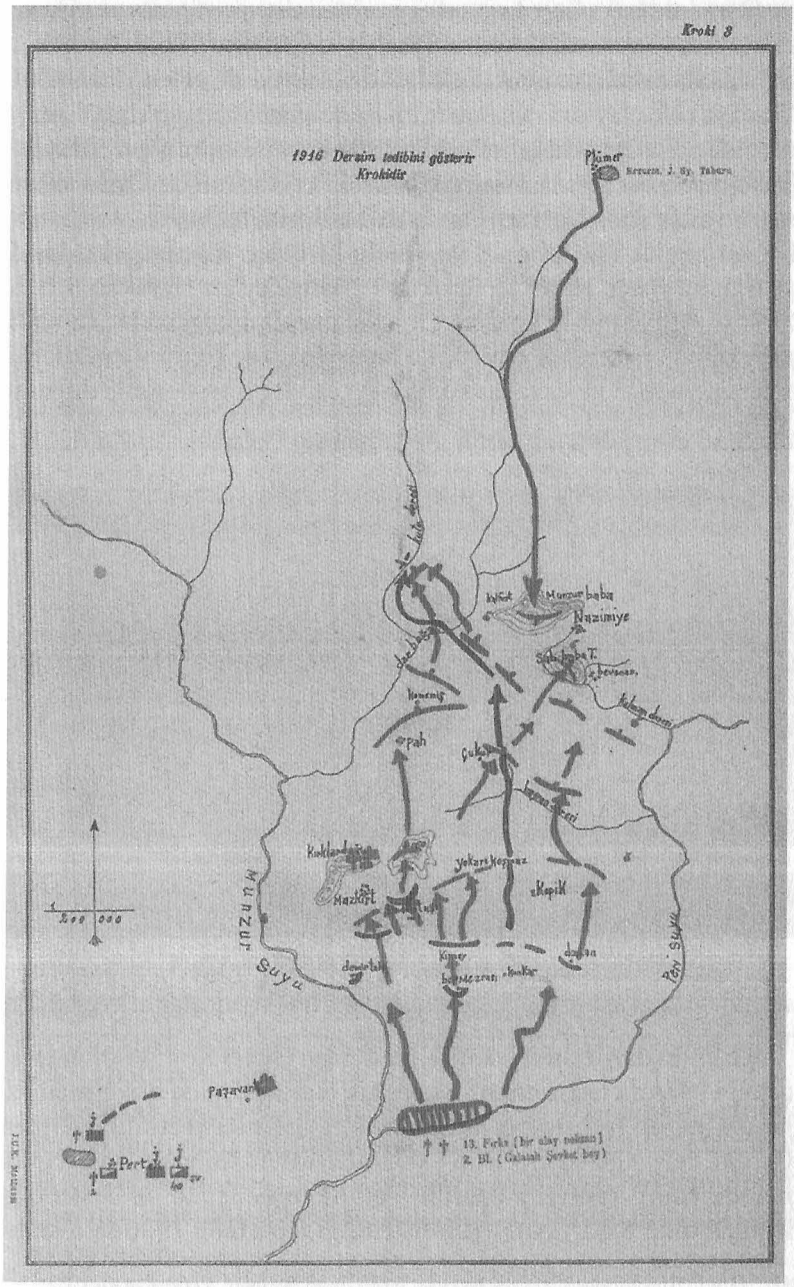
Talat Paşa, Adana, Konya, Eskişehir, Kütahya, Maraş, Karesi gibi yerlerdeki Yörüklerin araştırılması için "gizli emir" vermiştir. 30 Mayıs 1918 tarihli emirde "Tahtacı denen Yörükler, Çepniler üzerine yapılacak araştırmalarda bu grupların toplumsal durumları, sayıları, meslekleri, yöresel tarihleri" konusunda bilgi verilmesini talep etmiştir. Bu emirden bir kez daha anlaşıldığı gibi

İttihat Terakki, Anadolu'da yaşayan herkesin Türk olmasını veya Türkleştirilmesini planlamış, çeşitli sosyal gruplardan kuşkulanmış ve onlara "kan milliyetçiliği" ekseninde bakmıştır.

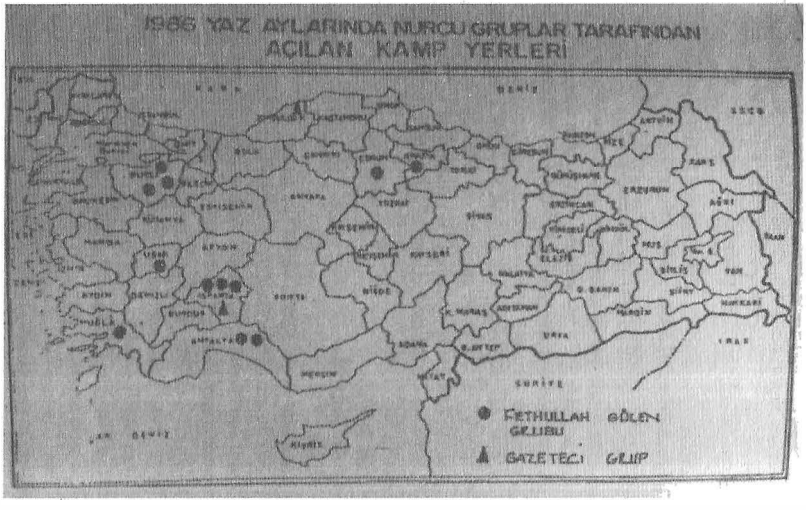
Van-Bitlis vilayetlerindeki Ermeni, Nasturi ve Kürt nüfusu gösteren harita ise çok kapsamlıdır. 1911'de hazırlanan ve ilk haritalardan biri sayılan bu haritanın başka bir özelliği de "Ermeni nüfus dağılımını gösteren ilk Osmanlı haritası" olmasıdır. 1916 yılındaki "Dersim Tedibi"ni gösterir Osmanlı krokisi aşağıdadır. Askeri birliklerin mevzilenmesini gösteren krokide köy ve mezra olarak halkın yerleşim yerleri, dağlar, ırmaklar ve dereler de renkli olarak gösterilmiştir.[51]

51. İzzeddin Çalışlar, *Dersim Raporu*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2010, 2. baskı, s. 307.

Kroki 8
1916 Derain tedibini gösterir Krokidir
Pkümet
Nazimiye
Pay Suyu
Pazarvar
Pert
13. Fırka (bir alay noksan)
2. Bl. (Galatalı Şevket bey)

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçişte, etnik-dinsel azınlıklar sorununun ve özellikle en kalabalık nüfus olan Kürtlerin taleplerinin karşılanamaması zemininde meydana gelen "isyanlar", "asayişsizlik olayları" ve "ordu manevraları" kartografyayı geliştirmiştir. Bu konuda bir süreklilik söz konusu olmuştur. Vilayât-ı Şarkiyye'de her yer kısa zamanda krokilendirilmiştir. Ordu askeri manevralar için Nasturi Harekâtı Krokisi, Raçkoyan ve Reman Krokisi, Şeyh Sait İsyanı 3 ve 4 nolu krokiler, Koçuşağı krokisi 2 ve 6 nolu, Bicar Harekâtı Krokisi 7 nolu, Zeylan Harekâtı 8 nolu krokisi, Ağrı 11 nolu krokisi, Tunceli İsyanları krokisi 11, 12 ve 13 nolu olmak üzere pek çok harita hazırlamıştır. Tüm bu krokilerde kazalar, vadiler ve yaylalar ve nihayet köyler işaretlenmiş durumdadır.[52]

12 Eylül darbesinden sonra Jandarma Genel Komutanlığı tarafından 1986'da hazırlanan "Nurculuk Haritası"nı da not etmeliyiz. Jandarmanın hazırladığı haritada yaz aylarında "Fethullah Gülen Grubu" ve "Gazeteci Grup" şeklinde ayrımlar yapılarak kimin nerede kamp yaptığı gösterilir. Fethullah Gülen'in de beslendiği kaynak olan Said-i Nursi'nin fişlendiği Isparta'da 1986'da 3 kam-

52. "Doğu Bölgesinde Geçmiş İsyanlar ve Alınan Dersler, Genelkurmay Başkanı Kazım Orbay imzalı belge", *Doğu Anadolu'da Toplumsal Mühendislik Dersim-Sason (1934-1946)*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, Ekim 2010, 1. basım, s. 500-505.

pın bulunduğunun bildirilmesi ilginçtir. Sayısız Kuran Kursları ve İmam Hatip Okulları furyasıyla "Komünizme Karşı İslam" tezine sarılan ve resmi düzeyde de "Türk-İslam Sentezi"ni devletin resmi ideolojisi haline getiren 12 Eylül darbecilerine gerçekte Fethullah Gülen başta olmak üzere tüm siyasal dinci akımlar müteşekkir olmuştur. Bu harita, olsa olsa darbecilerin "Sağa, sola, siyasal dinci akımların hepsine birden karşıyız" diskuruna ancak bir propaganda malzemesi olabilir.

Türkiye'nin Sıhhi ve İçtimai Coğrafyası

Büyük imparatorluklar kendi sınırları içerisinde yaşayan nüfusu istatistik yöntemiyle fişlemektedir. Bunun yolu ise sıkça tekrarlanan nüfus sayımları olmuştur. İlk nüfus sayımlarında hanelerde sadece erkekler, tarlalar, hayvanlar ve maddi güçler sayılmaktadır. Kadınlar veya çocuklar henüz sayılmamaktadır.

İmparatorluktan cumhuriyete geçiş devresinde, henüz cumhuriyet kurulmadan evvel devlet, "Anadolu'nun kültürel değerlerini" araştırmaya merak salmıştır. Cumhuriyet ilân edilmeden ancak TBMM'nin açıldığı yıllar içinde başlayan ve yaklaşık 10 yıl devam eden bir çalışma da "Türkiye'nin Sıhhi İçtimai Coğrafyası" adlı araştırmalardır. Bu kartografya kapsamında görülebilecek bir projedir.

Bu çalışma kapsamında 18 kitap yayınlanmıştır. 17'si "eski yazı" ile, 1'i Türkçe basılmıştır. Bu araştırmalar 1922'de Sinop, Menteşe, Niğde, Konya, Kayseri, Kastamonu ve Hamidabat (Isparta), 1925'de Bayazıt, Çatalca, Ankara, Gelibolu, Kırkkilise (Kırklareli), Kırşehir, Urfa, Zonguldak, 1926'da Gazi Ayıntab (Gaziantep) ve Kengiri (Çankırı), en son Türkçe ile basılan Sivas Vilayeti'dir. "Türkiye'nin Sıhhi ve İçtimai Coğrafyası" adını taşıyan bu kitapları yayınlayan "Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı"nın adı kitaplara farklı şekillerde yansımıştır.

Kitaplar coğrafya, iklim, nüfus, sağlık, hastalıklar, haritalar gibi bölümlerden oluşmaktadır. Kitaplar nüfus bölümünde etnik ve dini azınlıklara, göçle gelenlere, aşiretlere, farklı dini-etnik grupların yaşadıkları yerlere, konuştukları dillere ayrıntılı olarak yer vermiştir.

Gaziantep'in 199 bin "Türk İslam'dan oluştuğunu" belirten araştırma, 2 bin Yahudi nüfusu not etmektedir. Aşiretleri tasnife

tutarak devam eden rapora göre il içerisinde "Keyar" adlı bir Arap aşiret yaşamaktadır. Keyarlıların 2 bin civarında nüfusu olabileceğini ifade eden Gaziantep araştırması bu kesimin "gizli" olduğunu da vurgulamaktadır.[53]

Çankırı hakkında yapılan araştırmaya göre vilayetin toplam nüfusu 157 bin 578 olup gayri Müslimler toplam 2.004 kişidir. Araştırmaya göre Çankırı, "Türkiye'nin en saf ve mütecanis vilayetidir, hiçbir aşiret yoktur."[54]

Tokat vilayetiyle ilgili hazırlanan araştırma ise kapsamlı olup ayrıntılı bilgiler içermektedir. Coğrafi, Tarihi Jeolojik ve İdari Malumat kısmında köprüler, göller, bataklıklar, ormanlar, madenler, taşocakları, kaplıcalar, eski eserler hakkında ilçeleri de içerecek şekilde ayrıntılı bilgi ve fotoğraflar vardır. Nüfusla ilgili kısımda ise 1935 nüfus sayımına göre Tokat'ın 159 bin 577 olarak nüfusu verildikten sonra "gayri Müslim unsurların miktarile bulundukları yerler" şöyle verilmektedir. Tokat'ta 507'si kadın, 388'i erkek olmak üzere 893; Zile'de 37'si kadın, 39'u erkek olmak üzere 76; Erbaa'da 16'sı kadın, 8'i erkek olmak üzere 24; Niksar'da 2'si kadın, 3'ü erkek olmak üzere 5; Atrıva'da 61'i, kadın, 95'i erkek olmak üzere 156 Ermeni'nin yaşadığına yer veren sayıma göre toplam 621 kadın, 533 erkek olarak belirlenen Ermeni sayısı 1.154'tür. Araştırma, Katolik sayısını 61 kadın, 95 erkek olmak üzere 156; Protestan sayısını 2 kadın, 4 erkek olmak üzere 6; Yahudi sayısını ise 173 kadın, 192 erkek olmak üzere 265 olarak vermektedir.[55]

Tokat'taki aşiretleri de tespit eden rapor Laz, Kürt ve Aydınlı adlı grupları analiz etmektedir. Aydınlı aşiretinin "Halis Türk" olduğunu belirten araştırma, Batum'dan gelen Lazların yaz ve kış nerelerde kaldığını, sığır ve koyun sayılarını not etmektedir. Bazüklü, Badıllı, Nirgânlı, Şeyhbuzanlı, Piskânlı, Safranlı, Halikânlı, Cinikli, Örükcülü adlı Kürt aşiretlerinin ise nerede yaşadıkları, yaylaları, hayvan sayısına yer verilmiştir. Tokat araştırmasından açıkça görülmektedir ki devlet, özellikle gayri Müslimleri ve göçebe aşiretleri ayrıntılı olarak ve yaşadıkları yerleri de tespit etmek suretiyle tasvir etmektedir.

53. Uğurol Barlas, *Gaziantep'in Sıhhi ve İçtimai Coğrafyası*, Hilmi Barlas Eğitim Vakfı Tıp Tarihi Araştırmaları, İstanbul, Mart 2010, s. 34.

54. Dr. Raif, Çankırı Merkez Tabibi, *Türkiye'nin Sıhhi ve İçtimai Coğrafyası, Çankırı Vilayeti 1926*, ed. Bahattin Ayhan, Ankara, 1988, s. 24.

55. *Tokat Vilayeti Sıhhi ve İçtimai Coğrafyası, Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâleti Neşriyatından*, Hapisane Matbaası, Ankara, 1938, No: 50, s. 59-60.

Urfa için yapılan değerlendirmelerde "nüfus-u umumiyesi" 128 bin 364 rakamı olarak verildikten sonra bunun %61.8'inin Türk, %22.3'ünün Kürt, %14.4'ünün Arap, %0.6'sının Yahudi, %0.9'unun ise Ermeni olduğu belirtilir. "%98,5 Müslim, %1,5 gayri Müslim" şeklinde tasnif edilen Urfa nüfusu için "Müslim anasırın dahi ekseriyetini Türkler teşkil ider" sözleriyle dini fişleme içinde etnik bir fişlemeye de gidildiği ortaya konulur. Ayrıca araştırmada farklı olan başka bir husus ise "kazalara göre" Müslim ve gayri Müslim unsurların ölüm, doğum, 1-10 yaş arası gruplar içindeki ölüm oranlarının not edilmesidir.

Vilayetin 339 Senesi Tevellüatıyla Vefiyatı

Urfa Vilayetinin 339 Senesi Tevellüdat İstatistiki									
Mevaki	Müslim			Gayr-ı Müslim			Yekûn		Mülahazat
	Zükur	İnas	Yekûn	Zükur	İnas	Yekûn	Zükur	İnas	
Urfa merkez kazası	108	91	199	70	62	132	178	153	
Birecik kazası	129	85	214	2	1	3	131	86	
Suruc kazası	95	67	162	9	7	16	104	74	
Harran kazası	14	8	22	-	—	—	14	8	
Yekûn	346	251	597	81	70	151	427	321	

Bu kategorilendirme diğer vilayetlerin çoğunda da yapılmamıştır. Urfa'da böylesine ayrıntılı bir istatistik yapılması, nüfusun yarıya yakınının Türk olmayan unsurlardan oluşmasından kaynaklanabilir.[56]

Urfa Vilayetinin 339 Senesi 1-10 Yaşına Kadar Etfalin Vefiyat İstatistiki									
Mevaki	Müslim			Gayr-ı Müslim			Yekûn		Mülahazat
	Zükur	İnas	Yekûn	Zükur	İnas	Yekûn	Zükur	İnas	
Urfa Vilayeli	96	29	135	15	16	31	111	45	

56. *Türkiye'nin Sıhhi İçtimai Coğrafyası, Urfa Vilayeti, Tanıtma Değerlendirme Transkripsiyon Tıpkı Basım*, Ed: Mesut Elibüyük, Abdulkadir Güzel, Şanlıurfa Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü, Ankara, Aralık 2010, 1. basım, s. 57-58; 87-88.

Çatalca için hazırlanan kitapta nüfusun üçte birinin gayrimüslim geri kalanının ise tamamen Türk olduğu belirtilir. Vilayetin genel nüfusunun 50.320; 20.129 kişinin Rum, 2.166 kişinin Musevi, 124 kişinin Ermeni, 241 kişinin Bulgar, 651 kişinin Kıbti-i Müslim, 268 kişinin Kıbti-i gayri Müslim olduğu ortaya konulur.

Yer	Müslim Türk		Rum		Ermeni		Yahudi		Bulgar		Kıbti		Genel Toplam
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	
Çatalca Kazası	9.631	8.000	7.295	7.099	24	23	51	35	28	17	374	401	32.978
Silivri Kazası	2.291	3.014	-	-	21	31	803	1257	-	-	-	-	7.507
Büyükçekmece	2.032	1.733	3034	2.701	11	14	9	11	122	74	45	49	9.835
Toplam	13.954	12.837	10.329	9.800	56	68	863	1303	150	91	419	450	50.320

"Kırk hane kadar Kürt varsa da" geleneklerini kaybettiği not edilir. Araştırmanın sonundaki "nüfus cetvelleri"nde ise yukarıdaki ırk ve din üzerine dağılım cetvelinin yanı sıra, Müslim-gayri Müslim bakımından Çatalca merkez ve diğer kazalardaki 1923 yılındaki "ölüm istatistiği" ve aynı yılın "doğum istatistiği" yer alır.[57]

Çatalca Vilayetinin 1339 [1923] Senesi Ölüm İstatistiği							
Yer	Müslim		Gayrimüslim		Toplam		Açıklamalar
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	
Çatalca Merkez Kazası	73	65	68	45	141	101	
Silivri Merkez Kazası	43	51	11	10	54	61	
Büyükçekmece Merkez Kazası	35	21	31	33	66	54	
Toplam	151	137	110	88	261	225	

57. Sıhhiye ve Muavenet-İctimâiyye Müdürü Mehmet Ali, *Çatalca Vilayeti, Türkiye'nin Sıhhi-i İctimâi Coğrafyası*, İstanbul Kâğıtçılık ve Matbaacılık Anonim Şirketi 1925-1341, Haziran 1991, Tıpkı basım, s. 24; 53-54.

Aşiretlerin Fişlenmesi

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e "dağlık yerleşim" hep "sorun" olarak görülmüştür. Osmanlı vergi ve asker toplarken, özellikle dağlı aşiretlerden, büyük direniş görmüştür. Cumhuriyet ise "medenileştirme" projesine bağlı olarak aşiretleri her zaman "gözaltında" tutmuştur. Aşiretleri "dağdan ovaya indirmek", askere almak, "toplu yaşama alıştırmak", meslek sahibi yapmaya çalışmak gibi çözümler denenmiştir.

1927 nüfus sayımına göre devlet Doğu'daki nüfusu "konuştuğu lisan" ekseninde de saymıştır. Burada ilginç olan, sadece Kürtlerin değil, önemli bir grup olan Arapların yanı sıra, sayıları sadece 100'lerle ifade edilebilen Rum ve Ermenilerin de her şehirdeki cüzi varlıklarının unutulmamış olmasıdır.[58]

[1]927 Sayımına Göre Nüfus: Lisan Üzerinden Taksimi

Vilayeti	Türkçe	Kürtçe	Rumca	Ermenice	Arapça
Diyarbekir	59.151	132.209	-	955	2.206
Hakkâri	1.044	17.005	-	-	4
Mardin	11.864	109.841	25	22	51.734
Siirt	5.606	75.962	1	265	20.178
Urfa	82.182	82.788	-	63	25.593
Van	17.399	57.723	-	-	72
Muş	7.383	34.997	-	10	72
Bitlis	21.716	32.771	270	3	315
[Toplam]	**206.345**	**543.296**	**296**	**1.318**	**100.174**

Devletin özellikle bölgedeki Kürt, Arap, Zaza aşiretlerine "kuşkuyla" bakışı her dönem devam etmiştir. Açığa çıkan belgelere göre devlet, aşiretleri her dönem "lisan", "inanç", "köy" ekseninde kategoriler halinde ayırmıştır.

Henüz 1936 yılında Şükrü Kaya'nın reisliği altında Umumi Müfettişlikler Jandarma Genel Komutanı Naci Tınaz, Gümrük Muhafaza Komutanı Seyfi Düzgören'in katılımıyla yapılan toplantıda "etnik unsurlar" konulu bir bilgilendirme yapılmıştır.

58. Cemil Koçak, *Umûmî Müfettişlikler*, İletişim Yayınları, Nisan 2010, s. 119.

Bu bilgilendirme "alınacak tedbirler" alt başlığıyla ele alınmıştır. Birinci Umumi Müfettişliği teşkil eden 8 vilayette toplanan 1.129.174 kişilik nüfusun 206.420'sinin Türk, 741.325'inin Kürt, bölgedeki Kürt kesafetinin %60 olduğu; Üçüncü Müfettişliği oluşturan 8 vilayette 1.866.809 kişilik nüfusun ise 299.055'inin Kürt, 1.515.928'inin Türk olduğu ve oranın %16 olduğu belirtilmiştir. Dördüncü Umumi Müfettişlik bölgesindeki 350.826 kişilik nüfusun 198.508 kişinin Kürt, 107.965 kişinin ise Türk, oranın %56 olduğu kayda geçirilmiştir. Bu sayım ve istatistiki oranlar da bir "aşiret fişlemesi"ni ortaya koymaktadır.[59]

Balçıkanlı

Aşiretin (veya kabilenin) Adı: Balçıkanlı
Nüfusu: 300
Dili: Kürtçe (Zaza)
Mezhebi: Caferî-Alevî
Reisi ya da ileri geleninin adı ve soyadı, varsa lâkabı, genellikle oturduğu yer: Bertal Uzundağ, Ballıca köyü.
Oturduğu ya da konakladığı yer: Nazimiye İlçesi: Turnayolu, Ballıca köy ve mezraları.
Düşünceler: İsyanlara katılmamıştır. Yurdumuza bağlılıklarına güvenilmez.

Baluşağı

Aşiretin (veya kabilenin) Adı: Baluşağı
Nüfusu: 450
Dili: Kürtçe (Zaza)
Mezhebi: Caferî-Alevî
Reisi ya da ileri geleninin adı ve soyadı, varsa lâkabı, genellikle oturduğu yer: Seyit Kemaller, Yakatarla köyü.
Oturduğu ya da konakladığı yer: Ovacık İlçesi: İlçe merkezi, Yakatarla, Cevizlidere köyleriyle Ger, Badik, Hürmek ve Derek mezraları.
Düşünceler: İsyanlara katılmamıştır. Yurdumuza bağlılıklarına güvenilmez.

Bermazlı

Aşiretin (veya kabilenin) Adı: Bermazlı
Nüfusu: 2 446
Dili: Kürtçe (Zaza)
Mezhebi: Caferî-Alevî
Reisi ya da ileri geleninin adı ve soyadı, varsa lâkabı, genellikle oturduğu yer: Hüseyin Çiftçi, Biçmekaya köyü.
Oturduğu ya da konakladığı yer: Pertek İlçesi: Yk. Yakabaşı, Biçmekaya, Pınarlar ve Yeniköy köyleri.
Düşünceler: İsyanlara katılmamıştır. Yurdumuza bağlılıklarına güvenilmez.

289

59. M. Bülent Varlık, *Umumi Müfettişler Toplantı Tutanakları-1936*, Dipnot Yayınları, Ankara, 2010, 1. baskı, s. 29-30.

1937 ve 1938 Askeri Harekâtlarına gelene dek Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Dersimliler her zaman takibat altında olmuştur. 1878'den 1908'e kadar Dersim'e Osmanlı Ordusu tarafından yapılan resmi askeri operasyon sayısı 11'dir. Bu sayının 108 olduğunu ifade eden kaynaklar da vardır. Askeri seferlerle katliamın yanı sıra Vidin, Fizan, Trablusgarp veya İstanbul'a sürgün edilerek "zorunlu iskân"a tabi tutulmak, Osmanlı döneminde dahi Dersimlilerin kaderidir. Bu uygulamalar Cumhuriyet döneminde de ne yazık ki bitmemiştir.

Dersim aşiretlerinin fişlenmesi "reisleri" veya "silahlı adamları"yla da sınırlı kalmamıştır. Jandarma Genel Komutanlığı'nın 1929 tarihli "çok gizli" ve "zata mahsus" ibareli bir raporunda,* İç Dersim, Erzincan ve Bingöl'deki tüm Alevi aşiretlerin "kadın sayısı", "kabileleri", "eşhas ve akrabaları", "hükümete temayülleri", "silah mevcudu", "diğer aşiretlerle münasebeti", "silah arama harekâtı sırasında tutumu", at, sığır, koyun, keçi ve katırdan oluşan "servetleri" dahi sayılmıştır.[60] Koyun, keçi ve atların da "fişlendiği" bir sayım çok ilginçtir.

1938 Askeri Harekâtı öncesi Dersim bölgesinde aşiretlerin yanı sıra toplumun ileri gelenleri de fişlenmiştir. Bu fişleme, bazen güçlü ocak-aşiret ileri gelenlerinin bazen de liderlik yapabilecek kişilerin fişlenmesi biçiminde gerçekleşmiştir. Fişlemeden Kureyşan Ocağı'nın önde gelen liderlerinden Ali Koç ve kaymakamlık da yapmış olan Zülfü Yoga gibi "güçlü" isimler dahi "nasibini" almıştır. Fişlenen bu iki kişinin "derebey" veya "mütegallibe" olarak kodlanması çok önemlidir. "Medenileştirme" veya "feodal ağalığı tasfiye" retoriği, Koç ve Yoga'nın fişinde varlığını net bir biçimde ortaya koymaktadır. Dönemin "devlet aklı", aşiret önde gelenlerinin "topluma önderlik" rolü nedeniyle ilk olarak bu kesimi "etkisiz hale getirmek" üzerine inşa edilmiştir. Bu alanda da Osmanlı ile bir "süreklilik" görülmektedir.[61]

---

* 1936 yılında Dördüncü Umumi Müfettişliği'nce yürütülen "Silahların Toplanması" kampanyası kastediliyor. (y.h.n.)

60. *Dersim, Jandarma Genel Komutanlığı'nın Raporu*, Kaynak Yayınları, İstanbul, Eylül 2000, 3. basım, s. 72-107.

61. *Dersimlilerden Mektuplar (1941-1953)*, ed: Tuba Akekmekçi, Muazzez Pervan, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, *İstanbul, Nisan 2012, 1. b*asım, s.49-50.

Mazgirt İlçesinin Kaleyıcı köyünden Musaoğlu 1304 doğumlu Ali Koç;

Fişe alındığı tarih	Fiş No:
29.12.934	86

332. isyanlle alakadar olup affan istifade etmiştir. Katil ve sairе suçlarından alakadar olup halkı daima kötülük telkinatı yapar. Asayışı bozmak ister. Hella kendisine bağlayarak şekavet yapar. Dereceyiliği takip eder. Fırsat buldukça hükümetin prensiblerine muhalefet eder. Sadık görünürse de hükümetimizin zayıf zamanında derhal muhalefet eder.

Pertek İlçesinin İstiklâl Mahallesi'nden Yogaoğulları'ndan Namık oğlu 1295 doğumlu Emekli Kaymakam Zülfü Yolga;

Fişe alındığı tarih	Fiş No:
20.7.932	93

İstiklâl Mahkemesi'nce bir sene hapse mahkûm olmuştur. Halkı hükümet memurları aleyhine tahrik eder. Mütegallibelerdendir. Rejime muhaliftir.

Dönemin en önemli fişleme aktörleri "Dersim Korkomutanı, Dördüncü Müfettiş ve Vali" Abdullah Alpdoğan'ın yanı sıra kaymakamlardır. Kaymakamların Ankara'ya sundukları sayısız rapor vardır. Raporlarda yol, su, eğitim, sağlık, iklim, göç, yerleşim, sosyal yapı, nüfus, aile vb. konularda ayrıntılı değerlendirmeler yer almaktadır. Nazımiye Kaymakamı Vefa Haznedaroğlu'nun "1943 Nazımiye Genel Durum Raporu", aynı zamanda açık bir fişleme belgesidir. Haznedaroğlu raporunda, "1937-1943 arası Nazımiye'de adli nitelikte 64 suçun işlendiği, emniyet ve asayişin normal olduğu, belirli bir dine mensup olmadıkları, akidelerinin başkaca sağlam bir mezhep ve kanaate bağlı bulunmaması dolayısıyla aile, aile ahlakı, cemiyet ahlakı ve binnetice fert ahlakının çok aşağıda olduğu, iffet mefhumunun hemen hemen olmadığı, paranın her şeyin üstünde olduğu, para ile satın alınamayacak şeyin olmadığı, kadın, aile iffeti ve namusu, hülasa her şey" şeklinde ağır ve hakaretamiz nitelikte "düşünceler" yer almaktadır. Bu raporun Dersimlileri "Dinsiz, mezhep veya kanaatleri bile yok" şeklinde fişlemesi çok çarpıcıdır. Zira bu bakış aslında, Osmanlı'nın 16. yüzyıldan beri devam eden geleneksel yaklaşımıdır. Nazımiye Kaymakamı Haznedaroğlu, Aleviliği benimsemiş bir topluluğa, laik devletin bir yöneticisi gibi değil, adeta bir Osmanlı şeyhülislamı, Osmanlı kadısı gibi bakmaktadır. Öte yandan Haznedaroğlu ileri sürdüğü düşünceleri bizzat kendi raporunda sunduğu verilerle çürütmektedir. Zira söz konusu rapora göre, Nazımiye'de 7 yılda işlenen ve sadece 64 olan az sayıdaki suç içinde, "para" veya "namus" konulu hiçbir dosya yoktur. Haznedaroğlu'nun önyargılı olduğu buradan da anlaşılmaktadır.

Dersimlileri fişleyenler, ordu komutanları, vali ve kaymakamlar veya diğer zevattan ibaret olmamıştır. Bölgede görev yapan

öğretmenlerin de Ankara'ya önyargılı ve kasti raporlar gönderdiği görülmüştür. Ulupınar Başöğretmeni Salim Gençosman imzasıyla Ankara'ya gönderilen "Pertek'de Seyitlerin Durumu" başlıklı raporla –ve ne tuhaftır ki bir "eğitimci" eliyle– fişleme yapıldığı görülmektedir. Gençosman'ın "hususi ve gizlidir" damgalı raporunda, "Derenahiyesi'ndeki Halifan Seyitlerinin halkta icrai kuvvet yarattıkları, ulusal birlik ve varlığı felce uğratmak için çalıştıkları, halkı hükümete ısındırmamak için okulun ileride yetiştireceği kişilere engel olmak amacıyla çalıştıkları" vurgulanmış ve KE, GE, AŞ, Çİ ve HA'yı ismen belirterek hedef gösterdiği görülmüştür. Adı geçen kişiler Rumkig, Erindek ve Ulupınar'da yerleşik Seyitlerdir. Bu rapor da maksatlıdır. Zira Dersim bölgesinin pek çok köyünde "okula karşı olmak" bir yana, okullaşma 1930'larda yaygın hale gelmiştir.

Dersimlilerin "fişlenmesi" ne yazık ki bunlarla da bitmemiştir. 1938 Harekâtı'nı takip eden aylarda Dersimliler için "Hüviyet Cüzdanı" çıkarılmıştır. Aşağıda verilen "Nüfus Cüzdanı"nın sol tarafında yatay olarak yazılı "Tunceli Vilayeti Halkına Mahsus" ibaresi apaçık bir fişlemedir.."Tunceli Vilayeti Halkına Mahsus" yazılı kimlikleriyle artık Dersimliler nereye giderse gitsin, "fişlerini" de bir anlamda "yanında taşımak" durumunda kalmışlardır. Bu hüviyet cüzdanının "sahibi" olan Elif Gündüz 2014 yılı itibariyle hâlâ Ankara ilinin Yenimahalle ilçesinde yaşamını sürdürmeye devam etmektedir.

Dersimlilere verilen nüfus cüzdanı, "Müslümanlaşmış Ermenilere" yönelik 1916'da başlayan ve hükümetin Ermenilerin serbest dolaşımını engellemek için nüfus kâğıtlarına, "Ermeni" olduklarının anlaşılmasını sağlayacak bir kayıt düşme kararına benzemektedir. 22 Mayıs 1917 tarihli bir telgrafta, "Din değiştiren Ermenilerin nüfus teskerelerinin arkasına ikamet ettikleri kasaba ve mahallenin isimleri yazılarak zabıta yöneticileri tarafından mühürlenecektir" denilmiştir. "Nüfus cüzdanlarında fişleme"nin Türkiye'de Ermenilerle başladığını söylemek yanlış olmayacaktır.[62]

17 Ağustos 1938'de Alman Hükümeti, Almanya'da ön adı belirgin biçimde Yahudi olmayan tüm Yahudilerin ön adından sonra bir "Yahudi" adı eklemesini zorunlu hale getirmiştir. Erkeklerin adına "Israel", kadınların adına ise "Sara" adını eklemeleri zorunlu hale gelmiştir. Ekim ayında tüm Yahudi pasaportlarına el koyulmuştur. Yahudi pasaportları tanınsın diye üzerine "J" harfi basılmıştır. 6 yaşın üstündeki Yahudilere ön tarafında siyah renkle "Jude" yazılı olan, sarı renkli altı köşeli yıldız rozetini her zaman en üst giysilerinde dikili olarak taşıma zorunluluğu getirilmiştir. Artık Alman sokaklarında Yahudiler bir bakışta tanınmaktadır. 1942 Mart ayında ise Yahudilerden yıldız simgesini ikamet ettikleri yerlere de koymaları istenmiştir.

Avrupa, 1930'lu yıllarda "tek partili" rejimler altında yaşamını sürdürmüştür. İtalya, İspanya, Almanya, Sovyetler Birliği bu tip ülkelerdir. Türkiye de "tek parti" egemenliği altında boğucu bir siyasi ortamdan geçmektedir. Almanya'da Yahudilerle ilgili çıkarılan yasalar işte bu dönemin ürünü ve ifadesidir. Kaldı ki, başta Yahudi ve komünist aleyhtarlığı Avrupa'yla sınırlı değildir. 14 Nisan 1933'te Japonya'da Nazi modeli esas alınmış, 25 Temmuz 1934'te ise Nazi Darbesi denemesi yapılmış, ABD Dışişleri Bakanı Cordell Hull, 5 Mart 1937'de, Nazilere karşı olan New York Belediye Başkanı Fiorella Laguardia'nın davranışlarından dolayı Nazi Hükümeti'nden özür dilemiş, 1 Temmuz 1938'de İtalya Yahudi yazarlara sınırlamalar getirmiş, 26 Eylül 1939'da Fransa'daki tüm komünist örgütlenmeler dağıtılmış, 20 Ocak 1940'ta komünist milletvekilleri Fransa'dan sınır dışı edilmiş, 1940 Temmuz'unun ortasında Demir Muhafızlar Romanya'da Yahudilere saldırılar

62. "Devlet Müslüman Ermenileri 1916'dan İtibaren Nüfus Kâğıtlarıyla Fişledi", *t24.com.tr*, 5.8.2013.

başlatmış, 14 Kasım 1940'ta Varşova'da 350 bin Yahudi bir mahallede kuşatmaya alınmış, 1 Nisan 1940'ta Irak'ta bile Nazi yanlısı darbe gerçekleşmiştir. Sovyetler Birliği'nde 1937 yargılamaları ve Gulag olgusu aynı dönemin bir tezahürüdür. Türkiye'de özellikle 1937-1938 dönemi devlet politikalarının (Varlık Vergisi ve Aşkale Çalışma Kampı hatırlansın) bu dönemi yansıtan özellikler taşıdığını söylemeye gerek yoktur.

AKP, Ermenilere dönük "nüfus kaydı yoluyla fişlemeyi" aradan geçen neredeyse yüzyıldan fazla süreden sonra sürdürmüştür. "Ermeni Açılımı" gibi "şov"a dayalı adımlar atan AKP'nin "ustalık dönemi"nde dahi bu ayrımcılığın devam ettiği ortaya çıkmıştır. İstanbul İl Milli Eğitimi tarafından Şişli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne 2013 yazında gönderilen bir yazıda, "Ermenilerin vukuatlı nüfus kayıtlarında 'Gizli Soy Kodu' bulunduğu" belirtilmiştir. Aynı yazıda "soy kodu"na örnek olarak, "Ermeni vatandaşlarımızın soy kodu 2'dir" ifadesi yer almıştır.[63]

1950'lere gelindiğinde, yapılan nüfus sayımlarında özellikle Şafii, Alevi ve Sünni olarak tasniflenen aşiretlerin sürekli takibat altında olduğu görülmüştür. Sözgelimi, Bingöl-Karlıova bölgesindeki Hormek ve Şadilli aşiretleri tek tek, köylerine göre listelenmiştir. Liçik köyündeki 615 kişilik nüfusun "yarısının Şafii, diğer yarısının ise Alevi" olduğunun ayrıca belirtilmesi de unutulmamıştır.[64]

4. Karlıova Kazası 1950 Nüfus Sayımı, Mezhepler ve Aşiretler

Sıra no	Köy adı	Nüfus	Mezhep	Aşiret
1	İlçe Merkezi	657	Şafii	Cibran
2	Çiftlik	228	Alevi	Hormek
3	Yukarı Şorik	386	Alevi	Hormek
4	Gemişan	175	Alevi	Hormek
5	Liçik	615	½ Alevi, ½ Şafii	Şadili
6	Ceban	151	Şafii	Cibranlı
7	Karğapazar	446	Şafii	Cibranlı

63. "90 yıldır soy kodu ile fişlemişler", *agos.com.tr*, 1.8.2013.
64. *Doğu Anadolu ve Cumhuriyet Bürokrasisi (1939-1951)*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, ed: Tuba Akekmekçi, Muazzez Pervan, İstanbul, 2011, 1. baskı, s. 194.

Bingöl'le ilgili hazırlanan bu rapor köy, aşiret ve mezhep fişlemesi yapıldığını göstermektedir. Raporda Bingöl merkezdeki 81 köyden 2'sinin Alevi olduğu, Karapınar Köyü'nün "karışık" olduğu (376 kişiden 113'ünün Alevi); Kiğı kazasının Şafii, Hanefi, Sünni ve Alevi; Genç ve Solhan'ın ise "tümden Şafii" olduğu belirtilmektedir.

Bırakalım eskileri, henüz yarım yüzyıldan daha erken bir tarihte, 1970'li yıllarda, Genelkurmay'ın hazırladığı raporlarda yaklaşık 2 milyonluk bir coğrafyadaki tüm aşiretler fişlenmiştir. Sadece Zazaca/Kürtçe/Arapça konuşan aşiretleri değil, "Türkçe konuşan" aşiretler de fişlenmiştir. Raporlar, sadece Türkiye'deki değil, İran, Irak ve Suriye'deki Türk sınırında yaşayan aşiretleri de kapsamaktadır. Raporun bu nedenle "sınır ötesi" fişleme yaptığı söylenebilir. Rapor "isyana katılmış", "isyana katılmamış" şeklinde "tarihi" bölümler içermektedir. "Kendilerine güvenilmez", "bağlı görünürler", "Kürtçülüğe destek verirler" vb. bölümleri bir raporla değil, "fişleme"yle karşı karşıya olunduğunu apaçık kanıtlamaktadır. Genelkurmay'ın henüz o tarihte "güvenmediği" aşiretler, başta Tunceli, Siirt, Hakkari, Van, Mardin, Kars ve Ağrı sırasıyla gelmektedir. "Batı"ya doğru gidildikçe "güvenilir" olanlar artmaktadır. Raporda milyonlarca insan aşireti, dili, inancı ve geçmişi nedeniyle "doğuştan fişlenmiş" görünmektedir.

113 sayfalık Genelkurmay raporunun her sayfasında "çok gizli" damgası bulunmaktadır. Aşiret fişlemesi olduğundan "reisi", "ileri gelenlerinin yaşadığı yerler", "konakladığı yerler" gibi ayrıntılı bilgiler söz konusudur. Erbil'deki Güyanililer için "Bir bölükleri Şırnak'ta oturur", Suriye'deki Elbeyli aşireti için ise "bir kolunun Gaziantep'te yaşadığı" yorumları getirilmiştir.. [65]

Zorunlu İskân

Aşiret, mahalle, köy, mezra vb. yerleşim birimlerinin halkının toplu olarak başka yerlere gönderilerek yerleşime mecbur kılınması bir başka fişleme ve kontrol yöntemidir. Hedef topluluğun dil, kültür, inanç başta olmak üzere toplumsal özelliklerini değiştirmek, karşı görüşte iseler görüşlerini iktidarın istediği yönde şekillendirmek için uygulanmaktadır.

65. *Aşiretler Raporu*, Der. Doğu Perinçek, Kaynak Yayınları, İstanbul, Şubat 1998, 1. basım, s. 355, 368.

Alevi-Kızılbaşlara yönelik büyük takibat ve katliamlar yapan Sultan Selim'in babası Padişah Bayezid, Şah Kulu Ayaklanması'ndan sonra "Şah İsmail'e bağlı olduğunu" düşündüğü 30 bin Kızılbaş'ı Avrupa'daki Mora'ya sürerek orada yerleşmeye mecburi kılmıştır. Bayezid, Kızılbaşları bu şekilde fişlerken aynı zamanda tecrit ve kontrol altında tutacağını düşünmüş olmalıdır.[66]

Osmanlı özellikle Avrupa'da fethettiği topraklara düzenli olarak Müslüman yerleştirmiştir. Buradaki hedef, Hıristiyan topraklarını Müslümanlaştırmak ve asimilasyondur. Bektaşilerin Avrupa'ya iskân edilmesi bu amaca daha elverişli olduğu için sıklıkla tercih edilmiş gözükmektedir.

İttihat Terakki Partisi'nin yaptığı en önemli işlerden biri de sevk ve iskân faaliyetleridir. Her mıntıkanın nüfus hareketleri sevk ve iskân öncesi titizlikle değerlendirilmiştir. Sıklıkla yapılan bölgesel nüfus sayımı işte bu amaca dayanmaktadır. Her kaza için 3 ayda bir nüfus kompozisyonu tespiti, bu yüzden zaruri görülmüştür.

Cumhuriyet'in kurulmasını izleyen yıllarda yayınlanan Şark Islahat Planı (24 Eylül 1925) aynı zamanda zorunlu iskânı yasallaştırmıştır. Özellikle Kürtlere dair yerleşim, iskân ve böylece bu nüfusu kontrol altında tutma amaçlanmış olmalıdır.

Plan, "Van şehri ile Midyat arasındaki hattın garbındaki Ermenilerden metruk araziye Türk muhacirleri yerleştirilecektir, bunu için İdare-i Örfiye mıntıkasındaki vilâyatta bulunan Ermeni emvali maliyece satılmayacak, Kürtlere icar dahi verilmeyecektir, Yugoslavya'dan gelmekte olan Türk ve Arnavutlar ile İran ve Kafkasya'dan gelecek teşkil edeceği muhacirin, evvelemirde Elâziz-Ergani-Diyarıbekir, Elâziz-Palu-Kiğı, Palu-Muş arasındaki Murat Vadisi, Bingöl dağının şark ve cenubu ve Hınıs, Murat vadileri, Muş Ovası, Van Gölü havzası, Diyarıbekir-Garzan-Bitlis haylarında iskân edilecek" hükmünü içermektedir.

Plan Ermenilerin tehcirinden boşalan verimli yerlerden Kürtleri çıkararak Türk muhacirleri yerleştirmeyi tasarlamaktadır. "Sakıncalı" bir grup olarak bakılan Kürtler için ise yeni sürgün yerleri hazırlanmaktadır. "Kürtler işgal ettikleri yerlerinden çıkarılarak eski yerlerine veya batıya nakledilecektir" kararı bu amacı ortaya koymaktadır. Garbe gönderilecek Kürtler için "hükümetin

66. Adel Allouche, *Osmanlı-Safevi İlişkileri*, Çev. Ahmed Emin Dağ, Anka Yayınları, İstanbul, 2001, 1. baskı, s. 96.

idare edeceği mahallere nakil" şartı konulmaktadır. Plana göre "bölgeye yerleştirilecek Türklerin, Kürtlerin taarruzundan muhafazaları için tedabir-i mahsusa" alınacaktır. 1941 senesinde 50 bin nüfusun sevk ve iskân edileceği kararlaştırılmıştır.

"İsyana katılmış Kürtlere vergi cezası" getirilmesi hususu da kanunun hükümlerindendir. Yine "Tehlikeli bulunan ailelerin batıya iskânı" başlığı altında "İsyanı teşvik ve idare etmiş olanlar ile bunların akraba ve taallukatı ve rüesadan hükümetin Şarkta kalmalarını muvafık görmediği eşhas, aile ve taallukat ile beraber Garpte hükümetin göstereceği mahallere nakledilecek" kararı verilmiştir. Karar, "hükümet yandaşlarının ve isyan aleyhine hareket etmiş olan rüesanın nakillerinin tehir olduğunu" bildirerek halkın fişlendiğini apaçık ortaya koymaktadır. "İsyan edenler" sürgün ve zorunlu iskâna gidecek, "isyana katılmayanlar" yerinde oturacak. Mantık kabaca budur.

Kürt ailelerinin zorunlu iskâna gittiği "Hükümetin gösterdiği mahaller" olarak bilinen yerlerde de sıkı bir gözetim politikası uygulanmıştır. Başta mahalle ve köy muhtarları olmak üzere jandarma komutanları, kaymakamlar ve hatta valiler iskân işiyle görevlendirilmiş, Kürt yurttaşlar köyde, mahallede, işte, kahvede, her yerde ve her an izlenmiştir. Yerlerini terk etmelerine ve hatta birbirlerini görmelerine dahi izin verilmemiştir. Bu iskân yoluyla fişleme, gözetleme ve kontrol altında tutmanın başka bir biçimidir.

1934'te çıkarılan İskân Kanunu da bir ayrımcılık ve fişleme belgesi olarak görülebilir.[67] Kanun ile Dahiliye Vekaleti'ne "Türk kültürüne bağlılık dolayısile nüfus oturuş ve yayılışının" düzeltilmesi yetkisi verilmiştir. Kanuna göre İcra Vekilleri Heyeti tarafından "harita' hazırlanarak "Türkiye iskân bakımından üç nevi mıntıkaya" ayrılmıştır. 1 numaralı mıntıkalar, "Türk kültürlü nüfusun tekâsüfü" istenilen yerlerdir. 2 numaralı mıntıkalar, "Türk kültürüne temsili istenilen nüfusun nakil ve iskânına ayrılan" yerlerdir. 3 numaralı mıntıkalar ise "yer, sıhhat, iktisat, kültür, siyaset, askerlik ve inzibat sebepleriyle boşaltılması istenilen ve iskân ve ikamet yasak edilen' yerlerdir. Kanun bu mıntıkaların ahalisini diğer resmi gerekçelerin yanı sıra, "siyaset ve inzibat" sebepleriyle dağıtmayı planlayarak en baştan bir "fişleme" tavrı içerisindedir.

67. İskân Kanunu, No: 2510, Kabul Tarihi: 14-VI-1934; *Resmi Gazete* ile neşir ve ilânı: 2/VI/1934, sayı: 2733.

Kanun muhacirlerin ve mültecilerin kabulü yetkisini Dahiliye Vekilliği'ne vermektedir. "Türk soyundan" veya "Türk kültürüne bağlı meskun kimseler" kabul edilmektedir. Kimin veya hangi memleket halkının "Türk kültürüne bağlı sayılacağı" ise İcra Vekilleri Heyeti kararıyla belirlenecektir. Dahiliye Vekilliği, muhacir ve mültecilerin alınma yollarını gösterir bir talimatname hazırlayacaktır.

Anarşistlerin, casusların, göçebe çingenelerin, memleket dışına çıkarılmış olanlar ve Türk kültürüne bağlı olmayanların "Türkiye'ye muhacir olarak alınmayacağını" belirten kanun, "3 numaralı mıntıkalar halkının yaşayış ve sıhhat şartları elverişli olan yerlere nakletmeğe, evleri dağınık köyleri daha uygun merkezlerde toplamağa, huğları, obaları ve komları köyler içine kaldırmağa ve yenilerinin yapılmasını yasak etmeğe" Dahiliye Vekilliğini salahiyetli kılmıştır. Burada 3 numaralı mıntıka halkının fişlendiği bir kere daha açıkça görülmektedir. Zira "inzibat" bakımından yerinin değiştirilmesi öngörülen bu mıntıkanın ahalisinin "merkezlerde toplanması" kararı, aslında bir kontrol ve gözetleme amacının varlığını ortaya koymaktadır. Nitekim kanunun 9. maddesinde Dahiliye Vekilliği'ine, "Türk kültürüne bağlı olmayan göçebelerin" kasabalara "serpiştirme suretile Türk kültürlü köylere dağıtıp yerleştirmeğe" yetki vermiştir. Burada, nüfusun "milli sınırlar dışına çıkarılması" yetkisi dahi verilmiştir.

Modern bir toplum oluşturmak isteyen dönemin kanun koyucusu, bu kanunla aşiret reisliği, beyliği, ağalığı ve şeyhliği kaldırmıştır. "Aşiret"in hükmü ve şahsiyetinin kalmadığını kabul ve ilân eylemiştir. Bu kesime ait malvarlığının hazineye geçirilerek muhacirlere, mültecilere, göçebelere, naklolunanlara, topraksız veya az topraklı köylülere dağıtılıp tapuya bağlanacağı da belirtilmiştir. Öte yandan bu kesimin "sınırlar boyunda oturmasında mahzur bulunması" halinde aileleriyle birlikte nakledilmelerine karar verilebilmektedir. Bu hükümlerin aşiret egemenliğinin sürdüğü Doğu bölgesinde bir kesimi (bey, ağa, reis, şeyh) fişleyerek hedef haline getirdiğini düşünmek mümkündür. Bu fişlemeye her zaman olduğu gibi "güvenlik" kaygısı eşlik etmektedir. Nitekim kanunun bir parça "feodalizm karşıtı" olarak değerlendirilebilecek bu hükümleri sayesinde, bu tabakanın "otorite tanımadığı" iddia edilen bölgedeki aşiretlere liderlik yapması engellenmek istenmiştir.

Kanun, "ana dili Türkçe olmayanlardan toplu olmak üzere yeniden köy ve mahalle kurulması veya bu gibi kimselerin bir köyü, mahalleyi kendi soydaşlarına inhisar ettirmeleri"ni yasaklamaktadır. "Türk kültürüne bağlı olmayanlar veya Türk kültürüne bağlı olup ta Türkçe'den başka dil konuşanlar hakkında harsi, askeri, siyasi, içtimai ve inzibati sebeplerle toptan olmamak şartile başka yerlere nakil ve vatandaşlıktan ıskat etmek" tedbirleri alınabilmektedir.

"İskân" başlıklı bölümde "1 numaralı mıntıkalara" hiçbir aşiretin, göçebenin sokulmaması, "Türk kültürüne bağlı olmayan hiçbir ferdin yerleştirilmemesi", bu mıntıkalara "eski yerlilerden olsa bile" Türk kültürüne bağlı olmayan hiçbir kimsenin avdet etmemesi özellikle belirtilmiştir. Dışarıdan gelecek "Türk kültürlü muhacirlerin" de buraya yerleştirileceği belirtilmektedir. Bu bölüm, 1 numaralı mıntıkaların milli yönden homojen yerler olarak tasarlandığını ortaya koymaktadır.

3 numaralı mıntıkaların ahalisinin 2 numaralı mıntıkalara gönderileceğini belirten kanun, "Türk ırkından olmayanların serpiştirme suretile köylere ve ayrı mahalle veya küme teşkil edemeyecek şekilde kasaba ve köylere iskân edilmesini" mecburi kılmaktadır. Bu mıntıkalar boşaltılmıştır. Hiç kimsenin yeniden iskânı ve ikametine İcra Vekilleri Heyeti kararı olmadıkça izin verilmeyecektir.

Muhacir, mülteci ve 1 numaralı mıntıkada yerleşenler en az 10 yıl yerleşime mecburi tutulurken, 1 ve 3 numaralı mıntıkalardan 2 numaralı mıntıkalara nakledilenler 10 yıl dolsa dahi, İcra Vekilleri Heyeti kararı olmadıkça başka yerlere gidip yurt tutamazlar.

Kanun, uygulamayı da sıkıca denetlemiştir. Vali ve kaymakamlara veya varsa Umumi Müfettişlere sorumluluk yükleyen kanunla idareciler "para cezası vermeye" yetkili kılınmış, vazifesini yapamayan veya gevşeklik gösterenlerin "vazifeden çıkarılması" kabul edilerek kanunun uygulamasına verilen önem gösterilmektedir.

İskân Kanunu öncesinde Jandarma tarafından hazırlanan 1929 tarihli bir raporun ekinde yer alan bir "lahika"da, Dersim ve havalisinde yerleşik 347 önde gelen ailenin reisleri ve çocuklarının isimleri de verilmek suretiyle Tekirdağ, Edirne, Kırklareli, Balıkesir, Manisa, İzmir ve bağlı kazalarına yerleştirilmesi planlanmıştır.[68]

68. *Dersim: Jandarma Genel Komutanlığının Raporu*, Kaynak Yayınları, Eylül 2000, 3. basım, s. 204-224.

Bu listede, Karaballı Kangozade Mehmet Bey, Ferhatuşağı lideri ve eski mebus Diyağ Ağa, Koçgirili Alişan ve Haydar beyler, Kırganlı Şatoğlu Süleyman Bey, Aşağı Abbasanlı eski mebus Miço Mustafa, Abbasanlı Seyit Rıza ve oğulları, Yusufanlı Kamer Ağa, Demenanlı Cebrail Ağa, Şadilli Ohili Necip Ağa, Kureyşanlı Zeynel Çavuş ve Turuşmekli Hasan Efendi, Alanlı Çukurlu Hasan ve Süleyman ağalar gibi tanınmış kişiler vardır. Bu isimleri de içine alan bazı aile reislerinin "Dersim'den çıkarılması" önerisi aslında daha evvelden "Büyük Erkânı Harbiye Reisi'nin Mütalaası" sırasında da belirtilmiştir. Zorunlu iskân yoluyla fişleme ve tecrit bir Osmanlı yöntemidir. Cumhuriyet idaresi de Dersim konusunda bu yöntemi "kullanışlı" görmüştür. Bu 347 aile 3-5 bin civarında bir nüfusa tekabül eder. Harekât gelip çattığında, "sel gitmiş, kum kalmış", zorunlu iskâna gideceklerin bir kısmı operasyonlarda yok edilmiş, "zorunlu iskân yolcularının" miktarı yükselerek 20 bine dayanmıştır.

Bu kanun, 3-4 yıl sonra yoğun askeri harekâtlara konu olan Dersim bölgesini son derece olumsuz etkilemiş, kanunun test edilmesi Dersim ahalisi üzerinde gerçekleşmiştir. Dersim'in büyük bir bölümü askeri harekât sonrası "yasak bölge" ilân edilerek yerleşim yasaklanmış ve belli bir coğrafya *nüfustan arındırılmıştır.* Kanun zaten en başından Dersim bölgesinin bazı yerlerini "3 numaralı mıntıka" olarak tespit etmiştir. Dersim'in boşaltılmış bölgelerinin daha evvelden hazırlanan çok sayıdaki askeri rapor ve haritadaki "isyancı yerler" olarak işaretlenmiş olması rastlantı değildir.

Kanun, karı-koca ve çocukların "Birlikte iskân göreceğini" belirtmişse de garbe gönderilen Dersimli kişilerin "çekirdek aile" olarak kalmalarına izin verilmemiş, kişiler 4 kişiyi geçmeyecek gruplar halinde köylere dağıtılmış, bir arada olmalarına veya bir araya gelmelerine dahi engel olunmuş, yerleştirildikleri "yeni yerleri"nde başta zabıta ve jandarma, kaymakam, vali ve hatta muhtar ve "meraklı komşularının" kuşkulu gözleri altında yaşamak zorunda kalmışlardır.

1937-1938 Tunceli Askeri Harekâtları sonunda bölgeden en az 18 bin kişi aileleriyle birlikte Türkiye'nin batısındaki köy ve mahallere "serpiştirme" usulüyle dağıtılmıştır. Yaklaşık 10 yıl süren zorunlu iskân, Türkiye'de yazınsal ürünlere yol açmış, hâlâ en çok tartışılan konulardan biri olmaya devam etmektedir. Bu

alanda yaşanan sosyal travmalar hazırlanan çeşitli belgesellerde dile gelmektedir. İzleme, gözetleme, kontrol altında tutma politikaları bakımından "Dersimlilerin 1938-1947 Sürgünü ve Zorunlu İskânı" daha uzun bir dönem tartışılacak gözükmektedir.

1947'de çıkan 5098 sayılı kanun ile 4128 haneden 22516 kişi, 1948'de yayınlanan 5227 sayılı kanun ile 917 haneden 4607 kişi yerine yurduna geri dönmüştür. Bu nüfus, ezici oranda Dersimlilerden oluşmakta ve fişlemenin çarpıcı ölçüde geniş veçhelerini ortaya koymaktadır.

Zorunlu iskân yöntemi çağımızdaki insan hakları anlayışının ulaştığı düzey karşısında uzun zamandır kullanımda değildir. Günümüzde "şüpheli" görülen gruplar daha çok geleneksel olarak yaşadıkları coğrafyadan ayrılmaya zorlanmaktadır. Böylece bir arada yaşayan grup üyelerinin dağıtılarak, güç oluşturması engellenmektedir. 1990'lı yıllar boyunca Türkiye'nin doğusunda Kürt sorununu çözmek adına köyler boşaltılmış, insanlar göç ettirilmiş, ancak belli bir yere yerleşim zorunlu hale getirilmemiştir.

AKP döneminde Manisa Selendi'de Romanlara linç saldırılarının ardından kimi aileler sürgüne maruz kalmış, Gördes'te yakınlarının yaşadığı mahalleye yerleştirilmiş, Malatya Sürgü'de linçe uğrayan ve Alevi olan Evli ailesinin saldırıların sıcağında "beldeden ayrılması gerektiği" yönünde AKP'li belediye başkanı tarafından resmi açıklamalar yapıldığı görülmüştür.[69] Ancak söz konusu "münferit" hadiseler hariç zorunlu iskân genel bir uygulamaya dönüşmemiştir.

Jurnalcilik

Haber toplama, istihbarat ve fişlemenin başlangıcıdır. İktidarlar haber toplama ve bilgi depolamayı, sadece kendi maaşlı elemanları aracılığıyla gerçekleştiremeyeceklerini iyi bilmektedirler. Bu sebeple bu "işe" sivil insanları katmayı, onları özendirerek "gönüllü" olarak kullanmayı denemekten hiçbir dönem geri kalmamaktadırlar. İhbarcılar ve dolayısıyla ihbarcılık kadim bir gelenektir.

Fransa'nın devrimlerle sarsıldığı 18. yüzyılın ikinci yarısında Zaptiye Nazırlığı'nın başına getirilen Joseph Fouché'nin kullandığı

69. "Roman Vatandaşlar Selendi'den Sürülüyor", *sol.org.tr*, 7.1.2010; "AKP'li Başkandan Alevi Aileye Sürgün", *muhalifgazete.com*, 31.7.2012.

yöntemler jurnalciliğin en iyi türlerinden birini oluşturur. Direktuvar Kurulu'nun 1799 Thermidor'unun üçüncü günü gizli görevle işbaşına getirdiği Fouché'nin sloganı "Anarşiyle Mücadele"dir. Fouché'ye göre "bir türlü sonu gelmeyen kışkırtıcı nutuklara son vermek" şarttır. Fouché'nin görevi kollamak, rapor vermek, iç ve dış politika için malzeme toplamaktır. Fakat Zaptiye Nazırlığı'nın eline geçmesiyle Fouché'nin sadece halkı değil, nazırın üstlerini, öteki nazırları, Direktuvar üyelerini, generaller ve tüm polis mekanizmasını kontrol altına aldığı görülmüştür. Bütün haberler onun elinden geçmektedir. Fouché, birkaç ayda memleketin her yanını casuslar, gizli ajanlar, muhbirlerle doldurmayı başarmıştır. Onun hafiyeleri kapıcı odalarında, şaraphanelerde, genelevlerde, kiliselerde jurnal toplamaktadır. Her gevezelik rapor edilmekte, her mektup okunmaktadır. Paris'te 20 bin fahişe polisin gözetiminde jurnalcilik mesleğiyle de görevlendirilmiştir. O, ruhlara korku zehri ve suçluluk bilinci aşılayarak, herkesin dinlenildiği ve suçların mutlaka açığa çıkacağı duygusunu uyandırarak rejimi ayakta tutmaktadır. 1792 model giyotin, Fouché'nin 1799 model polis ve jurnal mekanizması karşısında pek hantal kalmıştır.[70]

Jurnalcilik Türk topraklarında da çok eski bir hükmetme yöntemidir. Selçukluların ünlü veziri Nizamülmülk padişahların muhbirlere olan ihtiyacını sürekli vurgulamıştır. Onun temellerini attığı idari teşkilat çok güçlüdür. Cahiliye döneminde de, İslamiyet devrinde de padişahların her şehirde habercileri olduğu bilinir. Padişahlar "hayır" ve "şer" olan tüm hadiseleri jurnalcilerden öğrenir. Bir kimse haksız yere bir tavuk veya bir torba saman alsa, bin 500 kilometreden padişahın haberi olur. Onları kimsenin tanımaması, ne yaptıklarını ve çıkan olayları yalnız padişahın bilmesi ve gerekeni emretmesi lazımdır. Nizamülmülk, kurduğu güçlü jurnal örgütünü "padişahın her şeyden haberdar olması" için zorunlu görür.[71]

Osmanlı döneminde jurnalciliğin Mehmet Ali Paşa tarafından başlatıldığı belirtilmektedir. Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa "Jurnal Divanı" kurarak taşradan ayda iki defa "jurnaller" yazmalarını istemiştir. Ta 1813'te başlayan bu uygulama kısa süre sonra haftada

70. Stefan Zweig, *Bir Politikacının Portresi - Fouché*, Çev. Burhan Arpad, Say Yayıncılık, Ocak 1984, s. 119.
71. Nizamülmülk, *Siyasetnâme*, Çev. Nurettin Bayburtlugil, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2003, 5. baskı, s. 80-81.

ikiye, sonra da "gündeliğe" çıkmış, böylece "saatlik jurnaller"le toplum kontrol altında tutulmaya çalışılmıştır. İsmail Müştak Mayakon'a göre ise "hiçbir sarayın, hiçbir saltanatın görmediği" türde bir jurnalcilik Sultan Mustafa ve III. Selim döneminde yaşanmıştır.

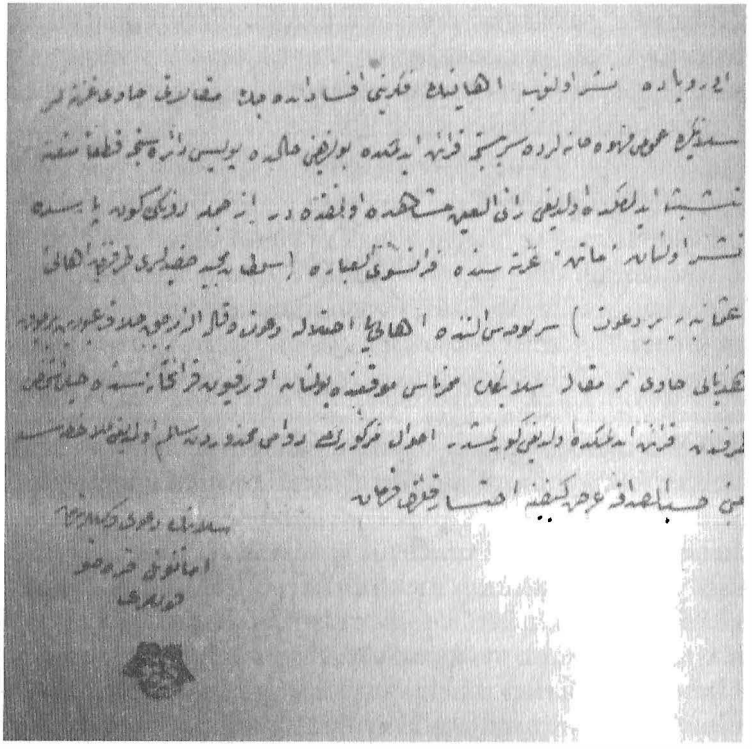
Jurnalcilik Türkiye'ye Selçuklu ve Osmanlı'dan kalan kötü bir mirastır. Osmanlı İmparatorluğu'ndan 20'ye yakın yeni ülke doğmuş, ancak onunla övünen tek devlet Türkiye Cumhuriyeti olmuştur. Diğer tüm devletler geriliklerinin izahını Osmanlı eleştirisine dayandırmışlardır. Kendi ulusal kimlik inşalarının engeli olarak "Osmanlı despotizmini" göstermişlerdir. Türkiye ise kimi hesaplaşma ve kopuş denemelerine ve dönemlerine rağmen genellikle kendisini "Osmanlı'nın devamı" olarak görmüştür. Osmanlı devlet geleneğini benimseyen ve öven tek ülke olan Türkiye, özellikle işkence, takip, fişleme, jurnalcilik alanlarında "geleneğe" uygun siyasetler yürütmüştür.[72]

1896 tarihli Polis Nizamnamesi "Polis mütemadiyen han, ev ve dükkânları gizlice veya açık şekilde tarassut edecektir" hükmünü içermektedir. Jurnale konu olmak için "padişah aleyhine" çalışmalar yapmak veya "söz söylemek" de şart değildir. Biraz fazla para kazanmak, memuriyette biraz nüfuz, askerlikte alt rütbeye biraz saygı, alışkanlıklardan birini bozmak, çok dost sahibi olmak, düşmanların çoğalması, görünüşünüzden, yürüyüşünüzden, hatta isminizden bir mana çıkarmak mümkünse, banka hesabınızda artış, camide vaizin konuşması, papazın sözleri vb. her şey jurnale konudur. Tiyatroya, meyhaneye, kışlaya, mektebe, camiye, eşraf konağına, köylü kulübesine jurnal girmektedir. Paşalar, sadrazamlar, bakanlar, zengin, fakir, amir, memur, kâtip, baba, anne, kardeş, zevce jurnalcidir. En büyük jurnalci ise Abdülhamit'tir.[73]

Abdülhamit'in "devleti sapasağlam ayakta tutması"nın bir sebebi de "istihbarat teşkilatından mükemmel şekilde istifade etmesi" olarak gösterilmiştir. Abdülhamit anılarında jurnalciliği yabancı devletlere karşı kurduğunu söylemişse de bu örgütün içerde de çok etkin kullanıldığı açıktır. Abdülhamit bu işi öylesine ciddi yürütmüştür ki, İstanbul'da 4 bin kişilik kadrosu bulunan "Hafiye Ordusu", 1000 kişilik jurnalci örgütü görevlendirmiştir.

72. Taner Tınur, *Osmanlı Çalışmaları*, V Yayınları, Ankara, Ocak 1989, 1. basım, s. 5.
73. İsmail Müştak Mayakon, *Yıldız'da Neler Gördüm*, DBY Yayınları, İstanbul, 2010, 1. Basım, s. 171-173.

Abdülhamit'e "Ermenilerin fesat çıkaracağı", "Fatih cami müftüsünün konu dışına çıkıp yönetim hakkında hoşa gitmeyecek sözler konuştuğu", "Bakırköy ve Adalardaki Müslüman kadınların İslami adaba uymayan hal ve hareketleri", "İranlıların Muharrem ayinleri esnasında karışıklık çıkaracakları" vd. pek çok konuda jurnaller verilmiştir. Yabancılar da jurnal vermiştir. İtalyan Andrerosi, 8 Temmuz 1901 günü padişaha gönderdiği jurnalde Londra'da bulunduğu esnada Türkler ve Ermenilerden mürekkep bir anarşist cemiyet tespit ettiğini belirterek bunlardan "Memaliki şahanede ikamet edenlerin isim ve adreslerini elde etmeye muvaffak olacağını" ileri sürerek "avans olarak 25 İngiliz lirası" istemiştir.[74]

74. Asaf Tuğay, *İbret: Abdülhamid'e Verilen Jurnaller ve Jurnalciler*, Okat Yayınevi, İstanbul, 1961.

Jurnaller Abdülhamit'in ölümünden sonra Yıldız Sarayı'ndan alınarak Harbiye Nezareti yanındaki köşke getirilerek yakılmıştır. Jurnallerin ömrü Abdülhamit'in ömründen fazla olmamıştır. Ancak Abdülhamit'ten "siyasal bir miras" olarak bugüne kalan "günümüz jurnalleri" fişlerin, hiçbir zaman yakılmadığı veya imha edilmediği bilinmektedir. Abdülhamit'e akan sayısız jurnal artık kalmamışsa da jurnalcilik adeta "ebedi olarak" yaşamaya devam etmektedir.

Osmanlı'dan bu yana jurnalcilik topluma yayılmış ve günümüzde iktidarların teşvikiyle "ihbarcı vatandaşlar" kategorisini ortaya çıkarmıştır. 12 Mart'ta bu yana "Sayın Muhbir Vatandaşlar" adlı bir toplumsal kesim yaratan ve besleyen mantık, bugün AKP ile "Alo Polis İmdat", "155 Hattı" gibi "klasik" hukuki yolların yanı sıra "gizli tanık" müessesesi ile "modern jurnalciliği" de eklemiştir.

Gizli Tanık

Tanık Koruma Programı/yasaları dünyada mafya veya benzeri örgütlü suç gruplarına karşı gündeme getirilmiştir. Mafya ailelerinin içine sızmak ve bilgiler almak ve bu tür örgütleri çökertmek için içeriden itirafta bulunacak kişilere kimlik, adres ve hatta fiziki görünümlerini değiştirerek güvence sağlamak etkili bir yol olarak kabul edilmiştir. 1967'de ABD'de Federal Tanık Koruma Programı (WITSEC) işte bu amaçla yasallaşmıştır. Demokratik ülkelerde zorunlu olmadıkça gizli tanıklığa başvurulmaz, gizli tanıklığa kabulün en önemli koşulu ise tanığın can güvenliğinin ve vücut bütünlüğünün somut olarak tehdit altında olmasıdır. Öte yandan mahkemelerin yalnızca gizli tanıkların ifadesine dayanarak soruşturma, kovuşturma yürütmeleri ve karar vermeleri AİHM tarafından reddedilmektedir.[75]

AKP tarafından 2007'de çıkarılan Tanık Koruma Yasası'yla "gizli" tanığa kimlik ve adres bilgilerini değiştirme, duruşmada tek başına ifade verme hakkı, sesinin ve görüntüsünün değiştirilebilmesi, kendine uygun tutukevinde tutulma, geçici olarak geçimini sağlama, yurt içinde uygun bir yerde yaşama, geçici olarak başka ülkelere yerleşme, fizyolojik görünümünü değiştirme vb. "haklar" bahşedilmiştir.

75. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) Hollanda/Kostovski (1989) kararı.

Gizli tanıklık yasallaştıktan itibaren başta Ergenekon olmak üzere KCK, ÇHD'li avukatlar, sendikacılar ve tutuklu öğrenciler davalarında hızla "gizli tanıklar" ortaya çıkmıştır. Hatta bu davaların büyük oranda gizli tanık beyanları üzerine inşa edildiği görülmüştür. Bazı davalar salt gizli tanık ifadesiyle açılmıştır. Sözgelimi, Türkiye'nin eski cumhurbaşkanı Turgut Özal'ı öldürdükleri iddiasıyla kimi asker kişiler hakkında tek bir gizli tanık ifadesiyle dava açılabilmiştir. Oysa bu tip bir dava AİHM'in içtihadına açıkça aykırıdır.

Gizli tanıklarla ilgili harcamaların, verilecek ödemelerin tıpkı tanıklar gibi "gizli" olan başbakanlık ödeneğinden kabul edilmesi de çok önemlidir. Denetim, şeffaflığı veya hesap verebilirliği olmayan "Örtülü Ödenek" kasasından gizli tanıklara adeta rüşvet dağıtılmış ve başta Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) mensubu subaylar, askerler olmak üzere karşı görüşteki gazeteciler, yazarlar, sendikacılar, hakimler, avukatlar, öğrenciler hakkında sindirme amaçlı peş peşe davalar açılmış, uzun süreli mahkûmiyetler verilmiştir. Gizli tanıklığın kabulünden sonra istikrarlı şekilde artan örtülü ödenek giderleri 2013 yılında 1 milyar liraya ulaşmıştır.[76]

Ergenekon

Gizli tanıklık AKP tarafından "Yeni Türkiye" olarak adlandırılan toplumu kurmak ve devleti inşa etmek amacıyla kullanılmıştır. 2007'de yasanın çıkmasından bir-iki hafta sonra Ergenekon soruşturmasının başlaması rastlantı değildir. Gizli tanıklık aslında jurnalciliğin modern versiyonudur. Gizli tanıkların jurnalcilerden farkı maaş almalarıdır. Osmanlı-AKP geleneğinin çizgisinin bu konudaki devamlılığı açıktır. Amaç, ihbarcı yaratmak, bilgiler almak, şayet bilgi alınamıyorsa "uyduracak" kişi temin etmektir.

Sadece Ergenekon davalarında 60 gizli tanık olduğu ortaya çıkmıştır. Gizli tanıklar içinde meslek sahibi olan kimse neredeyse yoktur. Aralarında koyun, oto hırsızları vardır. Cinayet, tecavüz, gasp, hırsızlık, kaçakçılık suçlarından sabıkalılar çoktur. 12 PKK itirafçısı, Dev-Sol, DHKP-C, Hizbullah gibi örgütlerden itirafçılar gizli tanık olmak için savcılara resmen başvuru yapmıştır. ÇHD'li 22 avukata yönelik 2013 yılı içinde açılan ve Türkiye tari-

76. İlhan Taşçı, *Gizli Tanıdık*, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul, Eylül 2013, 1. baskı, s. 33.

hindeki bugüne dek en büyük avukat yargılamalarından biri olan "DHKP/C" davasında "Yüzleşme", "Çelik" ve "Ateş" adlı 3 "gizli tanık" vardır. Bu davadaki gizli tanıklar aslında "itirafçı" konumundaki kişilerdir. İtirafçının tanıklığı dünyanın hiçbir mahkemesinde adil bir yargılamada kabul edilemez.

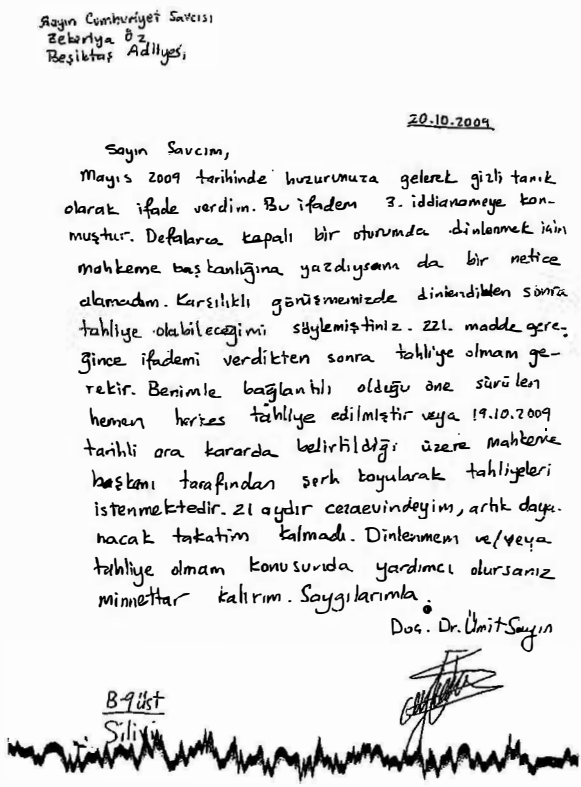
Ergenekon Davası'nda "hayali gizli tanıklar" diye bir kategori dahi ortaya çıkmıştır. Erzincan'daki Çatalarmut Baraj Gölü'nde el bombaları bulunduğunu Ekim 2009'da ihbar eden ve iddiaya göre "Ergenekon davasının Erzincan ayağına soruşturma açılmasına" ve ilin başsavcısı İlhan Cihaner ve 3. Ordu Komutanı Saldıray Berk dahil 14 asker ve polisin yargılanmasına yol açan "Sütçü Muhtar" kod adlı gizli tanığın yıllar sonra "gerçekte hiçbir zaman olmadığı" ortaya çıkmıştır. Çatalarmut Barajı'nda "balık tutarken" mühimmatları bulan ve olay mahalli jandarma bölgesi olduğu halde mühimmatları "polise ihbar eden" gizli tanık "Sütçü İmam" ile ilgili olarak 5 yıl sonra bir resmi yazıya cevap veren Erzincan Emniyet Müdürlüğü "Bizim bu isimde bir gizli tanığımız yok" demiştir. Gerçekte olmayan bu gizli tanığı "kumpasın Erzincan şubesinin" ihdas ettiği anlaşılmıştır.[77]

Gizli tanıklara dönük bugüne kadar somut herhangi bir yaşamsal tehdit görülmediği gibi bu tanıkların ifadeleri de mantıksız, tutarsız ve inandırıcı olmaktan uzaktır. İçlerinde "Veli Küçük atımı kesti, köpeklerimi zehirledi", "Kola içirdiler, bademciklerimi aldılar", "Saddam Hüseyin'in ajanını ilaçla uyuttum, çantasını aldım", "Ergenekon arabama kene koydu, beni bu yöntemle öldürmek istedi", "Cezaevinin savcı odasında savcıyla rakı içerdik" şeklinde ifade verenler görülmüştür. Özellikle Ergenekon davalarında mahkemelerin en çok dayandığı deliller gizli tanıklar olmuştur. Bu davada ifade veren çok sayıda gizli tanığın "Ergenekon'u duymamış" olmaları da ilginç bir hususiyettir.[78]

AKP "gizli tanıklık"la aslında toplumu baskı altına almak için "yalancı tanıklık" müessesesi ihdas etmiştir. Bu tanıklara ödenen milyonlarca lira rüşvet, yalancı tanıkların maaşıdır. Tanıklar ise maaş karşılığında insanları ihbar etmekte, suçlamakta, aleyhe ifadeler vererek yıllarca hapis cezaları almalarına yol açmaktadır. AKP düzeni böyle planlanmış, böyle de işlemektedir.

77. "Sütçü İmam Kayıp", *Yurt*, 15.1.2014, s. 14.
78. Hikmet Çiçek, *Ergenekon Tertibinde Gizli Tanıklar*, Kaynak Yayınları, Mayıs 2013, 1. baskı, s. 24.

AKP rejiminde yargılanan "muhalifler" arasından dahi "gizli tanık" devşirilmiştir. Bu, bugüne kadar pek görülmemiş bir şeydir. Önce sanık olan AKP'nin jurnalci gizli tanıklarından Dr. Ümit Sayın'ın Ergenekon Davası savcısı Zekeriya Öz'e 20 Kasım 2009'da gönderdiği aşağıdaki mektup her şeyi ortaya koyan ibretlik bir vesikadır.

Sayın Cumhuriyet Savcısı
Zekeriya Öz
Beşiktaş Adliyesi

20.10.2009

Sayın Savcım,

Mayıs 2009 tarihinde huzurunuza gelerek gizli tanık olarak ifade verdim. Bu ifadem 3. iddianameye konmuştur. Defalarca kapalı bir oturumda dinlenmek için mahkeme başkanlığına yazdıysam da bir netice alamadım. Karşılıklı görüşmemizde dinlendikten sonra tahliye olabileceğimi söylemiştiniz. 221. madde gereğince ifademi verdikten sonra tahliye olmam gerekir. Benimle bağlantılı olduğu öne sürülen hemen herkes tahliye edilmiştir veya 19.10.2009 tarihli ara kararda belirtildiği üzere mahkeme başkanı tarafından serbest bırakılarak tahliyeleri istenmektedir. 21 aydır cezaevindeyim, artık dayanacak takatim kalmadı. Dinlenmem ve/veya tahliye olmam konusunda yardımcı olursanız minnettar kalırım. Saygılarımla.

Doç. Dr. Ümit Sayın

Bugüst
Silivri

Ergenekon davası dünyada görülmemiş hukuk garabetlerine sahne olmuştur. Aynı davada hem sanık, hem "gizli tanık" hem de tanık olmak Ergenekon davasına özgüdür. Ergenekon, "tarafsız" olması gereken "gizli tanığın" yargılanan sanıklara duruşma sırasında ağır küfürler ettiği duruşmalara sahne olmuştur. Bu vaziyette bir duruşma herhalde tarihte pek görülmemiştir.[79]

79. İlker Başbuğ, *Suçlamalara Karşı Gerçekler*, Kaynak Yayınları, İstanbul, Aralık 2013, 1. basım, s. 139-140.

Koma Ciwaken Kurdistan (KCK)

Koma Civaken Kürdistan/Kürdistan Halklar Topluluğu (KCK) adlı örgütlülüğün 2007'de Kandil'de PKK tarafından kurulduğu ilân edilmiştir. MİT ve emniyet raporlarında bu örgüt, "PKK'nin Paralel Devleti" olarak tanımlanmaktadır. KCK'nin bir sözleşmesi, bayrağı, toplum ve devlet düzeni, yasama, yürütme ve yargı mekanizmaları olduğu dile getirilmektedir. KCK'nin ebedi başkanının ise Abdullah Öcalan olduğu ileri sürülmektedir. KCK'nin silahlı gücünün PKK, siyasal güçlerinden başta geleninin ise BDP olduğu iddia edilmektedir. Savcı ve polise göre KCK, "Ortadoğu'da Kürtlerin içinde yaşadığı dört devlet içinde örgütlenmekte" ve nihai olarak "Kürdistan'ı birleştirmek ve kurmak" istemektedir.

KCK adlı örgüte üye oldukları gerekçesiyle başta seçilmiş milletvekilleri, belediye başkanları olmak üzere BDP üyeleri, akademisyenler, gazeteciler, avukatlar, politikacılar tutuklanmış, "KCK Davası" olarak bilinen bir davalar zinciri görülmeye başlanmıştır. Bu davalar yıllardır devam etmekte, tutukluluklar sürmekte, özellikle deliller tartışılmaktadır. Kamuoyunda tıpkı Ergenekon, Balyoz, tutuklu öğrenciler, ÇHD'li avukatlar davalarında olduğu gibi KCK yargılamalarında da adil bir yargılama yapılmadığı görüşleri dile getirilmektedir.

KCK Davası'yla ilgili AKP-MİT ekseninde hazırlanan yayınlarda, davanın "Kürt sorununu çözmek", "barışı sağlamak", "terörle mücadele etmek" adına açıldığı ileri sürülmekte; Öcalan'ın konuşmaları, polisin teknik takip kayıtları, Kandil'deki PKK yöneticilerinin KCK ile ilgili bazı beyanları, PKK itirafçılarının polis ifadeleri "delil" olarak sunulmaktadır. Yine 46 maddelik "KCK Sözleşmesi" örgütün anayasası ve işlediği suçların kaynağı olarak gösterilmektedir.[80]

Özel Yetkili Savcılıkların KCK soruşturmalarına bağlı olarak il il genişleyen ve binlerce kişiyi hapishaneye gönderen polis operasyonlarına göre KCK, Demokratik Toplum Kongresi (DTK), BDP, Kent Meclisleri, Siyaset Akademisi, Avukatlar Grubu adlı oluşumları da doğrudan yönetmektedir. Burada görev alan herkes ise doğal olarak "KCK mensubu" sayılmaktadır. Tanınmış bir akademisyen olan Profesör Büşra Ersanlı'nın tutuklanıp hapishaneye konulması işte bu yaklaşımın ürünüdür.

80. Bu konuda AKP-MİT konseptine uygun yayınlar olarak bkz. Mehmet Özcan, *Terörün Matruşkası: KCK*, Hayat Yayınları, İstanbul, 2012, 2. baskı; Önder Deligöz, *KCK: Demokrasi Kılıfında Terör*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2012, 1. baskı.

KCK Davası da önemli oranda gizli tanık ifadeleri, dijital veriler, sahte CD'ler, telefon ve ortam dinlemeleri vb. deliller üzerinden görülmektedir. Türkiye'de en çok "siyasi tutuklu" barındıran bir dava olarak KCK dosyası, gençlik, avukatlar, gazeteciler, belediye başkanları ayaklarıyla bir ağ gibi Kürt siyaseti üzerinde baskı aracına dönüşmüştür. KCK Davası öylesine siyasileşmiş bir yargılamadır ki, özellikle 5 yılı aşan tutukluluk süreleriyle kamuoyu artık ortada hukuki bir dava görmemekte, bu dava "Şantaj Davası" olarak algılanmaktadır.[81]

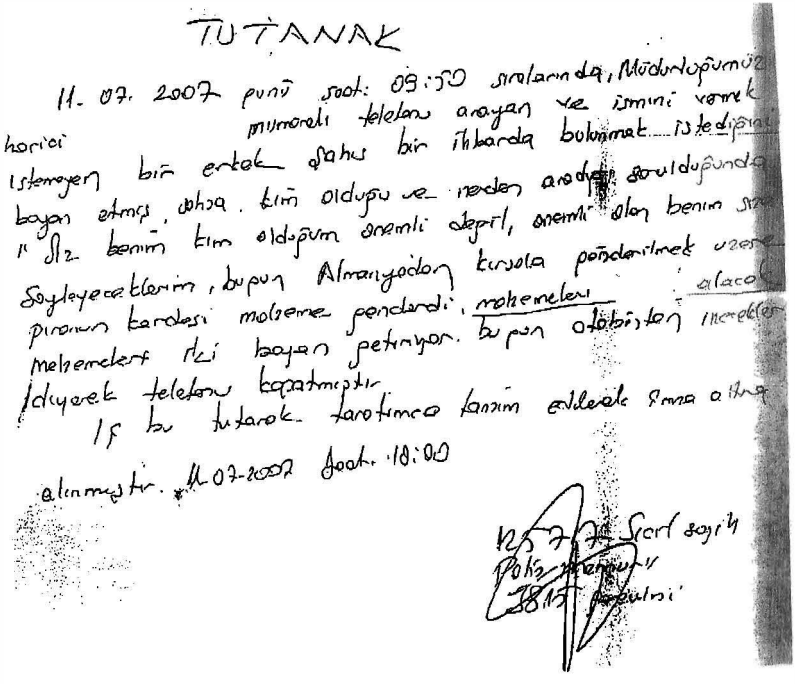
İhbar Mektupları

AKP rejiminde, siyasi soruşturmalarda çok sayıda "ihbar mektubu", "ihbar telefonu" ile kişiler aleyhine delil "üretilmekte", gözaltı yapılmakta, tutuklamanın ardından ağır hapis cezaları talep eden iddianameler düzenlenmektedir. Sözümona, polise bağlı ihbar hatlarını, emniyet telefonunu veya doğrudan Terörle Mücadele Şubesi'ni (TMŞ) doğrudan arayan "kim olduğu belirsiz bir ses", "teröristler hakkında" uzun uzun bilgiler vermekte, sonra telefonu kapatmaktadır! Ya da bir toplumsal olayda en kritik anda o bölgede hazır olan bir tanık bir eylemin nasıl gerçekleştiğini ayrıntılı olarak anlatan ihbarlar yapmaktadır. Bu tip telefonlar veya mektuplar ne kadar mantık dışı görünürse görünsün, özellikle karmaşık olaylarda polis tarafından dava dosyalarına sunulmakta ve kişiler aleyhine güçlü bir delile dönüşmektedir. Bu tip delillerin saçmalığı ve hukuk dışılığı bir tarafa, yargılanan kişiler mahkemede "ihbarcının" doğruyu söylemediğini kanıtlamaya zorlanmaktadır. Özellikle Kürt sorunu ekseninde doğan soruşturmalarda bu yöntem AKP eliyle çok yaygın olarak kullanılmaktadır.

Bu yöntem, sadece Ergenekon ve KCK tipi davalarda değil, DHKP/C, Devrimci Karargâh, ÇHD'li avukatlar, tutuklu öğrenciler, DHF, Temel Haklar Derneği, ESP gibi "yasadışı" örgüt, dernek ve siyasi partilere yönelik operasyonlarda da yaygın olarak kullanılan bir yöntemdir. Tıpkı gizli tanıklar gibi "gizli ihbarcılar" diye bir kategori AKP döneminde yargılamaların ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Bu "ihbarcılar"ın kim oldukları hiçbir zaman bilinmemekte, polis mahkemeye hiçbir bilgi sunmamakta, sanıklar

81. AKP'li Hüseyin Çelik, "PKK silah bırakırsa, biz de KCK'lileri serbest bırakmayı konuşuruz" demiştir. *t24.com.tr*, 11.10.2013.

"hayalet ihbarcılar"ını bilememekte, görememekte, doğal olarak soru da soramamaktadır. Çoğu vakalarda bu ihbarcıların gerçekte var olmadıkları, bu "ihbarları" ve tutanakları bizzat "polislerin uydurduğu" akla gelmektedir. Aşağıdaki ihbar tutanağı bu tip belgelerin binlercesinden bir tanesidir.[82]

TUTANAK

11. 07. 2007 günü saat: 09:50 sıralarında, Müdürlüğümüze mükerreren telefon arayan ve ismini vermek istemeyen bir erkek şahıs bir ihbarda bulunmak istediğini belirterek, bayan memur tim olduğu ve neden aradığı sorulduğunda "Siz benim kim olduğum önemli değil, önemli olan benim söyleyeceklerim, bugün Almanyadan kimsesiz pansiyonun kardeşi molozmaz gönderdi, mahremleri bayan getiriyor. bugün otobüsten inecekler" diyerek telefonu kapatmıştır.

İş bu tutanak tarafımca tanzim edilerek imza altına alınmıştır. 11-07-2007 Saat: 10:00

Şerif Soyak
Polis Memuru
3815 Numaralı

Bazen de polisin gerçekleştirdiği dernek, siyasi parti ve sendika aramalarında bizzat hedef kişi adına hazırlanmış mektuplar bulunmakta ve bu mektuplar üzerinden kişilere davalar açılmaktadır. Üzerinde parmak izi, genetik kalıntı veya başka kişisel hiçbir işaret olmayan tertemiz zarflar içinden çıkan mektuplarda bilgisayarda yazılmış "örgüte üyelik" başvuruları, "özgeçmiş" raporları, "özeleştiri" yazıları bulunduğu polis tarafından bildirilmektedir.

82. Malatya Özel Yetkili (TMK 10. Maddeyle Yetkili) 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 07.11.2007 tarih ve 2007/94 E., 2007/95K. sayılı dosyası.

Bu "mektuplarda" hedef kişiler, sempati duydukları veya savundukları yasadışı örgüte hitap etmekte, bilgiler vermekte, özür dilemekte, eğer henüz değillerse üye kabul edilmek için istekte bulunmaktadırlar. Bu tip mektuplar da AKP'nin yaygın fişleme yöntemlerinden biridir. Polis, hedef kişiyi bizzat kendisinin yarattığı belgelerle suçlamakta ve neticede fişlemekle de yetinmeyip tutuklatmakta, yargılatmakta ve hatta mahkûm edilmesini sağlayarak adeta yargı makamının yerine geçmektedir.

Bir üniversitede akademisyen olan Ahmet Kerim Gültekin'le ilgili "yasadışı örgüt" Maoist Komünist Partisi'ne (MKP) üye olmak iddiasıyla açılan soruşturmada polis, Ankara'da bir dernek aramasında "MKP'ye üyelik dilekçesi" bulduğunu açıklamıştır. Sadece polisin ve özel yetkili savcının gördüğü, yargılanan Ahmet Kerim Gültekin'in varlığından haberdar olmadığı dilekçeye göre "sanık, yasadışı örgüte verdiği dilekçede kimlik, adres, hüviyet numarasını da yazarak örgüte katılmak istediğini" bildirmektedir. Sanık ve avukatının bir fotokopisini bile alma hakkına sahip olamadığı bu dilekçe üzerinde yapılan uzman bilirkişi incelemesinde sanığa ait hiçbir iz bulunamaması da çok önemli bir göstergedir. Bu "örgüte üyelik dilekçesi" bir kez daha gösteriyor ki, polis "karşı görüştekiler" aleyhine her türlü sahte belge imal etmekte hiçbir engel görmemektedir.[83]

-(1) adet A4 bilgisayar çıktısı olarak düzenlenmiş üzerinde "Maoist Komünist Partisi Merkez Komitesine" ibaresi ile başlayıp içeriğinde kısa öz geçmiş ve parti (MKP) üyelik başvurusu olduğu değerlendirilen 01.02.2009 Cem ibaresi ile biten bilgisayar çıktısı,

AKP siyasi soruşturma ve davalarda yasadışı ve yasal ihbarcılıkla da yetinmemiş muhbirliği toplumun tüm hücrelerine yaymak, toplumu oluşturan bireylerin birbiri aleyhine ihbarda bulunmalarını sağlamak için sosyal alanda da yaygınlaştırmıştır. Tayyip Erdoğan, Gezi eylemleri sırasında "tencere tava çalarak hükümeti protesto edenleri", "kızlı-erkekli aynı evde kalan" gençleri "ihbar etmeleri" için yurttaşlara çağrı yapmıştır. Demokratik

83. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nın (TMK 10. Madde ile Görevli ve Yetkili) Soruşturma No: 2011/1013, Esas No: 2013/61 ve İddianame No: 2013/45 sayılı iddianamesi.

bir devlette bir başbakanın hak ve özgürlüklerini kullanan yurttaşlara karşı başka yurttaşları ihbar ve şikâyete çağırması görülmemiştir. Bu ancak Nazi Almanya'sında veya başka totaliter devletlerde mümkündür. Erdoğan'ın çağrısı, apaçık şekilde Osmanlı döneminde "herkesin jurnal vermesi" anlayışına dayanmaktadır. Neo-Osmanlıcı AKP ve lideri Erdoğan, aklınca ispiyonculuk, ihbarcılık, muhbirlik gibi kavramları güçlendirerek karşı görüşteki kişileri tespit etmeye, haklarında cezai işlemler tesis etmeye ve toplumu sindirmeye çalışmaktadır. Bu nafile çabalar ışığında, Abdülhamit jurnalciliğinin bile Tayyip Erdoğan'ın tavrı karşısında gölgede kaldığını söyleyebiliriz.

Anket

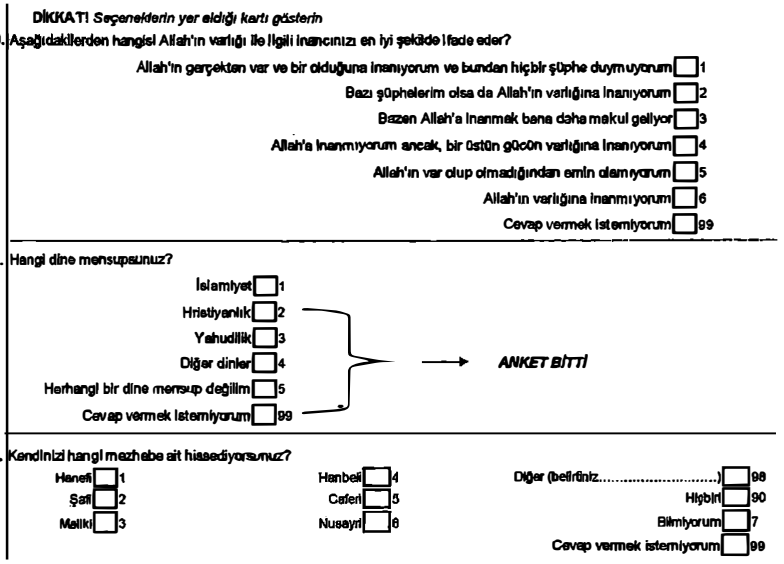
Bilimsel bir araştırma yöntemi olan anket, istihbarat örgütlerince bir fişleme yöntemi olarak da uzun yıllardır kullanımdadır. Bu tip fişlemede kişiler "gönüllü" olarak "anketörlere" bilgiler vermektedir. Genellikle anketin fişleme olduğundan habersiz olan "denekler" fişlendiklerini hiçbir zaman anlayamamaktadır. Anketi genellikle "bilimsel" veya "sosyal" amaçlarla yapan özel veya devlet kurumları, kişilerden aldıkları özel bilgileri onların aleyhine kullanabilmektedir.

Anketler her an, her yerde kişilerin karşısına çıkmaktadır. Sokakta yürürken, internette herhangi bir sayfayı ziyaret ederken, üniversiteye kayıt yaptırırken, bir işe girmek için form doldururken anketle karşılaşmak mümkündür. Kişinin "rızası" alınsa dahi anketle elde edilen veriler toplanıp saklanabilmekte ve kişilerin aleyhine harekete geçmeyi beklemektedir.

AKP döneminde bir fişleme yöntemi olarak anket yoğun olarak kullanılmaktadır. AKP anket metodunu Diyanet, TÜİK, hastaneler, üniversiteler vb. pek değişik kurumlar eliyle yürütmekte, bu kurumları da adeta bir "istihbarat örgütü" gibi mevzilendirmektedir.

Yurttaşların "dinle ilişkilerini" merak eden AKP elde ettiği bilgilerle Türk toplumunu "din temelinde" örgütlemeye büyük bir çaba harcamaktadır. Sözde "2013 Tüketici Fiyatları Endeksi"ni belirlemek için başlatılan anket çalışmasında ev ev şehirleri dolaşan ve yakasında TÜİK kartı olan memurlar "tesadüfen geldikleri bu evde anket çalışması yaptıklarını" belirterek kişilere, "Hangi

dine mensupsunuz?", "Kendinizi hangi mezhebe hissediyorsunuz?", "Namazları ne sıklıkla kılarsınız?", "Dışarı çıkarken başınızı örter misiniz?", "Dini kimden öğrenirsiniz?", "Ne sıklıkla dua edersiniz?" gibi "ahiretlik" sorular sormuştur. Bu soruların tüketici davranışları ile hiçbir ilgisinin olmadığı, söz konusu anketin, "Dinsel veya mezhepsel bir fişleme" faaliyeti olduğu apaçıktır.

DİKKAT! *Seçeneklerin yer aldığı kartı gösterin*

9. Aşağıdakilerden hangisi Allah'ın varlığı ile ilgili inancınızı en iyi şekilde ifade eder?

Allah'ın gerçekten var ve bir olduğuna inanıyorum ve bundan hiçbir şüphe duymuyorum 1
Bazı şüphelerim olsa da Allah'ın varlığına inanıyorum 2
Bazen Allah'a inanmak bana daha makul geliyor 3
Allah'a inanmıyorum ancak, bir üstün gücün varlığına inanıyorum 4
Allah'ın var olup olmadığından emin olamıyorum 5
Allah'ın varlığına inanmıyorum 6
Cevap vermek istemiyorum 99

10. Hangi dine mensupsunuz?

İslamiyet 1
Hristiyanlık 2
Yahudilik 3
Diğer dinler 4
Herhangi bir dine mensup değilim 5
Cevap vermek istemiyorum 99

→ ANKET BİTTİ

11. Kendinizi hangi mezhebe ait hissediyorsunuz?

Hanefi 1
Şafi 2
Maliki 3
Hanbeli 4
Caferi 5
Nusayri 6
Diğer (belirtiniz.....) 98
Hiçbiri 90
Bilmiyorum 7
Cevap vermek istemiyorum 99

Haziran 2013'te meydana gelen Gezi Eylemleri sırasında AKP'nin eylemlere katılanları tespit ve fişlemek amacıyla hastaneleri kullandığı görülmüştür. Sağlık Bakanlığı tarafından Haziran ayı başında, hastanelere gönderilen bir talimatla "Acil servislere başvuranların şikâyetlerinin de not edilmesi" bildirilmiştir. "Gaza maruz kalma" bölümünün oluşturulması ile polise "Gezi eylemcileri"ni bildirmek amaçlanmıştır. Hastalara "şikâyetleri sorularak" bir anlamda "anket" yapılmış, hastalar iradelerine aykırı ve habersiz şekilde üst mercilere raporlanmıştır. Neticede aşağıdaki fişlemeler ortaya dökülmüştür.

KAMU HASTANELERİ BİRLİĞİ GENEL SEKRETERLİĞİ BAĞLI SAĞLIK TESİSLERİNE MÜRACAAT EDEN VAKALARA İLİŞKİN TABLO 06.06.2

Hastane adı	Hasta adı	Cinsiyet/Yaş	Müracaat tarihi	Müracaat nedeni (hibert gaz/travma/yanık/medik al vb.)	Müracaat şekli(112/polis/kendi imkanları)	Vakanın geldiği anlaşlı genel durumu	Vakanın Sonuçlı genel durumu	Ne şekilde tedavi edildi(ayaktan/yatarak/acil işlem/sevkle)	Yapılan / planlanan tedavi (varsa operasyonlar belirtilecek)	Yoğun bakım çıkış tarihi	Yoğun bakım çıkış tarihi	Taburculuk tarihi
DIŞKAPI YILDIRIM BEYAZIT EĞİTİM ARAŞTIRMA HASTANESİ		ERKEK-13	01.06.2013	GAZA MAĞRUZ KALMA	112 ARACILIĞI		GENEL DURUM İYİ TABURCU EDİLDİ	AYAKTAN ACİL GÖZLEM				01.06.2013
DIŞKAPI YILDIRIM BEYAZIT EĞİTİM ARAŞTIRMA HASTANESİ		ERKEK-14	01.06.2013	GAZA MAĞRUZ KALMA	112 ARACILIĞI		EXITUS	EXITUS				01.06.2013
DIŞKAPI YILDIRIM BEYAZIT EĞİTİM ARAŞTIRMA HASTANESİ		ERKEK-24	01.06.2013	GAZA MAĞRUZ KALMA	112 ARACILIĞI		GENEL DURUM İYİ TABURCU EDİLDİ	AYAKTAN ACİL GÖZLEM				01.06.2013
DIŞKAPI YILDIRIM BEYAZIT EĞİTİM ARAŞTIRMA HASTANESİ		ERKEK-26	01.06.2013	GAZA MAĞRUZ KALMA	BİLİNMİYOR		GENEL DURUM İYİ TABURCU EDİLDİ	AYAKTAN ACİL GÖZLEM				01.06.2013
DIŞKAPI YILDIRIM BEYAZIT EĞİTİM ARAŞTIRMA HASTANESİ		ERKEK-25	01.06.2013	GAZA MAĞRUZ KALMA	112 ARACILIĞI		GENEL DURUM İYİ TABURCU EDİLDİ	AYAKTAN ACİL GÖZLEM				01.06.2013
DIŞKAPI YILDIRIM BEYAZIT EĞİTİM ARAŞTIRMA HASTANESİ		ERKEK-27	01.06.2013	GAZA MAĞRUZ KALMA	112 ARACILIĞI		GENEL DURUM İYİ TABURCU EDİLDİ	AYAKTAN ACİL GÖZLEM				01.06.2013
DIŞKAPI YILDIRIM BEYAZIT EĞİTİM ARAŞTIRMA HASTANESİ		KADIN-16	01.06.2013	GAZA MAĞRUZ KALMA	112 ARACILIĞI		GENEL DURUM İYİ TABURCU EDİLDİ	AYAKTAN ACİL GÖZLEM				01.06.2013
DIŞKAPI YILDIRIM BEYAZIT EĞİTİM ARAŞTIRMA HASTANESİ		KADIN-26	01.06.2013	GAZA MAĞRUZ KALMA	112 ARACILIĞI		GENEL DURUM İYİ TABURCU EDİLDİ	AYAKTAN ACİL GÖZLEM				01.06.2013
DIŞKAPI YILDIRIM BEYAZIT EĞİTİM ARAŞTIRMA HASTANESİ		KADIN-35	01.06.2013	GAZA MAĞRUZ KALMA	112 ARACILIĞI		GENEL DURUM İYİ TABURCU EDİLDİ	AYAKTAN ACİL GÖZLEM				01.06.2013
DIŞKAPI YILDIRIM BEYAZIT EĞİTİM ARAŞTIRMA HASTANESİ		ERKEK-31	01.06.2013	GAZA MAĞRUZ KALMA	112 ARACILIĞI		GENEL DURUM İYİ TABURCU EDİLDİ	AYAKTAN ACİL GÖZLEM				01.06.2013
DIŞKAPI YILDIRIM BEYAZIT EĞİTİM ARAŞTIRMA HASTANESİ		ERKEK-44	01.06.2013	GAZA MAĞRUZ KALMA	112 ARACILIĞI		TABURCU	TABURCU				03.06.2013
DIŞKAPI YILDIRIM BEYAZIT EĞİTİM ARAŞTIRMA HASTANESİ		ERKEK-19	01.06.2013	GAZA MAĞRUZ KALMA	112 ARACILIĞI		GENEL DURUM İYİ TABURCU EDİLDİ	AYAKTAN ACİL GÖZLEM				01.06.2013
DIŞKAPI YILDIRIM BEYAZIT EĞİTİM ARAŞTIRMA HASTANESİ		KADIN-28	01.06.2013	GAZA MAĞRUZ KALMA	BİLİNMİYOR		GENEL DURUM İYİ TABURCU EDİLDİ	AYAKTAN ACİL GÖZLEM				01.06.2013
DIŞKAPI YILDIRIM BEYAZIT EĞİTİM ARAŞTIRMA HASTANESİ		ERKEK-19	01.06.2013	GAZA MAĞRUZ KALMA	KENDİ İMKANLARI İLE		GENEL DURUM İYİ TABURCU EDİLDİ	AYAKTAN ACİL GÖZLEM				01.06.2013
DIŞKAPI YILDIRIM BEYAZIT EĞİTİM ARAŞTIRMA HASTANESİ		ERKEK-28	01.06.2013	GAZA MAĞRUZ KALMA	112 ARACILIĞI		GENEL DURUM İYİ TABURCU EDİLDİ	AYAKTAN ACİL GÖZLEM				01.06.2013
DIŞKAPI YILDIRIM BEYAZIT EĞİTİM ARAŞTIRMA HASTANESİ		ERKEK-23	01.06.2013	GAZA MAĞRUZ KALMA	112 ARACILIĞI		GENEL DURUM İYİ TABURCU EDİLDİ	AYAKTAN ACİL GÖZLEM				01.06.2013
DIŞKAPI YILDIRIM BEYAZIT EĞİTİM ARAŞTIRMA HASTANESİ		KADIN-64	01.06.2013	GAZA MAĞRUZ KALMA	BİLİNMİYOR		GENEL DURUM İYİ TABURCU EDİLDİ	AYAKTAN ACİL GÖZLEM				01.06.2013
DIŞKAPI YILDIRIM BEYAZIT EĞİTİM ARAŞTIRMA HASTANESİ		ERKEK-21	01.06.2013	GAZA MAĞRUZ KALMA	KENDİ İMKANLARI İLE		GENEL DURUM İYİ TABURCU EDİLDİ	AYAKTAN ACİL GÖZLEM				01.06.2013
DIŞKAPI YILDIRIM BEYAZIT EĞİTİM ARAŞTIRMA HASTANESİ		ERKEK-19	01.06.2013	HACETTEPE HASTANESİ SEVKLİ GAZA MAĞRUZ KALMA	KENDİ İMKANLARI İLE		GENEL DURUM İYİ TABURCU EDİLDİ	AYAKTAN ACİL GÖZLEM				01.06.2013
DIŞKAPI YILDIRIM BEYAZIT EĞİTİM ARAŞTIRMA HASTANESİ		ERKEK-56	01.06.2013	GAZA MAĞRUZ KALMA	KENDİ İMKANLARI İLE		GENEL DURUM İYİ TABURCU EDİLDİ	AYAKTAN ACİL GÖZLEM				01.06.2013
DIŞKAPI YILDIRIM BEYAZIT EĞİTİM ARAŞTIRMA HASTANESİ		ERKEK-17	01.06.2013	GAZA MAĞRUZ KALMA	112 ARACILIĞI		GENEL DURUM İYİ TABURCU EDİLDİ	AYAKTAN ACİL GÖZLEM				01.06.2013
DIŞKAPI YILDIRIM BEYAZIT EĞİTİM ARAŞTIRMA HASTANESİ		ERKEK-34	02.06.2013	GAZA MAĞRUZ KALMA	112 ARACILIĞI		GENEL DURUM İYİ TABURCU EDİLDİ	AYAKTAN ACİL GÖZLEM				02.06.2013
DIŞKAPI YILDIRIM BEYAZIT EĞİTİM ARAŞTIRMA HASTANESİ		KADIN-50	02.06.2013	GAZA MAĞRUZ KALMA	KENDİ İMKANLARI İLE		GENEL DURUM İYİ TABURCU EDİLDİ	AYAKTAN ACİL GÖZLEM				02.06.2013

Ev İşaretlemeleri

Bu fişlemenin en önemli özelliği, kişilerin bireysel değil toplu olarak, düşünceleri, eylemleri veya karşı görüşten olmaları nedeniyle değil, biyolojik varlıkları sebebiyle fişlenmeleridir. Bu kişi gruplarının oluşturduğu topluluklar etnik, dini, mezhebi özellikleri nedeniyle "karşı görüşten" kabul edilmiş ve hedef alınmıştır. Bir evde, mahallede, köyde, şehirde yaşayanların toplu olarak damgalanması ve "suçlu" ilân edilmesidir. Bu tür bir fişlemeye, "aleni fişleme" veya "damgalama" adı verilebilir.

Bu fişlemede en önemli amaç, iktidarın hedef aldığı toplulukları komşularına hedef göstermek, toplumsal gruplar arasında güvensizlik ve önyargı oluşturmak, toplulukları birbirine düşürmek ve neticede hedef grubu sindirmektir. Yazılı fişleme (raporlama) gizli gerçekleşirken, evleri, kapıları işaretlenerek fişlenenler adeta herkese ve her yere "suçlu" olarak ilân edilmektedir.

Bu fişleme yöntemi akla hemen Nazi Almanya'sını getirir. Hitler ve çetesi Yahudilerin sadece ev, işyeri, mahalle gibi yaşama alanlarını belli işaretlerle tespit ve teşhir etmekle kalmamış, aynı zamanda kadın, çocuk, yaşlı ayırt etmeksizin bu kişilerin sokağa çıktıklarında kıyafetlerine de ayırıcı işaretler koymalarını zorunlu hale getirmiştir. Alman Nazileri 15 Nisan 1942 tarihinden itibaren Fransa'daki Yahudilerin evlerinin dış duvarlarına beyaz zemin üzerine siyah Yahudi Yıldızı boyama mecburiyeti getirmiştir.

Toplama kamplarına doldurulan sadece Yahudiler değil, komünistler, sosyal demokratlar, İtalyanlar, Polonyalılar, Ruslar, çingeneler, "hırsızlar" vb. gruplar da yakalarına takılan işaretler veya kendilerine verilen numaralarla fişlenmiştir. Yahudilerin fişlenmesi evlerinden başlamış, gettolara kapatılmalarına varmış, nihai olarak ise toplama kamplarında son bulmuştur. Hitler karşıtı muhaliflerin "evden kampa" devam eden "ölüm yolculuğu", insanlık tarihinde en iğrenç ve vahşi fişleme biçimi olmuştur.

Osmanlı devleti bu alanda gayri Müslimlere yaptıklarıyla bazı benzerlikler taşımaktadır. Osmanlı, Hitler'den çok önce, özellikle gayri Müslimlerin yaşama alanlarını belirgin işaretlerle Müslimlerden ayırt etmiş, bu kesimi yüzyıllar boyunca fişlemiş ve takip altında tutmuştur. Tanzimat'a kadar devam eden Osmanlı fişlemesi, Rum, Ortodoks, Gregoryen, Katolik, Ermeni, Protestan, Yahudi olmak üzere geniş bir kesimi yüzyıllarca etkilemiştir.

Osmanlı'da Müslüman olmayanlara "Zımmi" denilirdi. Zımmiler, İslam hukukunun izin verdiği ölçülerde hak ve özgürlüklere sahiptir. Zımmi "cizye" adı verilen yıllık bir vergi ödemek zorundadır. İçki içemez, Müslüman kadınlarla evlenemez, Müslümanlara karşı şahitlik yapamaz, Müslüman köle veya cariye satın alamazlar. Bir Zımmi'yi öldüren Müslüman'a ölüm cezası verilemez. Oysa bunların tümü Müslümanlar için söz konusudur.

Zımmiler yüzyıllar boyunca Müslümanlardan ayrılarak sözümona "dini hassasiyet" gösterilmiştir. Bu tutumun gerisinde sadece "dini hassasiyet" değil, onları ayırarak "hüviyetlerini tespit" etmek yatmaktadır. Zımmiler şehrin kenar bölgelerinde kendi mahallelerinde yaşar. Zımmiler, Müslüman mahallelerde ev tutamaz. Osmanlı'dan kalan çeşitli belgelerde Zımmilerden Müslüman mahallelerindeki evlerini satmalarının istendiği görülür. Osmanlı devleti, Müslümanların Zımmilerden etkilenmesini engellemek için bir arada yaşamalarına mani olmaya çalışmıştır.[84]

84. Gülnihal Bozkurt, *Gayrimüslim Osmanlı Vatandaşlarının Hukuki Durumu*, TTK Basımevi, Ankara, 1996, 2. baskı, s. 18-19.

Zımmilerin evleri, Müslümanlardan renk ve yükseklik olarak farklı olmak zorundadır. 1724 tarihli bir fermanla Zımmilerin evlerinin Müslümanlardan alçak olması şartı koyulmuştur. III. Selim, Zımmi evlerinin siyaha boyanmasını, Müslümanların ise evlerini siyaha boyamamasını zorunlu hale getirerek "Müslümanlardan ayırt edilmelerini" istemiştir. Bu çok açık bir "aleni fişleme" veya "damgalama"dır. Fermana göre bu evlerin Müslüman evlere bakan pencereleri de olmayacaktır. Zımmilerin camilere bitişik binalar yapması, Eyüp Sultan Türbesi civarına yerleşmeleri de Osmanlı'da yasaklanmıştır.

Zımmi topluluklar farklı renkte elbise giyip başlık takmak zorundadır. Müslümanların kavuk ve ayakkabıları sarı, Ermenilerin şapka ve ayakkabıları kırmızı, Rumların siyah, Yahudilerin ise mavi renkte olması zorunludur. İstanbul Kadısı 1580'de Hıristiyanların kavuk saramayacağını, Yahudilerin giysilerinin ise ketenden olmasının zorunlu olduğunu açıklamıştır. 18 Mayıs tarihli fermanda Zımmilerin şapka biçimleri dahi belirlenmiştir. Zımmiler ata binemez, silah taşıyamaz, yeni kilise inşa edemez, hatta var olanları izinsiz tamir etmeleri dahi yasaktır.

Ev, renk ve elbise yasağı ve böylece toplu olarak fişleme hamamlara kadar uzanmıştır. Hıristiyanlar hamamda farklı renkte havlu alır, takunya giyemez. Ayaklarına nalın takamaz, başlarına ise çıngırak takmaları zorunludur. Sultan II. Mustafa, nizama aykırı olarak "fazla elbise giydiği" gerekçesiyle bir Yahudi'yi, "istenen renkte ayakkabı giymediği" için bir Hıristiyan'ı idam ettirmiştir.[85]

Zımmilerin kiliselerinde "Müslümanlar rahatsız olmasın" diye çan çalınamaz. Zımmiler, memur olamaz, kayığa binemez, mezhep değiştiremezler. Müslüman olan bir Zımmi istese de bir daha Hıristiyanlığa dönemez.

Tüm yasakların temelinde Müslümanların Hıristiyanlardan etkilenmesine, Hıristiyanlara benzemesine mani olmak hedef ve amacı vardır. Bu nedenle Hıristiyanların evleri, kıyafetleri, şapkaları belli bir biçime sokularak "toplu" fişlenmeleri sağlanmıştır. Bu baskı politikaları, 19. yüzyılda batı ülkelerinin siyasi girişimleriyle yumuşamaya başlamıştır.

Toplumun bir bölümünün yaşadığı evlerin duvarlarının boya rengi, yükseklikleri, biçimi belirlenerek diğer topluluk üyelerin-

85. Taner Akçam, *Siyasi Kültürümüzde Zulüm ve İşkence*, İletişim Yayınları, İstanbul, Nisan 1992, 1. baskı, s. 58.

den ayırt edilecek şekilde tespiti ve fişlenmesi şeklindeki fişleme politikası AKP döneminde hortlamıştır.

Almanya'da Hitler yanlıları, *Kristallnacht*, yani "Kristal Gece" saldırısı ve katliamı öncesinde hedef kişilerin işyeri ve evlerine "Yahudi" yazarak hepsini fişlemiştir. Paris'teki Alman Büyükelçiliği'nin basılması üzerine Hitler'in propaganda şefi Joseph Goebbels'in kışkırtmasıyla faşist milisler, 9 Kasım 1938 gecesi kanlı saldırılara başlamıştır. Polis ve itfaiye olaylara kasıtlı olarak müdahale etmemiş, olaylar yer yer 13 Kasım'a kadar sürmüştür. Bu ad, saldırıdan sonra sokakları kaplayan cam kırıklarının ışıltılarından esinlenerek verilmiştir. Katliam gecesi "Kasım Pogromları" olarak da anılmaktadır. Gecenin sonunda 91 Yahudi öldürülmüş, yüzlercesi ağır yaralanmış, Yahudilere ait 7.500 dolayında iş yeri yağmalanmış, tahminen 177 sinagog yakılıp yıkılmış, pek çok mezarlık tahrip edilmiştir. Gece'nin sonunda 30 bin Yahudi tutuklanmış, Yahudi çocukların Almanya'da eğitim alamayacağı açıklanmıştır. Yahudilerin ev ve işyerlerinin işaretlenmesiyle başlayan ve sonra kıyafetlerinin ve bedenlerinin numara veya yazıyla damgalandığı "biyolojik fişleme" süreci insanlık tarihinde ilk olarak Hitlerciler tarafından yaratılmıştır. Kristal Gece'den kısa bir süre evvel işaretlenen bir Yahudi işyeri aşağıdadır.

Naziler'den sonra, Türkiye'de evlerin işaretlenmesi Maraş'ta 1978 Alevi katliamından hemen önce gerçekleşmiştir. "Piyangocu" kılığında Maraş'a gelen onlarca sivil kişi günlerce Alevi mahallelerini dolaşmış, Alevilerin yaşadığı evleri tek tek işaretlemişlerdir. Neticede 19 Aralık 1978 günü başlayan saldırılarda 100'lerce Alevi kadın, çocuk, yaşlı, cenin ayrım gözetmeksizin vahşi yöntemlerle katledilmiştir. Katliam işaretlenmiş evler üzerinden ilerlemiştir. Bu işaretlemeleri MİT yönetiminde sivil ve paramiliter faşistlerin gerçekleştirildiği bilinmektedir.

Bu Nazist yöntem, AKP iktidarı sırasında, 2012 ve 2013 yılları içinde Türkiye'nin pek çok yerleşim yerinde uygulanmaya başlanmıştır. İlk olarak Şubat 2012'de Adıyaman'ın Karapınar Mahallesi'nde bazı yurttaşlara ait onlarca evin kapısına çarpı işareti konulmak suretiyle içinde yaşayanlar fişlenmiştir. Halk içinde

tedirginlik yaratan bu fişlemenin ardından Aydın'ın Didim ilçesinde 2 evin kapısına işaret ve "Alevilere Ölüm" yazısı yazılmıştır. Kapı işaretlemesi, İzmir'in Buca ilçesinin Göksu Mahallesi'nde Alevilere ait 5 ev, 20 Mart'ta Gaziantep'in Şahinbey İlçesine bağlı Ulaş, Kıbrıs ve Onur mahallelerinde 40 sokağın başına ve bazı evlere "Ö" işareti konulmasıyla devam etmiştir. 28 Mart'ta Erzincan'ın Üzümlü ilçesinin Avcılar Köyü'nde bir duvara "Kafir Aleviler hepinizi yakacağız" yazılmıştır. 4 Ağustos'ta Balıkesir Altınoluk'ta 7 eve çarpı işareti, 25 Ağustos'ta ise İstanbul Kartal'da Hürriyet Mahallesi'ndeki 14 evin duvarına mavi boyayla çarpı işareti konulmuştur. Aynı mahalledeki Pir Sultan Abdal Derneği'ne de kundaklama girişimi olmuştur. Yine Mersin Mezitli'de, İstanbul Okmeydanı ve Maltepe'de, Malatya'da Zaviye Mahallesi'nde onlarca eve çarpı işaretleri konulmuştur. Aşağıda Adıyaman'daki Karapınar Mahallesi'ndeki bir Alevi yurttaşın evinin duvarına konan işaret görülmektedir.

Evleri işaretlenenlerin savcılıklara yaptıkları şikâyetlerden bugüne kadar hiçbir sonuç elde edilememiştir. Hiçbir faile açılan dava yoktur. Emniyet Genel-Müdürlüğü ise hazırladığı bir raporda, Şubat-Kasım 2012 arası 10 ilde 89 işaretleme olayı yaşandığını bildirerek, "işaretlemeleri yapanların kaos senaryosu peşinde olduklarını" iddia etmiştir.[86]

AKP'li içişleri bakanı bir açıklamasında Alevilere ait evlerin işaretlenmesini "çocuk işi" olarak nitelemiştir. Bu işaretlemeleri AKP'ye bağlı derin güçlerin gerçekleştirdiği veya faillere AKP tarafından kol-kanat gerildiği, göz yumulduğu düşünülmektedir. Onlarca şehirde yüzlerce evin işaretlenmesi, evlerin yanındaki hiçbir mobese kameranın çalışmaması, tek bir failin dahi bulunmaması ve nihayet güvenlikten sorumlu bakanın insan aklıyla adeta dalga geçen açıklaması, ev işaretlemelerinin "AKP'nin organize işi" olduğunu ortaya koymaktadır.

Vergilendirme

Fişleme yöntemlerinin en önemlilerinden biri de vergilendirmedir. Bu yöntemle bir yandan belli kişi veya kişi grupları

86. *haber7.com*, 20.02.2013.

tespit edilerek fişlenmekte, öte yandan da bu kesimler ağır vergi cezalarıyla baskı altına alınarak en hafifinden siyasi ve ideolojik tavır değişikliğine zorlanmakta veya ekonomik çöküşe itilmektedir.

Birinci Dünya Savaşı'ndan önce Türkiye'de yaşayan nüfusun %20'si gayri Müslim idi. Savaştan sonra ise bu oran %2.5'e kadar düşmüştür. Özellikle "Mübadele" ile Yunan ve Türk devlet yöneticileri kendi azınlıklarını "takas edilecek bir insan malzemesi" olarak görmüş ve milyonlarca insanı karşılıklı göndererek etnik olarak "homojenleşmiş bir toplum" inşa etme yolunu seçmiştir.

Türkiye'de güçlü olan "ecnebi sermayesi" her dönem Müslüman-Türk sermaye sınıfının hedefinde olmuştur. Bu amaçla kurulan "İktisadi Tedkikat, Neşriyat ve Muamelat Anonim Şirketi" İstanbul'daki ticaret burjuvazisi içinde Müslüman-Türk tüccarlarının konumunu araştırmıştır. Bu dönemde anket adı altında yaptırılan araştırmalarla gayri Müslim işadamlarının gücü ortaya çıkarılmak istenmiştir. İstanbul'da yapılan bir ankette 4.246 müessesinin 1.202'sinin, yani %28'inin Müslüman-Türk olduğu tespit edilirken, sermayenin el değiştirmesi için hazırlıklar yapılacaktır.

2. Dünya Savaşı'nın kıtlık ve ekonomik kriz ortamını bahane eden hükümet Varlık Vergisi Kanunu'nu çıkarmıştır.[87] Kanun aslında apaçık bir fişleme ve "yabancı" sermayenin bir kısmının daha Türk-Müslümanlara geçirilişi adımıdır. Kanun oybirliğiyle çıkmış, metninde "etnik bir ayırım" olmadığı halde, uygulamada Maliye Bakanlığı tarafından M (Müslümanlar), G (gayri Müslimler), D (Dönmeler), E (Ecnebiler) adlı kategoriler oluşturarak 4 ayrı grup belirlemiştir.

Kanunu uygulayan bakanlık, 18 Kasım'da vergi mükelleflerinin listelerini açıkladığında %70'inin İstanbul'daki kişilere tahakkuk ettirileceği ortaya çıkmıştır. Bunların %87'si ise gayri Müslim'dir. Bunların içinde en yüksek vergi ise Ermenilere ödettirilmiştir.

1943 yılı Şubat-Eylül arasında, İstanbul'da toplam 1.869 Hıristiyan "vergisini ödemediği" gerekçesiyle polis tarafından gözaltına alınmış ve Sirkeci/Demirkapı'daki "toplanma merkezi"ne kapatılmıştır. 636 kişi burada veya gönderildikleri Aşkale'de borcunu ödemeyi başarmıştır. Vergisini ödeyemeyen ve Aşkale'ye gönderilerek "zorunlu çalışmaya" tabi tutulan 1.229 mükellefin tümü gayri Müslim'dir. 21'i yetersiz beslenme, yorgunluk ve tıb-

87. 11 Kasım 1942 tarih ve 4305 sayılı Varlık Vergisi Kanunu.

bi bakım eksikliğinden kampta yaşamını kaybetmiştir. Kamplara gönderilen tek bir Müslüman olmamıştır.

Varlık Vergisi ile Hıristiyanların elinde kalan sermayenin önemli bir bölümü daha Müslümanların eline geçmiştir. Hıristiyanlar biraz daha yoksullaşmıştır. Bazı işadamları Türkiye'den ayrılma yolunu seçmiştir. Müslüman mükellefler verginin sadece %7'si gibi düşük bir parçasını ödemiştir.

AKP fişleme ve çökertme amacıyla geçen yüzyıldan kalan bu basit yöntemi en etkili kullanan siyasi harekettir. Medyayı elinde tutan AKP karşıtı güçlere dönük soruşturma ve cezalandırma kural haline gelmiştir. Kanaltürk TV'nin Maliye baskısıyla yok edilerek "el değiştirmesi" iyi bilinmektedir. AKP şefi Tayyip Erdoğan daha sonra belli medya gruplarını önce "boykot" etmiş, bu gruplara ait gazetelerin "okunmaması" çağrısı yapmış, daha sonra Maliye Bakanlığı eliyle gönderdiği müfettişlerle denetleyerek ağır cezalara çarptırmıştır. Erdoğan "vergi silahını" kullanarak Doğan Yayın Grubu'nu hizaya sokmak istemiştir. Türkiye'nin en büyük medya grubuna yönelik vergi cezaları dünyada büyük yankılar uyandırmıştır. Doğan Yayın Holding kuruluşlarına bağlı 25 şirkette 24 bin kişi istihdam ediliyor, yılda 9-10 milyar dolar ciro yapıyor, bu holding her yıl "madalyalı vergi rekortmenleri listesi"nde yer alıyor. Vergi rekortmenine 2009 yılında kesilen 3 milyar 755 milyon liralık fatura Türk vergilendirme tarihinde "yeni bir rekor" olmuştur.

Tayyip Erdoğan'ın Doğan Grubu'nda çalışan onlarca, başka sektörlerdeki yüz civarında gazeteciyi ise baskı ve tehditle işten attırdığı bilinmektedir. AKP'nin vergilendirme adı altında gerçekleştirdiği başka bir fişlemesi ise kurumlar vergisine tabi olmayan CHP'li belediyelere vergi cezası faturaları kesmek, karşı görüşteki Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği'ne (ÇYDD) ağır vergi cezaları göndermektir.

ÇYDD tarafından toplanan bağışlar AKP'nin Maliye Bakanlığı tarafından "ticari faaliyet" olarak değerlendirilmiş, Aralık 2013 tarihi itibariyle derneğe 4 milyon TL'ye varan vergi cezası kesilmiştir. AKP'nin vergi müfettişlerinin "çelenkler" üzerinden başlattığı izleme, fişleme, vergilendirme faaliyeti "POS makinesi" ve "*mail order*" yoluyla aldıkları bağışların izlenerek ceza kesilmesine vardırılmıştır. ÇYDD'ye uygulanan "vergi kıskacı" SGK eliyle başka bir boyuta taşınmıştır. Ani baskınlar yaparak dernek-

teki "gönüllü" çalışanları tespit eden SGK memurları, "kaçak işçi" çalıştırıldığını tutanakla resmileştirerek ceza kesmiştir.

AKP'nin ÇYDD'ye düşmanlığı vergi cezalarıyla sınırlı değildir. Derneğe bağış yapan gönüllüler de "fişlenmekte", vergi dairelerine çağrılarak sorgulanmaktadır. Bağışçılardan bazıları Gezi Parkı eylemleri sırasında savcılıklar tarafından ayrıca "ÇYDD'ye bağış yapmak" gerekçesiyle de sorgulanmıştır. Dernek AKP ve Cemaat savcılarının bu hukuk dışı tavırlarıyla "terör örgütü" gibi gösterilmeye çalışılmaktadır. ÇYDD'ye dönük vergilendirme, soruşturma ve sorgulama uygulamaları, derneğin çalışmalarını ve etki alanını sınırlandırmaya yöneliktir.

Haziran 2013 boyunca Türkiye'nin 80 ilinde gerçekleşen Gezi Parkı eylemlerinden sonra AKP ve lideri Erdoğan, eylemler hakkında "arkasında faiz lobisi var" açıklamaları yapmış ve ardından özellikle Koç Grubu'na yönelik saldırı ve tehditler başlatılmıştır. Koç'a bağlı oteller "eylemcilere yardım yataklık yapmakla" suçlanmış, saldırılar burada da durmamış ve grubun şirketlerine vergi incelemesi başlatılmasıyla sonuçlanmıştır.

Maliye Bakanlığı, Gezi Parkı eylemleri sonrasında kimi işyerlerinin eylemcilere sahip çıkan tavrını bahane ederek Koç Grubu'nun üç enerji şirketiyle ilgili inceleme başlatmıştır. 23 Temmuz 2013'de başlayan Koç Grubu'na bağlı Tüpraş, Opet ve Aygaz şirketleri hakkındaki inceleme, polis eşliğinde yapılan baskınlarla yürütülmüştür. İncelemede görev alan 15 müfettişe, İstanbul içinde görev yapmalarına rağmen bir başka ilde görev yapıyorlarmış gibi harcırah ödenmiş, incelemede tespit edilen bilgi ve belgelerin günlük olarak takip edilmesi müfettişlere talimat olarak iletilmiştir. Bunun dışında, müfettişlere, "İyi iş çıkarana iyi terfi var" sözü verildiğine yönelik iddialar ortaya atılmıştır.

Dijital Fişleme

Günümüzde hemen her köşede cep telefonlarının yaydığı sinyaller, bilgisayar IP numaraları, e-posta takip sistemleri, uzaya fırlatılan, deniz altına döşenen uydularla her yer ve herkes gözaltındadır. Isıya dayalı takip sistemleriyle bugün bir evin içinde bile insanların hareketleri izlenebilmektedir. Bu tip aletler "termal kamera" adıyla, özellikle askeri alana ve "terörle mücadeleye" hizmet amacıyla üretilmektedir. *Google Earth* adlı programla, sıra-

dan bir bireyin bile dünyayı izlediği düşünüldüğünde devletlerin elinde olan imkânları hayal etmek zordur.

George Orwel'in *1984* teknikleri çoktan bir realiteye dönüşmüştür. Toplum, sokakları her an kaydeden kameralardan herkesin bir sayfa açtığı *Facebook* ve *Twitter*'a kadar her an gözlem altındadır. Günümüz toplumları teşhircilikten haz duymaktadır.

Gary T. Marx'a göre dijital gözetim teknikleriyle elde edilen veriler kişileri "şüpheli" konumuna sokuyorsa, kişi artık "potansiyel suçlu" konumuna gelmektedir. David Lyon ise bireylerin artık yurttaştan öte "kod numaraları" olduğunu ve "sayısal bedenler"e dönüştüğünü bildirmektedir. Mark Poster da hapishaneden bu yana "duvarsız, penceresiz ve kulesiz" bir gözetlemeden bahsetmektedir.

NSA'ın kullandığı dijital sistemlerin başında Prosecutar's Management Information System (Promis) gelmektedir. Promis önce hedeflerle ilgili bilgiler toplar. Dekontlar, raporlar, şirket dosyalarını inceler ve nitelik örnekleme sonuçlarıyla kişilere ulaşır. Elektrik, su, telefon şirketleri, bankalar, havayolları, trafik şubesi, sigorta ve maliye gibi kurumların sürükleme ağına sahip bilgisayarları yeterlidir. Protesto eylemleri, yürüyüşler, çeşitli örgütlere üyelik gibi hususlar veri alınarak tarama yapılır ve bu özelliklere uygun tüm hedefler ismen belirlenir. Bu örneklem kümesine yakalanan herkes doğru olsun olmasın, "devlet düşmanı" olarak kodlanır.

Bu dijital fişleme yöntemi siyasi operasyonlarda devreye sokulmuştur. Guatemala'da sendikacıların, dini liderlerin, entelektüellerin, öğrencilerin, akademisyenlerin, gazetecilerin ve isyancı köylülerin fişlendiği ve "ölüm timleri" tarafından katledildiği kampanya sırasında Promis etkili olarak kullanılmıştır. Abdullah Öcalan'ın Kenya'da yakalandığı operasyonda da oprik verilerle kaydedilen sesi sayesinde telefon dinlemesi yaptığında dinleme yoluyla bulunduğu yerin koordinatları çıkarılmıştır.

Her evde, her telefonda bulunan internet dijital gözetimin en önemli aracıdır. FBI'ın *Carnivore* sistemi, internetteki milyonlarca e-postayı kontrol etme imkânına sahiptir. E-kimlik kartı, "din hanesi" bölümüyle kişileri "muteber" veya "muteber olmayan" diye ayırmakta ve fişlemektedir.

AKP'den 35 Milyon Kişiye Fişleme

5 Şubat 2014 günü yasallaşan "Torba Kanun" ile 5651 sayılı yasada önemli değişiklikler yapılmış, yasaya eklenen maddelerle, sansür yolu açılarak "internet özgürlüğü" tarihe havale edildiği gibi, interneti kullanan 35 milyon kişinin fişlenmesi yolu da açılmıştır.

Artık internet ortamında gerçekleştirilen her türlü erişime ilişkin olarak taraflar, zaman, süre, yararlanılan hizmetin türü, aktarılan veri miktarı ve bağlantı noktaları gibi hususlar Erişim Sağlayıcıları Birliği, TİB ve bakanlığın elinin altında olmaktadır. Yani internette gezinilen tüm sayfalar, URL'ler, bu sayfaların ne kadar süreyle ve kaç kez ziyaret edildiği, hangi siteye girildiği, kimlerle (IP üzerinde) mesajlaşıldığı, özetle tüm internet trafiği saklanacak ve Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı'na (TİB) bildirilecektir.

Kimin hangi sayfaya girdiği, bu sitede hangi sayfaları açtığı, hangi haber sitesinde hangi haberleri okuduğu, bu sayfaları ne kadar sıklıkla ziyaret ettiği, alışveriş sitelerinde hangi ürünleri incelediği, hangi alışveriş sitelerinden alışveriş yaptığı, yabancı sitelerden hangilerine girdiği, hangi IP numaralarıyla iletişim kurduğu vb. hususlar TİB Başkanlığı'na verilmesi zorunlu bilgiler arasında yer alacaktır.

URL'yi de içerdiği için Türkiye'deki 33 milyon *Facebook* kullanıcısının, hangi profillere baktığı, hangi karikatürleri açtığı ve hangi videoları izlediği, hatta hangi gönderileri beğendiği de kayıt edilecek. Bununla birlikte *Facebook*'ta mesaj yazılan arkadaşlar da (IP numarası üzerinden) tespit edilebilecek. Yine *Youtube*'da kimin hangi videoları açtığı ve kaç saniye izlediği tespit edilebilecektir. Benzer şekilde, TTNET ve benzeri erişim sağlayıcıların kayıt edip TİB'e bildireceği URL'ler üzerinden; toplam 35 milyon internet kullanıcısının her birinin *Google*'da hangi saatte, hangi kelimeyi aradığı ve nereye tıkladığı bilinecek.

Kabul edilen değişikliklere göre bireyler, "özel hayat ihlali" iddiası eşliğinde içeriğin çıkarılması talebiyle TİB'e başvurabilecektir. TİB, içeriğin çıkarılması talebiyle yapılan bu başvuruları, eksiksiz yapılmışsa, derhal uygulanmak üzere Erişim Sağlayıcıları Birliği'ne yönlendirmekle görevlendirilmiştir.

TİB, "özel hayat ihlali" gerekçesine bağlı olarak "gecikmesinde sakınca bulunan haller"de, yargı kararı olmadan, internet sitele-

rinden doğrudan içerik çıkarılmasına karar verebilecek ve derhal uygulanmak üzere yeni düzenlemeyle kurulduğu ilan edilen Erişim Sağlayıcıları Birliği'ne gönderecektir. Yasayla getirilen bu düzen, uygulamada, ifade ve basın özgürlüğünün temel alanlarından biri olan internet medyası üzerinde ciddi sınırlamalar getirecektir.

İnternet kullanıcılarının bütün trafik bilgilerinin, yine herhangi bir yargı kararı aranmadan, istenmesi halinde TİB'e teslim edilmesinin hükme bağlanması, özel hayat ihlalleri için büyük bir kapı açmakta ve fişlemeyi yasallaştırmaktadır.

Söz konusu kanun maddelerinin, fişleme olanağı verdiği, suçlu–suçsuz ayrımı yapmadan tüm bireylerin her türlü internet aktivitesini kayıt altına alıp bakanlığa bildirmesinin *özel hayatın* korunmasına dair anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (AİHS) açıkça aykırı olduğu tartışmasızdır.

Aynı torba yasada yer alan diğer bir madde ise, TİB personelinin yargılanmasını TİB başkanının iznine bağlamaktadır. TİB personeli, bu fişleme bilgilerini kanuna aykırı şekilde birileriyle paylaşsa bile, TİB başkanı izin vermediği sürece suç işleyenlerin yargılanmasının önüne geçilebilecektir.

Edebiyatta Fişleme

14. yüzyıl "Ütopya" ve "Güneş Ülkesi" umuduna yol açmıştır. O dönemin "iyimser ütopya"larına karşı geçen yüzyıl *Biz*, *Cesur Yeni Dünya*, *1984* gibi karamsar "karşı-ütopya"lara sahne olmuştur. Eşitlik ve özgürlük vaat eden ütopyalardan gözetim toplumunun resmedildiği karşı ütopyalara geçilmesi bireyin tüm hayatını didik didik eden totaliter politikalar dönemine işaret etmektedir.

Edebiyat, iktidarların gözetim, dinleme, takip, fişleme ve nihayet yok etme politikalarını etkileyici biçimlerle anlatmıştır. Anı, hikâye ve roman başta olmak üzere edebi türlerin tümünde izleme ve gözetim başta olmak üzere fişleme geniş yer tutmuştur. Bazen devlet yöneticileri yazdıkları anı kitaplarıyla fişlemeye bizzat değinmiş, bazen bir savaş muhabiri günlük tutarak ayrımcılığı dile getirmiş, bazen bir sosyalist muhalif deneyimlerini yazarak siyasi ortama ışık tutmuştur. 20. yüzyılın ilk yarısında başlayıp günümüzde hâlâ süren "karşı-ütopya" türündeki roman, herhalde devletlerin bireyi izlemesi, dinlemesi ve fişlemesi sürecini en iyi şekilde anlatmayı başarmıştır. Burada aklımıza en popüler isim olarak George Orwell'in ve *1984*'ünün gelmesi kaçınılmazdır.

Abdülhamit ve Kadıköy Vapurunu Dinletmek

İhbar veya jurnal dendiğinde Türkiye'de akla ilk olarak Sultan Abdülhamit'in gelmesi doğaldır. İmparatorluğun dağılmaya yüz tuttuğu, milliyetçiliğin her gün yeni bir bölgeyi imparatorluktan kopardığı bir çağda, 19. yüzyılın sonundan 20. yüzyılın başına dek padişahlık yapan Abdülhamit "imparatorluğu bir arada tutmak" adına ilk iş olarak güçlü bir ihbarcı ağı kurmuş ve her an saraya akan jurnaller aracılığıyla toplumu fişleyerek denetim altında tutmayı planlamıştır.

Sultan Abdülhamit bizzat kendisinin yazdığı anılarında, Doktor Nazım'la ilgili kişisel izlenimlerini naklederken, "Kadıköy vapurunu bile dinlettiğini" itiraf etmiştir. Doktor Nazım'ın kendisi hakkında "vapurda eleştiriler yaptığını" tespit ettirdiğini belirten Abdülhamit, ne derece yaygın ve güçlü bir jurnal örgütü kurdurduğunu da böylece ortaya koymaktadır. Abdülhamit, "Benim zamanımda hududumuz İşkodra'dan Basra Körfezi'ne, Karadeniz'den Afrika'nın kum çöllerine uzanırdı" sözleriyle ihbarcılığa duyduğu ihtiyacın altını çizmektedir.

Abdülhamit şiddetli bir ölüm korkusu içinde yaşamıştır. Osmanlı esasen "suikast psikozuna" tutulmuş bir hanedandır. 1826'dan beri padişahlara yönelik herhangi ciddi bir suikast girişimine rastlanmadığı halde, Abdülhamit, "Ben hala o inançtayım ki, rahmetli amcam Sultan Abdülaziz intihar etmiş değil, öldürülmüştür" diye yazmıştır. Bu psikoloji Abdülhamit'i "her taşın altında bir düşman gören" bir haletiruhiyeye sokmuştur. Çare ise binlerce jurnalciye maaş veren bir devlet örgütlenmesi kurmaktır.

Abdülhamit, istihbarat ve jurnal konusuna da anılarında değinmektedir: "Osmanlı'da töre budur. Padişah tebaasının ne düşündüğünü, hangi şikâyetleri olduğunu, bir yandan kendi valilerinden, kadılarından hükümet yolu öğrenir, bir taraftan ülkenin dört bir bucağına serpilmiş tekkelerin şeyhlerinden, dervişlerinden haberler toplar ve buna göre ülkeyi idare eder. Ceddim Sultan Mahmut [II. Mahmut] buna gezginci dervişleri de ekleyerek istihbaratı genişletmişti. Bir gün Londra sefiri paşadan eski Sadrazam ve Serasker Hüseyin Avni Paşa'nın İngilizlerden para aldığını öğrendim. Devleti padişah adına idare eden bir sadrazam kendi devletine ihanet ediyorsa, istihbaratı da elbette kendi işine geldiği gibi saraya duyururdu. Tedirgin olmuştum, müteessirdim. İşte bugünlerde Mahmut Paşa bana geldi ve Jön Türkler'den bazıları hakkında haberler getirdi. Getirdiği haberler mühimdi. Kendisine bunları nasıl öğrendiğini sordum. Hususi bir istihbarat teşkilatı kurmuş, bazı kimselerin yakınlarını para ile elde etmişti. Bu kimseler kendisine görüp duyduklarını haber veriyorlar, o da bunları değerlendiriyordu. İsterse kardeşimin kocası olsun, devletin bir paşasının devletten gizli ve ayrı bir istihbarat kurması doğru olamazdı. Kendisine teşkilatı hemen bana devretmesini ve bundan böyle bu işlerle uğraşmamasını söyledim. Teşkilatı bana devretti ama bundan çok alındı. Yabancı devletler, kendi emel-

lerine hizmet edecek kimseleri vezir ve sadrazam mertebesine kadar çıkarabilmişlerse, devlet güven içinde olamazdı. Doğrudan doğruya şahsıma bağlı bir istihbarat teşkilatı kurmaya bu düşünce ile karar verdim. İşte düşmanlarımın Jurnalcilik dediği teşkilat budur! Vatandaşı değil, hazineden maaş aldıkları, Osmanlı nimeti ile gırtlaklarına kadar dolu oldukları halde, devletime ihanet edenleri tanımak, takip etmek için!"[1]

Abdülhamit'in anılarında açıkça gelişimini anlattığı "özel örgüt kurmak" eylemi, tıpkı gözetleme, dinleme ve fişlemeyi yaygınlaştıran jurnalcilik gibi Türkiye siyasi tarihinde bir "gelenek" olacaktır. Abdülhamit'ten tam 80 yıl sonra başbakan Tansu Çiller'in "özel örgüt" kurduğu, tehdit, haraç, gasp, cinayet, yol kesme, adam kaldırma suçlarını işlediği ileri sürülecektir.[2]

Tansu Çiller'in "Elimizde PKK'ya destek veren işadamlarının listesi var, gereğini yapacağız" demeci, ardından İzmit-Sapanca hattında kimi işadamlarının kaçırılması ve yargısız infazla katledilmesi unutulmamıştır. Katledilen bu kişilerin iktidara bağlı resmi veya paramiliter görevlilerce önceden takip edilerek fişlendiği ve "listeye alındığı" görülmüştür.

45 Fişli Komünist

Türk siyasi tarihindeki en önemli pogromlardan biri olan 6-7 Eylül Olayları hakkında yazılan anılar da fişleme hakkında ilginç bilgiler yansıtmaktadır.

Yunanistan'da bulunan Atatürk'ün evine MAH* üyesi bir provokatörce atılan ses bombasının Türkiye'de duyulmasının ardından Özel Harp Dairesi'nin örgütlediği binlerce insan İstanbul ve İzmir'de Rum, Yahudi ve Ermenilerin mülklerine saldırmıştır. Cinayet, yağma, hırsızlık ve tecavüz eylemlerine seyirci kalmakla yetinmeyen polis teşvik etmekten de geri kalmamıştır.

6-7 Eylül saldırılarıyla sermayenin daha fazla homojenleştirilmesi hedeflenmiştir. Rum-Ortodoks Cemaati'nin varlığı sona ermiştir. 2.200 Rum, 900 Ermeni, 400 Müslüman ve 400 Musevi'ye

1. İsmet Bozdağ, *Sultan Abdülhamit'in Hatıra Defteri*, Truva Yayınları, İstanbul, Şubat 2009, 1. baskı, s. 89.
2. Doğu Perinçek, *Çiller Özel Örgütü*, Kaynak Yayınları, İstanbul, Nisan 2013, 7. basım.

* Millî Emniyet Hizmeti Riyâseti. Mareşal Fevzi Çakmak öncülüğünde Mustafa Kemal Atatürk'ün emriyle kurulmuş ilk istihbarat örgütü. Bugünkü MİT'in öncülüdür. (y.h.n.)

ait işyeri tahrip edilmiştir. 670 Rum, 150 Ermeni, 25 Musevi ve 40 Müslüman evi yakılıp yıkılmıştır. 95 Rum-Ortodoks, 1 Rum-Katolik ve 3 başka kilise tahrip edilmiştir. Rum Cemaati'ne bağlı 48 okuldan 36'sı ağır zarar görmüştür. İstanbul'da yayınlanan ve tirajı 27 bine ulaşan Rumca gazeteler de saldırıların hedefi olmuştur. Tahrip, hırsızlık ve yağma sonucu doğan maddi zarar 54 milyon dolara ulaşmaktadır.

Saldırılarda 11 ila 15 kişi öldürülmüş, 300 ila 600 kişi yaralanmıştır. Özellikle Rum kadınlara tecavüz edildiği görülmüştür. 19 Eylül-17 Ekim 1955 arası 4.256 kişi sorgulanmıştır. Beyoğlu, Beyazıt, Kadıköy, Ankara ve İzmir Özel Mahkemelerinde açılan davalarda çeşitli suçlardan yargılamalar yapılmıştır. Yargılamalar bittiğinde 228 kişi mahkûm edilmiş, 61 kişi beraat etmiş, 208 vaka ise düşmüştür. Neticede hemen sıkıyönetim ilân edilmiştir.

DP hükümetince tertiplenen provokasyonun taşeronları ise MAH, Kıbrıs Türktür Cemiyeti, gençlik örgütleri ve bazı sendikalardır. 1955'de gayri Müslimlerin hepsi İstanbul'da yaşamaktadır. Toplam nüfusları 263 bine ulaşmaktadır. 6-7 Eylül saldırılarından sonra Türkiye nüfusunun sadece %1.1'ini oluşturan gayri Müslimler hızla göç etmeye başlamıştır. Sayıları 1960'ta 230 bine, 1965'te ise 206 bine kadar düşmüştür.

DP Hükümeti, 6-7 Eylül saldırılarına dünyadan yükselen tepkiler karşısında sorumluluğu komünistlere yıkmakta gecikmemiştir. Menderes radyodan kendi sesiyle yayınlanan sıkıyönetim bildirisiyle, eylemleri komünistlerin gerçekleştirdiğini ilân etmiştir. Bu bildiriden birkaç saat sonra önceden rastgele siyasi polis dosyalarından tanzim edilen "fişli liste"de bulunanlar gözaltına alınmaya başlanmıştır. Hulusi Dosdoğru, tıpkı Aziz Nesin, Kemal Tahir, Hasan İzzettin Dinamo, Doktor Müeyyet Boratav, Asım Bezirci, Doktor Nihat Sargın ve İlhan Berktay gibi "45'lik Fişli Komünistler Listesi"nde adı olduğundan eski Harbiye binasındaki üstü her yağmurda zırıl zırıl akan taş hücreye atılanlardan biridir. Anılarında "Böyle bir olayın tam karşısında yer aldığım halde gözaltına alındım ve suçlandım" diye yazacaktır. Tek "suçu", eskiden gözaltı kaydının oluşu ve emniyetteki fişidir.[3]

Dönemin İçişleri Bakanı Namık Gedik, İstanbul emniyet müdürüne "50-60 kişilik komünist listesi hazırlansın" şeklinde

3. Hulusi Dosdoğru, *6-7 Eylül Olayları*, Bağlam Yayınları, İstanbul, Eylül 1993, 1. basım.

emir vermiştir. Böylece daha evvelden TKP ve TSEKP davalarından haklarında soruşturma açılan ve emniyette "fişleri bulunan" insanlardan oluşan bir listeye göre gözaltılar başlamıştır. Ancak liste aceleye getirilmiştir. Siyasi polis listeye göre Esat Adil Müstecabi'yi almak için avukatlık bürosunu basınca yerinde bulamadığı için ortağı Faik Muzaffer Amaç'ı gözaltına almıştır. Hedef "fişliler listesi"ni dolduracak kadar adamı içeri almaktır. Faik Muzaffer Amaç'ın o güne kadar tek bir soruşturma dosyası bile yoktur. Onunla aynı büroda avukatlık yapması içeriye atılmasına yetmiştir. Aziz Nesin ile 1948'de askeri cezaevinde birlikte yattığı için fişlenmiş olan Tayyareci Celal lakaplı Celal Benneci ise, 8 Eylül sabahı evini basan siyasi polislerce alınamamıştır. Zira bir yıl evvel ölmüştür.[4]

O dönem üç büyük şehirde ilân edilen sıkıyönetim rejiminin komutanı Orgeneral Nurettin Aknoz, "6-7 Eylül olaylarının tertipleyicisi komünistler Sultanahmet Meydanı'nda salkım salkım asılacak" emrini vermiştir. Bu beyanat, aslında 6-7 Eylül'ün emniyette fişi olan komünistlere yıkılmak istendiğini en açık kanıtı olmuştur.

Naziler, Sovyetler, Fişler

İnsanlık tarihindeki en kanlı savaş, hiç kuşkusuz ki Hitler'in Polonya'ya saldırısıyla başlayan İkinci Dünya Savaşı olmuştur. Milyonlarca insanın hayatına mal olan savaş, öncesinde ve sonrasında Avrupa'da ve özellikle Nazi yönetimindeki Almanya'da ve Sovyetler Birliği'nde yaşananlar ve ortaya çıkan edebiyat paha biçilmez bilgiler sunmaktadır.

"Büyük Temizlik" Sovyetler Birliği'nde 1930'ların sonlarında, halka açık ve tartışmalı üç mahkemeyle bir dizi kapalı ve gizli tutanaklı duruşma sonucu birçok tanınmış eski Bolşevik'in ihanetle suçlanarak idama veya hapse mahkûm edildiği dönemin adıdır.

Vasili Grossman (1905-1964), Ukrayna'da doğmuştur. Moskova'da kimya eğitimi gördükten sonra, Donbass Havzası'nda kimya mühendisi olarak çalışmıştır. İkinci Dünya Savaşı'nın başından itibaren savaş muhabiri olarak Sovyet ordusuyla beraber Moskova, Stalingrad, Kursk, Berlin savaşlarına katılmıştır. *Yaşam*

4. Aziz Nesin, *Salkım Salkım Asılacak Adamlar*, Adam Yayınları, İstanbul, Ağustos 1990, 4. basım.

ve Yazgı'yı 1960 yılında bitirmiştir. Romanı yayınlanmamış, devlet güvenlik organı el koymuştur. Grossman romanının yayınlandığını göremeden ölmüştür. Roman yurtdışına kaçırılmış, 1980 yılında İsviçre'de yayınlanabilmiştir.

Yaşam ve Yazgı, sadece bir edebiyat eseri değil, tarih açısından da son derece önemli bir eserdir. Roman bütün bir çağın portresini sunmayı başarmaktadır. Bu yüzden kitap, "Yirminci Yüzyılın Savaş ve Barış'ı" olarak nitelenmiştir.

Grossman'ın "Büyük Temizlik" sırasında yaşanan tutuklama ve sorgulamalarla ilgili yazdığı birkaç öykü ancak 1960'larda yayınlanabilmiştir. Totalitarizmin hüküm sürdüğü bir devlette yaşamanın yol açtığı güçlükleri ve bir bireyin totalitarizmin baskılarına karşı koymasının ne kadar güç olduğunu Grossman'dan daha iyi dile getirmiş kimse yoktur: "Ama görünmeyen bir güç onu eziyordu, bu gücün hipnotize edici ağırlığını hissediyordu, bu güç onu kendi istediği gibi düşünmeye, kendi dikte ettiklerini yazmaya zorluyordu, bu güç onun içindeydi, yüreğini donduruyordu, iradesini zayıflatıyordu, bu güce boyun eğenlere ancak böyle bir gücü üzerinde hissetmeyenler hayret edebilir, bu gücü üzerinde hissetmiş olan insanlar başka bir şeye, bir an olsun parlayabilme gücüne, öfkeyle ağzından çıkmış bir söze, ürkek ve hızlı bir protesto jestine hayret ederler."[5]

Yaşam ve Yazgı'nın büyük başarısı İkinci Dünya Savaşı sırasında Nazi ve Sovyet Devletlerinde yaşananları ustaca betimlemesi olmuştur. Grossman, Nazizmin toplum üzerindeki korkunç baskısını ve yarattığı tahribatı şöyle dile getirmektedir: "Nasyonal Sosyalizm tarafından yaratılmış yeni bir siyasi mahkûm tipi ortaya çıkmıştı: Suç işlememiş suçlular. Mahkûmların çoğu arkadaşlarıyla konuşurken Hitler rejimi hakkındaki eleştirilerini dile getirdikleri, politik içerikli fıkra anlattıkları için kampa düşmüşlerdi. Bildiri dağıtmamışlar, yasadışı partilere üye olmamışlardı. Bunları yapabilecek olmakla suçlanıyorlardı. Kötü çalıştıkları için işçilerin toplama kamplarına kapatılması da Nasyonal Sosyalizmin bir buluşuydu. Bir adi tutuklunun politik tutuklu üzerindeki üstünlüğü de Nasyonal Sosyalizmin bir yeniliği olarak ortaya çıkıyordu. Yılan oynatıcısı bir Hindu'ya da, Alman resim sanatını öğrenmek için Tahran'dan gelmiş bir İranlıya da, fizik öğ-

5. Vasili Grossman, *Yaşam ve Yazgı*, Çev. Ayşe Hacıhasanoğlu, Can Yayınları, İstanbul, Ocak 2012, Cilt 1, 1. basım, s. 14.

rencisi bir Çinliye de Nasyonal Sosyalizm ranzada bir yer, bir tas sulu çorba ve bataklıkta on iki saatlik bir çalışma hazırlamıştı."

Grossman faşist Alman işgali sırasında Sovyetler Birliği'nin siyasal baskı, izleme, fişleme ve ihbar ortamını da dürüstçe ortaya koymuştur: "Tutuklanan halk düşmanlarının, teröristlerin ve kundakçıların yerine gelenlerin kısa bir süre sonra kendilerinin de halk düşmanı, ikiyüzlü adamlar olduğu anlaşılıyor, onlar da tutuklanıyordu. Bazen üçüncüde işe alınan insanların da halk düşmanı oldukları ve tutuklandıkları oluyordu."[6]

"Leningradlı bir arkadaşı Krimov'un kulağına hücrede kendisiyle birlikte Leningrad bölge komitelerinden birinin üç sekreterinin kaldığını fısıldamıştı. Her yeni atanan sekreter kendisinden bir öncekinin halk düşmanı ve terörist olduğunu ileri sürmüştü. Birbirlerine öfke ve kırgınlık duymaksızın aynı hücrede yan yana yatıyorlardı."

Grossman'ın anlattığına göre, Sovyetler Birliği'nde kocalarını ihbar etmeyen kadınlar sürgüne gönderilmiştir. Yirmili yıllarda yetenekli pek çok genç sosyal kökeni yüzünden okuyamamıştır. Asilzadelerin, Çarlık subaylarının, fabrikatörlerin ve tüccarların çocukları yüksek okullara kabul edilmemiştir. Bu çocukların "aile ve sınıf fişlemesi" nedeniyle ayrımcılığa uğradığı açıktır. Grossman, "varlıklı sınıflara mensup" aile çocuklarının fişlendiğini, "masumiyet hakkının" çiğnendiğini, "suçların şahsiliği" prensibinin rafa kaldırıldığını *Yaşam ve Yazgı*'da çarpıcı biçimlerde göstermektedir. Grossman, çocukların Sovyet Hükümeti tarafından fişlendiğini söyleyecektir.[7]

Sovyet tarihinde bir kişinin değil, bir kitabın tutuklandığı iki olay vardır. Gizli Servis OGPU, Mayıs 1926'da Mihail Bulgakov'un (1891-1940) evinde arama yaparken *Bir Köpek Kalbi*'nin iki kopyasına el koymuştur. Bu kopyalar iki yıl sonra geri verilmiştir.

"AKP Türkiye"sinde, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk kez "kitabın tutuklanması" vakası yaşanmıştır. Ahmet Şık tarafından Fethullah Gülen Cemaati hakkında kaleme alınan *İmam'ın Ordusu* adlı kitap hakkında, İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesi henüz kitap yayınlanmadan evvel "kitabın tüm elektronik ve basılı kopyalarına el koyma kararı" vererek toplatmış, kitabı bulun-

6. *Yaşam ve Yazgı*, Cilt 2, s. 22.
7. Vasili Grossman, *Her Şey Geçip Gider*, Çev. Ayşe Hacıhasanoğlu, Can Yayınları, İstanbul, Şubat 2013, 1. basım, s. 47.

duranlara bile "terör örgütüne (Ergenekon) yardım yataklık" suçundan dava açılacağını ilân etmiştir. "Kitabın tutuklanması"nın kaynağı ise *İstanbul Emniyet Müdürlüğü*'nün 17 Mart 2011 tarih B.05.1.EGM.4.34.46 755 sayılı yazısı ekinde sunulan 16 Mart 2011 tarihli 49 sayfalık rapordur. Bu rapor *İmam'ın Ordusu*'nu fişleyen bir istihbarat belgesidir. Grossman'ın geçen yüzyıldaki dev eseri *Yaşam ve Yazgı*'nın "yazgısı", AKP döneminde gazeteci Ahmet Şık tarafından paylaşılmıştır.

İki Kamp

İnsanlık, İkinci Dünya Savaşı'na giderken Avrupa'da ve Sovyetler Birliği topraklarında birden ortaya çıkan "kamp" olgusu göze çarpmaktadır. Almanlar, Yahudiler başta olmak üzere çingeneleri, komünistleri, sosyal demokratları, eşcinselleri, başka ulusları kamplara doldurarak yok etme siyaseti izlemiştir. Büyük Temizlik'in başladığı 1937'den itibaren Sovyetler Birliği'nde daha sonra 1.3 milyona ulaşan sayıda insan kamplara doldurulmuştur. Sovyetler Birliği "aykırı sosyal unsurlara" savaş açmış, bununla da yetinmeyerek akrabaları tutuklanmış öğrencileri "aile mensuplarını kınamaya" zorlamış, yanaşmamaları halinde üniversiteden atılmalarını istemiştir. Her iki yakada kampa giden yol, geniş çaptaki izleme, ihbar ve fişleme faaliyetleriyle başlamıştır.

Hem Gulag'da hem de SS Kampı'nda kalmış ve kurtulmuş olan nadir sayıda insandan biri olan Margerete Buber-Neumann'ın (1901-1989) anıları ilginçtir. Alman Komünist Partisi üyesi olan Margerete Buber-Neumann, kocası Heinz Neumann'ın 1937'de Sovyetler Birliği'nde tutuklanmasıyla "şüpheli kişi" statüsüne alınmıştır. Kocası önce beş yıl cezaya çarptırılarak Sovyet çalışma kampı olan Gulag'a kapatılmıştır. Daha sonra kendisinden bir daha haber alınamamıştır. 1939 yılı gelip çattığında Gulag'ta zorla çalıştırılan insan sayısı, çoğunluğu erkek olmak üzere 1.3 milyonu bulmaktadır. Kısa zaman sonra Gulag'ın bir misafiri olan Margerete Buber-Neumann, Sovyet-Alman Saldırmazlık Paktı'nın bir sonucu olarak daha sonra Hitler'e teslim edilecektir. Almanya'da kaldığı Ravensbrück Kampı, 1945'te tarihin tuhaf bir cilvesi olarak Kızıl Ordu askerleri tarafından kurtarılacaktır. Beş yıl evvel aynı askerler onu Nazilere teslim etmiştir.

Margerete Buber-Neumann'ın kendi kalemiyle yazdığı sınırlı anıları, tartışmalı pek çok yan içerse de *İki Diktatörlük Altında* adıyla basılıp yaygın şekilde dağıtılmıştır. Margerete, Sibirya'ya gönderilmek üzereyken başka bir tutuklu olan arkadaşı Stefanie Brun'un endişelerini şöyle aktarmaktadır:

"On altı yaşındaki kızının tutuklanacağı endişesi içindeydi, çünkü Sovyet yasaları, büyük çocukları, ebeveynlerinin suçlarından dolayı sorumlu tutuyordu."[8]

Buber-Neumann, Gestapo'ya teslim edildiğinde yine benzer bir gerekçeyle toplama kampına gönderilmiştir:

"Margarete Buber'in geçmiş yaşamı göstermektedir ki, her ne sebeple olursa olsun serbest bırakıldığında İllegal Komünist Partisi için faaliyetlerde bulunacaktır. Bu yüzden toplama kampına gönderilmesi gerekmektedir."

Gulag ve toplama kampında uzun yıllar kalmış Buber-Neumann, Alman ve Sovyet sistemlerinin kişileri suçlu olarak damgaladığını, "Hitler ile Stalin arasında hiçbir fark bulunmadığını" savunmuştur.

Kızıl Ordu askeriyken Temmuz 1943'te Polonya sınırında yakalanan ve Buchenwald Kampı'na nakledilen ve sonraki 10 yılını da Gulag'ta geçirerek "her iki kampta kalan" az sayıda başka bir tutuklu olan Lev Mişçenko'nun mektupları da konuya ışık tutacak bilgiler vermektedir. Nisan 1945'te Batı Müttefiklerinin ve Kızıl Ordu'nun ilerlemesi karşısında uzun zamandır kaldığı toplama kampı boşaltılan ve "uzun yürüyüş"e zorlanan Mişçenko, bir grup arkadaşıyla birlikte yürüyüş sırasında kaçmayı başarır. ABD askerlerine sığındıktan sonra iade edildiği Sovyet askerleri cephesinde "şüpheli kişi" muamelesine uğrayacaktır. NKVD tarafından "Alman casusu" olmakla suçlanan Lev Mişçenko, Askeri Mahkeme'de önce "vatana ihanet" suçundan ölüm cezasına, daha sonra cezası bir kampta "10 yıl mecburi çalışma hapsi"ne çevrilerek Gulag'a gönderilir.

Mişçenko'nun Gulag'tan yazdığı mektuplara göre, mahkûmların kaç paket veya mektup alabileceği konusunda herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır. Sansür hafiftir. Yer yer kampa ziyaretçi girişine ve hatta eşle görüşme ve cinsel birlikteliğe izin verilmektedir. Mahkûmların bahçelerde sebze yetiştirmeleri müm-

8. Margarete Buber-Neumann, *İki Diktatörlük Altında: Stalin ve Hitler'in Mahkûmu*, Çev. Gün Zileli, İmge Yayınları, Ankara, Kasım 2012, 1. baskı, s. 83.

kündür. Sinema, tiyatro veya sportif etkinlikler yapılabilmektedir. Bizzat Mişçenko'nun "kitap dolu iki valizi" vardır. Gulag'ta cezalarını tamamlamış, gidecek yeri olmayan ve ücret karşılığı çalışan "serbest işçiler" de bulunmaktadır. Gulag yönetiminin çalışma kamplarındaki bilim insanlarını saptama ve Sovyet ekonomisinin uzmanlık dallarına, özellikle Gulag'ın denetimindeki askeri araştırma enstitülerine aktarma politikası söz konusudur. Sovyet uçak tasarımcısı Andrey Tupolev (1888-1972) tutuklandığı 1937'den sonra gizli bir NKVD araştırma ve geliştirme laboratuarında mahkûm olarak çalışmış ve 1943'te "Stalin Ödülü"* almıştır. Leonid Ramzin (1887-1948) Gulag'ta 1930'dan 1936'ya kadar hapis yatmış bir Sovyet ısıtma mühendisi olarak, aynı yıl Stalin Ödülü'ne layık görülmüştür.[9]

Buber-Neumann'ın tersine Primo Levi de Lev Mişçenko'ya yakın görüştedir. Levi'ye göre Alman toplama kampları ile Rus Gulagları arasında temelden bazı farklar vardır. Öncelikle amaçlar farklıdır. Alman kampları insanları yok etmek ya da sindirmek şeklindeki eski amaca, "Modern" ve canavarsı bir amaç eklemiştir: belli halkları ve kültürleri dünyadan silmek. Gaz odaları ve ölü yakma fırınları milyonlar ölçeğinde insan yaşamını ve bedenini yok etmek üzere bilerek tasarlanmıştır. Tüyler ürpertici rekor, Ağustos 1944'te, tek bir günde 24 bin ölüyle Auschwitz'dedir. Sovyet kamplarında, Stalinciliğin en koyu yıllarında bile tutukluların ölümü açıkça aranan bir şey değildir. Ölüm, açlık, soğuk, hastalık, yorgunluktan kaynaklanan bir yan üründür. Alman kamplarına genelde çıkılmamak üzere girilmektedir. Ölüm dışında bir son öngörülmemiştir. Sovyet kamplarında ise bir son her zaman öngörülmüştür. Özel bazı farklar da vardır. Sovyetler Birliği'nde gardiyanlarla tutuklular arasındaki ilişkiler daha az insanlık dışıdır. Hepsi aynı halktan insanlardır, aynı dili konuşmaktadırlar. Nazizm'de olduğu gibi "üst insanlar" ya da "alt insanlar" değillerdir. Hastalar kötü bir tedaviyle de olsa iyileştirilir, çok ağır bir iş karşısında bireysel veya toplu bir protesto düşünülebilir bir şeydir, bedensel cezalandırılmalar seyrektir ve çok acımasız değildir,

* Sovyetler Birliği devlet nişanı. Ekim Devrimi'nin yıldönümlerinde bilim, sanat, edebiyat, teknoloji alanlarında olağanüstü başarılar için verilen 5.000 rublelik bir ödüldü. (y.h.n.)

9. Orlando Figes, *Haberini Alayım Yeter*, Çev. Nurettin Elhüseyni, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Ekim 2013, 1. baskı, s. 99.

evden mektup ve yiyecek paketleri almak mümkündür, kısacası, insan kişiliği kesin olarak yadsınmamakta ve tümüyle yitirilmemektedir. Bunun aksine Yahudiler ve çingeneler açısından Nazi kamplarında kıyım neredeyse eksiksiz olarak uygulanmaktadır. Kıyım, yüz binlercesi gaz odalarında öldürülen çocuklar karşısında bile durmamaktadır. Bu ise insanlık tarihinin tüm vahşilikleri arasında benzeri olmayan bir şeydir. Bunun sonucu olarak iki sistemde ölüm oranları çok farklıdır. Sovyet kamplarında ölüm oranı %30 civarındadır, Alman kamplarında ise bu oran %90-98'dir. Sovyet kamplarının sosyalizmle hiçbir ilgisi yoktur, aksine sosyalizmin üzerinde çirkin bir leke olarak göze batmaktadırlar. Çar mutlakiyetçiliğinin barbarca bir mirasıdır. Gulagsız bir sosyalizm ortaya koymak mümkün, hatta kolaydır. Dünyanın birçok yerinde gerçekleştirilmiştir. Oysa toplama kampsız bir Nazizm düşünmek olanaksızdır.[10]

Karşı-Ütopya Edebiyatı

20. yüzyıl siyasi iktidarların çeşitli ülkelerde toplumu yoğun baskı altına aldığı, bunu polisiye ve askeri zor araçlarının yanı sıra teknik araçlarla, dinleme, izleme ve takip ederek kontrol altında tutma stratejilerine bağladığı bir dönem olmuştur. Hitler başta olmak üzere faşizmin Avrupa'yı "demir ökçe" gibi ezmesi ve kişisel hak ve hürriyetlerin kökünü kazıması bu dönemin başlıca özelliğidir.

H. G. Wells, *Gelecek Günlerin Bir Öyküsü*, ve *Uyuyan Uyanınca*; E. M. Forster, *Makine Duruyor*; Yevgeni Zamyatin, *Biz*; Aldous Huxley, *Cesur Yeni Dünya* ve nihayet George Orwell, *1984* ile bu totaliter dünyayı erkenden haber vermektedir.

Yevgeni Zamyatin yazdığı *Biz*, sonradan Orwell ve Huxley gibi yazarların da esin kaynağı olacaktır. Zamyatin "totalitarizm tehlikesine" henüz 1920'lerde dikkat çekmeyi başarmıştır. Önceleri Çar'a karşı mücadele eden bir Bolşevik olan Zamyatin, devrimden sonra gönüllü olarak Paris'e sürgüne gitmiştir. *Biz*'i yazsa da ülkesinde basılması mümkün olmamıştır. İngilizce'den çevrilerek Rusça yayınlanması 1924'ü bulmuştur. Yazarlar Birliği'nden atılan Zamyatin'in kitaplarının yayımı ve oyunlarının sahnelenmesi yasaklanmıştır.

10. Primo Levi, *Bunlar da mı İnsan*, Çev. Zeyyat Selimoğlu, Can Yayınları, İstanbul, 1996, s. 190-193.

Zamyatin distopyayı radikal bir eleştiri silahına dönüştürmüştür. *Biz*, totaliter toplumu resmetmektedir. *Biz*, "26. yüzyıl toplumunun bireyi dışlamasını ve bürokratik devletin her şey haline geldiği bir dönemi" anlatmaktadır. Bu toplumda ad, özel bir hayat veya bireysellik yoktur. Sadece kişilere verilmiş numaralar vardır. Bireysellik yoktur, saydam cam duvarların arkasında yaşam sürmektedir. Bireyin her dakikasını devlet belirlemektedir. Erkek ve dişi "numaralar" yalnızca izin belgeleriyle önceden belirlenmiş yerlerde sevişme saatlerinde "perdeleri" indirme hakkına sahiptir.[11]

Biz, yayınlandıktan 27 yıl sonra "en demokratik batı ülkesi" olarak bilinen İsveç'te yurttaşlara ulusal kimlik numaraları verilerek bu numaraların "kamu hizmetinden yararlanmanın ön koşulu" haline gelmesi ilginç olsa gerekir. Hem de çok erken bir dönemde, *Biz*'in tasavvur ettiği distopya "gerçeğe" dönüşmüştür.

Biz'in resmettiği toplumun, baskıcı veya totaliter tüm iktidarlara dair bir mesaj içerdiği açıktır. Zamyatin, "eski bir Bolşevik" olarak burjuvaziye karşı 1917'de Rusya'da gerçekleşen işçi-köylü devriminden sonra hayal kırıklığına uğramış görünmektedir. Eseri, kapitalist ya da sosyalist bir ülkede kişisel hak ve hürriyetlerin, mahremiyetin, özel yaşama saygı ilkesinin, dinlenmeme, izlenmeme, gözetlenmeme haklarının savunusu, cinsel veya özel toplumsal ilişkilere müdahalenin önlenmesi vb. hak ve özlemleri dile getirmektedir. Zamyatin'in yazdıklarının Sovyetler Birliği'nde yasaklanması inkâr edilemeyecek bir veridir. Sovyet Sosyalizmi, Zamyatin'in eserlerini yasaklayarak *Biz*'de dile gelen sorunları ve eleştirileri de tartışmayı yasaklamış veya ertelemiştir. Bugün bu tartışmanın o dönemde yapılmasının anlam ve değeri daha iyi görülebilmektedir.

Zamyatin ile aynı yoldan yürüyen Huxley'in yazdığı *Cesur Yeni Dünya*, daha baskıcı, daha planlı, her şeyin önceden sımsıkı kurallara bağlandığı bir topluma dair başka bir "karşı-ütopya" kurgusudur.

İnsanlar "Kuluçkalama ve Şartlama Merkezi"nde üretilmekte, hikâyenin geçtiği Londra'daki dev binanın önündeki dev çerçeve içinde "Topluluk, Benzerlik, İstikrar" sloganı yazmaktadır. Tüpler, mikroskoplar, belli derecelerdeki sıcaklık ve spermatozoerler

11. Yevgeni Zamyatin, *Biz*, Çev. Füsun Tülek, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, Kasım 1988, 1. basım.

bir araya gelince insan laboratuarda tasarlanmaktadır. Bu binalarda bir değil, yüzlerce insan "yetiştirilmektedir". *Cesur Yeni Dünya*, baskı ve zorbalıkla ayakta kalan her iktidarın "benzer" insan tasarlamasına yönelik radikal bir eleştiridir.

Orwell ise *1984* ile Thomas More'un *Ütopya*'sını tersine çevirerek bir "karşı-ütopya" romanı yazmıştır. 1948'de yazdığı romanının tarihinin son iki rakamının yerini değiştirmiştir. Her şeyin devletin denetiminde olduğu, bellekten yoksun bırakılmış, her türlü muhalefetin yok edildiği bir toplum portresi çizmiştir. Romanı yazdığı 1948'de toplumun bağrında yatan olası tehlikeleri ortaya koyan yazar, ABD'li bir sendikacıya yazdığı bir mektupta, "Kitapta anlattığım toplumun bir gün gerçek olacağını söyleyemesem de ona benzer bir toplumun gerçek olacağına inandığımı söyleyebilirim" demiştir.

Roman bir "büyük gözaltı"yı anlatmaktadır. Özgürlüklerin tümüyle yok edildiği bu toplumda insanlar birer otomata dönüşmüştür. Geçmiş ustaca "düzeltilir", her an "Düşünce Polisi" ensenizdedir. Duvardaki "Büyük Birader", posterde bile gözünüzü üzerinizden ayırmamaktadır. Her eve yerleştirilmiş "tele-ekranlar", evinizin içinde bile sizi kontrol altında tutmaktadır. Söylediğiniz her an işitilebilir, karanlıkta olmadığınız sürece her hareketinizin görülebileceği varsayımı içgüdüsel bir alışkanlık haline bürünebilirdir.

Romanın geçtiği Okyanusya'da hayat, korku, kaygı ve tedirginlik altındadır. Winston, Okyanusya'da yaşamaktadır. Düşünce Polisi onu nasıl olsa yakalayacaktır. Yakalamalar hep gece yapılır, ansızın irkilerek uyanmak, hoyrat bir elin omzunuzu sarsması, gözlerinize tutulan ışıklar, yatağınızı çevreleyen acımasız yüzler, çoğu zaman ne yargılama olur ne de bir tutuklama raporu tutulmaktadır.[12]

Orwell'in romanda anlattığı Okyanusya, 2000'li yılların bugünlerindeki AKP Türkiye'sine çok benzemektedir. Okyanusya'daki Düşünce Polisi ve Türkiye'deki AKP-Cemaat polisi "ikiz kardeş" gibidir. AKP'nin yargı düzeninde insanlar yıllardır TEM polislerince izlenmekte, savcılar ve hakimlerce tutuklanmakta, dosyaları yıllarca gizli tutulmakta, delillerin açıklanması yılları almakta, bazı deliller, raporlar hiçbir zaman açıklanmamaktadır.

12. George Orwell, *1984*, Can Yayınları, Çev. Celal Üster, İstanbul, Temmuz 2013, 40. basım, s. 43.

AKP yargısı ve TEM polisinin tek delili var olup olmadıkları bile bilinmeyen "gizli tanık" adlı kişilerdir. Okyanusya'da ev içlerini bile gözaltında tutan tele-ekranlar vardır; AKP Türkiye'sinde ise kişilerin tüm hayatı, telefon ve ortam dinlemeleri adlı kontrol araçlarının gözetiminde sürmektedir. Sendika binaları, dernekler, spor kulüpleri, hastaneler, kahvehaneler, lokantalar ve hatta evler "mahremiyet hakkı" tanınmaksızın AKP tele-kulaklarının sınırsız ve yirmi dört saatlik kontrolü altında bulunmaktadır.

Tayyip Erdoğan; Türkiye'de Haziran 2013'te yaşanan Gezi Parkı direnişinin hemen öncesinde "İçki içen alkoliktir" tehdidiyle bireylerin özgürlük alanlarına ağır bir saldırı başlatmış, daha sonra ise "kızlı-erkekli öğrenci evleri" konusunu ortaya atarak "Gerekirse evlerin içine bile müdahale ederiz" tehdidini savurmuştur. Bu, Türkiye Cumhuriyeti tarihinin hiçbir döneminde görülmemiş bir totaliter baskı türüdür. İnsan henüz, AKP döneminde Huxley'in *Cesur Yeni Dünya*'sındaki gibi "Kuluçka Makinesi"nde üretilmese de giyimine, yiyeceğine, içeceğine, yaşadığı evin içine bile karışılarak ve baskı, takip, ihbar, fişleme ve cezai müeyyide tehdidi altına alınarak "şekillendirilmeye" çalışılmaktadır. Zamyatin'in, Huxley'in, Orwell'in resmettiği toplumsal düzen, Tayyip Erdoğan döneminde -nafile- kurulmak istenmektedir. Zamyatin, Huxley ve Orwell kurulacak tek tip toplumu "totalitarizm", Tayyip Erdoğan ise "dindar nesil", "dindar toplum" olarak adlandırmaktadır. Her ikisi de özü itibariyle aynıdır.

Akp'nin Fişlemede Seyir Defteri

AKP iktidara geldiği andan itibaren "geçmişle hesaplaşma", "vesayete son verme", "karanlıkları aydınlatma", "çetelerle mücadele" sloganları eşliğinde "yeni" ve "farklı" bir politik söylem kullanmıştır.

AKP toplumu ve devleti fişlemelerden arındırma mesajları vermiştir. AKP yetkilileri geçmişte tutulmuş, yüz binlerce kişinin hayatının karartmış fişlerin imha edileceği yönünde vaatlerde bulunmuştur. 1974-1982 arasında emniyet ve jandarma tarafından hazırlanmış 204 bin fişin 180 bin 569'unun "gereği kalmadığı", 21 bin 670'isinin de "hatalı olduğu" gerekçesiyle imha edileceği bildirilmiştir.[1] Bu tür rakamsal açıklamalar toplumda belli bir umuda yol açmıştır.

Ancak AKP'nin programının, mevcut rejimi "İslam devleti" kurmak amacıyla dönüşüme uğratmak olduğu kısa bir sürede görülmüştür. Polis, ordu, yargı, eğitim, sağlık, medya, üniversiteler, barolar, sendikalar vd. kurumlar demokratik bir dönüşüme uğratılmak bir kenara daha da geriye götürülmüş ve siyasal İslam'ın egemenliğini kurmak amaçlı revizyonlar gerçekleştirilmeye çalışılmıştır.

Emniyet başta olmak üzere yargı, eğitim, sağlık, medya, sendikalar vb. kurumlar Fethullah Gülen Cemaati ve diğer cemaatlerin kadrolarıyla doldurulmuştur. Ergenekon başta olmak üzere kumpas davalarla pek çok kamu görevlisi, bilim insanı, asker, yazar, sanatçı tutuklanmış, emekli edilmiş, terfi ettirilmemiş veya kamu kurumlarından uzaklaştırılmış, atılmıştır. Dinci faşist kadroların, "demokrasi" ve "şeffaflık" bir yana, tüm faaliyeti mevcut rejimin var olan kısmi demokratik yanlarının da tasfiyesi ve gerici bir din diktatörlüğü kurulması yönünde olmuştur.

1. "Fişlerde Büyük Temizlik", *Radikal*, 21.12.2004.

Mağdur Sayısında Patlama

İşkence, kötü muamele, fişleme, tutuklama, yargılama, cezalandırma vb. öteden beri tartışmalı tüm alanlarda hak ve özgürlükler daha geriye gitmiştir. Telefon, ortam ve özel hayatın dinlenmesi, izlenmesi ve takibi cumhuriyet tarihinde hiç görülmedik boyutlara ulaşmıştır.

Henüz iktidarının "emekleme" döneminde iken dahi AKP'nin bir başbakan yardımcısı, "MİT'in sadece 2005 yılında 531 bin 514 kişi hakkında rapor düzenleyerek ilgili kurumlara verdiğini" açıklamıştır.[2] AKP'nin sadece bir yıl içinde fişlediği insan sayısı, 1974-1982 arasındaki "iç savaşa sahne olmuş" Türkiye'de 8 yılda fişlenen insan sayısının üç katına yakındır.

Söylemindeki büyük iddialara karşı AKP'nin "kara listeci" pratiği kısa zamanda teşhir olmuş ve nihayet AKP Kahramanmaraş milletvekili Avni Doğan "Kırk yıldır kimin kızının başı örtülü, kimin çocuğu İmam Hatipli, hep fişlemişlerdir, şimdi de biz onları fişliyoruz" diyerek çıplak gerçeği "dürüstçe" ifade etmiştir.[3]

AKP eski fişleri imha etmek bir tarafa, bu fişleri karşı görüşteki tüm kesimlere karşı kullanmaktan dahi geri kalmamıştır. 12 Eylül 2010 tarihindeki anayasa referandumunda "adalet" ve "bağımsız yargı" vaatlerinde bulunan AKP, 12 Eylül 1980 askeri darbesiyle ordudan atılan "solcu" subayların haklarının iade edilmesi yönündeki talepleri "12 Eylül yönetiminin 31 yıl önce tuttuğu ve hâlâ saklanan fişleri" gerekçe göstererek reddetmiştir.[4]

Dinleme, izleme ve fişlemeleri iktidar aygıtının önemli bir silahı olarak kabul eden AKP'nin bu faaliyetlerin merkezi örgütü olan MİT'e ayırdığı bütçedeki istikrarlı yükseliş göze çarpmaktadır. MİT'in bütçesi 2010'da 523 milyon TL iken, 2011'de 665 milyon, 2012'de 751 milyon, 2013'de ise 995 milyon TL olarak belirlenmiştir. 2014 için ise öngörülen MİT bütçesinin 1 milyar 58 milyon TL'yi geçeceği açıklanmıştır. "Kamuda tasarruf" lafını dilinden düşürmeyen AKP dinleme ve takip gereçlerinin bütçesini her yıl yükseltmektedir. Düzenleyici ve denetleyici kurumların toplam bütçesinin 2/3'ünü oluşturan TİB'e bağlı Bilgi Teknolo-

2. "MİT 531 bin Kişiyi Araştırdı", *Cumhuriyet*, 18.03.2006.
3. *Güneş*, 21.02.2010.
4. "Mağdura Solcu Ayrımı", *Cumhuriyet*, 12.09.2011.

jileri ve İletişim Kurumu'nun (BTK) 2014 yılında 1 milyar 785 milyon 700 bin TL olan ödeneğinin 2016 yılında 2 milyar TL'ye ulaşacağı tahmin edilmektedir.[5]

AKP, devlette kadrolaşma ve "parti-devlet" inşası uğruna kararlı adımlar atarken istihbarat ve terörle mücadele şubesi raporlarına dayanarak işlemler yapmıştır. Hukuk kuralları, her kişi için mahkeme kararı ve adli sicil kaydı (sabıka kaydı) belgelerine bakılarak işlem tesisini şart koşarken, AKP kendi amacına uygun kadrolar ihdas etmek hedefine uyan yasadışı uygulamaların mimarı olmuştur. Sözgelimi, Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'ne alınacak polisleri seçen komisyon, hükümetin zihniyetine uygun olmayan başvuruları elemek için adli sicil kaydına (sabıkasızlık belgesi) değil, "istihbarat raporlarına" bakarak kararlar vermiştir.[6] Kuralsızlık ve keyfilik, AKP döneminde "kural" haline gelmiştir.

AKP kendisinden önceki hükümetlerin fişleme konusundaki araç ve yöntemlerini geliştirmiş, teknolojik ve dijital bir devrimle en yüksek noktaya ulaştırmıştır. İnsanlardan rızaları olmasa bile, kan, saç, tükürük, damar ve avuç içi izi, cinsel salgı alınmasını yasallaştırarak "genetik fişlemeyi" icat eden parti AKP'dir. 2014 yılı için Emniyet Genel Müdürlüğü çatısı altında kişilerden biyolojik örnekler alarak süresiz olarak saklayacak bir "Ulusal DNA Veri Bankası" kurmayı planlamaktadır.

AKP fişlemeyi dijitalleştirerek tüm insanların "otomatik olarak" fişlenmesine de fiili olanak sağlamıştır. Bilgi Teknolojileri İletişim Kurulu tarafından 18 Temmuz 2013'te alınan bir kararla, mahkeme hükmü olmaksızın Türkiye'deki tüm internet, yazılı, sözlü, görüntülü iletişim trafiğini izlemeye gidilmiştir. İletişim trafiğini BİT'e iletmeyen işletmelerin ise yetkisinin iptaline karar verileceği adeta bir tehdit olarak kamuoyuna ve taraflara bildirilmiştir.[7]

Fişleme Aktörlerinde Genişleme ve Artış

AKP aldatıcı söylemlerinin tersine fişleme aktörlerini, mekânlarını, yöntemlerini, mevzuatını derinleştirmiş ve yoğunlaştırmıştır. Fişleme aktörleri gibi mağdurları da çoğalmıştır. Fişleme sadece Türkiye'de değil, yurtdışına da yayılmıştır. Evvelden

5. "Bütçenin Aslan Payı Dinlemelere Ayrıldı", *Cumhuriyet*, 27.10.2013.
6. "Polis Adaylarını Fiş Raporlarıyla Eledik", *Radikal*, 14.07.2012.
7. *Cumhuriyet*, 13.10.2013.

emniyet, jandarma ve MİT aracılığıyla yapılan takip ve izlemeler, artık neredeyse tüm kamu kurumları tarafından yapılan "rutin" bir faaliyete dönüşmüştür. Fişleme sadece siyasi faaliyetler ve muhalif kişilerle sınırlı olmaktan da çıkmıştır. Başbakanlık, bakanlıklar, MİT, emniyet, nüfus müdürlükleri, jandarma, BTK, üniversite rektörlükleri, TBMM, muhtarlıklar, SGK, okullar, başkonsolosluklar, THK, öğrenci yurtları, vergi daireleri, HSYK, valilikler, kaymakamlıklar, milli eğitim müdürlükleri, TÜBİTAK, başsavcılıklar, Türk Tarih Kurumu (TTK), müftülükler, YÖK, hastaneler, özel güvenlik, TTNET gibi örgütler fişlemenin başlıca aktörleri olmuştur. Hükümete bağlı kamu kurumları dışında kamu görevlileri de "bireysel fişlemeler" yapmıştır. "Yasadışı" organizasyonlardan İBDA-C ve KCK'nin bile fişleme yaptığı iddiaları ortaya atılmıştır. AKP ile siyasi ortam fişleme "bereketi" yaşamıştır.

AKP'nin fişleme faaliyetlerinin mağdurları ise başta sol, sosyalist ve muhalifler olmak üzere hemen her kesimden yurttaşlardır. Fişlemenin kurbanları içinde din, mezhep, sınıf, milliyet, köken, inanç, politik görüş, ideoloji hususlarında kendisine karşı olan kesimler dikkati çekmekte, mağdurlarda "yaş sınırı" ise neredeyse bulunmamaktadır. AKP, henüz "doğmadan önce" ana karnında olanı ve seksenine merdiven dayamış yaşlıyı dahi fişlemektedir. Kamuda çalışan memurlar, gözaltına alınanlar, öğrenciler, yüksek bürokratlar, "oruç tutmayanlar", gazeteler ve gazeteciler, konsolosluk çalışanları, gurbetçiler, öğrenci yurtlarına kayıt yaptıranlar, Aleviler, komünistler, "aşırı solcular", avukatlar, sendikalar, meslek odaları, doktorlar, cemevleri, "dedeler", akademisyenler, hakim ve savcı adayları, "suç işlemeye eğilimli çocuklar", "hapisten çıkanlar", "içki satılan yerler", "içki içen kişiler", "İslam dinine göre ibadet etmeyenler", KESK grevine katılanlar, "Başbakan Erdoğan'ın komşuları", "4+4+4'e karşı çıkan ilköğretim öğrencileri", "ÇYDD'ye burs verenler ve ÇYDD'den burs alanlar", dershane öğrencileri, Düzce'deki yöneticiler, işadamları ve öğretmenler, Hozat'ta yaşayan her yurttaş, Iğdır'da yaşayan Caferiler ve Kürtler, CHP milletvekilleri, polis adayları, internet kullanıcıları, "yeni doğan bebekler", Çorum'daki Alevi köyleri, Gezi Parkı eylemlerine katılanlar, "Gezi Parkı için *tweet* atanlar", stadyumlardaki taraftar grupları, MHP milletvekilleri fişlemelere konu olan "bazı" kesimleri oluşturmaktadır.

AKP'nin fişleme yöntemleri ise geleneksel telefon dinleme, fotoğraflama, kamera kaydı, nüfus kayıtlarında vukuat kısmına kayıt düşme, raporlama, muhtarlardan konut ve kimlik bilgileri alma, listeleme, biyografik bilgi formu hazırlatma, gizli soruşturma, parmak izi, anket, kişilik testi düzenlemenin yanı sıra, "modern" ve "yeni" olan banka hesapları ve kredi kartı hareketlerini izleme, genetik fişleme, okullarda "teröre karşı" komiteler kurma, ortam dinlemesi, MOBESE izlemesi, statta elektronik biletle maç seyircisini izleme, e-kimlik, vergi numarası ve kimlik numarası verme, cep telefonları sinyallerinden yer tespiti, gizli soruşturmacı, gizli tanık kullanma vd. yöntemler olarak görünmektedir.

AKP döneminde anket, başbakanlığın, bakanlıkların, araştırma merkezlerinin yaptırdığı "bilimsel araştırmalar"dan üniversiteye kayıt işlemine, hastaneye tedavi için başvuru yapmaktan herhangi bir iş isteğine dek her alanda yaygınlaşmış ve fişlemenin en pratik yollarından biri haline gelmiştir. Anketlerde kimlik numarasından siyasi ve ideolojik dünya görüşüne, mezhepten hangi partiye üye olduğuna, hangi TV ve gazeteyi beğendiğinden Gezi Parkı eylemlerine nasıl baktığına, namaz kılıp kılmadığından Allah'a inanıp inanmadığına dek ayrıntılı hususlar sorulmakta ve kişi teferruatlı olarak fişlenmektedir. En son Başbakanlık İdareyi Geliştirme Başkanlığı'nın yürüttüğü Kamu Memnuniyet Anketi'nde sorulan "Ad, soyad ve TC kimlik numarası"nın alınarak özel olarak şifrelendiği farklı karakterlere dönüştürülerek başbakanlığın veri tabanında tutulduğu AKP temsilcilerince itiraf edilmiştir.[8]

> Kamu Memnuniyet Anketi kapsamında vatandaşların T.C. Kimlik Numaraları kesinlikle veri tabanında tutulmamaktadır. Bunun yerine, sisteme girilen T.C. Kimlik Numaraları özel olarak şifrelenerek farklı karakterlere dönüştürülerek veri tabanında tutulmaktadır. Ancak, söz konusu şifreleme nedeniyle T.C. Kimlik Numarasının hiçbir gerçek kişi (Veri tabanı yöneticisi dahil) tarafından anlaşılması mümkün olmayıp teknik olarak tespit edilmesi de mümkün değildir. Bu nedenle vatandaşların fişlendiği veya takip edildiği şeklinde kaygılar taşıması hem pratik açıdan hem de teknik açıdan kesinlikle doğru değildir.

8. TBMM'de Başbakan Tayyip Erdoğan'a sorulan 7/33109 sayılı önergeye yardımcısı B. Bozdağ tarafından verilen 25.11.2013 gün ve 64443507-1750 sayılı cevap.

Damardan Fişleme

Sağlık alanında AKP kimi düzenlemelerle kişilerin en mahrem bilgilerine ulaşma ve onları tanıyarak fişleme imkânları elde etmiştir. "Güvenlik", "daha verimli bir sağlık hizmeti" vb. parlak söylemler eşliğinde yürürlüğe sokulan uygulamalarla kimlik, adres, iletişim bilgileri, sağlık geçmişi, özürlülük durumu, ailenin kan grubu, medeni hal, hamilelik testleri, alkol kullanımı, meslek, öğrenim durumu, tıbbi tetkik sonuçları, kadınların doğum ve düşükleri, kürtaj, aile planlaması ve gebelik testleri alanlarındaki bilgiler Sağlık Bakanlığı tarafından "Sağlık Net" adlı programla Yaz 2013'ten beri hastanelerden toplanmaya başlanmıştır. Burada özellikle kürtaj, alkol alışkanlığı ve gebelik konularının öğrenilmeye çalışılması dikkat çekicidir. AKP en çok kadını dönüştürmeye, kadın üzerinden ise yeni bir toplum kurmayı amaçlamaktadır. Anayasa Mahkemesi, 663 sayılı KHK'nin "hasta fişlemesi" ile ilgili maddesini iptal ettiği halde Sağlık Bakanlığı fişlemeye devam etmektedir.

AKP'nin "genetik fişleme" yöntemleri içerisinde en basit ve etkili olanı, 1 Aralık 2013'te yürürlüğe giren ve "damardan fişleme" olarak nitelendirilen uygulamasıdır. Artık SGK ile anlaşmalı kamu veya özel hastanelere veya kliniklere tedavi veya muayene için gidecek herkesin özel bir cihaza damar ve avuç içi izi alınarak kimliği kaydedilecektir. Bu öylesine sıkı bir kişilik tanımlamasıdır ki, nüfus cüzdanı veya TC Kimlik numarası bile gereksiz hale gelmekte, deyim yerindeyse tarihe karışmaktadır. "Güvenlik" gerekçesiyle başlatılan bu uygulama özel hayata ve sağlıkta mahremiyet hakkına aykırı ve kişilerin rızasını içermemesi nedeniyle özel hayata kaba ve açık bir müdahaledir. Polis bile kişilerin parmak izini, ancak "suç işlediği" iddiasıyla ve mahkeme kararıyla alabilmektedir. Kişisel sağlık verilerinin hangi amaçlar için toplanabileceği, kimlerce ve hangi güvenlik koşullarında saklanabileceği, kimlerle paylaşılabileceği yasal olarak belirlenmeden böyle bir uygulama başlatılması hukuk dışıdır. Bu uygulama uluslararası sağlık etik ilkelerine de açık bir aykırılık oluşturmaktadır. Nitekim Türk Tabipler Birliği, Türkiye Diş Hekimleri Birliği, Türkiye Eczacılar Birliği ve Türkiye Barolar Birliği biyometrik verileri toplayan söz konusu uygulamayı "bir çeşit fişleme olarak" nitelemiştir.

AKP rejiminde 1978 yılında Maraş Katliamı öncesinde Alevilerin evlerine çarpı işareti konulması gibi "eski" ve iyi bilinen

"ilkel" bir "Nazi yöntemi" yeniden ve çok yaygın şekilde gündeme gelmiştir. Bugüne kadar hiç bilinmeyen "gizli tanıklık" AKP fişlemelerinde çok etkin kullanılan "yeni" bir yöntemdir. Savcı, polis, MİT ajanı, PKK itirafçısı vb. "mesleklerden" gelen "gizli tanıklar" birebir insan takip ederek elde ettikleri veya uydurmaca soyut bilgileri özellikle ceza soruşturmalarında yoğun olarak kullanmaktadırlar. Son 5-6 yılın en önemli davaları gizli tanık ifadeleriyle açılmakta ve mahkûmiyet kararlarıyla sonuçlanmaktadır. Gizli tanık bugün sadece bir fişleme yöntemi de değil, "yargılama süjesi" durumundadır. Gizli tanıklar, Ergenekon'dan KCK'ya, sol örgütlerden öğrenci tutuklamalarına, sendika operasyonlarından ÇHD'li avukatlara dek tüm siyasi operasyonların ilk aşamada "fişleyicisi" ve nihayet AKP dava ve yargılama rejiminin vazgeçilmez bir parçasıdır.

AKP, din diktatörlüğünün zaferi uğruna güçlü kesimleri olduğu gibi sıradan insanları da hedefe koymuştur. Hukuksuzluk ve keyfilik herkese "eşit" uygulanmaktadır. Generaller, subaylar, yargı görevlileri izlenen ve fişlenen önemli kesimlerden birisidir. AKP'nin Adalet Bakanı "Staj yapan hakim ve savcı adaylarının kumara, içkiye düşkünlüğü, giyimiyle ilgili gizli fişler hazırladıklarını" bir konuşmasında itiraf etmiştir.[9] AKP'nin bir milletvekili ise "suçlulukla mücadele" adına Emniyet Genel Müdürü'ne "hapisten çıkanların mahalle halkına anons edilmesini" önerebilmiştir.[10]

AKP iktidarında tek tek bireyler fişlendiği gibi mahalleler, köyler, ilçeler, aşiretler, mezralar da fişlemeye konu olmuştur. Ergenekon adlı siyasi operasyondan yıllarca tutuklu kalan Profesör Doktor Fatih Hilmioğlu'nu YÖK'ün daha evvelden "annesi Alevi" diye fişlediği ortaya çıkmıştır.[11] AKP yeni doğan bebek için hazırlanan tarama testi formunda bebeğin "dinini" ve "evlilik dışı olup olmadığını" öğrenmeye çalışmaktadır. AKP, en çok dinsel ve inançsal bir hedefle çeşitli grupları fişlemiştir. Toplumu İslamileştirme projesine engel oluşturabilecek tüm kesimler topyekûn olarak AKP'nin hedefinde olmuştur. Iğdır'da "Diyanet'in camilerine gitmeyen" binlerce Caferi yurttaş, AKP'nin ilgi alanına işte bu yüzden girmiştir. Iğdır Müftüsü'nün ve valisinin hazırladığı

9. "Hakim ve Savcı Adaylarını Fişliyoruz", *Hürriyet*, 02.01.2011.
10. "İlginç bir Teklif", *Vatan*, 10.04.2010.
11. "Mezhep Fişlemesi", *Milliyet*, 12.01.2013.

iki sayfalık "gizli" raporun sebebi budur. Çorum'da jandarmanın "Köylerin Demografik Yapı Çizelgesi" düzenleyerek Alevi köylerini "örgütü destekleyen", "arka çıkan", "yardımcı olan" şeklinde "mezhebi fişlemeyle" kategorize etmesi yine bu projeyle bağlantılıdır. Hozat'ta tüm ilçe halkı, özellikle "ideolojik ve siyasi eğilimleri", kurum müdürlerinden dağdaki arıcıya, belediye başkanından köy muhtarına kadar emniyet binalarında saklanan "biyografik bilgi formu"na kaydedilmiştir. AKP açıkça görüldüğü gibi münferiden ama esasen "kitlesel fişleme" yapan bir partidir. Hedef aldığı kesimleri "suç işlenmesi için icra hareketleri" gibi başlangıç niteliğinde herhangi bir fiilleri olmasa da "potansiyel tehdit" değerlendirmesi yaparak fişlemektedir.

Başından beri bir gericiler koalisyonu olan AKP'nin nihayet "büyük ortağı" olan Fethullah Gülen Cemaatini de fişlediği yönünde belgeler ortaya çıkmıştır. "İrticayla Mücadele Planı" adlı "ıslak imzalı" belge nedeniyle yıllarca ülke gündemini belirleyen ve bu yolla ordu mensuplarının terfilerini engelleyen, emekli eden, tutuklatan ve ağır cezalara çarptıran Tayyip Erdoğan başta olmak üzere AKP'nin önde gelen yetkililerinin 2004 yılında aynı "eylem planlarına" imza attığı kanıtlanmıştır. Dursun Çiçek ve diğer pek çok subayı "Dindar insanları fişliyorlar" iddiasıyla tutuklatan AKP'nin, cemaatin dershanelerini, yurtlarını, okullarını izlediği, kaymakam adayları içinde "cemaate yakın olanlar" adlı listeler oluşturarak insanları fişlettiği görülmüştür. Üstelik bu fişlemelerden Hizbullahçılar, Süleymancılar, Nurcular başta olmak üzere diğer cemaatlerin ve elbette "kadim nefret nesnesi" Alevilerin de nasibini aldığı anlaşılmıştır.[12]

AKP'nin fişlerinden şikâyet eden Gülen Cemaati'nin fişlemeler, iftiralar, sahte deliller uydurma, uzun tutukluluk ve ağır hapis cezaları verdirme konusundaki pratiği AKP'den farklı değildir. Hatta cemaat üyesi "F Tipi polislerin" birkaç yıl evvel 81 şehirde görev yapan "kendi meslektaşlarını" fişlediği de bilinmektedir. Bu fişlemeleri ortaya çıkaran gazeteci Ahmet Şık ve Nedim Şener'in bir yılı aşkın içeride yatırılarak yine bu karanlık cemaat çevrelerince "Ergenekon terör örgütü üyesi" olarak damgalandığı da hatırlardadır. Cemaat tarafından *Excel* tablosu hazırlanarak fişlenen polislerin kimlikleri, sicil numaraları, görev yerleri, bağlı bulundukları birim ve diğer mesleki bilgilerinin yanı sıra Cemaatle

12. *Taraf*, 01.12.2013.

ilişkileri 1'den 15'e kadar rakamlarla derecelendirilmiştir. Polislerin adlarının karşısında "Namaz kılar", "Oruç tutmaz", "sosyal demokrat", "Cuma kılar", "*Sızıntı* okur", "Bizim dershanelerde kalmış İstanbul'dayken" gibi yorumlar yer almaktadır. Bu fişleme dosyasını Ankara Savcılığı'na teslim eden ve şikâyette bulunan eski cemaatçi ve itirafçı işkenceci polis şefi Hanefi Avcı, önce onlarca soruşturmayla itibarsızlaştırılmış; sonra ise "Devrimci Karargâh" adlı sol örgüte üye olmaktan 15 yıl ceza almıştır.[13]

1	155	H	O	ilg.	değer.ilgilenilmiş hiz.hak.fazla bil.yo.arkadaşlar birkaç defa program yaptı.namaz aksatarak kılar	4.BİRLİK	Hassas Böl.Kor.Şb.Müd.	ANKARA-ALTINDAĞ	Adliye Polis Karakol Amirliği
2	166	M	K	bil.	efendi birisi ilgilenebilir	4.BİRLİK	Hassas Böl.Kor.Şb.Müd.	ANKARA-ALTINDAĞ	Anafartala- Polis Karakol Amirliği
3	231	Y	T	bil.	Cuma kılar oruç tuttar ilgilenebilir	4.BİRLİK	Hassas Böl.Kor.Şb.Müd.	ANKARA-ALTINDAĞ	Anafartalar Polis Karakol Amirliği
4	253	M	E	3	namaz kılar dersimize gelir gider eşi çalışıyor bizi bilir.him.var.k sim.tlf:546 92	4.BİRLİK	Hassas Böl.Kor.Şb.Müd.	ANKARA	Asayiş Şube Müdürlüğü
5	181	Y	M	5	dcr.him.vbr.	4.BİRLİK	Hassas Böl.Kor.Şb.Müd.	ANKARA	Esenboğa Havalimanı Şube Müdürlüğü
6	192	M H	K	1	dersten aksatarak gelir örg him yok bizi sever namazlarını kılar	4.BİRLİK	Hassas Böl.Kor.Şb.Müd.	ANKARA-ALTINDAĞ	Merkez Polis Karakol Amirliği
7	253	S	A	ilg.	bizi bilir kaçar ilgilenirse kazanılabilir	4.BİRLİK	Hassas Böl.Kor.Şb.Müd.	ANKARA-ALTINDAĞ	Seğmenler Polis Karakol Amirliği
8	208	C	Y	thlk.	cumhura gitmez maddiyata önem verir ağzı bozuk kavgayla atılarlar ilgilenilmiyor kumar oynar çok sinsi menfaatçi	4.BİRLİK	Hassas Böl.Kor.Şb.Müd.	ANKARA-KEÇİÖREN	Şehit Erkan Aldanan Polis Karakol Amirliği
9	255	Z	Y	ilg.	bizi bilir dersteve bahçeşehirle gelmiyor efendi aile ziyaretleriyle kazanılabilir	KAPI KRK.	Hassas Böl.Kor.Şb.Müd.	ANKARA-KEÇİÖREN	100.Yıl Polis Karakol Amirliği
10	202	A	A			KAPI KRK.	Hassas Böl.Kor.Şb.Müd.	ANKARA-ALTINDAĞ	Adliye Polis Karakol Amirliği
11	252	H	B	ilg.	bizi biliyor dersleri geldi gitti daha sonra gelmeyeceğini beyan edip çeşitli bahaneler uydurdu ilgilenilebilir	KAPI KRK.	Hassas Böl.Kor.Şb.Müd.	ANKARA-ALTINDAĞ	Adliye Polis Karakol Amirliği

Fişlemelerin yaygın, sistemli ve kitlesel niteliği ve yakınmaların ayyuka çıkması karşısında hiçbir kamu görevlisine soruşturma açılmamış, AKP tarafından dizayn edilmiş yargı mağdurların değil, "fişleyenlerin" destekçiliğine soyunmuştur. MİT tarafından 2013 içinde fişlenen kimi CHP'li işadamları ve milletvekillerinin kişilik hakları ihlal edildiği halde AKP yargısı hukuku hiçe sayarak mağdurları hedef almış ve MİT'e adeta destek olmuştur. İşadamı ve milletvekili gibi "güçlü" kesimlerin fişlenmesinin yankıları sürer ve tepkiler artarken, Ankara 2. Sulh Ceza Mahkemesi fişlemeyi haberleştiren gazetenin haberlerine "yayın yasağı" getir-

13. Ahmet Şık, *Pusu: Devletin Yeni Sahipleri*, Postacı Yayınevi, İstanbul, Temmuz 2012, 1. basım, s. 23-24.

miştir.[14] Bu demokratik bir ülkede asla görülemeyecek bir yargı kararıdır.

Nihayet "tarihle hesaplaşma", "karanlıkları aydınlatma", "toplumun normalleşmesi" vb. söylemleri çokça kullanan AKP'nin Ermeni yurttaşların vukuatlı nüfus kayıtlarına 2013 yılı içinde dahi "soy kodu" yazdırdığı ortaya çıkmıştır. Türkiye yurttaşı Ermenilerin kodunun "2" olduğu basına yansıyan bilgiler arasındadır. Din değiştirerek Müslüman olmuş Ermenilerin nüfus kâğıtlarına "kimliklerinin anlaşılmasını sağlamak" adına özel damga vurulması, doğrusu fişleme örnekleri arasında "özel" bir yer almıştır.

14. "Mahkemeden MİT'in Fişleme Haberlerine Yayın Yasağı", *Zaman*, 16.06.2013.

Toplu Fişleme

AKP döneminde etnik ve özellikle dini fişlemeler, siyasi görüşleri sebebiyle listelenenler kitlesellik kazanmış, kimi rastlantısal olaylar sonucu bu durum açığa çıkmıştır. Hepsi de "çok gizli" olan bu fişlemeler ve AKP yetkililerinin tavrı ibret vericidir.

Bir kişinin yanı sıra bir bölgeyi de "potansiyel tehdit" olarak gören AKP yönetimindeki Türkiye'de mezralar ve köyler değil, iller ve ilçeler fişlenebilmiştir. Bu yerleşim yerleri için hazırlanan gizli belgelerde bir toplumun tarihsel ve ulusal özellikleriyle kazandığı dinsel ve etnik kültürü hedefe konulmuştur. "Yeni Türkiye" projesine uygun insan yaratmak için "toplu fişleme" gerçekleştirilmiştir.

Hozat

Kasım 2012'de Tunceli'nin Hozat ilçesinde yaşayan yurttaşların yediden yetmişe fişlendiği ortaya çıkmıştır. Bir gazetede çıkan haberde, Hozat'ta yüzlerce insanın fişlendiği belirtilerek bazı fiş örneklerinin de savcıya teslim edildiği belirlenmiştir.[1] Bu, belki de Türkiye siyasi tarihinde tesadüfen de olsa ortaya çıkmış en büyük ve toplu fişleme vakasıdır.

Emniyet bilgisayarlarından çıkma, fotoğraf, fiziki tasvir, "siyasi ve ideolojik durum" şeklindeki bölümlerinden oluşan yüzlerce "biyografik bilgi fişi" bir gazetecinin ele geçirmesiyle kamuoyunun gündemine girmiştir. Bu fişlerin hepsinin "gizli" olduğu ve muhtemelen "içeriden sızdırılarak" açığa çıktığı kısa sürede anlaşılmıştır. Haberlerin yayınlanmasından sonra Emniyet'e bağlı Terörle Mücadele Şubesi'nde (TEM) yapılan aramalarda "şifre ile girilen" bir bilgisayarın "harici belleğinde" kayıtlı fişler açığa çıkmıştır. Bu *harddisk*te kayıtlı tüm fişlerin yazılma, güncellenme ve

1. "Tunceli'de Fişleme Skandalı", Ferit Demir, *Hürriyet*, 16 Kasım 2012.

yeniden kaydedilme zamanının mesai saatleri içi olması da çok anlamlıdır. Fişlerin saklı olduğu yasadışı belleğin 1 terabaytlık olması da önemlidir. Zira bu kadar büyük ölçekte bir taşınılabilir belleğin kişisel kullanım için satın alınmış olamayacağı, devletin geniş çaptaki faaliyetleri için düşünüldüğü açıktır. Harici belleği içeren *harddisk*in emniyetin resmi envanterinde bulunmaması da yasadışılık ve fişlemeyi kanıtlayan başka bir bulgudur. Yüzyıllar boyunca fişlemeler hep "gizli örgüt" eliyle ve "gizlilik" temelinde gerçekleşmiştir.

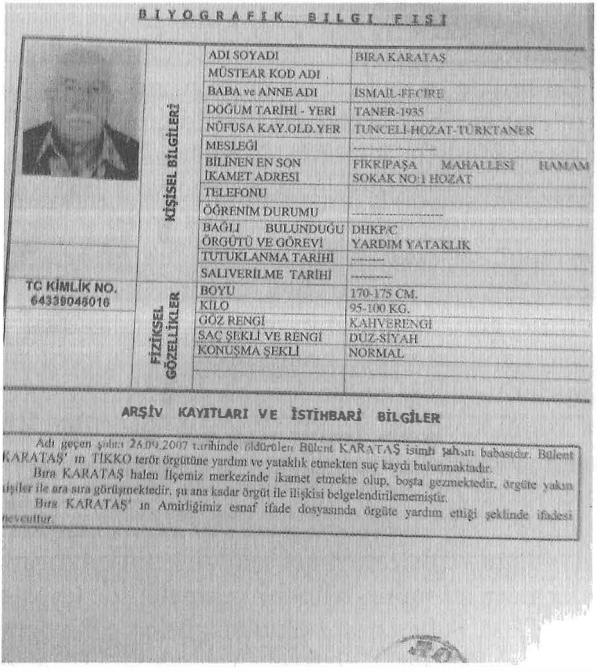
Basında yer alan haberler karşısında Hozat Emniyet Müdürlüğü binasında incelemelerde bulunan İçişleri Bakanlığı müfettişleri tarafından hazırlanan "Ön İnceleme Raporu"nda, "söz konusu fişleme iddiasına ilişkin bilgilerin Polis Vazife ve Selahiyetleri Kanunu'nun 7. maddesinde öngörülen türde yasal bir bilgi toplama faaliyeti olmadığı, ilgili madde gereğince bilgi toplama faaliyetlerinin yasalara uygun yapılmaması veya toplanan bilgilerin yasalara uygun muhafaza edilmemesi halinde bu bilgileri toplayan ve kaydını tutan kişilerin suç işlemiş olduğunu ve haklarında Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 135. maddesine göre adli soruşturmanın açıldığı" tespitlerine yer verilmiştir.

Öte yandan fişler üzerinde incelemelerde bulunan Jandarma Kriminal Dairesi de 14 sayfalık bir rapor hazırlamıştır. Şifreli bazı kelimelerin emniyet bilgisayarında yer aldığını tespit eden rapor, fişlemeyi tespit etmiştir. Raporda, "Anahtar kelime arama deney metodu kullanarak sabit disklerin mevcut ve silinmiş alanlarından tespit edilen dosyalarda ilgi C'de belirtilen müstear, salıverilme, göz rengi, saç şekli, biyografi bilgi fişi, biyografi bilgi formu, sempati, temayül, kanaat, boy, işbirlikçi, yataklık, eylemler, değerlendirme, görüşü, müzahir, mezhep, yandaş, zaaf ve biyografi kelimeleri aratılmış olup arama sonucunda içeriğinde bahse konu kelimelerin geçtiği metin içerikli dosyalar 'Anahtar Kelime Sonuçları' isimli klasörler altında tablo 1'de belirtilen lahikalarda sunulmuştur" değerlendirmelerine yer verilmiştir. Aranan kelimelerin neredeyse hepsinin kişilerin siyasi, dini, felsefi görüşleri, fiziki özellikleri, hal-hareketleri, karakter ve özel hayata dair hususiyetleri olduğu ve fişlemeyi net şekilde kanıtladığı anlaşılmaktadır. Jandarmaya ait rapor "silinen" kelimeleri de tespit etmiştir.

Emniyet TEM Şubesi'nde bulunan yüzlerce Biyografik Bilgi Fişi'nde "Kişisel Bilgiler", "Fiziksel Özellikler", "TC Kimlik Numarası", "Arşiv Kayıtları ve İstihbari Bilgiler" adlı bölümler yer

almaktadır. Sol üst köşede vesikalık fotoğrafı olan Bıra Karataş'ın "Bağlı Bulunduğu Örgütü" bölümünün karşısında "DHKP/C", "Görevi" kısmının karşısında ise "yardım yataklık" yazmaktadır. Adresi, anne-baba adı, doğum tarihi ve yeri, köyü kutucuklarının karşısında yer alan veriler, Bıra Karataş'ın "kişisel tarihini" ve "geçmişini" tanıtmaktadır. "Fiziksel Özellikler" bölümünde ise ayrıntılı bir "biyolojik tasvir" yer almaktadır. Boyu, 1.70-1.75 cm; kilosu, 95-100 kg; göz rengi, kahverengi; saç şekli ve rengi, düz siyah; konuşma şekli, normal olarak not edilmiştir. Fişin fotoğraflı ve fiziksel özellikleri de içermesi günlük hayat içinde de takip altında olduğunu kanıtlamaktadır.

"Arşiv kayıtları ve istihbari bilgiler" adlı bölümde yazılanlar ise daha ağır, tutarsız ve çelişkilidir. Öncelikle oğlu Bülent'in 2007'de öldürüldüğü ve "TİKKO'dan suç kaydının olduğu" belirtilmiştir. Karataş'ın "boşta gezdiği, örgüte yakın kişilerle zaman zaman görüştüğü, örgütle şu ana kadar ilişkisinin belgelenemediği" belirtilmiştir. Fişin sonunda ise "Amirliğimiz esnaf ifade dosyasında örgüte yardım ettiği belirtilmiştir" ibaresi yer almaktadır.

BİYOGRAFİK BİLGİ FİŞİ

KİŞİSEL BİLGİLERİ	ADI SOYADI	BIRA KARATAŞ
	MÜSTEAR KOD ADI	
	BABA ve ANNE ADI	İSMAİL-FECİRE
	DOĞUM TARİHİ - YERİ	TANER-1935
	NÜFUSA KAY.OLD.YER	TUNCELİ-HOZAT-TÜRKTANER
	MESLEĞİ	----------
	BİLİNEN EN SON İKAMET ADRESİ	FIKRIPAŞA MAHALLESİ HAMAM SOKAK NO:1 HOZAT
	TELEFONU	
	ÖĞRENİM DURUMU	----------
	BAĞLI BULUNDUĞU ÖRGÜTÜ VE GÖREVİ	DHKP/C YARDIM YATAKLIK
	TUTUKLANMA TARİHİ	----------
	SALIVERİLME TARİHİ	----------
TC KİMLİK NO. 64339046016		
FİZİKSEL GÖZELLİKLER	BOYU	170-175 CM.
	KİLO	95-100 KG.
	GÖZ RENGİ	KAHVERENGİ
	SAÇ ŞEKLİ VE RENGİ	DÜZ-SİYAH
	KONUŞMA ŞEKLİ	NORMAL

ARŞİV KAYITLARI VE İSTİHBARİ BİLGİLER

Adı geçen şahıs 26.09.2007 tarihinde öldürülen Bülent KARATAŞ isimli şahsın babasıdır. Bülent KARATAŞ' ın TİKKO terör örgütüne yardım ve yataklık etmekten suç kaydı bulunmaktadır.

Bıra KARATAŞ halen İlçemiz merkezinde ikamet etmekte olup, boşta gezmektedir, örgüte yakın kişiler ile ara sıra görüşmektedir, şu ana kadar örgüt ile ilişkisi belgelendirilememiştir.

Bıra KARATAŞ' ın Amirliğimiz esnaf ifade dosyasında örgüte yardım ettiği şeklinde ifadesi mevcuttur.

Bıra Karataş'la ilgili tutulan bu fiş, AKP'nin yurttaşa bakışını somut olarak ortaya koyan çok net bir resmi belgedir. Hakkında dava bile açılmamış 79 yaşındaki bir kişi için yazılanlar bölgede yaşayan insanların hiçbir kanıt olmaksızın "terörist" olarak damgalandığını göstermektedir. Fiş bir yandan "DHKP-C örgütü yandaşı" damgası vururken, öte yandan "örgütle ilişkisi belgelenememiştir" değerlendirmesini içeriyor. Fişte oğul Bülent Karataş'a dair verilen yanlış veya gerçek dışı bilgiler de Karataş hakkındaki "suçlu" veya "terörist" algısını kuvvetlendirmeye yöneliktir. Bu tavır, en hafifinden masumiyet karinesine ve suç ve cezaların şahsiliğine aykırıdır.

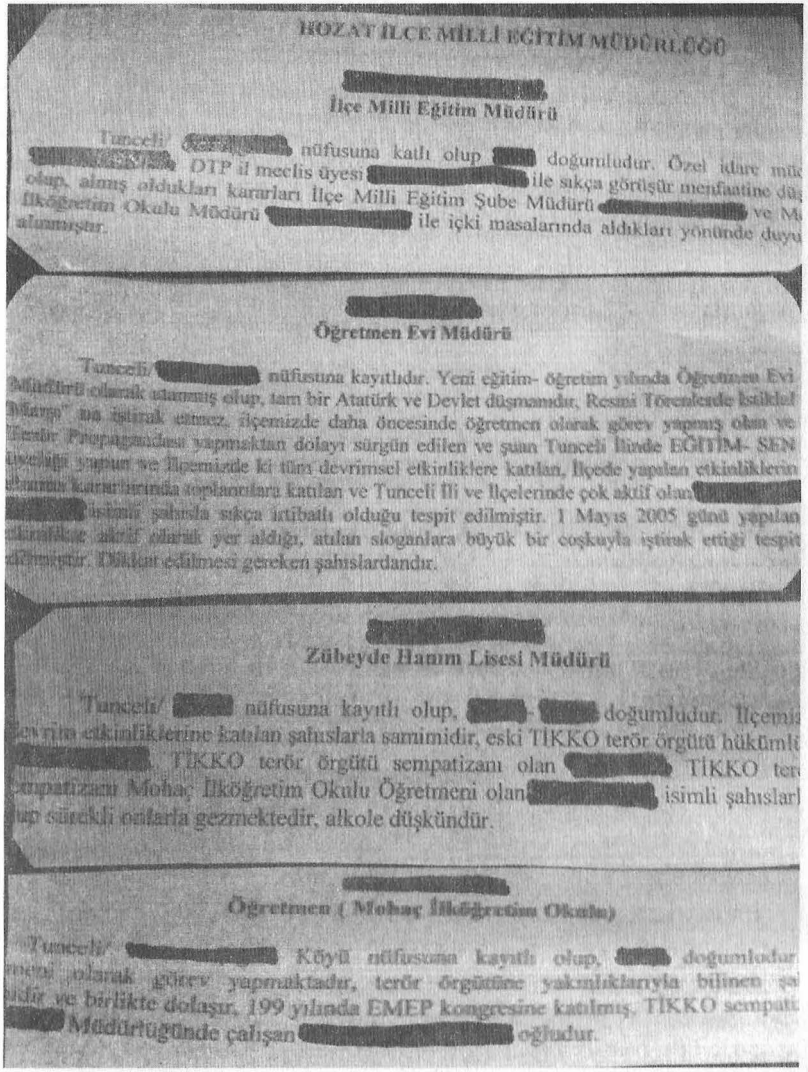
Öte yandan Karataş'a ait bu fiş, emniyet görevlileri tarafından "meslek gruplarına göre" fişleme yapıldığını da kanıtlamaktadır. İlçe emniyet amirliğinde "esnaf dosyası" adlı ayrı bir fişleme klasörü bulunduğu fişin sonunda yer alan cümlede belirtilmektedir. Gençlik, kadınlar, köylüler, siyasi partiler, sendikalar, dernekler gibi alanlarda ayrı fişlerin tutulduğu güçlü bir olasılıktır. Ancak bu alandaki fişler henüz ortaya çıkmamıştır.

Nitekim, "Hozat İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü" başlıklı 3 sayfalık resmi mühürlü raporda yer alan, özellikle kişilerin siyasal ve ideolojik düşünce ve konum değerlendirmeleri ilçedeki eğitimcilerin "toplu biçimde" fişlendiğini göstermektedir. İlçe Milli Eğitim Müdürü'nden okul müdürlerine, müdür yardımcılarından öğretmenlere ve hatta hizmetlilere dek tüm eğitim personeli fişlenmiştir. Fişlerde ise "içki masalarında eğitime dair kararlar almak", "DTP'li ile görüşmek", "menfaatine düşkün olmak", "Eğitim-Sen'den Eğitim-Bir-Sen'e ilçe müdürlüğü için geçmiş olmak", "alkole düşkün olmak", "devrimci etkinliklere katılan şahıslarla samimi olmak", "asker öğretmenleri sevmemek", "sendikada çok aktif olan M. A. A. ile samimi olmak", "1 Mayıs'a aktif katılmak", "sloganlara büyük bir coşkuyla eşlik etmek", "İstiklal Marşı okumamak", "devlet ve Atatürk düşmanı olmak", "babasının terör örgütüne yardım yataklık etmekten kaydı olması", "EMEP kongresine katılmak", "eski terör örgütü hükümlüsüyle samimi olmak" vb. kişilerin karakterlerini ve özel hayatlarını ifade eden ve suç oluşturamayacak bilgiler yer almaktadır. Fişlenenler arasında AKP Hozat ilçe başkanı ve oğlu da vardır. Bu fişlerle kişilerin özel yaşamına saygı hakkı ve özel hayatın gizliliği ağır şekilde ihlal edilmektedir. Ayrıca bir mahkeme kararı olmaksızın kişilerin

suçlanamayacağı veya yakınının ya da arkadaşının eyleminden dolayı kimseye suç isnat edilemeyeceği yönündeki temel ilkeler de ayaklar altına alınmıştır. Fişler, kamu görevlisi eğitimcilerin okulda, sokakta, lokantada, eğlence yerinde, köyde, telefonda konuşurken, yaylada, bilgisayar başında, hatta evinin içinde "sürekli gözetim altında olduğunu" kanıtlamaktadır. Zira bu derece ayrıntılı kişi bilgileri, sürekli bir takip, izleme ve dinleme faaliyeti olmaksızın elde edilemez.

Birkaç bin nüfuslu küçük bir ilçede Milli Eğitim Müdürü'nden bir ilkokuldaki en son görevli olan hademeye kadar kişilerin niçin fişlendiği, Hozat dışındaki ilçelerde veya il merkezinde fişleme olup olmadığı, komşu il ve ilçelerde benzer faaliyetlerin olup olamayacağı gibi sorular akla gelebilir. Fişlemenin Hozat'la sınırlı olması eşyanın tabiatına aykırıdır. Fişlerden gördüğümüz AKP'ye muhalif parti, sendika, düşünce ve eylemlerin izlenmekte ve kaydedilmekte olduğudur. Bu tür bir faaliyet, bırakalım ilçeleri, beldelere, köylere ve mezralara dek uzanacaktır. AKP kendi egemenliğini sürdürmek, toplumu yeni bir formatta dizayn etmek için tüm yerleşim yerlerinde kesintisiz olarak fişleme yapmaktadır.

Dersim ve çevresi ise temel özellikleri dikkate alındığında AKP tarafından "hizaya getirilmesi" planlanan bir bölgedir. Bu bölgede yaşayan halk, tarihi, inancı, kültürü ve politik refleksleriyle siyasal İslam adlı baskıcı ve asimilasyona dayalı ideolojinin her zaman tam karşısında yer almaktadır. Üç döneme ulaşan iktidar döneminde AKP'ye seçimlerde destek vermeyen, hiçbir milletvekili seçtirmeyen tek bölgedir. AKP'nin 2010 yılındaki düzenlediği ve yargıyı tümden tasfiye eden referandumda en yüksek ret oyunu vermiş bölgedir. Dolayısıyla AKP'nin burayla ilgili özel planlar, takip ve izlemeler, fişlemeler yapması eşyanın tabiatı gereğidir. AKP, Dersim halkına karşı öylesine önyargı ve karşıtlık içerisindedir ki, fişlemelerden AKP'nin Hozatlı İlçe başkanı İ. A. ve oğlu da yakasını kurtaramamıştır. Hozat'ta bugüne kadar Türkiye'nin siyasi tarihinde pek de görülmeyen veya açığa çıkmayan böylesine ciddi ve ayrıntılı bir fişleme yapılmasının sebebi budur. Bu faaliyetin kentin diğer tüm ilçelerinde rutin olarak gerçekleştirildiğini söylememiz mümkündür.

BOZAT İLÇE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

[redacted]

İlçe Milli Eğitim Müdürü

Tunceli [redacted] nüfusuna kaılı olup [redacted] doğumludur. Özel idare mü[redacted] DTP il meclis üyesi [redacted] ile sıkça görüşür menfaatine dü[redacted] olup, alınış oldukları kararları İlçe Milli Eğitim Şube Müdürü [redacted] ve M[redacted] İlköğretim Okulu Müdürü [redacted] ile içki masalarında aldıkları yönünde duyu[redacted] alınmıştır.

[redacted]

Öğretmen Evi Müdürü

Tunceli [redacted] nüfusuna kayıtlıdır. Yeni eğitim- öğretim yılında Öğretmen Evi [redacted] müdürü olarak atanmış olup, tam bir Atatürk ve Devlet düşmanıdır, Resmi Törenlerde istiklal [redacted] Marşı" na iştirak etmez, ilçemizde daha öncesinde öğretmen olarak görev yapmış olan ve [redacted] terör Propagandası yapmaktan dolayı sürgün edilen ve şuan Tunceli İlinde EĞİTİM- SEN [redacted] üyeliği yapan ve İlçemizde iki türü devrimsel etkinliklere katılan, İlçede yapılan etkinliklerin [redacted] alınmış kararlarının toplantılara katılan ve Tunceli İli ve İlçelerinde çok aktif olan [redacted] isimli şahıs sıkça irtibatlı olduğu tespit edilmiştir. 1 Mayıs 2005 günü yapılan [redacted] aktif olarak yer aldığı, atılan sloganlara büyük bir coşkuyla iştirak ettiği tespit [redacted] Takibat edilmesi gereken şahıslardandır.

[redacted]

Zübeyde Hanım Lisesi Müdürü

Tunceli/ [redacted] nüfusuna kayıtlı olup, [redacted] doğumludur. İlçemiz [redacted] devrimci etkinliklerine katılan şahıslarla samimidir, eski TİKKO terör örgütü hükümlü [redacted]. TİKKO terör örgütü sempatizanı olan [redacted] TİKKO ter[redacted] sempatizanı Mohaç İlköğretim Okulu Öğretmeni olan [redacted] isimli şahıslarl[redacted] up sürekli onlarla gezmektedir, alkole düşkündür.

[redacted]

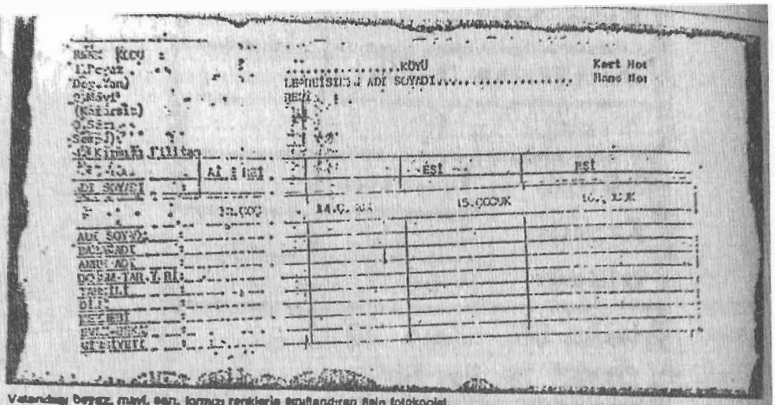
Öğretmen (Mohaç İlköğretim Okulu)

Tunceli/ [redacted] Köyü nüfusuna kayıtlı olup, [redacted] doğumludur [redacted] meslegi olarak görev yapmaktadır, terör örgütüne yakınlıklarıyla bilinen şa[redacted] şahıstır ve birlikte dolaşır. 199 yılında EMEP kongresine katılmış, TİKKO sempati[redacted] [redacted] Müdürlüğünde çalışan [redacted] oğludur.

Fişlerde yer alan ibarelere göre bazı eğitimciler hakkında ayrıca "örnek no 1 turuncu renk bilgi formu" tutulduğu anlaşılmaktadır. Bu fişler haricinde öğretmenlerle ilgili olarak daha ayrıntılı belgeler bulunduğu akla gelmektedir. Bu çok eski "renge göre fişleme" anlayışı 12 Eylül'den bir mirastır. 12 Eylül diktatörlüğü döneminde, özellikle jandarma, renklere göre basılan formlara kişinin bilgilerini yazar ve kişi devlet dairesine başvurduğunda veya gözaltına alındığında ve hatta mahkemede "rengine göre" muamele görürdü. 14 Ağustos 1985 tarihinde ortaya çıkan fişlere göre Türkiye'nin 35 bin 268 köyünde yaşayan 26 milyon köylü yurttaşın "siyasi teamülleri" ve "ideolojik durumları"nı tespit etmek için bölümler oluşturulmuştu. Dönemin İçişleri Bakanı Yıldırım Akbulut, fişlemenin basına yansıması üzerine "yanlış bir uygulama yapıldığını, fişleri toplattığını" açıklamıştı.[2]

12 Eylülün "katalog fişlemesi"nde yer alan 4 renkten beyaz, "devlet yanlısı"; mavi, "kararsız"; sarı, "sempatizan"; kırmızı ise "militan" anlamı taşıyordu. Renkli fişlerde kişinin "siyasi durumu" ve "ideolojik temayülü" gibi bölümlerin yanı sıra Karataş'ın fişinde olduğu gibi nüfus, doğum, aile, ikametgâh, önceki ikametgâh vb. bilgiler de bulunuyordu. Açıkça görülmektedir ki, AKP 34 yıl evvel 12 Eylül askeri darbecilerinin yaptığının bir kopyasını Hozat'ta öğretmenler için uygulamaya sokmuştur. AKP'nin uygulaması öylesine kaba bir kopyadır ki, renklerde bile değişen hiçbir şey yoktur. Nitekim "sarı" veya "turuncu" renk, 12 Eylül'de ve bugün "örgüt sempatizanı" olarak kodlanmıştır. Değişen tek şey, 12 Eylül'de generallerin iktidarda olması, bugün ise AKP'nin varlığıdır.

2. *Cumhuriyet*, 17.8.1985.

Vatandaşı beyaz, mavi, sarı, kırmızı renklerle sınıflandıran fişin fotokopisi.

DOĞU'DA VATANDAŞ FİŞLENİYOR

Beyaz: Devlet yanlısı Mavi: Kararsız Sarı: Sempatizan Kırmızı: Militan

İstihbarat örgütleri, jandarma aracılığıyla, muhtarların verdiği bilgileri ve aile reislerinin doldurdukları beyannameleri değerlendirerek, imzasız ve basılı kâğıtlar üzerinde vatandaşları fişliyor. Herhangi bir işi için devlet kapısına başvuran vatandaş, fişlerdeki rengine göre işlem görüyor. Diyarbakır'daki Kolordu Komutanlığı, açıklama yetkisinin Genelkurmay'da olduğunu belirtti.
Diyarbakır Valisi Kozakçıoğlu, Valiliğin böyle bir talimatı bulunmadığını açıkladı.

Hozat'ta tüm halkı fişleyen TEM polis zihniyeti, meslek yüksekokulunda okuyan öğrencileri de ihmal etmemiştir. İsimlerinin karşısına "aşırı", "normal" gibi kısımlar yazılarak 51 öğrenci hakkında "toplu fiş" tanzim edilmiştir. Bazı isimlerin karşısı ise boş bırakılarak henüz bir görüş ileri sürülemediği anlaşılmaktadır. Hozat ilçesinde tek yüksek okul vardır. Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı adlı bu okulun toplam 127 öğrencisi vardır. 50 kişiden ibaret 1. sınıfta okuyan öğrencilerin tümünü özel bir tarzda ve tek tek fişlemek AKP polisinin halkı "düşman" gören zihniyetine yeni bir örnektir.

TUNCELİ ÜNİVERSİTESİ
Tunceli Meslek Yüksekokulu
BÜRO YÖNETİMİ VE YÖNETİCİ ASİSTANLIĞI(HOZAT)(151) BÖLÜMÜ
1. SINIF LİSTESİ

Sıra	Numara	Adı	Soyadı
1	10151009	SİBEL	K. normal
2	10151032	SÖNGÜL	K.normal
3	10151523	GOKBEN	G.
4	11151002	NAZLI	C.aşırı
5	11151005	TUBA	D.normal
6	11151009	SELMAN	K.normal
7	11151012	BUKET	K.normal
8	11151014	MAKBULE	C.normal
9	11151016	OZLEM	A.normal
10	11151017	VEYSİ	K.normal
11	11151018	FULYA	A.
12	11151019	NUBAR	Y.
13	11151024	NURULLAH	B.normal
14	11151025	HAYRIYE	L.normal
15	11151026	FATMA	Ö.
16	11151027	ENES	P.
17	11151028	YUNUS	G.
18	11151029	ERDEM	Y.
19	11151030	HASAN	A.normal
20	11151031	KAYA	K.normal
21	11151032	BURHAN	Y.
22	11151033	REGAYIP	B.normal
23	11151034	EZGİ	S.
24	11151035	FATMA	B.normal
25	11151037	HALIL IBRAHIM	K.normal
26	11151038	ONUR	D.normal
27	11151039	MEDENİ	Y.normal
28	11151040	RECEP	T.
29	11151041	ALPER CAN	Y.normal
30	11151043	AYTEN	E.
31	11151501	PINAR	D.normal
32	11151502	ÖNDER	K.normal
33	11151503	ZEHRA	A.normal
34	11151504	DILAN	A.normal
35	11151506	RECEP	A.
36	11151507	SULTAN	C.normal
37	11151508	RIDVAN	C.normal
38	11151511	VEDAT	A.aşırı
39	11151512	MANSUR	A.normal
40	11151513	EMRAH	S.normal
41	11151514	FETHİ	K.normal
42	11151517	UĞUR	D.normal
43	11151518	SONGÜL	C.normal
44	11151519	MAHMUT	E.normal
45	11151521	AFIFE	E.normal
46	11151524	BERNA	İ.
47	11151526	GIZEM	S.normal
48	11151527	AHMET	A.normal
49	11151528	AYHAN	D.
50	11151530	OMER	T.normal

AKP'nin "renkli fişlemesi", KPSS sınavında bir kere daha ortaya çıkmıştır. "Kırmızı" olarak renk verdiği "Alevi", "Ulusalcı", "CHP'li", "Kürt", "baba adı Ali Haydar" vb. sınıflandırmalarla sınava giren bazı kişilerin fişine "işe alınmayacağı" notu düşülmüştür. KPSS'de belli bir puanı tutturanlara yapılan mülakatlarda, adaylar kırmızı, yeşil ve mavi listelere yazılmıştır. Komisyon üyeleri "listenin rengine göre" puan vermektedir. Mavi renkli listeler-

de yer alanlar "AKP'ye Tayyip Erdoğan'a gönülden bağlı" kişilerden oluşmaktadır. Kırmızı listelerdekilere düşük puan veren üyeler onları elerken, mavi listedekiler işe yerleştirilmektedir. Kritik görevlere atanacaklar da bu listeden seçilmektedir. Yeşil renkteki listelerde adı bulunan kamu görevlisi adayları "sakıncasız kişiler" olarak nitelenerek işe alınabilmektedir.[3]

ADI SOYADI	17.08.2013 SINAV PUANI	07.09.2013 SINAV PUANI	28.09.2013 PUAN SIRALAMASI	Listedeki Rengi	Listedeki Açıklaması	Muhtemel Sebepler
M.S.	79			Mavi	İYC	İlim Yayma Cemiyetinden ismi gelmiştir
Ö.G.		86	86	Kırmızı	KESİNLİKLE OLUMSUZ!!! KADİR ÇİÇEK,	Kürt asıllı Muşlu olması
N.T.		80	81,5	Kırmızı	Bakanlık Özel Kalem, KESİNLİKLE OLUMSUZ!!!	Gazipaşa'da oturan bir alevi vatandaşımız
A.C.	71	75	80	Kırmızı	OLUMSUZ,	Babasının isminin Ali Haydar olması.
B.B.A.		77	86	Kırmızı	KESİNLİKLE OLUMSUZ!!!	Diyarbakırlı olması.
B.Ş.K.		73	77,6	Kırmızı	KESİNLİKLE OLUMSUZ!!! ABDULLAH ERDEM CANTİMUR (MALİYE BAKAN YARDIMCISI),	Alevi olması
S.A.			81,5	Kırmızı	KESİNLİKLE OLUMSUZ!!!	Hopalı bir ulusalcı olması
M.K.	79	80		Kırmızı	11-12.05.2013 VMY MÜLAKATINDA ELENDİ, 17.08.2013 VMY MÜLAKATINDA ELENDİ SINAV 4. sınavda elendiği, Mustafa Hamarat (Ordu MV), Mahmut Sayın (Vergi Başmüfettişi) Bakanlık Özel Kalem	Ulusalcı olması.
C.Ö.	82	78		Mavi	17.08.2013 VMY MÜLAKATINDA ELENDİ İ. Ethem Bal (Ankara B Grup Başkan Yrd.) ömer faruk özkan Siyasallılar VİYC	İlim Yayma Cemiyeti ve Siyasallılar Vakıf, Ethem Bal ve Ömer Faruk Özkan ile temasa geçmiştir.

Fişleme Komisyonu

Hozat'ta meydana gelen toplu fişleme vakası ve kamuoyunda yükselen tepkilerin bir ürünü olarak kısa sürede bazı resmi adımlar atılmıştır. İçişleri Bakanlığı Hozat'a 3 müfettiş göndererek inceleme başlatmış, savcılık cezai soruşturma açmış ve nihayet 5

3. *Taraf*, 17.02.2014.

Aralık 2012'de TBMM'de "Tunceli İli Hozat İlçesindeki Fişleme İddialarının Araştırılmasına İlişkin Alt Komisyon" kurulmuştur. Biz bu komisyona kısaca "Fişleme Komisyonu" adını vereceğiz.

Fişleme Komisyonu, İçişleri Bakanlığı müfettişleri başta olmak üzere, bölgeye de giderek Hozat Kaymakamı, Jandarma Komutanı, eski Hozat emniyet amirleri, haklarında fiş tanzim edilen Hozatlı yurttaşlar, Tunceli Valisi, Tunçeli Emniyet Müdürü, Tunceli Baro Başkanı gibi kişi ve kurum temsilcileriyle görüşerek bir rapor hazırlayacağını kamuoyuna duyurmuştur.

5 Aralık 2012'de kurulan komisyon, 10 Ocak 2013 günü ilk toplantısını yapmış, bazı başka toplantılarda Hozat'ın intihar eden masum emniyet amiri Çağlar Şan'ın ailesinin de içinde olduğu konuyla ilgili diğer kişileri dinlemiş, 16-17 Ocak'ta Hozat ve Tunceli'ye inceleme gezisinde bulunmuş ve nihayet 14 Şubat 2013 tarihli toplantısıyla "raporlama çalışmasına başlayacağını" duyurmuştur.[4] Komisyonun "raporlama" çalışması 1 yıl sürmüştür. Bu izahı imkânsız derecede uzun bir süredir. Komisyon ve ona yön veren AKP'li milletvekili çoğunluğu, 1 yıl boyunca Hozat fişlemelerinin "gündemden düşmesini" veya "unutulmasını" ummuş görünmektedir.

5 Şubat 2014'te açıkladığı 18 sayfalık raporuyla Fişleme Komisyonu, tam bir hayal kırıklığı yaratmıştır.[5] 1 yıldan sadece 9 gün eksik bir süre içinde, yani 11 ay 21 günde ancak yazılan 18 sayfadan ibaret raporun 8 sayfası bizatihi hukuki arka planın bir özetinden ibarettir. Anayasa, Medeni Kanun, Türk Ceza Kanunu, Bilgi Edinme Yasası, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi açısından özel hayata saygı hakkı vurgulanarak fişlenme konusu genel çizgileriyle değerlendirilmektedir. Raporu, 10 sayfa olarak kabul ettiğimiz zaman 1 ayda 1 sayfa dahi rapor yazılmadığı ortaya çıkmaktadır.

Komisyon çalışmaya başlarken "İncelemenin Amacı" olarak "sorumluları tespit etmek", "yasal müeyyide uygulanmasını sağlamak", "benzer olayların tekrar yaşanmaması için duyarlılık oluşturulması", "alınması gereken tedbirleri ortaya koymak" hedeflerini ilan etmiştir. Rapor sonucu itibariyle de tam bir fiyaskodur.

4. TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, Komisyon: İnsan Hakları, Tarih: 14.02.2013, s. 1.

5. 5.2.2014 tarihli Tunceli İli Hozat İlçesindeki Fişleme İddialarının Araştırılmasına İlişkin Alt Komisyon Taslak Raporu.

Raporun "Değerlendirme ve Sonuç" başlıklı bölümünde, "1980 yılından beri derin devletin biyografik bilgi fişlerinde geçen bilgileri topladığı, kolluk güçlerinin vatandaşın özel hayatına ilişkin de bilgi topladığı, bu bilgilerin daha sonra adına paralel devlet dediğimiz yapıya mensup görevliler tarafından amacı dışında kullanılmış olma ihtimalinin yüksek olduğu, toplanan bu bilgilerin amacı dışında kullanılmasının ötesinde yasal olmayan bir şekilde muhafaza ve kayıt altında tutulduğu düşünülmektedir" görüşüne yer verilmiştir. Raporun sonucu olarak "Paralel Yapı" adına çalıştığı ileri sürülecek bir hedef olarak tespit edilen Malatya Cumhuriyet Savcısı hakkında suç duyurusunda bulunulmuştur. Rapora göre, "Malatya Savcısı bilgisayar imajlarını TBMM'ye göndermeyerek Paralel Devlet görevlisi olduğunu" kanıtlamıştır!

Fişleme Komisyonu raporu, derin bir tutarsızlık ve ibretlik bir demagoji vesikasıdır. Fişlemeleri, 2007'den 2011'e kadar düzenli olarak Hozat Emniyet Amirliği yetkilileri gerçekleştirdiği halde, raporda emniyetin sorumluluğuna dair bir tespit dahi yoktur. Sorumluların kimliklerine de bir değinme yoktur. Hatta rapor, alakasız şekilde 34 yıl önceye giderek 12 Eylül 1980 askeri faşist darbesine yaptığı gönderme ile askerlerin sorumluluğunu ima ederek gerçeği tahrif etmeye bile yeltenmektedir. Hangi önlemlerin alınması gerektiğine dair hiçbir düşünce raporda yer bulmamıştır. Malatya Savcılığı'nın suçlanması ise temelsiz bir iddiaya dayandırıldığı gibi muhtemelen yargıdaki "Fethullah Gülen Cemaati" mensuplarına gözdağı verme stratejisini ortaya koymaktadır. Fişleme gibi ciddi bir suç eylemi, mevcut raporla, AKP-Cemaat kavgasına malzeme edilmek istenmiştir. AKP milletvekillerinin fantezilerinin sonu yoktur. Mizah konusu olacak başka bir hususiyet şudur ki, AKP'li milletvekilleri Fethullah Gülen Cemaati'nin yönetimindeki "Paralel Devlet"in "1980 yılından beri insanları fişlediğini" ileri sürmüşlerdir. Oysa TÜBİTAK raporuna göre, Hozat'ta ortaya çıkan fişlemelerin başlangıç tarihi 15 Eylül 2007 tarihidir. 21 Nisan 2010'da fişler yeniden kaydedilmiş, 2011 yılında yeniden güncellenmiştir. Bu tarihler, AKP'nin iktidarda olduğu bir dönemdir. Görüldüğü gibi rapor bu konuda da açıkça yalan söylemektedir. Türkiye'nin en önemli sorunlarından biri olan fişleme konusunda AKP'li milletvekillerinin görüşlerini yansıtan "Taslak Rapor", AKP hükümetini nafile aklamaya çabalayan içi boş bir belgedir. TBMM bu raporla itibarını biraz daha kaybetmiştir.

Raporun yayınlanmasından evvel, Fişleme Komisyonu ve savcılık soruşturması devam ettiği bir sırada, TBMM'de CHP İstanbul Milletvekili Oktay Ekşi tarafından verilen bir soru önergesini cevaplayan sabık İçişleri Bakanı Muammer Güler, Hozat'ta yurttaşları fişleyen polis amirleri ve memurları hakkında "disiplin işlemi yapılmasına gerek görülmediğini" açıklamıştır.

Oysa Hozat'ta Emniyet Amiri olarak görev yapan O. K. A, M. U. ve O. K. adlı polisler 10 Ocak 2013 günü TBMM'de komisyon önünde dinlenmişlerdir. Özellikle 2010-2012 arası Hozat'ta Emniyet Amirliği yapan O. K.'nin beyanları açıkça emniyet personelinin sorumluluğunu ortaya çıkarmıştır. O.K., "Envanterde kayıtlı olmayan ve içinde fişlerin bulunduğu hard diski tam olarak tarihini hatırlayamamakla beraber arkadaşlar kendi aralarında para toplayıp almış olabilirler, niçin envantere kaydetmediğimizi bilmiyorum, normalde emniyette kayıtsız bir malzeme olamaz, bu *harddiski* ben de bir-iki defa kullanmış olabilirim, *harddiskte* festival görüntüleri ve bazı toplumsal olayların kayıtları da vardı, objektif olarak sorumlu olduğumuzu kabul edebilirim, içindeki fişlerden ise haberim yoktur" demiştir. Daha önce müfettişlere açıklamalarda bulunan TEM şube polisi F. P., "Bu *harddisk*, amirimiz O. K. zamanında alınmıştır, zaman zaman bizzat onun tarafından kullanılmıştır" ifadelerini kullanmıştır.[6]

Buna rağmen Fişleme Komisyonu raporu, "Komisyonumuz tarafından bu evrakların ne zaman, kim tarafından, ne şekilde, ne amaçla hazırlandığını ve nereye, nasıl kaydedildiğine ilişkin bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır" savını ileri sürebilmiştir.[7] "İnsan aklıyla alay etmek", işte budur!

Bu beyanlara rağmen polis amirlerine soruşturma açılmaması ibret vericidir. Aslında aşağıdaki cevap, Fişleme Komisyonu'nun en başından beri "ölü doğduğu", kamuoyunu oyalamak ve halkta beklenti yaratmak amaçlarıyla kurulduğunu somutlaştıran açık bir kanıt olmuştur.

Oğlu daha sonradan 17 Aralık 2013'te "Yolsuzluk Soruşturması" nedeniyle tutuklanan ve soruşturmayla bağlantılı olarak kendisi hakkında düzenlenen "savcılık fezlekesi" karşısında istifa etmek zorunda kalan sabık bakan Muammer Güler'e ait bu cevap, bizzat kendisinin görevlendirdiği müfettişlerin Hozat'ta emniyet

6. TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, Komisyon: İnsan Hak. Tarih: 10.1.2013, s. 11; 24-25.
7. Taslak Rapor, s. 17.

görevlileri hakkında yaptığı incelemeye de aykırıdır. Müfettişlerin hazırladığı "Ön İnceleme Raporu", "Hozat'ta 2559 sayılı yasanın 7. maddesine uygun bir yasal bilgi toplama faaliyeti bulunmadığını", "TCK 135. madde bağlamında bir suç oluştuğunu" belirtmiştir. Bu durumda "disiplin işlemi" yapılması zaruridir. Görüldüğü gibi AKP rejiminde her şey göstermeliktir. İçişleri Bakanlığı kendi raporunun gereğini yapmamaktadır.

TBMM'deki Fişleme Komisyonu ve İçişleri Bakanlığı, Hozat fişlemelerini yapan polisler hakkında hiçbir işlem tesis etmeyerek fişlemeleri yapan, başta emniyet amirleri olmak üzere TEM şube polislerini korumuştur. Hozat fişlemelerinde bugün itibariyle açığa alınan tek polis yoktur. 2 yıla yaklaşan soruşturmada Malatya Cumhuriyet Savcılığı ise henüz bir dava dahi açmayarak "toplu fişleme" gibi ağır bir suçun cezasız kalmasına yol açmıştır. Malatya Özel Yetkili Savcılığı'nın "gizli soruşturması" hâlâ devam etmektedir.

7/12894
6K: 63

T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
Personel Genel Müdürlüğü

Sayı : B.05.0.PGM.0.01.01.00-610/ 4619 19/04/2013

Konu :Soru Önergesi.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi :a) T.B.M.M. Kanunlar ve Kararlar Başkanlığının 03/11/2012 tarih ve 95951 sayılı yazısı.

İstanbul Milletvekili Oktay EKŞİ'nin, tarafımdan cevaplandırılmasını istediği yazılı soru önergesindeki (7/12894) hususları araştırmak üzere, 19/11/2012 tarih ve (62-10) 295 sayılı olur ile görevlendirilen Müfettişlerince yapılan araştırma sonucunda, Hozat Kaymakamı Murat EREN, İlçe Jandarma Komutanı Fatih HATİ, Eski İlçe Emniyet Amiri Oktay KAYGISIZ, Polis Memurları Harun ORHAN, Oğuzhan SÖNMEZ, İnan SOYLU ve Fırat PURTAŞ hakkında yapılacak bir işlem olmadığı sonucuna varıldığından, Kaymakam Murat EREN ve diğer ilgililer hakkında 14/03/2013 tarih ve 6627 sayılı olur ile ihbar ve şikayetin işleme konulmaması kararı verilmiştir.

Bilgilerinizi arz ederim.

Muammer GÜLER
Bakan

Hozat'taki ağır suçtan ötürü bugüne kadar hakkında dava açılan herhangi bir kamu görevlisi yoktur. Hozat Kaymakamı, Tunceli Valisi, İçişleri Bakanı veya Başbakan Tayyip Erdoğan hiçbir hesap vermemiştir. Fişlemelerle hiçbir ilgisi olmadığı TÜBİTAK, Jandarma Kriminal Dairesi, İçişleri Bakanlığı, Hozat Cumhuriyet Başsavcılığı, Malatya Özel Yetkili Başsavcılığı tarafından yayınlanan rapor ve belgelerle kanıtlanan emniyet amiri Çağlar Şan bu olayın tek kurbanıdır. Şan'ın ölümüne sebebiyet verenlerden de hesap sorulmamıştır.

Iğdır

Hozat toplu fişlemeleri kamuoyu gündeminde yer almaya devam ederken Iğdır'da il müftüsü tarafından hazırlanan iki sayfalık ayrımcılık ve fişleme örneği bir raporun önce valiye sunulduğu, ardından ise valinin onayından sonra Ankara'ya gönderildiği ortaya çıkmıştır. Müftü tarafından hazırlanan bu belge, AKP döneminde fişleme aktörlerindeki genişleme ve tabana yayılmanın boyutlarını göstermektedir.

AKP, "din devleti" inşa etme hedefi önünde dini ve mezhebi veya inanç farklılığı yaşayan bölgeleri ve bu bölgelerin kadim sakinlerini "engel" olarak görmektedir. 1998'de bakan Namık Kemal Zeybek'in verdiği bir bilgiye göre Türkiye'de 3 milyon Caferi yaşamaktadır. İstanbul, Kocaeli ve civarında 1 milyon Caferi'nin yaşadığı tahmin edilmektedir. Halkalı'nın doğuya bakan tarafı, Kocaeli'nin batısı, Yalova, Bursa, İzmir, Manisa, Aydın, Tekirdağ, Ankara, Çorum ve Kırklareli'nde yoğunlaşmaktadırlar. Caferiler, Azerbaycan kökenli Türklerdir. İran'a ve Şah İsmail'e tarihsel olarak yakındırlar. Iğdır, Kars, Ağrı, Ardahan'da yoğunlaşan ancak özellikle ekonomik ve güvenlik sebepleriyle tüm Türkiye'ye dağılmış bulunan Caferiler, "Sünni İslam" ideolojisine "aykırı" bir grup olarak görülmekte ve aşağıda sunduğumuz müftülük raporundan görüldüğü gibi asimilasyonları için her türlü çaba harcanmaktadır.

Ehl-i Beyt imamlarından İmam Cafer Sadık'ı takip etmek anlamına gelen Caferi inancı, Ehl-i Beyt'in fikhi cephesi olarak da adlandırılır. *Kuran* ve Peygamber'in gerçek sünnetini, beşeri ve zanni yöntemlere başvurmadan yorumlar. Din adamları Necef kentinde eğitim almıştır. Bu kesim, işte bu inançsal farklılığından kaynaklı, "İran ile işbirliği yapmak" iddialarıyla hedef gösterilip

tehdit edilmekten camilerine hiçbir destek ve yardım edilmeyerek cezalandırılmaya kadar biz dizi ayrımcılık altında yaşamaktadır.

Türkiye'de var olan Caferilere ait 3 yüz civarında cami, devlet hazinesinden hiçbir yardım alamamakta ve Sünni egemenliğindeki Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından tanınmamaktadır. Caferi camileri ile Alevi cemevleri bu bakımdan birbirine pek benzerdir. Caferiler gönüllü bağışlarla dernekleri aracılığıyla kendi camilerini kurmakta ve sadece kendi dini liderleriyle ibadet etmektedirler. Caferilerin Türkiye'de kendilerini öteden beri Alevi-Bektaşi toplumuna yakın ve hatta bu toplumun ayrılmaz bir parçası olarak hissettikleri bilinmektedir. Alevilerin de kendilerini İmam Cafer-i Sadık'a bağlı gördükleri bilinmektedir. AKP bu nedenle başta Caferilerin ayrı camilerde ibadetine son vermek olmak üzere kimi dinsel-politik amaçlar uğruna uzun zamandır çaba harcamaktadır. Iğdır'da ortaya çıkan söz konusu rapor bu sebeplerle bir müftünün "işgüzarca" eylemi değil, AKP devletinin sistemli politikalarının bir ürünü ve ifadesidir.

13 Eylül 2013 tarihli resmi bir yazıyla Ahmet Pek imzasıyla İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü'ne gönderilen 47428792/8 sayılı belge "gereği için" Diyanet İşleri Başkanlığı'na sunulmuştur. "Iğdır'da yaşayan Azeri Türkü vatandaşlarımıza ait Caferi mezhebine hizmet eden camilerin ve camilerde görev yapan İran'da eğitim gören Caferi mollalarının müftülüklere bağlı hale getirilmesi hakkında Iğdır il müftüsü tarafından hazırlanan rapor" şeklinde vali imzasıyla takdim edilen resmi belge tam bir fişleme ve "toplum mühendisliği" vesikasıdır. İl müftüsü Cüneyt Kulaz imzalı raporda halkı din, mezhep ve etnik köken olarak ayrıma tabi tutmak, bir mezhep ve inancın temsilcilerini aşağılamak, halkın bir kesimini düşman gibi göstermek, Türkiye'de yaşayan milyonlarca Azeri-Caferi yurttaşın inanç değerlerini küçük düşürmek amaçlı görüş ve ifadeler yer almıştır. "Kürt kesiminden gençlerin düşüncelerini ifade etmek için terörize uygulamalar içinde olduğu"nu vaaz eden rapor, Caferilerin adım adım takip edildiğini, din adamlarının ziyaret ve toplantılarının yurtdışında bile izlenerek, neticede "zararlı faaliyet yürüttüklerinin" iddia edildiği, Caferi camilerinin sayıldığı, Caferilerin Sünnilerin camilerine gelmemeleri sebebiyle hedef alındığı, Caferileri asimile etmek için Diyanet'in "hiçbir masraftan kaçınmaması gerektiği" ibarelerini içeren ibret verici bir resmi belgedir.

Aradan aylar geçtiği halde il müftüsü ve valisi ile ilgili suç oluşturan bu rapor nedeniyle hiçbir yaptırım uygulanmaması çarpıcıdır. Söz konusu raporla Iğdır'da ve Türkiye'de yaratılmak istenen "tek tip toplum" modeli bir kez daha gözler önüne serilmiştir. Caferi camilerde "arzu edilen seviyede *Kuran'ı Kerim*'in okutulmadığı", "dinin anlatılmadığının" vurgulanması, Iğdır'ın Muharrem ayında "matem kenti gibi" oluşundan duyulan rahatsızlık, Caferi camilerinde "sadece mezhepsel telkinler yapıldığı", "İran'da eğitim gören müçtehitlerin mezhepsel istismara çalıştıkları", "Şia adına özendirici söylem ve davranışların dikkatle izlenmesi gerektiği" şeklindeki iddiaları içeren rapor bu haliyle laik bir ülkenin değil, siyasal İslam'ın açık bir manifestosudur. Iğdır müftüsünün sanki bir din görevlisi sıfatıyla değil, adeta bir "istihbarat ajanı" edasıyla yazdığı bu rapor, tipik bir karalama, aşağılama, ayrımcılık, toplum mühendisliği ve fişleme vesikasıdır.

AKP Türkiye'sinde bu raporla, Iğdır'da Sünni, Türk, Kürt yurttaşlarla barış içinde bir arada yaşayan ve inanç farklılığını yüzyıllardır sürdüren mütevazı Azeri-Caferiler toplumu bile "iç tehdit" ya da "düşman" olarak görülmüştür. İki sayfalık raporun, camileri de dahil olmak üzere Caferi din adamlarını ve halkı, Kürt yurttaşları toplu olarak fişleyen bir belge olduğu çok açıktır.

RAPOR

İlimizin sosyal yapısı: Yoğun olarak Kürt ve Azeri Türkü olarak bilinen iki ayrı toplumdan oluşmaktadır. Kürt kesimi Sünni, Azeri kesimi Şia'ya mensup Caferi inancına sahiptirler. Nüfus oranları ise yarı yarıyadır.

Kürt kesiminden gençlerin ideolojik taleplerini terörize uygulamalarla dile getirirken, Azer kesimden de bazı grupların ve Mollaların inançsal (Mezhepsel) ideolojik düşüncelerini dini argümanlarla seslendirdikleri görmek mümkündür. (Muharrem ayında Iğdır ili bir matem kenti gibidir.)

İlimizde bulunan 226 Caminin 80 tanesi Azeri kesime ait bulunmaktadır. Müftülüğe bağlı 146 camimizde müftülük görevlileri aracılığıyla din hizmeti, Diyanet İşleri Başkanlığının talimatıyla verilmektedir. Verilen hizmetler nedeniyle, Kur'an Kurslarımızın sayısı artmakta, yeni camiler açılmakta, çok çeşitli toplu programlar gerçekleştirilmekte, halkımız dini konularda bilgilendirilmektedir.

Müftülüğümüzce verilen din hizmetlerinin tek taraflı kaldığını belirtmek yanlış olmayacaktır. Çünkü Şia'ya mensup vatandaşlarımız mollaların baskısından dolayı müftülüğe bağlı camilere gelmemektedirler. Şia'ya mensup Azeri kesiminin himayelerinde bulunan camilerde ise arzu edilen seviyede Kur'an'ı Kerimin okutulmadığı, dinin anlatılmadığı düşünülmektedir.

Azeri (Caferi) camilerinde mollaların, belirli günleri (Aşure, Muharrem ayı, Tehvid günleri v.s.) vesile ederek sadece mezhepsel telkinleri yaptıklarını, 80 adet caminin, sayıları yaklaşık 40 kadar olan, birçoğunun Kur'an'ı Kerim okuyuşlarının bile zayıf olduğu mollalar tarafından yönetildiğini, bir mollaya birkaç cami, ya da birkaç köyün bağlı hale getirildiğini, mollaların bidat ve hurafelerle yaptıkları telkinlerde rahatsız olduklarını, Sünni kesime ait camilerde müftülükçe yapılan hizmetleri, programları, Iğdır için kazanım kabul ettiklerini, kendilerinin de aynı gelişmeleri arzu ettiklerini, ancak mollaların fırsat vermediklerini, müçtehitlerden maddi ve manevi destek gördüklerini, vatandaşlarımız görüşmelerimizde açıklamaktadırlar.

Gelecekte gençler arasında ideolojik ayrışımı hızlandıracak, Şia (Caferilik) adına özendirici söylem ve davranışlar, toplumda, devletimiz, milletimiz ve bütünlüğümüz için olumsuz oluşumlara zemin hazırlayacak, din adına ve dini alanlarda görülen bu çalışmaların, dikkatle izlenmesi önemli görülmektedir.

Caferi cemaatinin Molla adıyla kabul ettiği kimselerin eğitimlerinin Türkiye'de verilmesi yönünde tedbirler alınması,

İlimizde bulunan Caferi camilerinin Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı hale getirilmesi, mollaların (imamların) ülkemizde yetiştirilmesi, atamalarının Diyanet İşleri Başkanlığınca yapılmasının önemli olduğunun düşünüldüğünü,

Bilgi ve Takdirlerinize arz ederim.

Cüneyt KULAZ
Iğdır İl Müftüsü

Sonuç: Fişleme Bir Nefret Suçudur

Fişleme yüzyıllardır vardır. İktidarın olduğu her yerde, yönetenler egemenliklerini sürdürmek için tam kontrol arar. Bunun bir yolu da yönetilenlerin her an gözetlenmesi, dinlenmesi, hareketlerinin önceden bilinebilmesinden geçer. Krallardan vezirlere, polisten jandarmaya, işverenlerden dini kurumlara dek her otorite bu nedenle fişleme yöntemine başvurmaktadır.

Karanlık odalarda, kozmik çekmecelerde on yıllardır tutulan kara listelerin tümü yakılmalıdır. Sahiplerinden özür dilenmeli ve bu utanç verici kayıtları oluşturanlar para cezası ödemeden meslekten atılmaya, hapis cezasından görevden uzaklaştırılmaya dek eylemlerinin ağırlığıyla orantılı net yaptırımlara tabi tutulmalıdır. Kara listeler bir zamanlar Doğu Almanya'da olduğu gibi bir "utanç müzesi"nde sergi konusu haline getirilebilir. Bu, yapanlar yönünden gözdağı veren bir caydırıcılık mesajı olacağı gibi, toplumda zaten belli bir düzeyde var olan fişleme karşıtı bilinci de kesinlikle güçlendirecektir.

Türk Ceza Kanunu'nun fişleme suçuna öngördüğü cezaların artırılması gerekmektedir. Ancak bu yetmez. Zira bugüne kadar fişleme yaptığı için mevcut yasaya göre dahi ceza alan kamu görevlisi yoktur. Uygulamada tıpkı yargısız infaz ve işkence gibi suçlarda adeta bir kural olan "cezasızlık" olgusunun fişleme suçunda da aşılması zorunludur. Bu, polis ve istihbaratçılardan toplumun eğitilmesine, cezaların artırılarak, paraya çevrilme ve ertelemenin iptalinden meslekten çıkarmaya genişlemesine dek bazı reformlarla gerçekleşebilir. Toplum fişlemeyi "hafif" bir suç olarak algılamaktadır. Bu algının değişmesi gerekir.

Polisi ve istihbaratçıyı periyodik olarak denetleyen bakanlık müfettişleri tarafsız değildir. Bu denetimi sivil toplum örgütlerinden teşekkül eden bağımsız kurullar yapmalıdır. Yargı organlarının idari kurumları denetlemesi de mümkün olabilir.

Fişleme, inanç, etnik köken, siyasi ve felsefi görüş ayrımına dayandığından "özel bir suç" olarak tanımlanmalıdır. Fişleme eylemini yapanların toplumun bir kesimine özel bir husumet beslediği açıktır. Dolayısıyla fişlemenin bir "nefret suçu" olarak tanımlanması anlamlı olacaktır. Bu adım atılırsa, fişlemeyi önemsizleştiren, göz yuman, üstünü örten veya normalleştiren siyasetçilerin ve devlet görevlilerinin de nefret suçundan sorumlu tutulmaları mümkün olabilir. İşte bu koşullarda gerçek bir caydırıcılık mümkün hale gelebilir.

MİT yasasında ve diğer yasalarda var olan, fişlemeye izin ve imkân veren tüm hükümler gözden geçirilmelidir. Fişleme yetkisinin sınırsızlığı son bulmalıdır. "Güvenlik", "milli bütünlük", "genel ahlak" gibi tanımı imkânsız gerekçelerle kimse fişlenmemelidir. Soyut, keyfi ve içeriği iktidarda bulunan siyaset sınıfına ve döneme göre doldurulabilen bu gerekçeler yerine somut kanıtlara dayalı bağımsız yargı kararları ölçü alınmalıdır.

Günümüz toplumu, bilgisayarın, telefonun, mobesenin, internetin ve hatta atılan *tweet*in insanı otomatik fişlediği bir çağı doğurmuştur. İnsan artık fişleme eyleminin tek aktörü değildir. Makineler insanları anlık fişleyen postmodern istihbaratçılardır.

Bilgisayar insan aleyhine kullanılamaz. Bir istihbaratçı veya polis olmayan bilgisayarın, mahremiyet ve özel yaşama saygı hakkının ihlalcisi olmasına son verilmelidir. En kötü halde, bu duruma sınırlamalar getirilmelidir. İnternette gözetlemeye konulacak sınır uzman hakimliklerin kurulması ve bağımsız yargı denetimi olabilir.

İşçi, patron kadar onur ve erdem sahibidir. İşçiyi işyerinde bir kobay gibi 24 saat gözetleyen sistem son bulmalıdır. İşyerinde gözetleme işverenlerin keyfine, kişisel hırs ve arzularına terk edilemez. İşveren kendi işyerinde bile olsa hukukun ve insan hakları değerlerinin üstünde veya dışında değildir. "Dışarıda" bir kişinin gözetlenmesi için hukuki ve insani ölçü neyse, "içeride" de o olmalıdır. Özel hayat veya mahremiyet hakkı işvereni de bağlar.

İnsan, süre ve mekân sınırsız dinlenemez. Evin içi gibi eğlence mekânları, sosyal alanlar da bir sınır ve ölçü dahilinde dinlenebilir. İnsan nereye gidiyorsa, peşinden gelen, manevi kişiliğini ve hürriyetini yok eden ve bir kâbus gibi kendisini takip eden ve halihazırda yasadışı olan "gezici" dinleme araçlarına "ruhsat" verilmesi çözüm değildir. Çare bu araçların çöpe gönderilmesidir.

2006'da kurulan ve dinlemelere sözümona çözüm olacak yerde, sadece "dinleme patlamasına" yol açan, yönetimi, çalışması ve keyfi tavırları AKP diktatörlüğünden kaynaklanan TİB lağvedilmelidir. Sorun bu kurumu "hukukun içine çekmek" değildir. Bu kuruma alternatif olarak "uzman dinleme hakimlikleri" kurulabilir.

Bugün ceza yargılamasında en önemli delil haline getirilen "gizli tanıklık" müessesesi çöpe atılmalıdır. Bu müesseseyle AKP, pek çok kamu kurumunda istemediği kadroları işten uzaklaştırmış ve tutuklamıştır. TSK'ya gerçekleşen "kumpasın" temel dayanağı gizli tanıklardır. Siyasi görüşleri nedeniyle önceden tespit edilen, ardından fişlenen, "kara listeye alınan" bu kişilere karşı en sonunda gizli tanık harekete geçirilmiştir. Hiçbir tanık gizli olmamalıdır. Tanığı devlet korumalıdır. Fişleme eylemi bu düzenlemeyle bir parça gerileyebilir. İhbar mektupları, imzasız ihbar mailleri veya "Alo İhbar" hatları da kaldırılmalı veya delil değeri taşımadıkları açık bir şekilde kabul edilmelidir.

Her devlette zorunlu bir faaliyet olan istihbarat ve sonuçta tutulan notlar bir ceza yargılamasına konu dahi olmamalıdır. Bu notların hukuk âleminde bir yerinin olamayacağı açıkça ifade edilmelidir. Bu notların hukuki etkisi ölü, fiziksel ömürleri ise sınırlı olmalıdır.

Hukuka aykırı dinleme, izleme veya kayıtlar yayın yasağı kapsamına alınmalıdır. Kayıtların yayımında toplum yararı yoksa, ihlâlciler ağır yaptırımlarla karşı karşıya bırakılmalıdır. Veri koruma mevzuatının uluslararası düzeye uygun bir iç düzenlemeyle tamamlanması gerekmektedir.

Bu önlemlere rağmen bizdeki gibi fişlemelerin devam ettiği olgusal olarak kanıtlandığında kişi fişini görebilmeli, itiraz edebilmeli veya kaldırılmasını isteme hakkına sahip olmalıdır. Fişlerin uzun ömürleri Türkiye'de reddedilemez bir olgu ise, kişilerin de "unutulma hakkı" diye çok önemli bir hakkı bulunduğu unutulmamalıdır.

Nihayet AKP döneminde geliştirilen DNA bankası, sağlık verilerinin otomatik kaydı, genetik veri alımı gibi uygulamalara son verilmelidir. Rızası olmaksızın hiç kimseden sağlık ve hassas veri toplanamaz. İç yargı kararları bir yana, bu konulardaki idari pratiğin ve mahkemelerin en önemli kaynağı uluslararası hukuktur.

KAYNAKÇA

Dergiler

Aksoy, Muammer, "Güvenlik Soruşturması Denen Hukuki Sapıklığın MİT Raporlarındaki Korkunç Yanlış ve Yalanlar Işığında Değerlendirilmesi", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Bahri Savcı'ya Armağan, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, Ankara, 1998, Cilt 53, Sayı 1-4.

Derin Tarih, Eylül 2013, sayı: 18, s. 56.

Deringil, Selim, "Abdülhamit Dönemi Osmanlı İmparatorluğunda Simgesel ve Törensel Doku: Görünmeden Görünmek", *Toplum ve Bilim*, 1993, Yaz-Güz Dönemi, Sayı 62, s. 34-35.

Gazeteler

"Afyon Üniversitesi Anketi: Sosyal Medyanın Siyasal Toplumsallaşmaya Etkileri: Üniversite Öğrencileri Örneği", *hurriyet.com.tr*, 05.09.2013.

"AKP'li Başkandan Alevi Aileye Sürgün", *muhalifgazete.com*, 31.7.2012.

"Aleviler Hava Kuvvetlerinden Tasfiye Ediliyor", *Radikal*, 13 Mayıs 2013.

"Bütçenin Aslan Payı Dinlemelere Ayrıldı", *Cumhuriyet*, 27.10.2013.

"Bütün Şehri Dinlediler", *Hürriyet*, 30.12.2013.

"Devlet Müslüman Ermenileri 1916'dan İtibaren Nüfus Kâğıtlarıyla Fişledi", *t24.com.tr*, 5.8.2013.

"Excel'li Yanıt", *Hürriyet*, 05.01.2014.

"Fişlerde Büyük Temizlik", *Radikal*, 21.12.2004.

"Hakim ve Savcı Adaylarını Fişliyoruz", *Hürriyet*, 02.01.2011.

"IBM'e Nazi Gölgesi", *Hürriyet*, 13.02.2001.

"İlginç bir Teklif", *Vatan*, 10.04.2010.

"İnanç Haritası", *Vatan*, 26.08.2004.

"Mağdura Solcu Ayrımı", *Cumhuriyet*, 12.09.2011.

"Mahkemeden MİT'in Fişleme Haberlerine Yayın Yasağı", *Zaman*, 16.06.2013.

"Mezhep Fişlemesi", *Milliyet*, 12.01.2013.

"MİT 531 bin Kişiyi Araştırdı", *Cumhuriyet*, 18.03.2006.

"Polis Adaylarını Fiş Raporlarıyla Eledik", *Radikal*, 14.07.2012.

"Roman Vatandaşlar Selendi'den Sürülüyor", *sol.org.tr*, 7.1.2010.

"Sinsi Virüsler", *Cumhuriyet*, 15.1.2014, s. 5.

"Skandal Üçgen", *Cumhuriyet*, 22.11.2013.
"Sütçü İmam Kayıp", *Yurt*, 15.1.2014, s. 14.
"Private Virtue", *The Guardian*, http://www.guardian.co.uk/uk/2002/sep/07/privacy2.
"Türkiye'ye Ağır Eleştiriler", *t24.com.tr*, 10.10.2012.
Akdoğan, Yalçın, "Ellerinde Nur mu Var, Topuz mu?", *Star*, 24.12.2013
Ata, Kelime, "Aleviyse Fişlenir Elbet", *Radikal*, 29.12.2013.
Cumhuriyet, 17.8.1985.
Demir, Ferit, "Tunceli'de Fişleme Skandalı", *Hürriyet*, 16 Kasım 2012.
Deveci, Ayşegül "CD ve DVD'ler Kesin Delil Olamaz", *Hürriyet*, 14.10.2010
Güneş, 21.02.2010.
Hürriyet, 3.2.2013
Taraf, 9.6.2013; 5.10.2013; 01.12.2013; 17.02.2014.

İddianameler

Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, (TMK 10. Madde ile Görevli ve Yetkili) Soruşturma No: 2011/1013, Esas No: 2013/61 ve İddianame No: 2013/45 sayılı iddianame.
Erzurum Cumhuriyet Başsavcılığı, CMK 250. Maddeyle Yetkili, 26.02.2010 tarih ve Soruşturma No: 2010/239, Esas No: 2010/70, İddianame No: 2010/66 sayılı iddianame.

Kanunlar

Adli Sicil Kanunu, 25.5.2005 tarih ve 5352 sayı, 1.6.2005 tarih ve 25832 sayılı RG.
Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu, 1.11.1983 tarih ve 2937 sayı, 3.11.1983 tarih ve 18210 sayılı *Resmi Gazete*.
Güvenlik Soruşturması, Bazı Nedenlerle Görevlerine Son Verilen Kamu Personeli ile Kamu Görevlilerinin Haklarının Geri Verilmesine ve 1402 numaralı Sıkıyönetim Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 26.10.1994 tarih ve 4045 sayı, 3 Kasım 1994 tarih ve 22100 sayılı *Resmi Gazete*.
İskân Kanunu, No: 2510, Kabul Tarihi: 14-VI-1934, *Resmi Gazete* ile neşir ve ilânı: 2/VI/1934, sayı: 2733.
Varlık Vergisi Kanunu, 11 Kasım 1942 tarih, 4305 sayılı.

Kitaplar

Akçam, Taner, *Siyasi Kültürümüzde Zulüm ve İşkence*, İletişim Yayınları, İstanbul, Nisan 1992, 1. baskı.
Akın, Savaş, Lokman Dağ, *Tape'den Kodese, Sus Ulan Polis Dinliyor*, Postiga Yayınları, Kasım 2012, 13. baskı.
Akmekçi, Tuba, Muazzez Pervan, *Dersimlilerden Mektuplar (1941-1953)*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2012, 1. basım.
Allouche, Adel, *Osmanlı-Safevi İlişkileri*, Çev. Ahmed Emin Dağ, Anka Yayınları, İstanbul, 2001, 1. baskı.

Assange, Julian, *Şifrepunk*, Julian Assange, Çev. Ayşe Deniz Temiz, Metis Yayınları, Şubat 2013, 1. basım.

Aşiretler Raporu, Kaynak Yayınları, İstanbul, Şubat 1998, 1. basım.

Ayakon, İsmail Müştak, *Yıldız'da Neler Gördüm*, DBY Yayınları, İstanbul, 2010, 1. baskı.

Barlas, Uğurol, *Gaziantep'in Sıhhi ve İçtimai Coğrafyası*, Hilmi Barlas Eğitim Vakfı, Tıp Tarihi Araştırmaları, İstanbul, Mart 2010.

Başbuğ, İlker, *Suçlamalara Karşı Gerçekler*, Kaynak Yayınları, İstanbul, Aralık 2013, 1. basım.

Bozdağ, İsmet, *Sultan Abdülhamit'in Hatıra Defteri*, Truva Yayınları, İstanbul, Şubat 2009, 1. baskı.

Bozkurt, Gülnihal, *Gayrimüslim Osmanlı Vatandaşlarının Hukuki Durumu*, TTK Basımevi, Ankara, 1996.

Buber-Neumann, Margarete, *İki Diktatörlük Altında*, Çev. Gün Zileli, İmge Yayınları, Ankara, Kasım 2012, 1. baskı.

Coşkun, Enis, *Küresel Gözaltı, Elektronik Gizli Dinleme ve Görüntüleme*, Ümit Yayıncılık, Nisan 2000.

Çalışlar, İzzeddin, *Dersim Raporu*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2010, 2. baskı..

Çiçek, Hikmet, *Ergenekon Tertibinde Gizli Tanıklar*, Kaynak Yayınları, Mayıs 2013, 1. baskı.

Deligöz, Önder, *KCK: Demokrasi Kılıfında Terör*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2012, 1. baskı.

Dersim, Jandarma Genel Komutanlığı'nın Raporu, Kaynak Yayınları, İstanbul, Eylül 2000, 3. basım.

Dinç, Güney, *Güvensizlik Üçgeni, 1402'likler, Fişleme, Güvenlik Soruşturması*, Say Yayınları, İstanbul, Haziran 1987, 1. baskı.

Doğu Bölgesinde Geçmiş İsyanlar ve Alınan Dersler, Genelkurmay Başkanı Kazım Orbay imzalı belge, Doğu Anadolu'da Toplumsal Mühendislik Dersim-Sason, (1934-1946), Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Dolgun, Uğur, *Şeffaf Hapishane Yahut Gözetim Toplumu*, Ötüken Yayıncılık, Ağustos 2008.

Dosdoğru, Hulusi, *6-7 Eylül Olayları*, Bağlam Yayınları, İstanbul, Eylül 1993, 1. basım.

Dr. Raif, Çankırı Merkez Tabibi, *Türkiye'nin Sıhhi ve İçtimai Coğrafyası, Çankırı Vilayeti 1926*, ed. Bahattin Ayhan, 1988, Ankara.

Dündar, Fuat, *Kahir Ekseriyet, Ermeni Nüfus Meselesi (1878-1923)*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, Nisan 2013.

Dündar, Fuat, *Modern Türkiye'nin Şifresi*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2010, 4. baskı.

Düzdağ, M. Ertuğrul, *Kanuni Devrinde Osmanlı Hayatı*, Yitik Hazine Yayınları, İstanbul, 2006.

Emecen, Feridun M., *Zamanın İskenderi Şarkın Fatihi Yavuz Sultan Selim*, Yitik Hazine Yayınları, İstanbul, Ocak 2011, 3. baskı.

Figes, Orlando, *Haberini Alayım Yeter*, Çev. Nurettin Elhüseyni, Yapı Kredi Yayınları, Ekim 2013, İstanbul, 1. baskı.

Foucault, Michel, *Hapishanenin Doğuşu*, Çev. Mehmet Ali Kılıçbay, İmge Kitabevi, Ankara, Ekim 2013, 5. basım.

Foucault, Michel, *İktidarın Gözü*, Çev. Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2003, 1. basım.

Genç, Vural, *İranlı Tarihçilerin Kaleminden Çaldıran*, Bengi Yayınları, Mayıs 2011, 1. basım.

Grossman, Vasili, *Her Şey Geçip Gider*, Çev. Ayşe Hacıhasanoğlu, Can Yayınları, İstanbul, Şubat 2013, 1. basım.

Grossman, Vasili, *Yaşam ve Yazgı*, Çev. Ayşe Uzunhasanoğlu, Cilt 1-2, Can Sanat Yayınları, İstanbul, Ocak 2012, 1. basım.

İnalcık, Halil, *Devlet-i Aliyye, Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar-1*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, Şubat 2014, 53. basım.

Kanuni Devrinde İmparatorluk ve İktidar, Celalzade Mustafa ve 16. Yüzyılın Osmanlı Dünyası, Çev. Ahmet Tunç Şen, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Ocak 2014, 1. baskı.

Karpat, Kemal H., *Osmanlı Nüfusu*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2010.

Kırlangıç, H. Hicabi, *Selim Şah-Nâme, İdris-i Bidlisi*, TC Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2001, 1. baskı.

Köylü, Cengiz, *Ergenekon'dan Balyoz'a Asrın İftirası*, Kaynak Yayınları, İstanbul, Ocak 2014, 1. basım.

Kuzgun, Şaban, "Türkiye'nin İnanç Coğrafyası (Araştırma Projesi)", Fırat Üniversitesi, YÖK Dökümantasyon Merkezi, 1997.

Levi, Privo, *Bunlar da mı İnsan*, Çev. Zeyyat Selimoğlu, Can Yayınları, İstanbul, 1996.

Lyon, David, Zygmunt Bauman, *Akışkan Gözetim*, Çev. Elçin Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2013, 1. basım.

Mehmet Ali, İctimâiyye Müdürü, *Çatalca Vilayeti, Türkiye'nin Sıhhi-i İctimâi Coğrafyası, Sıhhiye ve Muavenet*, İstanbul Kâğıtçılık ve Matbaacılık Anonim Şirketi 1925-1341, Haziran 1991, Tıpkı basım.

Miller, Arthur, *Vichy'deki Olay*, Çev. Nihal Geyran Koldaş, Mitos Boyut Yayınları, 1. basım, İstanbul, 2011.

Nebiler, Halil, *Ben Devletim Fişlerim*, BDS Yayınları, 2. baskı.

Nesin, Aziz, *Salkım Salkım Asılacak Adamlar*, Adam Yayınları, İstanbul, Ağustos 1990, 4. basım, Ağustos 1990, İstanbul.

Nizamülmülk, *Siyasetnâme*, ed. Nurettin Bayburtlugil, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2003, 5. baskı.

Orwell, George, *1984*, Çev. Celal Üster, Can Yayınları, İstanbul, Temmuz 2013.

Öz, Baki, *Alevilik Tarihinden İzler*, Can Yayınları, Mart 1997.

Özcan, Mehmet, *Terörün Matruşkası*, Hayat Yayınları, İstanbul, 2012, 2. baskı.

Perinçek, Doğu, *Çiller Özel Örgütü*, Kaynak Yayınları, İstanbul, Nisan 2013, 7. basım.

Pervan, Muazzez, Tuba Akekınekçi, *Doğu Anadolu ve Cumhuriyet Bürokrasisi*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, (1939-1951), İstanbul, 2011, 1. baskı.
Refik, Ahmet, *Onaltıncı Asırda Rafizilik ve Bektaşilik*, Ufuk Matbaası, İstanbul, 1932-1994, 1. baskı.
Savaş, Saim, *XVI. Asırda Anadolu'da Alevilik*, Vadi Yayınları, Mayıs 2002, 1. basım.
Shaw, Stanford J., *Yahudi Soykırımı ve Türkiye*, Çev. Fahir Armaoğlu, Timaş Yayınları, İstanbul, Ocak 2014, 1. basım.
Sultan II. Abdülhamid Devri Harita ve Planlarında İstanbul, İBB Kültür A.Ş Yayınları, İstanbul, Ekim 2013, 1. baskı.
Şık, Ahmet, *Pusu: Devletin Yeni Sahipleri*, Postacı Yayınevi, İstanbul, Temmuz 2012, 1. basım.
Taner, Timur, *Osmanlı Çalışmaları*, V Yayınları, Ankara, Ocak 1989, 1. basım.
Tansel, Selahattin, *Yavuz Sultan Selim*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1969.
Taşçı, İlhan, *Gizli Tanıdık*, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul, Eylül 2013, 1. baskı.
Tokat Vilayeti Sıhhi ve İçtimai Coğrafyası, Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâleti Neşriyatından, No:50, Hapisane Matbaası, Ankara, 1938.
Topuz, Hüseyin, *Bavuldan Balyoza*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, Ocak 2014, 1. baskı.
Tuğay, Asaf, İbret, *Abdülhamit'e Verilen Jurnaller ve Jurnalciler*, Okat Yayınevi, İstanbul, 1961.
Tuşalp, Erbil, *Eylül İmparatorluğu Doğuşu ve Yükselişi*, Bilgi Yayınevi, Ankara, Nisan 1998, 1. basım,
Arslantaş-Toktaş, Selma, Mutlu Binark, Ergin Şafak Dikmen, Işık Barış Fidaner, Alkım Özaygen *Türkiye'de Dijital Gözetim*, Bilişim Derneği, İstanbul, 1992.
Türkiye'nin Sıhhi İçtimai Coğrafyası, Urfa Vilayeti, Tanıtma Değerlendirme Transkripsiyon Tıpkı Basım, ed. Mesut Elibüyük, Abdulkadir Güzel, Şanlıurfa Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü, Ankara, Aralık 2010, 1. basım.
Türkşen, Ali, *Kardak'ta Kahraman Hasdal'da Esir*, Kaynak Yayınları, İstanbul, Nisan 2013, 4. basım.
Umumi Müfettişler Toplantı Tutanakları-1936, Dipnot Yayınları, Ankara, 2010, 1. baskı.
Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, Cilt 2, 4. baskı.
Ünalan, Sıddık, "XX. Yüzyıl Sivas Tarihi ve Günümüz İnanç Coğrafyası (Doktora Tezi)", Malatya, 1997, YÖK Dökümantasyon Merkezi.
Yüksel, Ahmet Nuri, *Türkiye'de İnsansız Uçak Aldatmacası*, Bilge Kültür Sanat Yayınları, Mart 2012, 1. basım.
Zamyatin, Yevgeni, *Biz*, Çev. Füsun Tülek, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, Kasım 1998, 1. basım.
Zweig, Stefan, *Bir Politikacının Portresi - Fouché*, Çev. Burhan Arpad, Say Yayıncılık, Ocak 1984.

Mahkeme Kararları

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Hollanda/Kostovski kararı, (1989).

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Pretty v. Birleşik Krallık kararı, no. 2346/02, § 61, Y.F. v. Türkiye kararı, no. 24209/94, § 33 ve Mikulić v. Hırvatistan kararı, no. 53176/99, § 53.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Bensaid v. Birleşik Krallık kararı, no. 44599/98, § 47 ve Peck v. Birleşik Krallık kararı, no. 44647/98, § 57.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Burghartz v. İsviçre kararı, 22 Şubat 1994, § 24, Ünal Tekeli v. Türkiye kararı, no. 29865/96, § 42, Z v. Finlandiya kararı, 25 Şubat 1997, § 71.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Amman v. İsviçre kararı, no. 27798/95, § 69 ve 70.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Friedlv. Avusturya kararı, 31 Ocak 1995, Series A no. 305-B, opinion of the Commission, p. 20,§45).

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Leander v. İsveç kararı, 26 Mart 1987, § 48, Amann v. İsviçre [GC] kararı, no. 27798/95, § 69.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Peck v. Birleşik Krallık kararı, no. 44647/98, § 59.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Rotaru v. Romanya kararı, no. 28341/95, § 43 ve 45.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sciacca v. İtalya kararı, no. 50774/99, § 29.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Shimovolos v. Rusya kararı, 21 Haziran 2011, § 70.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Uzun v. Almanya kararı, no. 35623/05, § 66.

Danıştay 10. Dairesinin 1990/4530E, 1992/3596 K. sayılı kararı.

Malatya Özel Yetkili (TMK 10. Maddeyle Yetkili) 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 07.11.2007 tarih ve 2007/94 E., 2007/95K. sayılı kararı.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 13.3.2012 tarih ve 2011/8-278 E, 2012/96 K. sayılı kararı.

Raporlar

"Haberleşme Özgürlüğüne Ve Özel Hayatın Gizliliğine Yönelik İhlallerin Tespiti Ve Önlenmesine İlişkin Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu", Haziran 2013, Dönem 24, Yasama Yılı: 3.

"Tunceli İli Hozat İlçesindeki Fişleme İddialarının Araştırılmasına İlişkin Alt Komisyon Taslak Raporu", 5.2.2014.

DDK'nın "Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Ulusal ve Uluslararası Durum Değerlendirmesi ile Bilgi Güvenliği ve Kişisel Verilerin Korunması Kapsamında Gerçekleştirilen Denetim Çalışmaları" raporu, sayı 2013/3, 27 Kasım 2013.

T.B.M.M Haberleşme Özgürlüğüne ve Özel Hayatın Gizliliğine Yönelik İhlâllerin Tespiti ve Önlenmesine İlişkin Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu.

TBMM Tutanakları

Emin Arslan'ın TBMM Böcek Komisyonu'na verdiği ifade, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, Komisyon (10/74), 17.04.2013, s. 37-86.

Sabri Uzun'un TBMM Böcek Komisyonu'na verdiği ifade, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, Komisyon (10/74), 10.04.2013, s. 2-16.

TBMM Dilekçe Komisyonu'nun 24.07.2013 tarih ve 57747603-14794 sayılı kararı.

TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı, Komisyon: İnsan Hakları, Tarih: 14.02.2013, Sayfa:1.

TBMM'de Başbakan Tayyip Erdoğan'a sorulan 7/33109 sayılı önergeye yardımcısı B. Bozdağ tarafından verilen 25.11.2013 gün ve 64443507-1750 sayılı cevabı.

Yönergeler

Başbakanlığın 18.10.1982 tarih ve BTİB J. Koordinasyon Sayılı Bilgi Toplama ve İşlem Büro ve Kısımlarının Görev Yetki ve Sorumlulukları Yönergesi.

Fişleme, neredeyse dünyanın her yerinde kullanılan bir izleme ve yönetme yöntemidir. 21. yüzyıla gelindiğinde, internetin ve dolayısıyla bilgi ağının genişlemesi, devletlerin bu yönteme giderek daha sık başvurmasını beraberinde getirdi. Giderek genişleyen bir fişleme alanı oluştu ve bu alanın kontrolünü de yine devletler ele geçiriyor.

Türkiye'de fişleme çoktan beri devlet idelojisinin resmi araçlarından biri haline gelmiş durumda. Hayatın olduğu her yerde, devlet bir şekilde araçlarını çalıştırıyor ve insanlarında en doğal eylemlerini dahi fişlemenin konusu, hatta aracı haline getirebiliyor. Siyasi görüşten cinsel eğilime, mezhep farklılığından bıyık bırakma şekline kadar her "ayrıntı", devlet tarafından hakkınızda bir fiş oluşturulmasına, yani fişlenmenize yol açabiliyor. Bu kitabı satın almış olmanız dahi devlette bir fişinizin olmasına neden olabilir.

24. dönem TBMM CHP milletvekili ve İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyesi Hüseyin Aygün, fişle(n)me sorununun algılanması ve yeniden değerlendirilebilmesi için yazdığı bu kitapta, hem geçmişin hem de bugünün izlerini sürüyor. Halkın devletle olan ilişkilerinde yaşadığı, her an suçlanma ve "şüpheli" durumuna düşürülme ihtimalinin getirdiği sorunları dile getiriyor. *Fişlemenin Kısa Tarihi*, kendi ülkesinde düşman görülenlerin ve her an görülebilecek olanların kısa ama anlamlı öyküsünü belgeleri ve tanıklarıyla anlatıyor.

AYRINTI • YAKIN TARİH
ISBN: 978-975-539-817-4
9 789755 398174

THG
862300
BVP
THG 000 BVP

15 TL